ESTICA

O. KEREM
A. KIMMEL
E. NURM

VESTIBULUM LINGUAE LATINAE

LADINA KEELE ÕPIK

KESKKOOLI VIII JA IX KLASSILE

RK · PEDAGOOGILINE KIRJANDUS ·

ESTICA
A-10166
1 exs.

O. KEREM, A. KIMMEL, E. NURM

VESTIBULUM LINGUAE LATINAE

LADINA KEELE ÕPIK KESKKOOLI VIII JA IX KLASSILE

RK

„PEDAGOOGILINE KIRJANDUS"
TALLINN 1948

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

1. Ladina alfabeet ehk tähestik. Hääldamine.

Ladina alfabeedis on 24 tähte:

A a, B b, C c, D d, E e, F f, G g, H h, I i, K k, L l, M m, N n, O o, P p, Q q, R r, S s, T t, U u, V v, X x, Y y, Z z.

Vokaale ehk täishäälikuid on 6: *a, e, i, o, u, y* (üpsilon); konsonante ehk kaashäälikuid on 18.

Diftonge ehk kaksiktäishäälikuid on ladina keeles 4: *ae, oe, au, eu.* Neist hääldatakse *ae* kui ää, *oe* kui öö: *laetus* (loe: läätus), *aes* (l.: ääs); *poenạ* (l.: pööna), *foedus* (l.: föödus).

Märkus. Mõnes sõnas kuulub häälikühendis *ae* või *oe* kumbki häälik eri silpi; sääraseis sõnus asetatakse õpiraamatuis *e* kohale kaks punkti: *aëneus* (l : aeeneus), *poëta* (l : poeeta).

y = ü või üü: *lyra* (l.: lüra), *Lydia* (l.: lüüdia).

i = j sõna algul vokaali ees: *iam* (l.: jam), *iungere* (l.: jungere). Samuti hääldatakse vokaalieelset *i*-d ka liitsõnus: *adiungere* (l.: adjungere).

i = jj sõna keskel vokaalide vahel: *maior* (l.: majjor), *Pompeius* (l.: pompejjus).

x = ks: *vix* (l.: viks), *Alexander* (l.: aleksander).

z = dz: *Zama* (l.: dzama).

B, d ja *g* on helilised häälikud (nagu saksa ja inglise keeles).

c = ts, kui talle järgneb *e, i, y, ae* või *oe*: *certus* (l.: tsertus), *Cicero* (l.: tsitsero), *Cyrus* (l.: tsüürus), *Caesar* (l.: tsääsar), *coepit* (l.: tsööpit); muil juhtumeil *c* = k: *campus* (l.: kampus),

concordia (l.: konkordia), *cum* (l.: kum), *ductus* (l.: duktus), *clam* (l.: klam), *nunc* (l.: nunk), *haec* (l.: hääk), *carcer* (l.: kartser), *accipe* (l.: aktsipe).

ch = hh (tugev h; vrd. saksa ch): *Antiochus* (l.: antiohhus), *schola* (l.: shola).

ph = f: *Philippus* (l.: filippus), *philosophia* (l.: filosofia).

qu = kv (nagu saksa keeles): *quattuor* (l.: kvattuor), *aqua* (l.: akva).

ngu vokaali ees = ngv: *lingua* (l.: lingva), *sanguis* (l.: sangvis).

sua = sva: *suavis* (l.: svaavis).

sue = sve: *Suebi* (l.: sveebi).

ti vokaali ees = tsi: *Pontius* (l.: pontsius), *pretium* (l.: pretsium). Kuid *ti* hääldatakse alati *ti*-na: 1) ühendeis *sti, tti* ja *xti: bestia, Attius, mixtio;* 2) kreeka sõnades: *Miltiades, Boeotia* (l.: böootia).

Aeger. Saepe. Aestas. Aër. Moenia. Proelium. Poëma. Pyramis. Syllaba. Persuadeo. Consuetudo. Unguis. Iulius. Eius. Iuppiter. Caelum. Coetus. Graecia. Medicina. Census. Cyprus. Colonia. Ancora. Fructus. Cultus. Lac. Occultus. Accedo. Caecus. Duc. Charta. Chorus. Pulcher. Machina. Elephantus. Triumphus. Sphinx. Nympha. Antiquus. Aequor. Quoque. Quinque. Oratio. Silentium. Natio. Patientia. Ostium. Sextius. Bruttii. Europa. Nauta. Augustus. Zephyrus. Byzantium.

2. Kvantiteet ehk vältus. Rõhk.

Vokaalid on pikad või lühikesed. Ladina keeles märgitakse nii pikki kui ka lühikesi vokaale ühekordse tähega. Õpikuis ja sõnaraamatuis asetatakse pikkade vokaalide kohale kriips —, lühikeste vokaalide kohale kaar ⏑; näit. *mārĕ* l.: mare), *fŭgă* (l.: fuga), *nōn* (l.: noon), *mūnī* (l.: muunii), (*hăbēmŭs* (l.: habeemus).

Et ladina sõna õigesti rõhutada, peab teadma, kas silp on pikk või lühike. Silp on pikk, kui temas esineb pikk vokaal või diftong: *au-dī, ae-tās, ā-lae.* Silp on pikk ka siis, kui tema vokaalile järgneb kaks või enam konsonanti, kaksikkonsonant *x* või *i*, mida hääldatakse jj-na: *A-le-xan-der, om-nes, in-tel-le-xi, Pom-pe-ius.*

Vokaal on alati lühike, kui talle järgneb teine vokaal või *h*: *habuit, dea, vehimus.*

Kahesilbilistel sõnadel on rõhk esimesel silbil: *mā́ter, dḗus.*

Kolme- ja enamasilbilistel sõnadel on rõhk eelviimsel silbil, kui see silp on pikk: *nātū́ră, Eurṓpă, Rṓmānṓrŭm, fĕnéstră;* on aga eelviimne silp lühike, siis asetseb rõhk kolmandal silbil lõpust arvates: *fā́bŭlă, Ităliă, cṓntrahō, cṓrpŏră.*

Pătĕr. Bŏnŭs. Hăbĕt. Nŏvŭs. Mărĕ. Mălŭs. Fŏrŭm. Odŏr. Rŏsă. Cūr. Sōl. Frātĕr. Dēbĕt. Aulae. Nautae. Poenās. Puĕr. Hăbeō. Viă. Tĕneō. Vehō. Piŭs. Tĕnuī. Mŏrtuŭs. Ĕxĕrceō. Ărtĭfĕx. Cuiŭs.

Fābŭlă. Agrĭcōlă. Puĕllă. Dŏmĭnŭs. Fĭgūră. Nātūră. Fămĭliă. Instrūmēntŭm. Epĭstŭlă. Pĕrsōnă. Nŭmĕrŭs. Mĕtăllŭm. Rĕpĕtītiō. Ămīcĭtiă. Rōbŭstŭs. Occŭrrō. Occŭpō. Rĕlĭnquĕnt. Vărĭŭs.

3. Esimene konjugatsioon.

Infīnītīvŭs (infinitiiv, tegevusnimi).

laudā-rĕ (kiitma, kiita).

Praesēns (olevik).

Sĭngŭlārĭs (singular, ainsus)	Plūrālĭs (pluural, mitmus)
laud-ō (ma kiidan)	laudā-mŭs (me kiidame)
laudā-s (sa kiidad)	laudā-tĭs (te kiidate)
laudă-t (ta kiidab)	laudă-nt (nad kiidavad)

Impĕrātīvŭs (imperatiiv, käskiv kõneviis).
laudā (kiida) laudā-tĕ (kiitke).
I konjugatsiooni tüve lõppvokaaliks on **ā** (*ā*-konjugatsioon).

Märkus. Isikulisi asesõnu nominatiivis ladina keeles harilikult ei tarvitata. Nad esinevad ainult siis, kui neile langeb lauserõhk.

1. Agrĭcŏlă ărăt. 2. Naută nāvĭgăt. 3. Agrĭcŏlă ĕt naută lăbōrănt. 4. Ambŭlāmŭs ĕt cănтāmŭs. 5. Egŏ cănтō, tū clāmās. 6. Quĭd clāmās! 7. Cănтā! 8. Quĭd clāmātĭs! 9. Cănтātĕ!

1. Me töötame. 2. Meremees laulab. 3. Mina töötan, sina jalutad. 4. Tööta! Töötage! 5. Põllumees töötab.

4. Sõnade sugu.

Nagu vene ja saksa keeles võivad ka ladina substantiivid (nimisõnad) olla kolme sugu: meessugu — *māscŭlīnŭm (m.)*, naissugu — *fēmĭnīnŭm (f.)* ja kesksugu — *neutrŭm (n.)*. Sõnade sugu määratakse harilikult singulari nominatiivi lõpu järgi, mõnikord ka tähenduse järgi, ja nimelt: meessugu on meeste, rahvaste, kuude ja jõgede nimed: *naută* (meremees), *Bĕlgae* (belglased), *Aprīlĭs* (aprill), *Tĭbĕrĭs;* naissugu on naiste ja puude nimed: *mātĕr* (ema), *mālŭs* (õunapuu).

Märkus. Mõned substantiivid võivad olla nii mees- kui ka naissugu, olenevalt sellest, kas nad tähendavad mees- või naisolendit. Sääraseid sõnu nimetatakse *sŭbstăntīvă cŏmmūnĭă* ehk *cŏmmūnĭs gĕnĕrĭs (c.)*, s. t. ühist sugu. Näit. *cīvĭs* (kodanik), *dŭx* (juht).

Deklineerimine (käänamine).

Ladina keeles on kuus käänet:

Nōmĭnātīvŭs — vastab eesti nimetavale, vene ja saksa nominatiivile: kes? mis?

Gĕnĭtīvŭs — vastab eesti omastavale, vene ja saksa genitiivile: kelle? mille?

Dătīvŭs — vastab eesti alaleütlevale, vene ja saksa daativile: kellele? millele?

Accūsātīvŭs — vastab vene ja saksa akusatiivile [1], eesti osastavale (ka omast. ja nimet.): keda? mida? (ka: kelle? mille? kes? mis?)

Ablātīvŭs — vastab enamasti eesti kaasaütlevale, vene instrumentaalile: kellega? millega?

Vŏcātīvŭs — tarvitatakse ütte käändena: kes? mis?

Märkus. Vokatiiv on nominatiivi sarnane, välja arvatud 2. deklinatsiooni *us*-lõpuliste *voc. sing.*

Et substantiivi õigesti deklineerida, peab tundma peale nominatiivi ka genitiivi. Seega on singulari nominatiiv ja genitiiv peakäänded.

Märkus. Sõnastikes on substantiividel märgitud nominatiiv, genitiiv ja sugu; näit.: *sĭlvă, ae, f.* — mets (s. o.: **nom.** *silva*, gen. *silvae*, femininum).

Esimene deklinatsioon.

Tüüpsõna: *sĭlvă, sĭlv***ae**, f. (mets).

Singŭlāris		Plūrālis
Nom.	sĭlvă (mets)	silv**ae** (metsad)
Gen.	silv**ae** (metsa)	silv**ārŭm** (metsade)
Dat.	silv**ae** (metsale)	silv**īs** (metsadele)
Accus.	silv**ăm** (metsa)	silv**ās** (metsi)
Ablat.	silv**ā** (metsaga)	silv**īs** (metsadega)
Voc.	silvă (mets)	silv**ae** (metsad)

Märkus: Kõigis deklinatsioonides on dat. ja abl. plur. sarnased.

Esimese deklinatsiooni sõnad on üldreeglina naissugu.

1. Vīllăm ăvĭae vīsĭtāmŭs. 2. Vīllă ăvĭae ĭn ĭnsŭlā ĕst. 3. Incŏlae ĭnsŭlae nautae ĕt ăgrĭcŏlae sŭnt. 4. Undās ĕt sĭlvās ĭnsŭlae spĕctāmŭs. 5. Agrĭcŏlae tĕrrăm ărănt, nautae nāvĭgănt. 6. Pŏētae vītăm nautārŭm ĕt ăgrĭcŏlārŭm laudănt.

[1] Sihitise kääne.

1. Põllumees künnab maad. 2. Meremehed külastavad põllumehi. 3. Meremees kiidab põllumehe elu. 4. Luuletaja jalutab saarel. 5. Me kiidame põllumehi ja meremehi.

5. Teine konjugatsioon.

Infinitivus: docē-rĕ (õpetama, õpetada).

Praesens indicativi (kindla kõneviisi olevik)

Singŭlāris	Plūrālis
dŏcĕ-ō (ma õpetan)	docē-mŭs (me õpetame)
docē-s (sa õpetad)	docē-tĭs (te õpetate)
docĕ-t (ta õpetab)	docĕ-nt (nad õpetavad)

Imperativus: dŏcē (õpeta), docē-tĕ (õpetage).

II konjugatsiooni tüve lõppvokaaliks on ē (*ē*-konjugatsioon).

1. Prŏpĕ vīllăm ăgrĭcŏlae aulăm vĭdēmŭs. 2. In aulā vīllae ăgrĭcŏlă găllīnās ĕt cŏlŭmbās hăbĕt. 3. Vĭdētĭsnĕ ăquĭlăm? 4. Vĭdēmŭs. 5. Aquĭlă găllīnās ĕt cŏlŭmbās tĕrrĕt. 6. Aquĭlae ăgrĭcŏlīs nŏcĕnt. 7. Agrĭcŏlae, căvētĕ ăquĭlās!

1. Meil on (me omame) kana ja tuvid. 2. Kas sa näed talu? 3. Ma näen kotkast ja tuvisid. 4. Kanad hirmutavad tuvisid.

6. Kolmas konjugatsioon.

Infinitivus: tĕg-ĕ-rĕ (katma, katta).

Praesens indicativi.

Singŭlāris	Plūrālis
tĕg-ŏ (ma katan)	teg-ĭ-mŭs (me katame)
teg-ĭ-s (sa katad)	teg-ĭ-tĭs (te katate)
teg-ĭ-t (ta katab)	teg-ŭ-nt (nad katavad)

Impĕrātīvŭs: tĕg-ĕ (kata), teg-ĭ-tĕ (katke).

III konjugatsiooni verbide tüve lõpul on enamasti konsonant.

Märkus. III konjugatsioonis astub tüve ja pöördelõppude vahele sidevokaal *-ĕ-* või *-ĭ-*.

Varia.

1. Dŭm dŏcēmŭs, dĭscĭmŭs. 2. Quŏd ŏptāmŭs, făcĭlĕ crēdĭmŭs. 3. Fābŭlās pŏētārŭm lĭbĕntĕr lĕgĭmŭs. 4. Pătrĭăm ămārĕ ĕt dĕfĕndĕrĕ dēbēmŭs. 5. Nōn schŏlae, sĕd vītae dĭscĭmŭs. 6. Dŭm vivĭmŭs, spērārĕ dēbēmŭs.

1. Me peame õppima. 2. Õpi ja õpeta; õppige ja õpetage. 3. Põllumehed ja meremehed kaitsevad isamaad. 4. Kuni ma elan, loodan; kuni sa elad, loodad jne.

7. Neljas konjugatsioon.

Infīnītīvŭs: audī-rĕ (kuulma, kuulda).

Praesēns indĭcātīvī.

Singŭlāris	Plūrālis
audĭ-ō (ma kuulen)	audī-mŭs (me kuuleme)
audī-s (sa kuuled)	audī-tĭs (te kuulete)
audĭ-t (ta kuuleb)	audĭ-ŭ-nt (nad kuulevad)

Impĕrātīvŭs: audī (kuule), audī-tĕ (kuulge).

IV konjugatsiooni tüve lõppvokaaliks on **ī** (*i*-konjugatsioon).

Varia.

1. Ut sĕntīō, ĭtă dīcō. 2. Tăntŭm scīmŭs, quăntŭm mĕmŏrĭā tĕnēmŭs. 3. Audītĕ ĕt ĭntĕllĕgītĕ. 4. Sĕrvī săpĭĕntĭae ĕt lĭttĕrīs, nōn glōriae ĕt dīvĭtĭīs. 5. Pătĭĕntĭă mĭsĕrĭās vītae lēnĭt. 6. Quī tăcĕt, cōnsĕntĭt.

1. Kuule ja saa aru. 2. Me kuuleme ja peame meeles luuletaja lugusid. 3. Põllumehed ja meremehed teenivad isamaad. 4. Kanad ja tuvid näevad kotkast.

Praesēns indĭcātīvī āctīvī.

laud-ō (kiidan)	dŏcĕ-ō (õpe-	tĕg-ō (katan)	audĭ-ō (kuulen)
laudā-s (kiidad)	dōcē-s [tan)	tĕg-ĭ-s	audī-s
laudă-t (kiidab)	—ĕ-t	—ĭ-t	—ĭ-t
laudā-mŭs (kiidame)	—ē-mus	—ĭ-mus	—ī-mus
laudā-tĭs (kiidate)	—ē-tis	—ĭ-tis	—ī-tis
laudă-nt (kiidavad)	—ĕ-nt	—ŭ-nt	—ĭ-ŭ-nt

Impĕrātīvŭs.

laudā (kiida)	dŏcē (õpeta)	tĕg-ĕ (kata)	audī (kuule)
laudā-tĕ	dŏcē-tĕ	teg-ĭ-tĕ	audī-tĕ

8. Teine deklinatsioon.

Tüüpsõnad: *hŏrtŭs, hŏrtī, m.* (aed); *lĭbĕr, lĭbrī, m.* (raamat); *pŭĕr, pŭĕrī, m.* (poiss).

	Singulāris	Plurālis
N.	hŏrtŭs (aed)	hortī (aiad)
G.	hortī (aia)	hortōrŭm (aedade)
D.	hortō (aiale)	hortīs (aedadele)
Acc.	hortŭm (aeda)	hortōs (aedu)
Abl.	hortō (aiaga)	hortīs (aedadega)
V.	hortĕ (aed)	hortī (aiad)

Singulāris		
N.	lĭbĕr (raamat)	pŭĕr (poiss)
G.	librī (raamatu)	puĕrī (poisi)
D.	librō (raamatule)	puĕrō (poisile)
Acc.	librŭm (raamatut)	puĕrŭm (poissi)
Abl.	librō (raamatuga)	puĕrō (poisiga)
V.	lĭbĕr (raamat)	puĕr (poiss)
Plurālis		
N.	librī (raamatud)	puĕrī (poisid)
G.	librōrŭm (raamatute)	puĕrōrŭm (poiste)
D.	librīs (raamatutele)	puĕrīs (poistele)
Acc.	librōs (raamatuid)	puĕrōs (poisse)
Abl.	librīs (raamatutega)	puĕrīs (poistega)
V.	librī (raamatud)	puĕrī (poisid)

Enamik II deklinatsiooni *er*-lõpulisi sõnu deklineerub nagu *liber*, s. t. *r*-i ees esineb *ĕ* ainult singulari nominatiivis ja vokatiivis; mõnel sõnal aga esineb *ĕ* kõigis käändeis (nagu *puer*).

II deklinatsiooni järgi deklineerub ka *vĭr, vĭrī, m.* (mees): sing. nom. ja voc. *vĭr*, gen. *vĭrī*, dat. *vĭrō*, acc. *vĭrŭm*, abl. *vĭrō;* plur. nom. ja voc. *vĭrī*, gen. *vĭrōrŭm*, dat. *vĭrīs*, acc. *vĭrōs*, abl. *vĭrīs*.

Dē vītā ĭn vīcō.

1. Alĕxăndĕr pŭĕr nŭnc ĭn vīcō ĕst, ŭbī ămīcŭm vīsītăt. 2. Pŭĕrī saepĕ pĕr sīlvăm ĕt hŏrtŭm ĕt ăgrŭm ămbŭlānt. 3. In ăgrīs ăgrĭcōlae lăbōrānt. 4. Vīcīnŭs ĕquō ăgrŭm ărăt. 5. Vīcīnō gĕnĕr ĕst. 6. Gĕnĕr ĭn hŏrtō plāntās cōlĭt. 7. Etiăm pŭĕrī cŭm ăgrĭcōlīs ĭn ăgrō ĕt in hŏrtō lăbōrānt. 8. Vĕspĕrī pŭĕrī lĭbrōs lĕgŭnt.

1. Poisil on sõber. 2. Poistel on sõbrad. 3. Poisid töötavad põldudel. 4. Sõbrad loevad raamatuid. 5. Ka väimees on ühes põllumehega põldudel. 6. Õhtul poisid jalutavad ja laulavad.

Märkus. Daativ vastab mõnikord küsimusele: kellel? millel? (on). Näit. *Vīcīno gĕnĕr ĕst.* — Naabril on väimees.

9. Tüüpsõna: ***bĕllŭm, bĕllī,*** *n.* (sõda).

Singulāris		Plurālis
N.	bĕll**ŭm** (sõda)	bell**ă** (sõjad)
G.	bell**ī** (sõja)	bell**ōrŭm** (sõdade)
D.	bell**ō** (sõjale)	bell**īs** (sõdadele)
Acc.	bell**ŭm** (sõda)	bell**ă** (sõdu)
Abl.	bell**ō** (sõjaga)	bell**īs** (sõdadega)
V.	bell**ŭm** (sõda)	bell**ă** (sõjad)

Märkus. Kesksoo nominatiiv, akusatiiv ja vokatiiv on alati sarnased (nii singularis kui pluuralis).

Dē tĕmplīs.

1. Rōmānī dĕōs in tĕmplīs cŏlūnt. 2. Tĕmplŭm dŏmĭcĭlĭŭm dĕī ĕst. 3. In tĕmplō sĭmŭlācră dĕōrŭm sŭnt. 4. Rōmānī dĕīs dōnă praebĕnt. 5. Dōnă Rōmānōrŭm frūmĕntŭm ĕt pōmă sŭnt. 6. Dĕīs dōnă plăcĕnt. 7. Dĕī Rōmānīs in bĕllīs ĕt in proelĭīs vĭctōrĭăm praebĕnt.

1. Roomlaste jumalad omavad templeid. 2. Roomlased on sagedasti jumalate templeis. 3. Templeis näevad roomlased jumalate kujutusi. 4. Sõjad ja lahingud meeldivad roomlastele.

10. Esimese ja teise deklinatsiooni adjektiivid (omadussõnad).

Tüüpsõnad: *bŏnŭs, bŏnă, bŏnŭm* (hea); *pŭlchĕr, pŭlchră, pŭlchrum* (ilus); *mĭsĕr, mĭsĕră, mĭsĕrŭm* (vilets, õnnetu).

	Singulāris			Plurālis		
N.	bŏnŭs	bŏnă	bŏnŭm	bonī	bonae	bonă
G.	bonī	bonae	bonī	bonōrŭm	bonārūm	bonōrŭm
D.	bonō	bonae	bonō	bonīs	bonīs	bonīs
Acc.	bonŭm	bonăm	bonŭm	bonōs	bonās	bonă
Abl.	bonō	bonā	bonō	bonīs	bonīs	bonīs
V.	bonĕ	bonă	bonŭm	bonī	bonae	bonă

	Singulāris		
N.	pŭlchĕr	pŭlchră	pŭlchrŭm
G.	pulchrī	pulchrae	pulchrī
D.	pulchrō	pulchrae	pulchrō
Acc.	pulchrŭm	pulchrăm	pulchrŭm
Abl.	pulchrō	pulchrā	pulchrō
V.	pulchĕr	pulchră	pulchrŭm
	Plurālis		
N.	pulchrī	pulchrae	pulchră
G.	pulchrōrŭm	pulchrārŭm	pulchrōrŭm
D.	pulchrīs	pulchrīs	pulchrīs
Acc.	pulchrōs	pulchrās	pulchră
Abl.	pulchrīs	pulchrīs	pulchrīs
V.	pulchrī	pulchrae	pulchră

Singulāris			
N.	mĭsĕr	mĭsĕră	mĭsĕrŭm
G.	misĕrī	misĕrae	misĕrī
D.	misĕrō	misĕrae	misĕrō
Acc.	misĕrŭm	misĕrăm	misĕrŭm
Abl.	misĕrō	misĕrā	misĕrō
V.	misĕr	misĕră	misĕrŭm
Plurālis			
N.	misĕrī	misĕrae	misĕră
G.	misĕrōrŭm	misĕrārŭm	misĕrōrŭm
D.	misĕrīs	misĕrīs	misĕrīs
Acc.	misĕrōs	misĕrās	misĕră
Abl.	misĕrīs	misĕrīs	misĕrīs
V.	misĕrī	misĕrae	misĕră

Enamik *er-, a-, um*-lõpulisi adjektiive deklineerub nagu *pulcher,* s. t. *r*-i ees esineb *ĕ* ainult meessoo singulari nominatiivis ja vokatiivis; mõnel adjektiivil (nagu *mĭser*) esineb *e* kõigis vormides.

Puĕrī schŏlăm lĭnguae Lătīnae hăbĕnt.

1. Schŏlăm lĭnguae Lătīnae hăbēmŭs. 2. Dĭscĭpŭlī lĭttĕrās Lătīnās dĭscŭnt. 3. Măgĭstĕr lĭbrŭm pŭlchrŭm tĕnĕt ĕt vĕrbă Lătīnă rĕcĭtăt. 4. Dĭscĭpŭlī ĭtĕrănt ĕt ĭn tăbŭlā nĭgrā scrĭbŭnt. 5. Măgĭstĕr dĭscĭpŭlōs bŏnōs ĕt sēdŭlōs laudăt ĕt pĭgrōs vĭtŭpĕrăt. 6. Dĭscĭpŭlī pĭgrī mĭsĕrī sŭnt. 7. Pĭgrī măgĭstrō nōn plăcĕnt.

1. Headel õpilastel on ilusad raamatud. 2. Laisad poisid ei ole head õpilased. 3. Me laidame laisku poisse. 4. Sõber kirjutab mustale tahvlile ladina tähti.

11. Esimese ja teise deklinatsiooni substantiivide sugu.

Esimese deklinatsiooni sõnad on üldreeglina naissugu. Meessugu on ainult mõned sõnad oma tähenduse poolest (meeste, rahvaste, jõgede nimed): *ăgrĭcŏlă, ae, m.* (põllumees); *naută, ae, m.* (meremees); *Bĕlgae, ārŭm, m.* (belglased); *Pĕrsae, ārŭm, m.* (pärslased); *Sēquănă, ae, m.* (jõe nimi).

Teise deklinatsiooni sõnad lõpuga *-us* ja *-er* on meessugu, *um*-lõpulised sõnad on kesksugu. Erandlikult on naissugu *us*-lõpulised maade, saarte, linnade ja puude nimed: *Aegyptŭs, Dēlŭs, Cŏrinthŭs, pōpŭlŭs* (pappel). Naissugu on ka *hŭmŭs, ī, f.* (maa, muld). Kesksugu on *vŭlgŭs, ī, n.* (lihtrahvas).

Dē Graeciā.

1. Graecĭă ēst pātrĭă mŭltōrŭm pōētārŭm. 2. Pōētae Graecī clārī sŭnt. 3. Hŏmērŭs pōētă Graecŭs ēst. 4. Fābŭlae Hŏmērī Graecīs iūcundae sŭnt. 5. Incŏlae Graecĭae ăgrĭcolae ĭndŭstrĭī sŭnt. 6. Hŭmŭs Graecĭae ădmŏdŭm fēcŭndă nōn ēst. 7. In hŏrtīs ăgrĭcŏlae ĭndŭstrĭī pōpŭlōs ăltās ĕt mālōs pătŭlās hăbĕnt. 8. Etĭăm nautae Graecōrŭm clārī sŭnt.

1. Homeros on kuulus kreeka luuletaja. 2. Kreeka elanikud loevad Homerose lugusid. 3. Töökad põllumehed harivad viljakat maad. 4. Aias on kõrged paplid ja laia-oksalised õunapuud.

12. Impĕrfĕctŭm ĭndĭcātīvī āctīvī.

laudā-bă-m (ma kiitsin)	dŏcē-bă-m (ma õpetasin)
laudā-bā-s (sa kiitsid)	-bā-s
laudā-bă-t (ta kiitis)	-bă-t
laudā-bā-mŭs (me kiitsime)	-bā-mŭs
laudā-bā-tĭs (te kiitsite)	-bā-tĭs
laudā-bă-nt (nad kiitsid)	-bă-nt

tĕg-ē-bă-m (ma katsin)	audĭ-ē-bă-m (ma kuulsin)
-bā-s	-bā-s
-bă-t	-bă-t
-bā-mŭs	-bā-mŭs
-bā-tĭs	-bā-tĭs
-bă-nt	-bă-nt

Dē Itălĭā ăntīquā.

1. Itălĭăm ăntīquăm sĭlvae dēnsae tĕgēbănt. 2. Sĭlvae cămpōs lātōs vĕstĭēbănt ĕt lŏcă mŏntānă ōrnābănt. 3. Incŏlae sĭlvās caedēbănt ĕt vīcōs ĕt ŏppĭdă aedĭfĭcābănt. 4. Vīvēbănt ĕx praedā ĕt ĕx dōnīs hŏrtī ĕt ăgrī. 5. Căsās părvās hăbēbănt. 6. In căsīs lăbōrābănt, cĭbŭm părābănt, dŏrmĭēbănt.

1. Tihe mets kattis mägist maakohta. 2. Me elasime väikeses onnis. 3. Põld andis vana Itaalia elanikele palju kingitusi. 4. Me töötasime põllul. 5. Te lugesite raamatut. 6. Sa magasid aias.

13. Fŭtūrŭm I (prīmŭm) indĭcātīvī āctīvi.

Esimene ja teine konjugatsioon.

laudā-b-ō (ma kiidan tule-	dŏcē-b-ō (ma õpetan tule-
laudā-b-ĭ-s [vikus)	-b-ĭ-s [vikus)
laudā-b-ĭ-t	-b-ĭ-t
laudā-b-ĭ-mŭs	-b-ĭ-mŭs
laudā-b-ĭ-tĭs	-b-ĭ-tĭs
laudā-b-ŭ-nt	-b-ŭ-nt

Dē mūnīmĕntīs Rōmānōrŭm.

1. Rōmānī ŏppĭdă sŭă vāllīs, fŏssīs, mūrīs mūnĭēbănt. 2. Tŭm ĭtă dīcēbănt: 3. „Mūnīmĕntă bărbărōs dē ĭmpĕrĭō nōstrō mŏnēbŭnt. 4. Bărbărī mūnīmĕntă fīrmă nŭnquăm

ĕxpūgnābŭnt nĕquĕ dēlēbŭnt. 5. Vāllă ĕt fŏssae bărbărōs rētĭnēbŭnt. 6. Nŭnquăm, bărbărī, cōpĭās Rōmānōrŭm fugābĭtĭs".

7. Bărbărī autĕm: „Tămĕn mūnīmĕntă Rōmānōrŭm ĕxpūgnābĭmŭs, Rōmānōs sŭpĕrābĭmŭs. 8. Etĭăm aquīlăm, sīgnŭm Rōmānōrŭm, fŭgābĭmŭs".

1. Barbarid, te ei võida *(fut.)* iialgi roomlasi. 2. Roomlased ajavad barbarid põgenema *(fut.)*. 3. Kas sa, poiss, külastad *(fut.)* sõpra? 4. Sõpru ma külastasin ja külastan tulevikus.

14. Fŭtūrum I indicatīvi activi.

Kolmas ja neljas konjugatsioon.

tĕg-ă-m (ma katan tulevikus)	audī-ă-m (ma kuulen
tĕg-ē-s	-ē-s [tulevikus)
tĕg-ĕ-t	-ĕ-t
tĕg-ē-mŭs	-ē-mŭs
tĕg-ē-tĭs	-ē-tĭs
tĕg-ĕ-nt	-ĕ-nt

Lĕgātŭs Rōmānīs dīcīt.

1. Lĕgātŭs Rōmānīs ĭtă dīcīt: 2. „Crās ăd lōcŭm căstrīs ĭdōnĕŭm pĕrvĕnĭēmŭs. 3. Mŏx cōpĭae Gāllōrŭm vĕnĭĕnt. 4. Antĕā căstră fŏssā vāllōquĕ mūnĭēmŭs. 5. Căstră praesĭdĭŭm fīrmŭm praebēbŭnt. 6. Dĕīndĕ vōs cŏntrā Gāllōs dūcām. 7. Cŭm Gāllīs pūgnābĭtĭs ĕt vĭncētĭs".

8. Aut dīscĕ aut dīscēdĕ.

1. Homme ma loen ilusaid lugusid. 2. Kas te õpite *(fut.)* ühes sõpradega? 3. Varsti jõuate laagri juurde. 4. Kas te tulete homme talusse?

15. Essĕ (olema).

Indicatīvus.

Praesēns	Imperfectum	Futūrum I
sŭm (ma olen)	ĕrăm (ma olin)	ĕrō (ma olen tule-
ĕs (sa oled)	ĕrās (sa olid)	ĕrīs [vikus, saan
ĕst (ta on)	ĕrăt (ta oli)	ĕrīt [olema)
sŭmŭs (me oleme)	ĕrāmŭs (me olime)	ĕrīmŭs
ĕstĭs (te olete)	ĕrātĭs (te olite)	ĕrītĭs
sŭnt (nad on)	ĕrănt (nad olid)	ĕrŭnt

Imperatīvus.

ĕs (ole), ĕstĕ (olge).

1. Vĭr sŭm; vĭrī sŭmŭs; măgĭstĕr sŭm; măgĭstrī vĭrī sŭnt.
2. Pŭĕr dĭscĭpŭlŭs ĕst; pŭĕrī dĭscĭpŭlī sŭnt.
3. Măgĭstĕr ōlĭm pŭĕr ĕrăt; măgĭstrī ōlĭm pŭĕrī ĕrănt; măgĭstrae ōlĭm pŭellae ĕrănt.
4. Pŭĕr ōlĭm vĭr erĭt; pŭĕrī ōlĭm vĭrī ĕrŭnt; nōnnūllī pŭĕrī ōlĭm măgĭstrī ĕrŭnt; nōnnūllae pŭellae ōlĭm măgĭstrae ĕrŭnt.
5. Es sēdŭlŭs, pŭĕr; ĕstĕ sēdŭlae, pŭellae.
6. Fŏrtūnă caecă ĕst, ĕrăt, ĕrĭt.

1. Kas te saate meesteks *(nom.)*, poisid? 2. Tütarlapsed on usinad. 3. Väikesel meesõpilasel on väikesed raamatud. 4. Poisi õpetajal oli väike aed.

16. Kolmas deklinatsioon.

Kolmanda deklinatsiooni sõnadel on singulari genitiivi lõpul **-ĭs**, kuna nominatiivi kuju on väga mitmesugune. Põhikäändeks on singulari genitiiv. Kolmanda deklinatsiooni sõnad on nii mees,- nais- kui ka kesksugu.

Meessoost sõnad.

Tüüpsõnad: *leō, leōnĭs, m.* (lõvi); *cŏlŏr, cŏlōrĭs, m.* (värv).

Singulāris		
N. V.	leō (lõvi)	cŏlŏr (värv)
G.	leōnĭs (lõvi)	colōrĭs (värvi)
D.	leōnī (lõvile)	colōrī (värvile)
Acc.	leōnĕm (lõvi)	colōrĕm (värvi)
Abl.	leōnĕ (lõviga)	colōrĕ (värviga)
Plurālis		
N. V.	leōnēs (lõvid)	colōrēs (värvid)
G.	leōnŭm (lõvide)	colōrŭm (värvide)
D.	leōnĭbŭs (lõvidele)	colōrĭbŭs (värvidele)
Acc.	leōnēs (lõvisid)	colōrēs (värve)
Abl.	leōnĭbŭs (lõvidega)	colōrĭbŭs (värvidega)

Sõnad lõpuga *-o, -or, -os, -er* ja *-es ĭmpărĭsўllăbă* (sing. gen. rohkem silpe kui nom.) on meessugu. Näit. *leō, ōnis; cŏlŏr, ōris; flōs, flōrĭs* (lill); *cărcĕr, ĕrĭs* (vangla); *pēs, pĕdĭs* (jalg).

Naissoost sõnad.

Tüüpsõna: *aetās, aetātĭs, f.* (ajajärk, iga).

Singulāris		Plurālis
N. V.	aetās (ajajärk)	aetātēs (ajajärgud)
G.	aetātĭs (ajajärgu)	aetātŭm (ajajärkude)
D.	aetātī (ajajärgule)	aetātĭbŭs (ajajärkudele)
Acc.	aetātĕm (ajajärku)	aetātēs (ajajärke)
Abl.	aetātĕ (ajajärguga)	aetātĭbŭs (ajajärkudega)

Sõnad lõpuga *-as, -is, -aus, -x, -es părĭsўllăbă* (sing. nom. ja gen. võrdne arv silpe) ja *-s* konsonandi järel on n a i s s u g u. Näit. *aetās, ātĭs; ăvĭs, ĭs* (lind); *laus, laudĭs* (kiitus); *nŏx, nŏctĭs* (öö); *nūbēs, nūbĭs* (pilv); *părs, pārtĭs* (osa, jagu).

Dē Caesărĕ, ĭmpĕrātōrĕ ĕt scrīptōrĕ clārō.

1. Caesăr ĭmpĕrātōr māgnŭs cīvĭtātĭs Rōmānae ĕrāt. 2. Vĭctōrĭae ĭmpĕrātōrĭs māgnī nōtae sŭnt. 3. Lăbōrēs bĕllī ĭmpĕrātōrī clārō glōrĭăm părānt. 4. In pācĕ glōrĭă scrīptōrĭs clārī Caesărĕm ōrnāt. 5. In lĭbrīs suīs Caesăr dē lăbōrĭbus ĕt pĕrīcŭlīs bĕllī nārrāt. 6. Avē, Caesăr, ĭmpĕrātōr ĕt scrīptŏr clārĕ!

1. Kuulsa kirjaniku raamatud on tuntud. 2. Me loeme Caesari töödest ja võitudest. 3. Sõjad tõid *(paro)* Caesarile suurt kuulsust. 4. „Ole tervitatud, suur ülemjuhataja!“ hüüame suure häälega.

17. Gen. plur. **-ium.**

Gen. plur. lõpuks on **-ium**: 1) *es-* ja *is*-lõpulistel *părĭsўllăbă*; 2) sõnadel, mille gen. lõpu *-is* ees on kaks või enam konsonanti.

Tüüpsõnad: *nūbēs,* **ĭs,** *f.* (pilv); *ăvĭs,* **ĭs,** *f.* (lind); *părs, partĭs, f.* (osa, jagu).

	Singulāris		
N. V.	nūbēs (pilv)	ăvĭs (lind)	părs (jagu)
G.	nubĭs (pilve)	avĭs (linnu)	partĭs (jao)
D.	nubī (pilvele)	avī (linnule)	partī (jaole)
Acc.	nubĕm (pilve)	avĕm (lindu)	partĕm (jagu)
Abl.	nubĕ (pilvega)	avĕ (linnuga)	partĕ (jaoga)

Plurālis			
N V.	nubēs (pilved)	avēs (linnud)	partēs (jaod)
G.	nubĭ**ŭm** (pilvede)	avĭ**ŭm** (lindude)	partĭ**ŭm** (jagude)
D.	nubĭbŭs (pilvedele)	avĭbŭs (lindudele)	partĭbŭs (jagudele)
Acc.	nubēs (pilvi)	avēs (linde)	partēs (jagusid)
Abl.	nubĭbŭs (pilvedega)	avĭbŭs (lindudega)	partĭbŭs (jagudega)

Erandina on gen. plur. **-ŭm** (mitte -iŭm) sõnadel: pătĕr, pătrĭs, m. (isa); mātĕr, mātrĭs, f. (ema); frātĕr, frātrĭs, m. (vend); iŭvĕnĭs, ĭs, m. (noormees); cănĭs, ĭs, c. (koer). Gen. plur.: pătrŭm, mātrŭm, frātrŭm, iŭvĕnŭm, cănŭm.

Vărĭă.

1. In pōpŭlō ăltă māgnŭs nŭmĕrŭs ăvĭŭm hăbĭtăt. 2. Hŏstēs ărcĕm Rōmānōrŭm ŏppūgnābānt. 3. In ărcĭbŭs fīrmīs vītă cīvĭum tūtă ĕrăt. 4. Insŭlă Sĭcĭlĭă dīvĭtĭīs ŭrbĭŭm māgnārum, cōpĭā frūmĕntī mĕrcĭŭmquĕ clāră ĕrăt. 5. Rōmānī ăntīquī māgnŭm nŭmĕrŭm nāvĭŭm lōngārŭm hăbēbānt. 6. Clāră ĕrăt ăpŭd Rōmānōs cīvĭŭm, sĕnŭm iŭvĕnŭmquĕ dĭscĭplīnă, māgnă dŭcŭm auctōrĭtās.

1. Roomlastel oli suur hulk *(numerus)* vaenlasi. 2. Paljud linnud elavad kõrgetel paplitel. 3. Rooma kodanikud ehitasid palju sõjalaevu. 4. Vana Itaalia linnad olid ilusad.

18. Kolmanda deklinatsiooni kesksoost sõnad.

Tüüpsõnad: *nōmĕn, nōmĭn***is**, *n.* (nimi); *cŏrpŭs, cŏrpŏr***is**, *n.* (keha).

Singulāris		
N. V.	nōmĕn (nimi)	cŏrpŭs (keha)
G.	nomĭnĭs (nime)	corpŏrĭs (keha)
D.	nomĭnī (nimele)	corpŏrī (kehale)
Acc.	nomĕn (nime)	corpŭs (keha)
Abl.	nomĭnĕ (nimega)	corpŏrĕ (kehaga)
Plurālis		
N. V.	nomĭnă (nimed)	corpŏră (kehad)
G.	nomĭnŭm (nimede)	corpŏrŭm (kehade)
D.	nomĭnĭbŭs (nimedele)	corpŏrĭbŭs (kehadele)
Acc.	nomĭnă (nimesid)	corpŏră (kehi)
Abl.	nomĭnĭbŭs (nimedega)	corpŏrĭbŭs (kehadega)

Sõnad lõpuga *-ma, -e, -c, -l, -n, -t, -ar, -ur, -us* on kesksugu[1]). Näit. *poēmă, mătis* (poeem); *mărĕ, mărĭs* (meri); *lăc, lăctis* (piim); *ănĭmăl, mălis* (loom); *nōmĕn, nōmĭnĭs; căpŭt, căpĭtis* (pea, pealinn); *călcăr, cărĭs* (kannus); *rōbŭr, rōbŏrĭs* (jõud, tugevus); *cŏrpŭs, pŏrĭs.*

Dē Cyclōpĭbŭs.

1. Hŏmērŭs ĭn cărmĭnĭbŭs suīs dē Cyclōpĭbŭs nārrăt. 2. Dŏmĭcĭlĭă Cyclōpŭm ĕrānt ĭn ĭnsŭlīs prŏpĕ lĭtŏră Sĭcĭlĭae. 3. Cŏrpŏră Cyclōpŭm māgnă ĕt rōbŭstă ĕrānt. 4. Cyclōps

[1]) Salmiku kujul: *-ma, -e, -c;*
-i, -n, -t;
-ar, -ur, -us —
sŭnt neutrĭŭs (on kesksugu).

ūnŭm ŏcŭlŭm ĭn frŏntĕ hăbēbăt. 5. Cўclōpēs nōn lēgēs, nōn foedĕrā fĭrmă, nōn ŭrbēs, nōn vĭcōs hăbēbănt. 6. In spēlŭncĭs māgnĭs hăbĭtābănt. 7. Měl ĕt lăc ĕrănt cĭbŭs Cўclōpŭm. 8. Fŭlmĭnă dĕōrŭm ŏpĕră Cўclōpŭm ĕrănt.

9. Auctōrĕm ŏpŭs laudăt.

1. Õpilased loevad Homerose luuletusi. 2. Emal on suur mee ja piima tagavara. 3. Noormehe keha on tugev. 4. Me kiidame rooma kirjanikkude töid.

19. Kesksoost sõnad lõpuga *-e, -al* ja *-ar.*

Kesksoost sõnadel lõpuga *-ĕ, -ăl* ja *-ăr* on abl. sing. **-ī**, nom., acc. ja voc. plur. **-ĭă** ja gen. plur. **-ĭŭm.**

Tüüpsõnad: *mărĕ, mărĭs, n.* (meri); *ănĭmăl, mālĭs, n.* (loom); *călcăr, cārĭs, n.* (kannus).

	Singulāris		
N. V.	mărĕ (meri)	ănĭmăl (loom)	călcăr (kannus)
G.	mărĭs (mere)	animālĭs (looma)	calcārĭs (kannuse)
D.	mărī (merele)	animālī (loomale)	calcārī (kannusele)
Acc.	mărĕ (merd)	animăl (looma)	calcăr (kannust)
Abl.	mărī (merega)	animālī (loomaga)	calcārī (kannusega)
	Plurālis		
N. V.	mărĭă (mered)	animālĭă (loomad)	calcārĭă (kannused)
G.	mărĭŭm (merede)	animālĭŭm (loomade)	calcārĭŭm (kannuste)
D.	mărĭbŭs (meredele)	animālĭbŭs (loomadele)	calcārĭbŭs (kannustele)
Acc.	mărĭă (meresid)	animālĭă (loomi)	calcārĭă (kannuseid)
Abl.	mărĭbŭs (meredega)	animālĭbŭs (loomadega)	calcārĭbŭs (kannustega)

Märkus. Meessoost *-al* ja *-ar* lõpuga sõnadel on abl. sing. *-ĕ*: *Caesăr, ărĭs — Caesărĕ*; *Hănnĭbăl, ălĭs — Hannĭbălĕ.*

Dē Nĕptūnō.

1. Nĕptūnŭs dĕŭs mărĭs ĕrăt. 2. Nautae ā Nĕptūnō auxĭlĭŭm pĕtēbănt, cŭm tĕmpĕstātēs nāvĕm ĭn mărī ăgĭtābănt. 3. Nautae pĭī ĭn lĭtŏrĭbŭs dĕō tĕmplă aedĭfĭcābănt. 4. Nōn sōlŭm mărĭă, sĕd ĕtĭăm ănĭmālĭă vărĭă mărĭŭm dĕō ŏbtĕmpĕrābănt. 5. Năm Nĕptūnŭs ĕtĭăm cūrăm ănĭmālĭŭm mărĭs hăbēbăt. 6. Nĕptūnŭs ĭn mărī prŏfŭndō hăbĭtābăt. 7. Ibĭ dŏmĭcĭlĭŭm dĕī ĕrăt. 8. Saepĕ dĕŭs pĕr mărĭă cŭrrēbăt. 9. Trĭdĕntĕ sŭō ŭndās tŭrbābăt ĕt sēdābăt.

1. Sügavates meredes elavad mitmesugused loomad. 2. Me jalutame mere rannas. 3. Meres on palju saari. 4. Paljud loomade hulgast *(numerus)* elavad koobastes. 5. Neptunus sõidab merd mööda.

20. Kolmanda deklinatsiooni sooerandid.

I. **Meessugu** on sõnad lõpuga *-o, -or, -os, -er* ja *-es ĭmpărĭsyllăba.*

Erandid: **-o:** *cărō, cărnĭs,* **f.** (liha).

Naissugu on sõnad lõpuga *-do, -go, -io;* näit. *mŭltĭtūdō, dĭnĭs,* **f.** (hulk); *ŏrīgō, gĭnĭs,* **f.** (algupära); *lĕgiō, iōnĭs,* **f.** (leegion). Kuid: *ōrdō, ōrdĭnĭs,* **m.** (rida, kord, seisus).

-or: *ărbŏr, ŏrĭs,* **f.** (puu);
mărmŏr, ŏrĭs, **n.** (marmor);
cŏr, cŏrdĭs, **n.** (süda).

-os: *ōs, ōrĭs,* **n.** (suu, nägu);
ŏs, ŏssĭs, **n.** (luu, kont).

-er: *ĭtĕr, ĭtĭnĕrĭs,* **n.** (tee, teekond);
vēr, vērĭs, **n.** (kevad).

-es: *aes, aerĭs,* **n.** (vask).

II. **Naissugu** on sõnad lõpuga *-as, -is, -aus, -x, -es părĭsyllăba ja -s* konsonandi järel.

Erandid: **-as:** *vās, vāsĭs,* **n.**; pl. *vāsă, vāsōrŭm* (nõu, anum, riist).

-is. Meessugu on sõnad lõpuga *-cis, -nis, -guis;* näit. *pĭscĭs, ĭs,* **m.** (kala); *fīnĭs, ĭs,* **m.** (lõpp, piir); *ŭnguĭs, ĭs,* **m.** (küüs).

Meessugu on samutĭ:

cŏllĭs, ĭs, **m.** (küngas, kink);
mēnsĭs, ĭs, **m.** (kuu);
ŏrbĭs, ĭs, **m.** (ring).

-x: *grĕx, grĕgĭs,* **m.** (kari).

-s: *mōns, mŏntĭs,* **m.** (mägi);
pōns, pŏntĭs, **m.** (sild);
fōns, fŏntĭs, **m.** (allikas, läte);
dēns, dĕntĭs, **m.** (hammas).

III. **Kesksugu** on sõnad lõpuga *-ma, -e, -c, -l, -n, -t, -ar, -ur, -us.*

Erandid: **-l:** *sōl, sōlĭs,* **m.** (päike).
-us: *tĕllūs, ūrĭs,* **f.** (maa).

Naissugu on samuti *us*-lõpulised sõnad, mille gen. sing. lõpul on *-ūtĭs* või *-ūdĭs* (kuna kesksoost sõnade gen. sing. lõpul on *-ris*); näit. *vĭrtūs, ūtĭs,* **f.** (mehisus, vaprus; voorus); *pălūs, ūdĭs,* **f.** (soo).

Vărĭă.

1. Itĕr ĕst lŏngŭm ĕt pĕrīcŭlōsŭm. 2. Ăd lītŏră mărĭs Tўrrhēnī ĭn Itălĭā mŭltae pălūdēs sŭnt. 3. Aetātĕ aurĕā vēr aetĕrnŭm ĕrăt. 4. Lĕōnēs ŭnguēs fīrmōs, ăsĭnī aurēs lŏngās hăbĕnt. 5. Mīlĭtēs ăgrōs fīnĭtĭmōs fĕrrō ĭgnīquĕ vāstābŭnt. 6. Amīcŭs ĕx cōnsuētūdĭnĕ sŭā mānĕ ămbŭlābăt.

7. Ex ŭnguĕ leōnĕm, ĕx aurĭbŭs ăsĭnŭm. 8. Arbŏrēs ăltae nōn saepĕ lŏngās rādīcēs hăbĕnt.

1. Isa luges oma harjumuse tõttu õhtul raamatut. 2. Suurtes soodes elavad mitmesugused loomad. 3. Poisid vaatlesid suuri puid. 4. Lõvid on tugevad loomad.

21. Verbide põhivormid.

Et verbi õigesti pöörata, peab teadma tema põhivorme; need on: praesēns ĭndĭcātīvī āctīvī, pĕrfĕctŭm ĭndĭcātīvī āctīvī, sŭpīnŭm ja ĭnfĭnītīvŭs praesĕntĭs āctīvī.

Konjugatsioonid	Praesens ind. act.	Perfectum indic. activi	Supīnum	Infinitīvus praes. act.
1.	laudō	laudāvī	laudātŭm	laudārĕ
2.	dŏcĕō	dŏcŭī	dŏctŭm	dŏcērĕ
3.	tĕgō	tēxī	tēctŭm	tĕgĕrĕ
4.	audĭō	audīvī	audītŭm	audīrĕ

Sõnastikes antakse infinitiivi asemel vastava konjugatsiooni number. Esimeses konjugatsioonis on perfectum ind. act. harilikult lõpuga *-āvī*, supīnum lõpuga *-ātŭm*, neljandas konjugatsioonis — perfectum *-īvī*, supīnum *-ītŭm;* seepärast jäävadki sõnastikes 1. ja 4. konjugatsiooni verbidel need põhivormid tavaliselt andmata. Niisiis esinevad konjugatsioonide tüüpsõnad sõnastikes järgmisel kujul: *laudō, 1; dŏcĕō, cŭī, ctŭm, 2; tĕgō, tēxī, tectŭm, 3*; *audiō, 4.*

Märkus. Supiinumit tarvitatakse liikumist tähendavate verbide juures eesmärgi väljendamiseks ja tõlgitakse eesti keelde *ma*-infinitiiviga: näit. *vĕnĭō audītŭm* (tulen kuulama).

Pĕrfĕctŭm ĭndĭcātīvī āctīvī.

laudāv-ī (ma olen kiitnud, ma kiitsin)	dŏcŭ-ī (ma olen õpetanud, ma õpetasin)	tēx-ī (ma olen katnud, ma katsin)	audīv-ī (ma olen kuulnud, ma kuulsin)
laudāv-ĭstī	dŏcŭ-ĭstī	tēx-ĭstī	audīv-ĭstī
laudāv-ĭt	dŏcŭ-ĭt	tēx-ĭt	audīv-ĭt
laudāv-ĭmŭs	dŏcŭ-ĭmŭs	tēx-ĭmŭs	audīv-ĭmŭs
laudāv-ĭstĭs	dŏcŭ-ĭstĭs	tēx-ĭstĭs	audīv-ĭstĭs
laudāv-ērŭnt	dŏcŭ-ērŭnt	tēx-ērŭnt	audīv-ērŭnt

Nagu tabelist nähtub, on perfekti lõpud kõigis pöördkondades ühesugused: *-ī, -istī, -it, -imŭs, -istis, -ērŭnt;* need lõpud liituvad perfekti tüvele.

Märkus. Imperfectum väljendab minevikus kestvat, lõpetamata või korduvat tegevust; näit. *scrībēbăm ĕpistŭlăm lŏngăm* — ma kirjutasin pikka kirja, ma olin pikka kirja kirjutamas.

Perfectum väljendab lõppenud tegevust või tegevuse tulemust, resultaati; näit. *scrīpsī ĕpistŭlăm lŏngăm* — ma kirjutasin pika kirja, ma olen kirjutanud pika kirja (s. t. kiri on valmis).

Dē Gallis.

1. Spĕctāvīstīsnĕ ĭn tăbŭlā Gălliām? 2. Spĕctāvīmŭs. 3. Et tū, Mārcĕ, spĕctāvīstī? 4. Spĕctāvī. 5. Nŭnc dē Gălliis nārrābō. 6. Gălli nōn sōlŭm ĭn Gălliā, sĕd ĕtĭăm ĭn Itălliā hăbĭtābănt. 7. Fŏrtĭtūdō mīlĭtŭm Găllōrŭm māgnă ĕrăt. 8. Gălli cŭm Rōmānis mŭltă bĕllă gĕrēbănt. 9. Ad flŭvĭŭm Allĭăm Gălli Rōmānōs vīcērŭnt. 10. Pŏst pūgnăm hŏstēs Rōmăm ŏccŭpāvērŭnt, ŭrbĕm fĕrrō ĭgnīquĕ dēlēvērŭnt. 11. Căpĭtōlĭŭm nōn ĕxpūgnāvērŭnt, sĕd dŭx Găllōrŭm māgnăm cōpiăm aurī pŏstŭlāvĭt. 12. Pŏstquăm Rōmāni aurŭm cŏmpŏrtāvērŭnt, Cămĭllŭs Găllōs fŭgāvĭt.

13. Vēnī, vīdī, vīcī.

1. Te võitsite vaenlased, sõdurid! 2. Me külastasime õpetajat. 3. Vaenlased vallutasid ja hävitasid linna. 4. Ma jutustasin sõbrale muinasjuttu. 5. Ülemjuhataja kiitis sõdurite vahvust.

22. Kolmanda deklinatsiooni adjektiivid.

Kolmanda deklinatsiooni adjektiividel on abl. sing. lõpul **-ī**, gen. plur. **-ĭŭm** ja kesksoo nom., acc. ja voc. plur. **-ĭă**. Kolmanda deklinatsiooni adjektiivid on kolme-, kahe- ja ühelõpulised.

I. Kolmelõpulised adjektiivid.

Kolmelõpulistel adjektiividel on sing. nominatiivis igal sool eri lõpp: *-ĕr, -ĭs* ja *-ĕ*.

Tüüpsõna: *ācĕr, ācrĭs, ācrĕ* (terav, äge).

	Singulāris			Plurālis	
	m.	f.	n.	m., f.	n.
N. V.	ācĕr	ācrĭs	ācrĕ	acrēs	acrĭă
G.		acrĭs		acrĭŭm	
D.		acrī		ācrĭbŭs	
Acc.	acrĕm	acrĕm	acrĕ	acrēs	acrĭă
Abl.		acrī		acrĭbŭs	

II. Kahelõpulised adjektiivid.

Kahelõpulistel adjektiividel on sing. nominatiivis mees- ja naissool ühine lõpp *-ĭs*, kesksool lõpp *-ĕ*.

Tüüpsõna: *brĕvĭs, brĕvĕ* (lühike).

	Singulāris		Plurālis	
	m., f.	n.	m., f.	n.
N. V.	brĕvĭs	brĕvĕ	brevēs	brevĭă
G.	brevĭs		brevĭŭm	
D.	brevī		brevĭbŭs	
Acc.	brevĕm	brevĕ	brevēs	brevĭă
Abl.	brevī		brevĭbŭs	

III. Ühelõpulised adjektiivid.

Ühelõpulistel adjektiividel on sing. nominatiivis kõigil kolmel sool ühine lõpp.

Märkus. Ühelõpuliste adjektiivide õigeks käänamiseks antakse sõnastikes sing. nominatiivi kõrval ka genitiiv; kahe- ja kolmelõpulistel adjektiividel antakse ainult sing. nominatiiv (kõigis sugudes), kuna nende genitiiv on sarnane naissoo nominatiiviga.

Tüüpsõna: *fēlix, fēlicis* (õnnelik).

	Singulāris		Plurālis	
	m., f.	n.	m., f.	n.
N. V.	fēlix	fēlix	felicēs	felicĭă
G.	felicĭs		felicĭŭm	
D.	felicī		felicĭbŭs	
Acc.	felicĕm	felix	felicēs	felicĭă
Abl.	felicī		felicĭbŭs	

Erandlikult on abl. sing. **-ĕ** ja gen. plur. **-ŭm** järgmistel adjektiividel: *dīvĕs, dīvĭtĭs* (rikas); *paupĕr, paupĕrĭs* (vaene); *prĭncĕps, prĭncĭpĭs* (esimene, pea-); *vĕtŭs, vĕtĕrĭs* (vana): abl. sing. *dīvĭtĕ, paupĕrĕ, prĭncĭpĕ, vĕtĕrĕ;* gen. plur. *dīvĭtŭm, paupĕrŭm, prĭncĭpŭm, vĕtĕrŭm.* Adjektiivil *vĕtŭs* on kesksoo nom., acc. ja voc. plur. *vĕtĕră.*

Dē Hănnĭbălĕ.

1. Hănnĭbăl, ĭmpĕrātŏr nōbĭlĭs Cărthāgĭnĭēnsĭŭm, hōstĭs ācĕr Rōmānōrŭm ĕrăt. 2. Hănnĭbăl ĕrăt vĭr ācrī ĭngĕnĭō, mīlĕs cĕlĕr ĕt audāx. 3. Anĭmō fŏrtī dēcrēvĭt Alpēs sŭpĕrārĕ ĕt cōpĭās sŭās ex Hĭspānĭā ĭn Ităl̆ĭăm trādūcĕrĕ. 4. Brĕvī tĕmpŏrĕ Alpēs sŭpĕrāvĭt ĕt cōpĭās ĭn Ităl̆ĭăm trādūxĭt. 5. Tŭm

ăgrōs fĕrtĭlēs Itălĭae vāstāvĭt. 6. Mŭltīs proelĭīs ingĕntēs cōpĭās pĕdĕstrēs ĕt ĕquĕstrēs Rōmānōrŭm vīcĭt. 7. Pŏstĕā P. Cŏrnēlĭŭs Scīpĭō, ĭmpĕrātŏr prŭdēns Rōmānōrŭm, pātrĭăm fŏrtĭtūdĭnĕ māgnā sĕrvāvĭt.

8. Omnĕ ĭnĭtĭŭm dĭffĭcĭlĕ ĕst.

1. Rooma sõdurid olid kiired ja vahvad. 2. Sõduri elu on sageli lühike. 3. Homerose laulud on kuulsad. 4. Rooma oli kuulsate ja vahvate noormeeste linn.

23. Plūsquămpĕrfĕctŭm ĭndĭcātīvī āctīvī.

laudāv-ĕrā-m (ma olin kiitnud)	dŏcŭ-ĕrăm (ma olin õpetanud)	tēx-ĕrăm (ma olin katnud)	audīv-ĕrăm (ma olin kuulnud)
laudāv-ĕrā-s	dŏcŭ-ĕrās	tēx-ĕrās	audīv-ĕrās
laudāv-ĕrā-t	-ĕrăt	-ĕrăt	-ĕrăt
laudāv-ĕrā-mŭs	-ĕrāmŭs	-ĕrāmŭs	-ĕrāmŭs
laudāv-ĕrā-tĭs	-ĕrātĭs	-ĕrātĭs	-ĕrātĭs
laudāv-erā-nt	-ĕrănt	-ĕrănt	-ĕrănt

Plūsquamperfectum ind. act. moodustatakse lõppude *-ĕrăm, -ĕrās, -ĕrăt* jne. liitmise teel perfekti tüvele.

Fŭtūrŭm II (ĕxāctŭm) ĭndĭcātīvī āctīvī.

laudāv-ĕr-ō (ma kiidan ~ olen kiitnud tulevikus)	dŏcŭ-ĕrō (ma õpetan ~ olen õpetanud tulevikus)	tēx-ĕrō (ma katan ~ olen katnud tulevikus)	audīv-ĕrō (ma kuulen ~ olen kuulnud tulev.)
laudāv-ĕrĭ-s	dŏcŭ-ĕrĭs	tēx-ĕrĭs	audīv-ĕrĭs
laudāv-ĕrĭ-t	-ĕrĭt	-ĕrĭt	-ĕrĭt
laudāv-ĕrĭ-mŭs	-ĕrĭmŭs	-ĕrĭmŭs	-ĕrĭmŭs
laudāv-ĕrĭ-tĭs	-ĕrĭtĭs	-ĕrĭtĭs	-ĕrĭtĭs
laudāv-ĕrĭ-nt	-ĕrĭnt	-ĕrĭnt	-ĕrĭnt

Futūrum II ind. act. moodustatakse lõppude *-ĕrō, -ĕrĭs* jne. liitmise teel perfekti tüvele.

Märkus. Futūrum II väljendab tuleviku tegevust, mis toimub enne teise tuleviku tegevuse algamist.

Varia.

1. Sī ĭn Graecĭām nāvĭgāvĕrō, dīlĭgēntĭā māgnā aedĭfĭcĭă pŭlchrā Athēnārŭm spĕctābō. 2. Rōmŭlŭs Rĕmŭm nĕcāvĭt, quŏd frātrĕm ĭrrīsĕrāt ĕt mūrōs ŭrbĭs nŏvae vĭtŭpĕrāvĕrāt.

Dē găllīnā ĕt vŭlpĕ.

1. Ad gallīnām aegrōtām vŭlpēs ăccessĭt ĕt ĭntĕrrŏgāvĭt: „Ecquĭd vălēs?“ 2. Gallĭnă vŭlpī: „Sătĭs“, ĭnquĭt, „vălĕō, sĕd sī tū dĭscessĕrĭs, mŭltō mĕlĭŭs mē hăbēbō.“

1. Kui olime ületanud Alpid, nägime Itaaliat. 2. Kui te ära lähete *(fut.)*, loen raamatut. 3. Kui ma tulen *(fut.)*, jutustan isale sõprade elust. 4. Kui vaenlased olid kantsi vallutanud, hävitasid nad linna.

24. Sŭm, fŭī, ĕssĕ (olema).

Indicatīvus.

Praesēns, imperfectum, futūrum I — vt. § 15.

Perfectum	Plūsquamperfect.	Futūrum II
fŭī (ma olen	fŭĕrăm (ma olin ol-	fŭĕrō (ma olen, olen
fuīstī [olnud,	fuĕrās [nud)	fuĕrĭs [olnud tule-
fuĭt [olin)	fuĕrăt	fuĕrĭt [vikus)
fuĭmŭs	fuĕrāmŭs	fuĕrĭmŭs
fuīstĭs	fuĕrātĭs	fuĕrĭtĭs
fuērŭnt	fuĕrănt	fuĕrĭnt

Cŏllŏquĭŭm.

Quīntŭs: 1. Ubĭ hĕrī fŭĭstĭs, ămīcī?
Paulŭs: 2. In cĭrcō fŭĭmŭs, Quīntĕ; paulō ăntĕ ĭn thĕātrō fŭĕrāmŭs. 3. Mārcŭs quŏquĕ ĭbĭ ĕrăt. 4. Fābŭlăm Tĕrĕntĭī spĕctābāmŭs.
Quīntŭs: 5. Estĭsnĕ cŏntĕntī?
Paulŭs: 6. Cŏntĕntī sŭmŭs. 7. Crās quŏquĕ pŏst schŏlăm ĭn thĕātrō ĕrĭmŭs; ĕrĭsnĕ ĕt tu in theātrō?
Quīntŭs: 8. Nōn ĕrō, quĭă tĕmpŭs nūllŭm hăbēbō. 9. Vălētĕ!
10. Dōnĕc ĕrĭs fēlĭx, mŭltōs nŭmĕrābĭs ămīcōs; tĕmpŏră sī fŭĕrĭnt nūbĭlă, sōlŭs ĕrĭs.

1. Õpetaja kiidab poissi, kui ta on usin. 2. Meie olime seal, kus teie enne olite olnud. 3. Seni kui olime õnnelikud, omasime palju sõpru. 4. Olen homme koolis.

25. Neljas deklinatsioon.

Tüüpsõnad: *frūctŭs, frūct***ūs**, *m.* (vili); *cŏrnū, corn***ūs**, n. (sarv).

Singulāris		
N. V.	frūct**ŭs** (vili)	cŏrn**ū** (sarv)
G.	fructū**s** (vilja)	cornū**s** (sarve)
D.	fructŭ**ī** (viljale)	cornū (sarvele)
Acc.	fructŭ**m** (vilja)	cornū (sarve)
Abl.	fructū (viljaga)	cornū (sarvega)
Plurālis		
N. V.	fructū**s** (viljad)	cornŭ**ă** (sarved)
G.	fructŭ**ŭm** (viljade)	cornŭ**ŭm** (sarvede)
D.	fructĭ**bŭs** (viljadele)	cornĭ**bŭs** (sarvedele)
Acc.	fructū**s** (vilju)	cornŭ**ă** (sarvi)
Abl.	fructĭ**bŭs** (viljadega)	cornĭ**bŭs** (sarvedega)

Dē cŏrnĭbŭs.

1. Mŭltīs bēstĭīs cŏrnŭă sŭnt. 2. Bēstĭae cŏrnŭă prō ărmīs hăbēnt. 3. Rōmānī quŏquĕ ālās ĕxĕrcĭtūs cŏrnŭă ăppĕllābānt. 4. In cŏrnĭbŭs ĕxĕrcĭtūs plērŭmquĕ equĭtātŭs pūgnābăt. 5. Impĕtŭs ĕquĭtātūs quăsĭ ĭctŭs cŏrnŭŭm ĕst. 6. Dĕxtrō cŏrnū ĭmpĕrātŏr praeĕrăt.

7. Pĕr rīsŭm mŭltŭm cōgnōscĭmŭs stŭltŭm.

1. Metsloomad võitlevad enamasti sarvedega. 2. Sarvede löögid on mitmesugused. 3. Ratsavägi ajas sõjaväe tiiva ägeda rünnakuga põgenema. 4. Ratsavägi ründas vaenlase sõjaväetiiba.

Märkus. Verbide „nimetama“ *(ăppĕllō, 1)* ja „pidama“ *(pŭtō, 1; hăbeō, bŭī, bĭtum, 2)* juures tarvitatakse kaht akusatiivi *(ăccūsātīvŭs dŭplĕx)*; üks neist vastab küsimusele: keda? mida? ja teine küsimusele: kelleks? milleks? Näit. *Rōmānī ālās ĕxĕrcĭtūs cŏrnŭă ăppĕllābānt.* (Roomlased nimetasid sõjaväe tiibu sarvedeks.)

26. Neljanda deklinatsiooni sõnade sugu ja erandlikud vormid.

1. Sõnad lõpuga *-us* on meessugu, *u*-lõpulised kesksugu.

Erandlikult on naissugu: *dŏmŭs, ūs, f.* (maja); *mănŭs, ūs, f.* (käsi; salk, jõuk); ka puude nimed, nagu: *quĕrcŭs, ūs, f.* (tamm).

2. Sõnal *dŏmŭs* on abl. sing. *dŏmō*, gen. plur. *dŏmōrum* (ka *dŏmŭŭm*), acc. plur. *dŏmōs* ja *dŏmūs*, muud käänded reeglipäraselt IV deklinatsiooni järgi.

Märkus. Määrsõnaliselt tarvitatakse: *dŏmŭm* (koju), *dŏmī* (kodus) ja *dŏmō* (kodunt).

3. Kahesilbilistel *-cŭs* lõpuga sõnadel on dat. ja abl. plur. **-ŭbŭs**; näit. *lăcŭs, ūs, m.* (järv) — **lăcŭbŭs.**

Vărĭă.

1. In lăcŭbŭs ĕt flūmĭnĭbŭs pĭscēs sŭnt. 2. Lĭgnŭm quĕrcŭŭm hŏmĭnĭbŭs ūtĭlĕ ĕst. 3. Cĭcĕrō prō dŏmō sŭā ōrātĭōnĕm hăbŭĭt. 4. Mănŭs mănŭm lăvăt. 5. Ēvĕntŭs ĭn mănū fŏrtūnae ĕst. 6. Dēĭs nōn plēnae mănūs, sĕd pūrae plăcĕnt.

1. Laiaoksalistel tammedel laulavad mitmesugused linnud. 2. Laisa poisi käed pole puhtad. 3. Kui sõdur võitleb, hoiab ta kätes relvi. 4. Sagedasti pead sa oma *(tuus, a, um)* käsi pesema. 5. Vend pole homme kodus.

27. Viies deklinatsioon.

Tüüpsõnad: *rēs, rĕī, f.* (asi); *dĭēs, dĭēī, m.* (päev).

Singulāris		
N. V.	**rēs** (asi)	**dĭēs** (päev)
G.	**rĕī** (asja)	diēī (päeva)
D.	**rĕī** (asjale)	diēī (päevale)
Acc.	**rĕm** (asja)	**diĕm** (päeva)
Abl.	**rē** (asjaga)	**diē** (päevaga)
Plurālis		
N. V.	**rēs** (asjad)	**diēs** (päevad)
G	**rērŭm** (asjade)	**diērŭm** (päevade)
D.	**rēbŭs** (asjadele)	**diēbŭs** (päevadele)
Acc.	**rēs** (asju)	**diēs** (päevi)
Abl.	**rēbŭs** (asjadega)	**diēbŭs** (päevadega)

Gen. ja dat. sing. lõpp *-ei* on pika *e*-ga *i* järel, muil juhtumeil on *e* lühike; näit. diēs, diēī; aga *fĭdēs, fĭdĕī, f.* (truudus, usaldus).

Viienda deklinatsiooni sõnad on üldiselt n a i s s u g u. Ainult *diēs* ja *mĕrĭdiēs, ēī, m.* (keskpäev) on m e e s s u g u.

Dē dīēbŭs.

1. Dīēs ēst pārs mēnsĭs. 2. Hōră ēst pārs dīēī. 3. Dīē hŏmĭnēs lăbōrānt, nŏctē dŏrmĭŭnt. 4. Aestātē dīēs lŏngī sŭnt, hĭēmē brĕvēs. 5. Mōtŭs tĕrrae causă lŏngĭtūdĭnĭs dīērŭm ĕt nŏctĭŭm ēst. 6. Mŭltī dīēs nātālēs cēlēbrānt.

7. Dīēs dīĕm dŏcĕt.

8. Etĭăm rēs pūblĭcă Rōmānă saepē ĭn pĕrĭcŭlō pĕrnĭcĭēī fŭĭt.

1. Päev on päeva õpetaja. 2. Homme on venna sünnipäev. 3. Head õpilased on oma asjus usinad. 4. Rooma riigis oli palju kuulsaid ülemjuhatajaid.

Märkus. Ablatīvus väljendab mõnikord aega *(ăblātīvŭs tĕmpŏrĭs)*, vastates küsimusele: millal? (kunas?) ja tõlgitakse eesti keelde alalütlevaga. Näit. *vērĕ* (kevadel), *aestātĕ* (suvel), *dīē* (päeval).

28. Păssīvŭm (tehtavik).

Praesēns īndĭcātīvī păssīvī.

Esimene ja teine konjugatsioon.

laud-ŏ-r (mind kiidetakse)	dŏcĕ-ŏ-r (mind õpetatakse)
laudā-rĭs (sind kiidetakse)	docē-rĭs (sind õpetatakse)
laudā-tŭr (teda kiidetakse)	docē-tŭr (teda õpetatakse)
laudā-mŭr (meid kiidetakse)	docē-mŭr (meid õpetatakse)
laudā-mĭnī (teid kiidetakse)	docē-mĭnī (teid õpetatakse)
laudā-ntŭr (neid kiidetakse)	docĕ-ntŭr (neid õpetatakse)

Ladina k. passiivne lause on isikuline, s. t. lauses on subjekt (alus) nominatiivis. Näit. *puĕr laudātŭr* — poissi kiidetakse (vrd saksa: der Knabe wird gelobt).

Aktiivse lause passiivseks muutumisel saab objekt (sihitis — akusatiivis) subjektiks, siirdudes nominatiivi; aktiivse lause subjekt läheb passiivses lauses ablatiivi, mis ühendatakse prepositsiooniga *ăb (ā)*, kui subjektiks oli elus olend. Näit.

Act. *Măgistĕr dīscīpŭlōs laudăt.* (Õpetaja kiidab õpilasi.) — Pass. *Dīscīpŭlī ā măgistrō laudantŭr.* (Õpilasi kiidetakse õpetaja poolt.)

Act. *Umbrā arbŏrīs puĕrŭm dēlectăt.* (Puu vari rõõmustab poissi.) — Pass. *Puĕr umbrā arbŏrīs dēlectatŭr.*

Act. *Amīcae puellăm sēdŭlăm ămant.* (Sõbratarid armastavad usinat tütarlast.) — Pass. *Puellă sēdŭlă ăb ămīcīs ămātŭr.*

Vărĭă.

1. Pătĕr fīlĭŭm sēdŭlŭm laudăt; fīlĭŭs sēdŭlŭs ā pătrĕ laudātŭr. 2. Mīlĭtēs Rōmānī hŏstēs fŭgănt; hŏstēs ā mīlĭtĭbŭs Rōmānīs fŭgăntŭr. 3. Avŭs găllīnās vŏcăt; găllīnae ăb ăvō vŏcăntŭr. 4. Exĕmplă pŭĕrōs mŏvĕnt; pŭĕrī ĕxĕmplīs mŏvĕntŭr. 5. Dīscīpŭlī dīlĭgĕntĭăm ădhĭbĕnt; dīlĭgĕntĭă ā dīscīpŭlīs ădhĭbētŭr. 6. A căně nōn māgnō saepĕ ĭngēns ăpĕr tĕnētŭr.

7. Ut sălūtās, ĭtă sălūtārĭs.

1. Ema laidab laiska tütart (tõlkida akt. ja pass.). 2. Rooma sõdurid tapavad vaenlasi (akt. ja pass.). 3. Õpilane hoiab raamatut (akt. ja pass.).

29. Praesēns indicatīvi passīvi.

Kolmas ja neljas konjugatsioon.

tĕg-ŏ-r (mind kaetakse, ma kattun)	audĭ-ŏ-r (mind kuuldakse)
teg-ĕ-rĭs	audī-rĭs
teg-ĭ-tŭr	audī-tŭr
teg-ĭ-mŭr	audī-mŭr
teg-ĭ-mĭnī	audī-mĭnī
teg-ŭ-ntŭr	audĭ-ŭ-ntŭr

Alĭŭs ĭn schŏlăm, ălĭŭs ăd sūtōrĕm dūcĭtŭr.

1. Quō vĕhĕrĭs, Mārcĕ, ĕt tū, Cărŏlĕ? 2. Quō vĕhĭmĭnī? 3. In ŏppĭdŭm vĕhŏr, ā pătrĕ ĭn schŏlăm dūcŏr. 4. A Cărŏlō autĕm, quŏd nōn lĭbĕntĕr dĭscĭt, schŏlă rĕlĭnquĭtŭr. 5. Nŭnc ĭn ŏppĭdŭm vĕhĭtŭr, ăd sūtōrĕm dūcĭtŭr ĭbĭquĕ lăbōrārĕ cōgĭtŭr. 6. Sī Cărŏlŭs ĭn schŏlăm vĕnīrĕ ĭmpĕdītŭr, trīstĕ ĕst. 7. Omnēs autĕm hŏmĭnēs sūō lŏcō lăbōrārĕ cōgŭntŭr. 8. Cŏntŭmēlĭă sī dīcĭtŭr, audītŭr.

Tõlkida aktiivis ja passiivis:

1. Õpilased loevad palju raamatuid. 2. Ülemjuhataja juhib sõjaväge vaenlaste maale. 3. Õhtul jätavad kõik õpilased kooli maha. 4. Tütarlapsed kuulavad luuletust.

30. Adjektiivide kompareerimine (omadussõnade võrdlemine).

Adjektiividel on kolm võrdlusastet: positiiv ehk algvõrre *(pŏsĭtīvŭs)*, komparatiiv ehk keskvõrre *(cŏmpărātīvŭs)* ja superlatiiv ehk ülivõrre *(sŭpĕrlātīvŭs)*.

Komparatiivi lõpuks on **-ĭŏr** (mees- ja naissugu) ja **-ĭŭs** (kesksugu), superlatiivi lõpuks on **-ĭssĭmŭs, ĭssĭmă, ĭssĭmŭm**; need lõpud liituvad positiivile genitiivi lõpu *-ī* või *-ĭs* asemele.

Pŏsĭtīvŭs		Cŏmpărātīvŭs	Sŭpĕrlātīvŭs
Nominatīvus	Genitīvus		
lŏngŭs (pikk)	lŏng-ī	lŏngĭŏr, ĭŭs (pikem)	lŏngĭssĭmŭs, ă, ŭm (kõige pikem, väga pikk)
clārŭs (kuulus)	clār-ī	clārĭŏr, ĭŭs (kuulsam)	clārĭssĭmŭs, ă, ŭm (kuulsaim, väga kuulus)
brĕvĭs (lühike)	brĕv-ĭs	brĕvĭŏr, ĭŭs (lühem)	brĕvĭssĭmŭs, ă, ŭm (kõige lühem, väga lühike)
fēlīx (õnnelik)	fēlīc-ĭs	fēlīcĭŏr, ĭŭs (õnnelikum)	fēlīcĭssĭmŭs, ă, ŭm (kõige õnnelikum, väga õnnelik)

Märkus 1. Ladina superlatiivil on kaks tähendust ja teda võib eesti keelde tõlkida sõnade „kõige“ või „väga“ abil; näit. *lŏngissĭmŭs* — kõige pikem, väga pikk.

Märkus 2. Eesti seestütleva tähenduses tarvitatakse ladina keeles komparatiivi juures ablatiivi *(ăblātīvŭs compărātīōnis)*. Näit. *Aestātĕ nŏx brĕvĭŏr est diē (= quam diēs)*. (Suvel on öö päevast lühem.)

Märkus 3. Küsimuse puhul: kelle (mille) seast? kelle (mille) hulgast? kellest? millest? tarvitatakse ladina keeles genitiivi *(gĕnĭtīvŭs părtĭtīvŭs)*. Näit. *Caesăr ĕrăt fŏrtissĭmŭs ŏmnĭŭm dŭcŭm Rōmānōrŭm*. (Caesar oli vahvaim kõigist Rooma väejuhtidest ~ kõigi Rooma väejuhtide seast.)

Superlatiiv deklineerub nagu *us-, a-, um*-lõpuline adjektiiv. Komparatiiv deklineerub nagu kolmanda deklinatsiooni substantiiv; tal on abl. sing. **-ĕ,** gen. plur. **-ŭm,** kesksoo nom., acc. ja voc. plur. **-ă.**

	Singulāris		Plurālis	
	m., f.	n.	m., f.	n.
N V.	brĕvĭŏr	brĕvĭŭs	brĕvĭōrēs	brĕvĭōră
G.	brĕvĭōrĭs		brĕvĭōrŭm	
D.	brĕvĭōrī		brĕvĭōrĭbŭs	
Acc.	brĕvĭōrĕm	brĕvĭŭs	brĕvĭōrēs	brĕvĭōră
Abl.	brĕvĭōrĕ		brĕvĭōrĭbŭs	

Vărĭă.

1. Aestātĕ dĭēs lŏngĭŏr ĕst quăm nŏx. 2. Aestātĕ nŏx brĕvĭŏr ĕst dĭē. 3. Aestātĕ dĭēs lŏngissĭmī ĕt nŏctēs brĕvissĭmae sŭnt. 4. Scīpĭō fŏrtĭŏr ĕt pĕrītĭŏr ĕrăt Hănnĭbălĕ. 5. Fŏrtissĭmŭs ĕt pĕrītissĭmŭs ŏmnĭŭm dŭcŭm Rōmānōrum

Caesăr ĕrăt. 6. Pŏpŭlŭs Rōmānŭs ŏmnĭŭm pŏpŭlōrŭm fŏrtĭssĭmŭs ĕrăt 7. Aurŭm grăvĭŭs ĕst ărgĕntō. 8. Cărmĭnă suāvĭōră sŭnt quăm fābŭlae. 9. Cărmĭnă Hŏrātĭī suāvĭssĭmă sŭnt.

10. O mĕllĕ dŭlcī dŭlcĭŏr!

1. Suvi on inimestele meeldivam kui talv. 2. Caesar oli rooma ülemjuhatajaist kuulsaim. 3. Pealik on sõdurist kogenenum. 4. Luuletus on õpilastele jutust meeldivam.

31. Erandlikud superlatiivid.

1. Adjektiividel lõpuga *-er* kujundatakse superlatiiv lõpu *-rĭmŭs* liitmise teel nominatiivile *(-ĕr-rĭmŭs)*; näit *pŭlchĕr — pŭlchĕrrĭmŭs, a, um* (ilusaim); *mĭsĕr — mĭsĕrrĭmŭs, a, um* (viletsaim); *ācĕr — ācĕrrĭmus, a, um* (teravaim); *paupĕr — paupĕrrĭmus, a, um* (vaeseim).

2. Kuuel *ĭlis*-lõpulisel adjektiivil on superlatiiv lõpuga *-lĭmŭs (-ĭl-lĭmŭs)*:

făcĭlis, ĕ (kerge, hõlpus)	superl. *făcĭllĭmŭs, ă, ŭm;*
dĭffĭcĭlis, ĕ (raske, ränk)	—„— *dĭffĭcĭllĭmŭs, ă, ŭm;*
sĭmĭlis, ĕ (sarnane)	—„— *sĭmĭllĭmŭs, ă, ŭm;*
dĭssĭmĭlis, ĕ (mitte-sarnane, erinev)	—„— *dĭssĭmĭllĭmŭs, ă, ŭm;*
grăcĭlis, ĕ (graatsiline, sale)	—„— *grăcĭllĭmŭs, ă, ŭm;*
hŭmĭlis, ĕ (madal)	—„— *hŭmĭllĭmŭs, ă, ŭm.*

Dē Nĕāpŏlī.

1. Nĕāpŏlis ŭrbs pulchĕrrĭmă Itălĭae ĕst. 2. Nĕāpŏlis pŏrtŭm cĕlĕbĕrrĭmŭm hăbĕt. 3. In hŏrtīs flōrēs pŭlchĕrrĭmī sŭnt. 4. Incŏlae ĭngĕnĭō ācĕrrĭmō sŭnt. 5. Mŭltī Vĕsŭvĭŭm mŏn-

tĕm vīsītănt. 6. Vĭăĭn mŏntĕm dĭffĭcĭllĭmă ĕst. 7. Nōn prŏcŭl ā Nĕāpŏlī Pŏmpēiī, ŏppĭdŭm mĭsĕrrĭmŭm, sīta ĕst.

8. Vītă hūmānă sĭmĭllĭmă ĕst flōrĭbŭs.

1. Linn on rahvarikkam kui küla. 2. Rooma on rahvarikkaim Itaalia linn. 3. Aias on ilusamad lilled kui metsas 4. Poeg on väga isa *(gen.)* sarnane. 5. Kapitooliumi vallutada oli gallidele väga raske *(neutr.)*.

32. Eritüvelised võrdlusastmed.

Positīvus	Comparatīvus	Superlatīvus
bŏnŭs, ă, ŭm (hea)	mĕlĭŏr, iŭs	ŏptĭmŭs, ă, ŭm
mălŭs, ă, ŭm (halb)	pēiŏr, iŭs	pĕssĭmŭs, ă, ŭm
māgnŭs, ă, ŭm (suur)	măiŏr, iŭs	māxĭmŭs, ă ŭm
părvŭs, ă, ŭm (väike)	mĭnŏr, mĭnŭs	mĭnĭmŭs, ă, ŭm
mŭltī, ae, ă (paljud)	plūrēs, plūră	plūrĭmī, ae, ă

Märkus. Sõnal *plūrēs, plūră* on gen. plur. *plūrĭŭm*.

Dē ĭmpĕrĭō Rōmānō.

1. Inĭtĭō cīvĭtās Rōmānă nōn māgnă, pōstēā măiŏr, dēnīquĕ māxĭmă ŏmnĭŭm cīvĭtātŭm Eurōpae ĕrăt. 2. Mŭltās gĕntēs ĭn Afrĭcā, plūrēs ĭn Asiā, plūrĭmās ĭn Eurōpā ĭn pōtēstātĕ sŭā hăbēbăt. 3. Antīquĭssĭmīs tĕmpŏrĭbŭs mōrēs Rōmānōrŭm ŏptĭmī ĕrănt, tĕmpŏrĭbŭs bĕllōrŭm cīvĭlĭŭm pĕssĭmī. 4. Mōrēs ŏptĭmī sŭmmŭm bŏnŭm ĕt praesĭdĭŭm rēī pūblĭcae Rōmānae ĕrănt. 5. Mōrēs pĕssĭmī causă māxĭmae dĭscŏrdĭae ĕt sŭmmārŭm ĭnĭūrĭārŭm ĕrănt.

6. Nĭhĭl ĕst ĭn hŏmĭnĕ mĕlĭŭs ĕt pēiŭs quăm lĭnguă. 7. Mĭnĭmŭm ē mălīs. 8. Usŭs măgĭstĕr ŏptĭmŭs ĕst.

1. Aafrika on suurem kui Euroopa. 2. Marcus on parim kõigist sõpradest. 3. Halvimad kodanikud valmistavad

riigile hukatust. 4. Rahu on parem kui sõda (on sõjast parem). 5. Küla on väiksem kui linn (on linnast väiksem).

33. Imperfectum indicatīvi passīvi.

laudā-bă-r (mind kiideti)	dŏcē-bă-r (mind õpetati)	tĕg-ē-bă-r (mind kaeti, ma kattusin)	audī-ē-bă-r (mind kuuldi)
laudā-bā-rĭs	-bā-rĭs	-bā-rĭs	-bā-rĭs
laudā-bā-tŭr	-bā-tŭr	-bā-tŭr	-bā-tŭr
laudā-bā-mŭr	-bā-mŭr	-bā-mŭr	-bā-mŭr
laudā-bā-mĭnī	-bā-mĭnī	-bā-mĭnī	-bā-mĭnī
laudā-bă-ntŭr	-bă-ntŭr	-bă-ntŭr	-bă-ntŭr

Nīcŏlāŭs, sĕrvŭs Graecŭs, dē puĕrĭtīā sŭā nārrăt.

Mārcŭs: 1. Quōmŏdŏ ēdŭcābārĭs, Nīcŏlāĕ? 2. Nārrā dē puĕrĭtīā tŭā!

Nīcŏlāŭs: 3. Unā cŭm mŭltīs puĕrīs ēdŭcābăr. 4. Mĕmbră nŏstră ŭndīs frīgĭdīs Eurōtae flŭvĭī fīrmābăntŭr. 5. Cĭbō ĕxĭgŭō ălēbāmŭr. 6. Nōn vīnō, sĕd ăquā pūrā sĭtīs ĕxplēbātŭr. 7. Fūrtă nōn vĭtŭpĕrābăntŭr.

Mārcŭs: 8. Quĭd! Prŏptĕr fūrtă nōn pūnīēbāmĭnī?

Nīcŏlāŭs: 9. Sī fūrtŭm ŏccŭltābātŭr, laudābāmŭr, sī nōn ŏccŭltābātŭr, pūnīēbāmŭr.

1. Poiss luges raamatut (akt. ja pass.). 2. Õpetaja kiitis poisse hoolsuse pärast (akt. ja pass.). 3. Ülemjuhataja juhtis sõdureid (akt. ja pass.). 4. Vaenlased laastasid linna tule ja mõõgaga (akt. ja pass.).

34. Futūrum I indicatīvi passīvi.

Esimene ja teine konjugatsioon.

laudā-bŏ-r (mind kiidetakse	dŏcē-bŏ-r (mind õpetatakse
laudā-bĕ-rĭs tulevikus)	-bĕ-rĭs tulevikus)
laudā-bĭ-tŭr	-bĭ-tŭr
laudā-bĭ-mŭr	-bĭ-mŭr
laudā-bĭ-mĭnī	-bĭ-mĭnī
laudā-bŭ-ntŭr	-bŭ-ntŭr

Nīcŏlāŭs, sĕrvŭs Graecŭs, dē dīscĭplīnā bĕllī Lăcĕdaemŏnĭōrŭm nārrăt.

Mārcŭs: 1. Pŭĕrĭtĭă tŭă, Nīcŏlāĕ, dūră fŭīt. 2. Dēlĕctābŏr, sī ētĭăm dē dīscĭplīnā bĕllī ĕt dē vītā Lăcĕdaemŏnĭōrŭm nārrābĭs.

Nīcŏlāŭs: 3. Cĕrtē dēlĕctābĕrĭs, Mārcĕ, ĕt vōs dēlĕctābĭmĭnī, pŭĕrī; năm praecĕptīs pŭlchrīs vĭrī ăd proelĭă ĭncĭtăntŭr. 4. Sī ĭn proelĭō nĕcābĭmŭr, mĕmŏrĭă nŏstră aetĕrnă ĕrĭt. 5. Sī vĭrī mŏrtŭī ĭn scūtō rĕpŏrtābŭntŭr, glōrĭă vĭrōrŭm ā pŏētīs laudābĭtŭr. 6. Sĕd sī vĭrī sĭnĕ scūtō rĕmĕābŭnt, sĕmpĕr ĭrrīdēbŭntŭr.

7. Mŏrs hŏnēstă mĕlĭŏr ĕst quăm vītă tŭrpĭs.

1. Sõdurid kustutavad varsti janu külma veega (akt. ja pass.). 2. Kui sind lahingus surmatakse, on sinu mälestus igavene *(fut.)*. 3. Poisid vaatlevad homme linna müüre (akt. ja pass.). 4. Varsti hävitavad sõdurid vaenlase kantsi (akt. ja pass.).

35. Futūrum I indicatīvi passīvi.

Kolmas ja neljas konjugatsioon.

tĕg-ă-r (mind kaetakse	audī-ă-r (mind kuuldakse
tĕg-ē-rĭs tulevikus, ma	-ē-rĭs tulevikus)
tĕg-ē-tŭr kattun tule-	-ē-tŭr
tĕg-ē-mŭr vikus)	-ē-mŭr
tĕg-ē-mĭnī	-ē-mĭnī
tĕg-ĕ-ntŭr	-ĕ-ntŭr

Vărĭă.

1. Sī ĭn Itălĭăm vēnērō, ĕpīstŭlă ā mē ăd părĕntēs scrībētŭr. 2. Sī vĭncŏr vĭtĭīs, vĭncăr ĕt ŏpprĭmăr călămĭtātĭbŭs. 3. Crās frātĕr sōlŭs ăd vōs vĕnĭĕt; ĕgŏ ĕnĭm nĕgōtĭīs ĭmpĕdĭăr. 4. Nōn sĕmpĕr ā părĕntĭbŭs ălēmĭnī, pŭĕrī. 5. Nīsĭ attĕntŭs ĕrĭs, ā măgĭstrō pūnīērĭs. 6. Hŏmĭnēs ĭmprŏbī ā măgĭstrātĭbŭs pūnĭĕntŭr, hŏmĭnēs autĕm prŏbī laudābŭntŭr.

1. Varsti katab kevad maa õitega (akt. ja pass.). 2. Kui olete *(fut.)* laisad, karistab teid isa (akt. ja pass). 3. Kui te ei ole *(fut.)* vahvad, võidavad teid vaenlased (akt. ja pass.). 4. Kui me homme külastame vanaisa, toidetakse meid mee ja piimaga.

36. Părtĭcĭpĭŭm pĕrfĕctī păssīvī.

Sŭpīnŭm	Părtĭcĭpĭŭm pĕrfĕctī păssīvī
laudāt-ŭm	laudāt-ŭs, ă, ŭm (kiidetud)
dŏct-ŭm	dŏct-us, a, um (õpetatud)
tēct-ŭm	tēct-us, a, um (kaetud)
audīt-ŭm	audīt-us, a, um (kuuldud)

Particīpium perfecti passīvi (eesti *tud*-kesksõna) saamiseks tuleb supiinumi lõpu *-um* asemele seada *-us, -a, -um.* Participium perf pass. deklineerub nagu I—II deklinatsiooni adjektiiv.

Perfectum indicatīvi passīvi.

laudātŭs, ă, ŭm	sŭm (mind on kiidetud, ma olen kiidetud, mind kiideti) ĕs ĕst	dŏctŭs, ă, ŭm	sŭm (mind on õpetatud, ma olen õpetatud, mind õpetati) ĕs ĕst
laudātī, ae, ă	sŭmŭs ĕstĭs sŭnt	dŏctī, ae, ă	sŭmŭs ĕstĭs sŭnt
tēctŭs, ă, ŭm	sŭm (mind on kaetud, mind kaeti, ma olen kattunud, ma kattusin) ĕs ĕst	audītŭs, ă, ŭm	sŭm (mind on kuuldud, ma olen kuuldud, mind kuuldi) ĕs ĕst
tēctī, ae, ă	sŭmŭs ĕstĭs sŭnt	audītī, ae, ă	sŭmŭs ĕstĭs sŭnt

Perfectum ind. pass. moodustamiseks võetakse pööratavast verbist participium perf. pass. ja lisatakse praesens'i vormid verbist *sum, fui, esse.*

Dē Rōmā ăb ānsĕrĭbŭs sĕrvātā.

1. Alĭquāndō ā cōpĭīs Găllōrŭm Itălĭă vāstātă ĕst.
2. Rōmānī proelĭō māgnō ăd Allĭăm vĭctī ĕt fŭgātī sŭnt.
3. Mŭltī mīlĭtēs Rōmānī ŏccīsī, mŭltă ŏppĭdă dēlētă, Rōmă

fĕrē ŏccŭpātă ĕst. 4. Nŏctĕ ŏbscūrā Gălli Căpĭtōlĭŭm, ărcĕm ŭrbĭs, ŏccŭpārĕ tĕntābānt, sĕd clāmōrĕ ānsĕrŭm, dĕae Iūnōnī săcrārŭm ăvĭŭm, ărx sĕrvātă ĕst. 5. Năm clāmŏr ā Mānlĭō, vĭrō fŏrtĭssĭmō, audĭtŭs ĕst. 6. Mānlĭŭs mīlĭtēs ăd ărmă vŏcāvĭt ĕt hŏstēs fŭgāvĭt.

7. Aurŭm prōbātŭr ĭgnĕ, hŏmĭnēs fŏrtēs călămĭtātĭbŭs.

1. Õpetaja laitis õpilasi (akt. ja pass.), sest nad ei olnud tähelepanelikud. 2. Manlius ajas vaenlased põgenema (akt. ja pass.). 3. Isa karistas tütarlapsi (akt. ja pass.). 4. Vaenlased võitsid teid, sõdurid (akt. ja pass.).

37. Plūsquamperfectum indicatīvi passīvi.

laudātŭs, ă, ŭm,	ĕrăm (mind oli kiidetud, ma olin kiidetud) ĕrās ĕrăt	dŏctŭs, ă, ŭm	ĕrăm (mind oli õpetatud, ma olin õpetatud) ĕrās ĕrăt
laudātī, ae, ă	ĕrāmŭs ĕrātĭs ĕrănt	dŏctī ae, ă	ĕrāmŭs ĕrātĭs ĕrănt
tēctŭs, ă, ŭm	ĕrăm (mind oli kaetud, ma olin kattunud) ĕrās ĕrăt	audĭtŭs, ă, ŭm	ĕrăm (mind oli kuuldud, ma olin kuuldud) ĕrās ĕrăt
tēctī, ae, ă	ĕrāmŭs ĕrātĭs ĕrănt	audĭtī, ae, ă	ĕrāmŭs ĕrātĭs ĕrănt

Plūsquamperfectum ind. pass. moodustamiseks võetakse pööratavast verbist participium perf. pass. ja lisatakse imperfectum'i vormid verbist *sum, fui, esse.*

Futūrum II (exāctum) indicatīvi passīvi.

laudātŭs, ă, ŭm	ĕrō (mind kiidetakse tulevikus, ma ĕrīs olen kiidetud tulevikus) ĕrīt	dŏctŭs, ă, ŭm	ĕrō (mind õpetatakse tulevikus, ma ĕrīs olen õpetatud tulevikus) ĕrīt
laudātī, ae, ă	ĕrĭmŭs ĕrĭtĭs ĕrŭnt	dŏctī, ae, ă	ĕrĭmŭs ĕrĭtĭs ĕrŭnt
tēctŭs, ă, ŭm	ĕrō (mind kaetakse tulevikus, ma katt- ĕrīs tuņ ~ olen kattunud tulevikus) ĕrīt	audītŭs, ă, ŭm	ĕrō (mind kuuldakse tulevikus, ma ĕrīs olen kuuldud tulevikus) ĕrīt
tēctī, ae, ă	ĕrĭmŭs ĕrĭtĭs ĕrŭnt	audītī, ae, ă	ĕrĭmŭs ĕrĭtĭs ĕrŭnt

Futūrum II ind. pass. moodustamiseks võetakse pööratavast verbist participium perf. pass. ja lisatakse futurum I vormid verbist *sum, fui, esse.*

Tähele panna! Praesens, imperfectum ja futūrum I actīvi ja passīvi moodustatakse preesensi tüvest; perfectum, plusquamperfectum ja futūrum II actīvi moodustuvad perfekti tüvest, samad ajavormid passiivis aga supiinumi tüvest (participium perf. pass. abil kujundatud liitvormid).

Cŏllŏquĭŭm.

Quīntŭs: 1. Cūr trīstēs ēstīs, pŭĕrī?

Tĭtŭs: 2. A măgĭstrō pūnītŭs sŭm, quŏd praecĕptă măgĭstrī ā mē nĕglēctă ĕrănt.

Quīntŭs: 3. Cūr praecĕptă măgĭstrī nĕglēxĭstī?

Tĭtŭs: 4. Pēnsŭm mĕŭm nōn praepărāvī, quĭă ĕrăm hĕrī lūdĭs ĭmpĕdītŭs.

Quīntŭs: 5. Nŭnc trīstēs ĕstĭs, pŭĕrī, crās autĕm, sī ā măgĭstrō laudātī ĕrĭtĭs, trīstĭtĭăm āmĭttētĭs.

Tĭtŭs: 6. Ităă ĕst. 7. Crās, sī trīstĭtĭă āmĭssă ĕrĭt, sĭnĕ cūrā lūdĭs ŏccŭpābĭmŭr.

1. Ma ei külastanud eile sõpra, sest olin takistatud toimetustest. 2. Õpetaja laitis õpilasi, sest õpilaste õppetükid polnud ette valmistatud. 3. Kui vaenlased on võidetud *(fut.)*, läheme tagasi kodumaale. 4. Kui kiri on kirjutatud *(fut.)*, loeme raamatut.

38. Isikulised asesõnad (prōnōmĭnă persōnālĭă). Enesekohane asesõna (prōnōmĕn reflexīvŭm).

Singulāris			
N.	ĕgŏ (mina)	tū (sina)	—
G.	meī (minu)	tuī (sinu)	suī (enese, enda, endi)
D.	mĭhĭ (mulle)	tĭbĭ (sulle)	sĭbĭ (enesele, endale, endile)
Acc.	mē (mind)	tē (sind)	sē (ennast, end, endid)
Abl.	mē (minuga)	tē (sinuga)	sē (enesega, endaga, endiga)
Plurāls			
N.	nōs (meie)		vōs (teie)
G.	nŏstrī (meie)		vĕstrī (teie)
	nŏstrŭm (meist, meie seast)[1]		vĕstrŭm (teist, teie seast)[1]
D.	nōbīs (meile)		vōbīs (teile)
Acc.	nōs (meid)		vōs (teid)
Abl.	nōbīs (meiega)		vōbīs (teiega)

[1] *Gen. partitīvus* (vt. § 30, märk. 3).

Asesõnadel *sŭi, sĭbĭ, sē* on nii singulari kui ka pluurali tähendus.

Enesekohast asesõna tarvitatakse ladina keeles (nagu saksa keeleski) ainult ühenduses 3. isikut tähendava subjektiga; kui aga lauses subjektiks on 1. või 2. isik, siis tarvitatakse vastavaid vorme isikulistest asesõnadest: *laudō mē* (ma kiidan ennast, saksa: ich lobe mich), *laudās tē* (sa kiidad ennast), *laudăt sē* (ta kiidab ennast), *laudāmus nōs, laudātis vōs, laudant sē.*

Märkus 1. Isikuline asesõna esineb nominatiivis ainult lauserõhu puhul (vt. § 3, märk.).

Märkus 2. Puuduva 3. isiku asesõna (tema, nemad) asemel tarvitatakse näitavat asesõna *ĭs, ĕă, ĭd* (vt. § 41).

Märkus 3. Isikul. ja enesekoh. asesõnad liituvad prepositsiooniga *cum* üheks sõnaks: *mēcŭm* (minuga), *tēcŭm, sēcŭm, nōbīscŭm, vōbīscŭm.*

Dē lŭpō ĕt āgnō.

1. Ad rīvŭm mĭgrāvĕrănt lŭpŭs ĕt āgnŭs. 2. Aquā sē rĕcrĕārĕ ĭn ănĭmō hăbēbănt. 3. Sŭpĕrĭŏr stābăt lŭpŭs, ĭnfĕrĭŏr ĕrăt āgnŭs. 4. Lŭpŭs: „Cūr", ĭnquĭt, „mĭhĭ ăquăm tŭrbāvīstī?" 5. Agnŭs: „Egŏ", ĭnquĭt, „tĭbĭ ăquăm tŭrbāvī? 6. At tū ĕrās sŭpĕrĭŏr; ā tē ăquă ăd mē flŭĭt". 7. Tŭm lŭpŭs īrātus: „At pătĕr tŭŭs", ĭnquĭt, „ăntĕā mēcŭm hīc fŭĭt ĕt ăquăm mĭhĭ tŭrbāvĭt. 8. Egŏ nŭnc tē dēvŏrābō!" 9. Et āgnŭm mĭsĕrrĭmŭm dēvŏrāvĭt.

1. Paljud teist olid ühes minuga koolis. 2. Jutusta mulle Itaaliast. 3. Ma jutustan sulle varsti ilusa muinasjutu. 4. Paljud poisid olid meiega õues. 5. Marcus kutsus mind enda juurde. 6. Me jalutame homme teiega.

39. Omastavad asesõnad (prōnōmĭnă pŏssĕssīvă.)

Mĕŭs[1], *mĕă, mĕŭm* — minu (oma); vrd. vene мой, saksa mein.

Tŭŭs, tŭă, tŭŭm — sinu (oma); vrd. vene твой, saksa dein.

Sŭŭs, sŭă[2], *sŭŭm* — (tema, nende) oma; vrd. vene свой, saksa sein, ihr.

Nŏstĕr, nŏstră, nŏstrŭm — meie (oma); vrd. vene наш, saksa unser.

Vĕstĕr, vĕstră, vĕstrŭm — teie (oma); vrd. vene ваш, saksa euer.

Asesõna *sŭŭs, ă, ŭm* tarvitatakse ainult ühenduses 3. isikut tähendava subjektiga (nagu saksa keeleski):

Amō pătrĕm mĕŭm — ma armastan oma isa, saksa: ich liebe meinen Vater;

ămās pătrĕm tŭŭm — sa armastad oma isa, saksa: du liebst deinen Vater;

ămăt pătrĕm sŭŭm — ta armastab oma isa, saksa: er liebt seinen Vater;

ămāmŭs pătrĕm nŏstrŭm — me armastame oma isa, saksa: wir lieben unseren Vater;

ămātis pătrĕm vĕstrŭm — te armastate oma isa, saksa: ihr liebt euren Vater;

ămănt pătrĕm sŭŭm — nad armastavad oma isa, saksa: sie lieben ihren Vater.

Dē mūsēō.

1. Mŏx mūsēŭm vīsĭtābĭmŭs: ēgŏ cŭm mēīs, tū cŭm tŭīs sŏdālĭbŭs. 2. Paulŭs quŏquĕ cŭm ămīcō suō nōbīscŭm vĕnīĕt. 3. Măgĭstrī nōstrī ĕrŭnt nōbīscŭm, vĕstrī vōbīscŭm. 4. In mūsēō măgĭstrī dēmōnstrābŭnt ĕt ĕxplĭcābŭnt nōbīs ĕt vōbīs

[1] Voc. sing. *mī*.

[2] *Sua* on kahesilbiline sõna (loe: su-a, mitte: sva).

mŭltās rēs mĕmŏrābĭlēs. 5. Mē dēlĕctănt tăbŭlae pĭctae, tē stătŭae. 6. Mŭltī nōstrŭm ĕt vĕstrŭm nōndŭm mūsēŭm vīsĭtāvērŭnt. 7. Nōnnūllī dĭscĭpŭlī sēcŭm lĭbĕllōs sŭōs hăbēbŭnt, ŭbĭ rēs mĕmŏrābĭlēs nōtābŭnt. 8. Egŏ quŏquĕ lĭbĕllŭm mĕŭm mēcŭm pŏrtābō.

9. Omnĭă mĕă mēcŭm pŏrtō.

1. Jalutasin ühes oma vennaga. 2. Te jooksite ühes oma sõpradega. 3. Marcus luges oma uut raamatut. 4. Ma nägin eile teie õpetajat. 5. Jutusta meile oma vanematest. 6. Me kanname endiga kaasas oma raamatuid.

40. Näitavad asesõnad (prōnōmĭnă dēmōnstrātīvă).

Hĭc, haec, hŏc — see (= see siin, see minu, see meie).

	Singulāris			Plurālis		
N.	hĭc	haec	hŏc	hī	hae	haec
G.		hŭĭŭs		hōrŭm	hārŭm	hōrŭm
D.		huic [1]			hīs	
Acc.	hŭnc	hănc	hŏc	hōs	hās	haec
Abl.	hōc	hāc	hōc		hīs	

Dē Rōmā.

1. Eccĕ hī mōntēs! 2. In hīs mōntĭbŭs Rōmă aetĕrnă aedĭfĭcātă ĕst. 3. Hĭc mōns ā dĕxtrā ĕst Caelĭŭs. 4. Ab hāc părtĕ ĕst Avĕntīnŭs, huic prŏxĭmŭs Pălātīnŭs. 5. In hōc mōntĕ ŏppĭdŭm Rōmŭlī fŭĭt. 6. Indĕ vāllīs nōn lātă ĭntĕr Avĕntīnŭm ĕt Pălātīnŭm pătĕt. 7. In hāc vāllĕ Cĭrcŭs Māxĭmŭs ĕrăt, ŭbĭ ĕquōrŭm ĕt cŭrrŭŭm cĕrtāmĭnă spĕctābăntŭr. 8. Dĕĭndĕ

[1] *ui* hääldatakse diftongina.

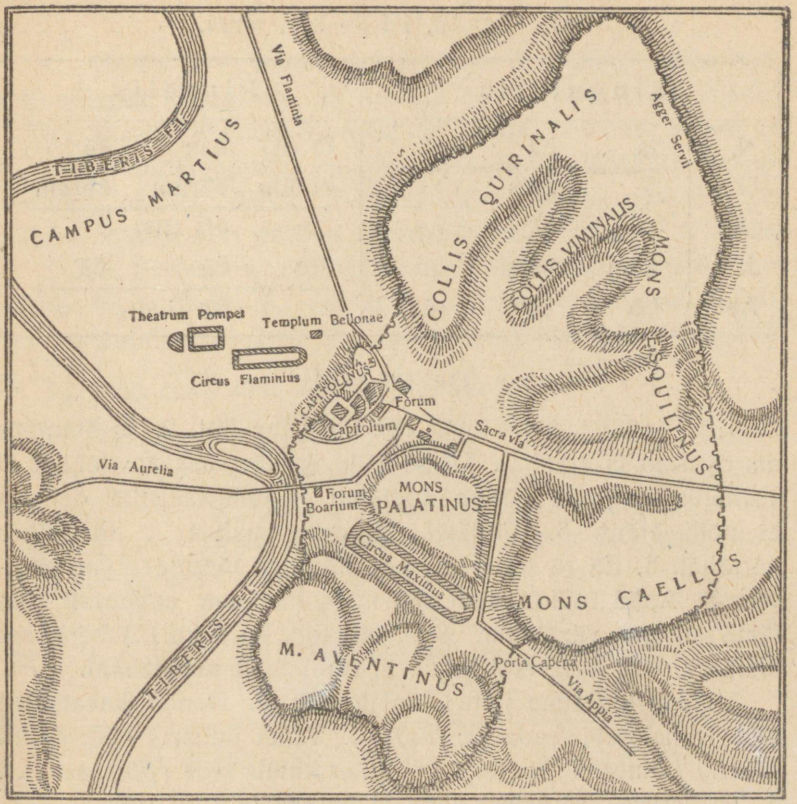

Rooma linna plaan.

Ex bibl. uni

vĭdēmŭs hŏc ămphĭthĕātrŭm ĭngēns, ŭbĭ lūdi glădĭātōrŭm praebēbăntŭr. 9. Huic ămphĭthĕātrō nŭnc nōmĕn ĕst Cŏlŏssēŭm.

1. See puu on väga kõrge. 2. Need tööd on tähelepanuväärsed. 3. Kas sa näed seda musta tahvlit? 4. See jõgi on väga lai. 5. Me kündsime nende hobustega seda viljakat maad. 6. Selle poisi käitumine (kombed) ei meeldi meile.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

41. *Is, ĕă, ĭd* — see, tema.

	Singulāris			Plurālis		
N.	ĭs	ĕă	ĭd	ēī (īī)	ĕae	ĕă
G.	ĕiŭs			ĕōrŭm	ĕārŭm	ĕōrŭm
D.	ēī			ēīs (īīs)		
Acc.	ĕŭm	ĕăm	ĭd	ĕōs	ĕās	ĕă
Abl.	ĕō	ĕā	ĕō	ēīs (īīs)		

Dē Tăntălō.

1. Tăntălŭs, fīlĭŭs Iŏvĭs, rēx Phrўgĭae fŭīt. 2. Is ŏmnĭbŭs dīs cārĭssĭmŭs ĕrăt. 3. Dī ĕŭm ăd ĕpŭlās sŭās ĭnvītābănt ēt Tăntălŭs cŏllŏquĭă ēōrŭm audīēbăt. 4. Ităque cōnsĭlĭă dēōrŭm ēī nōtă ĕrănt. 5. Tăntălŭs ĕă, quae audīvĕrăt, hŏmĭnĭbŭs nārrābăt. 6. Eă rē īrăm Iŏvĭs ĕxcĭtāvĭt ēt Iŭppĭtĕr ĕŭm pūnīvĭt. 7. Apŭd ĭnfĕrōs ĕŭm sŭb mālō ĭn ăquă cŏllŏcāvĭt, ŭbĭ fămē sĭtīquĕ vĕxābātŭr. 8. Cŭm (iga kord kui) bĭbĕrĕ aut mālă cărpĕrĕ ŏptāvĕrăt, ăquă ēt rāmī mālī rĕcēdēbănt.

1. Me lugesime juttu Tantalosest. 2. Nende kavatsused olid Tantalosele teada *(notus)*. 3. Tema jutustas kõik *(plur. neutr.)* inimestele (pass.). 4. Jupiter kuulis seda *(plur. neutr.)*. 5. Ta karistas Tantalost nälja ja januga (akt. ja pass.).

42. *Idĕm, ĕădĕm, ĭdem* — seesama, sama.

	Singulāris			Plurālis		
N.	īdĕm	ĕădĕm	ĭdĕm	ēīdĕm (īīdĕm)	ĕaedĕm	ĕădĕm
G.	ĕiŭsdĕm			ēōrŭndĕm	ēārŭndĕm	ēōrŭndĕm
D.	ēīdĕm			ēīsdĕm (īīsdĕm)		
Acc.	ĕŭndĕm	ĕăndĕm	ĭdĕm	ēōsdĕm	ēāsdĕm	ĕădĕm
Abl.	ēōdĕm	ēādĕm	ēōdĕm	ēīsdĕm (īīsdĕm)		

Vāriă.

1. Hŏmō nōn sĕmpĕr ĕst īdĕm. 2. Eiŭsdĕm hŏmĭnĭs vītă nōn sĕmpĕr ĕădĕm ĕst. 3. Eīdĕm nōn sĕmpĕr īdĕm plăcĕt. 4. Nōn sĕmpĕr ĕŭndĕm lăbōrĕm aut ĕăndĕm ŏpĕrăm hăbēmŭs. 5. Nōn sĕmpĕr hŏmĭnī ēidĕm mōrēs sŭnt, ĕaedĕm cōnsuētūdĭnēs, ĕădĕm stŭdĭă. 6. Iŭvĕnēs ĕt sĕnēs nōn ēōsdĕm hăbĕnt mōrēs, nōn ĕāsdĕm cōnsuētūdĭnēs, nōn ĕădĕm stŭdĭă. 7. Stŭdĭă ēōrŭndĕm dĭscĭpŭlōrŭm ĕt ĕārŭndĕm dĭscĭpŭlārŭm saepĕ sŭnt vāriă. 8. Sĕntĕntĭae ēōrŭndĕm hŏmĭnŭm nōn sĕmpĕr ĕaedĕm sŭnt. 9. Sĕd ămŏr vĭrtūtĭs sĕmpĕr īdĕm ēstō.

10. Dŭō cŭm īdĕm ăgŭnt, nōn ĕst īdĕm.

1. Sama inimest ei vaimusta alati sama *(plur. neutr.)*. 2. Me omame samu raamatuid. 3. Te olite samades linnades ja vaatlesite samu ehitisi. 4. Samu õpilasi ei õpeta alati samad õpetajad (akt. ja pass.). 5. Mitte kõik inimesed ei oma samu kombeid ja samu harjumusi.

43. *Illĕ, illă, illŭd* — see, too (= see tema, see nende, see üldtuntud).

	Singulāris			Plurālis		
N.	illĕ	illă	illŭd	illī	illae	illă
G.	illĭŭs			illōrŭm	illārŭm	illōrŭm
D.	illī			illīs		
Acc.	illŭm	illăm	illŭd	illōs	illās	illă
Abl.	illō	illā	illō	illīs		

Samuti deklineerub *istĕ, istă, istŭd* — too, see (= see sinu, see teie): gen. *istĭŭs*, dat. *istī;* acc. *istŭm, istăm, istŭd* jne.

Näitavate asesõnade hulka kuulub veel *ĭpsĕ, ĭpsă, ĭpsŭm* — ise. Ka sellel asesõnal on gen. sing. lõpuga *-ĭŭs*, dat. *-ī (ĭpsĭus, ĭpsī)*, muud käänded reeglipäraselt I—II deklinatsiooni järgi.

Vărĭă.

1. Hĭnc ĭllae lăcrĭmae.
2. Tĕmpŏră mūtāntŭr, nōs ĕt mūtāmŭr ĭn ĭllĭs.
3. Haec cŭm ĭllī dīcō, tĭbĭ dīcō.
4. Mĕdĭcĕ, cūrā tē ĭpsŭm.
5. Săpĭēns ĭpsĕ fĭngĭt fŏrtūnăm sĭbĭ.
6. Rēs ĭpsă tĕstĭs ĕst.

*
* *

1. Cūr clāmās? — 2. Cănĭs ĭstĕ tŭŭs mē mŏmŏrdĭt. 3. Istĭŭs dĕntĭbŭs vŭlnĕrātŭs sŭm. — 4. Tŭă ĭpsĭŭs cŭlpă ĕst. 5. Frūstrā căněm ĭrrītāvĭstī.

1. Ma ütlesin tollele ja sulle sedasama *(plur. neutr.)*. 2. Too inimene on õnnelikum kui see. 3. Iseennast kiita on rumal *(neutr.)*. 4. Caesar ise kirjutas raamatud sõja üle Gallias. 5. Ma olen kütkestatud *(praes.)* sellest sinu raamatust *(abl.)*. 6. Selle (sinu raamatu) jutud meeldivad mulle.

44. Siduv asesõna (prōnōmĕn rĕlātīvŭm).

quī, quae, quŏd — kes, mis; missugune, milline.

	Singulāris			Plurālis		
N.	quī	quae	quŏd	quī	quae	quae
G.		cŭĭŭs		quōrŭm	quārŭm	quōrŭm
D.		cui [1]			quĭbŭs	
Acc.	quĕm	quăm	quŏd	quōs	quās	quae
Abl.	quō	quā	quō		quĭbŭs	

Märkus. *Cŭm quō, cŭm quā, cŭm quĭbŭs* asemel esineb sageli *quōcŭm, quācŭm, quĭbŭscŭm* (vrd. § 38, märk. 3).

Küsiv asesõna (prõnõmĕn ĭntĕrrõgātīvŭm)

quĭs? kes? *quĭd?* mis?

N.	quĭs? (kes?)	quĭd? (mis?)
G.	cŭĭŭs? (kelle? mille?)	
D.	cui[1]? (kellele? millele?)	
Acc.	quĕm? (keda?)	quĭd? (mida?)
Abl.	quō? (kellega? millega?)	

Vărĭă.

1. Is dŭx ĕrĭt, quī fõrtĭssĭmŭs ĕst, cŭĭŭs audācĭă nõtă ĕst, cui ŏmnēs pārēnt, quĕm ŏmnēs prõbānt. 2. Is ămātŭr, ā quō pătrĭă lĭbĕrātă ĕst. 3. Rõmānīs, quī Gāllĭăm sŭpĕrāvērŭnt, Caesăr praeĕrăt. 4. Sĭlvae, quārŭm ŭmbrăm ĭncŏlae ămānt, hŏstēs tĕrrēnt. 5. Dĭscĭpŭlŭs, quōcŭm ămbŭlāvĭmŭs, ămīcŭs nŏstĕr ĕst. 6. Nōn ŏmnēs pŭĕrī, quĭbŭscŭm ĭn hănc clăssĕm ĭntrāvī, ĕăm sŭpĕrābŭnt.

7. Quĭs Rõmānõrŭm tĭbĭ nõtĭssĭmŭs ĕst, Cărŏlĕ?
8. Caesăr mĭhĭ nõtĭssĭmŭs ĕst, măgĭstĕr.
9. Quĭd dē ĭllō vĭrō mĕmŏrĭă tĕnēs?
10. Caesăr dŭx ĕt scrīptŏr Rõmānŭs fŭĭt.
11. Quī dŭx ĕt quī scrīptŏr fŭĭt Caesăr?
12. Caesăr dŭx pĕrĭtĭssĭmŭs ĕt fõrtĭssĭmŭs ĕt scrīptŏr clārĭssĭmŭs Rõmānŭs fŭĭt.

1. Marcus on õpilane, keda kõik õpetajad kiidavad. 2. Jutt, mida me koolis lugesime, meeldib meile kõikidele. 3. Kes rooma pealikuist oli vapraim? 4. Milliseid raamatuid olete te lugenud?

[1] *ui* hääldatakse diftongina.

45. Pōhiarvud (nŭmĕrālĭă cărdĭnālĭă).

1	I	ūnus, ă, ŭm (üks)	100	C	cĕntŭm
2	II	dŭŏ, ae, ŏ	200	CC	dŭcĕntī ae, ă
3	III	trēs, trĭă	300	CCC	trĕcĕntī, ae ă
4	IV	quăttŭŏr	400	CD	quădrĭngĕntī jne.
5	V	quīnquĕ	500	D	quĭngĕntī
6	VI	sĕx	600	DC	sĕscĕntī
7	VII	sĕptĕm	700	DCC	sĕptĭngĕntī
8	VIII	ŏctō	800	DCCC	ŏctĭngĕntī
9	IX	nŏvĕm	900	CM	nōngĕntī
10	X	dĕcĕm	1000	M	mīllĕ
11	XI	ŭndĕcĭm	2000	MM	dŭŏ mīlĭă
12	XII	duŏdĕcĭm	3000	MMM	trĭă mīlĭă
13	XIII	trēdĕcĭm			
14	XIV	quăttŭŏrdĕcĭm			
15	XV	quīndĕcĭm	21	XXI	vīgintī ūnus ehk ūnŭs ĕt vīgĭntī
16	XVI	sēdĕcĭm			
17	XVII	sĕptĕndĕcĭm			
18	XVIII	dŭŏdēvīgĭntī	22	XXII	vīgĭntī dŭŏ ehk dŭŏ ĕt vīgĭntī
19	XIX	ŭndēvīgĭntī			
20	XX	vīgĭntī			
30	XXX	trīgĭntā	28	XXVIII	dŭŏdētrīgĭntā
40	XL	quădrāgĭntā	29	XXIX	ŭndētrīgĭntā
50	L	quīnquāgĭntā	48	XLVIII	dŭŏdēquīnquāgĭntā
60	LX	sĕxāgĭntā	69	LXIX	ŭndēsĕptŭāgĭntā
70	LXX	sĕptŭāgĭntā	98	XCVIII	nōnāgĭntā ŏctō
80	LXXX	ŏctōgĭntā	99	XCIX	nōnāgĭntā nŏvēm
90	XC	nōnāgĭntā	1947	MCMXLVII	mīllĕ nōngĕntī quădrāgĭntā sĕptĕm

	Singulāris			Plurālis		
N.	ūnŭs	ūnă	ūnŭm	ūnī	ūnae	ūnă
G.	ūnĭŭs			ūnōrŭm	ūnārŭm	ūnōrŭm
D.	ūnī			ūnīs		
Acc.	ūnŭm	ūnăm	ūnŭm	ūnōs	ūnās	ūnă
Abl.	ūnō	ūnā	ūnō	ūnīs		

				m., f.	n.
N.	dŭŏ	dŭae	dŭŏ	trēs	trĭă
G.	dŭōrŭm	dŭārŭm	dŭōrŭm	trĭŭm	
D.	dŭōbŭs	dŭābŭs	dŭōbŭs	trĭbŭs	
Acc.	dŭōs (dŭŏ)	dŭās	dŭŏ	trēs	trĭă
Abl.	dŭōbŭs	dŭābŭs	dŭōbŭs	trĭbŭs	

Põhiarvud 4—100 (incl.) ja 1000 ei deklineeru.

Mīlĭă deklineerub III deklinatsiooni järgi: *mīlĭă, mīlĭŭm, mīlĭbŭs, mīlĭă, mīlĭbŭs.*

Dŭcēntī, trĕcēntī ja teised sajad deklineeruvad nagu I—II deklinatsiooni adjektiivid pluuralis.

Vărĭă.

1. Quĭs mānĕ quăttŭŏr, mĕrĭdiē dŭōs, vĕspĕrī trēs pĕdēs hăbĕt? — Hŏmō. 2. Hŏmĭnī ĭn ūnā mānū quĭnquĕ dĭgĭtī sŭnt, ĭn dŭōbŭs mānĭbŭs dĕcĕm, ĭn ŏmnĭbŭs mānĭbŭs ĕt pĕdĭbŭs vĭgĭntī. 3. Rōmă ĭn sĕptĕm cŏllĭbŭs sĭtă ĕst. 4. Frātĕr mĕŭs trĭgĭntā quĭnquĕ ānnōs nātŭs ĕst. 5. Graecī ĕt Rōmānī ăntĭquī nŏvĕm Mūsās cŏlēbānt.

6. Quŏt sŭnt ūnŭm ĕt dĕcĕm? — Unŭm ĕt dĕcĕm sŭnt ŭndĕcĭm. 7. Quăttŭŏr ĕt dĕcĕm? — Quăttŭŏrdĕcĭm. 8. Vĭgĭntī ĕt trĭgĭntā? — Quīnquāgĭntā. 9. Quădrĭngĕntă ĕt sēscĕntă? — Mīllĕ. 10. In hōc ŏppĭdō dŭō mīlĭă dŭcĕntae quădrāgĭntā dŭae dŏmūs sŭnt. 11. In schŏlā nŏstrā CCXXXIII dĭscĭpŭlī ĕt CCCLXII dĭscĭpŭlae sŭnt.

1. Minu vanaisal on 2 hobust. 2. Minu vanaema omab 6 kana. 3. Vanaisa aias on 18 õunapuud. 4. Hobusel on 4 jalga. 5. Inimesel on 2 jalga ja 2 kätt. 6. Kui palju on 243 ja 469? 243 ja 469 on 712. 7. Ägedas lahingus surmati 2378 ja haavati 5432 vaenlase sõdurit.

46. Järgarvud (nŭmĕrālĭă ōrdĭnālĭă).

1	I	prīmŭs, ă, ŭm (esimene)
2	II	sĕcŭndŭs (ehk ăltĕr)
3	III	tertĭŭs
4	IV	quārtŭs
5	V	quīntŭs
6	VI	sĕxtŭs
7	VII	sĕptĭmŭs
8	VIII	ŏctāvŭs
9	IX	nōnŭs
10	X	dĕcĭmŭs
11	XI	ŭndĕcĭmŭs
12	XII	duŏdĕcĭmŭs
13	XIII	tĕrtiŭs dĕcĭmŭs
14	XIV	quārtŭs dĕcĭmŭs
15	XV	quīntŭs dĕcĭmŭs
16	XVI	sĕxtŭs dĕcĭmŭs
17	XVII	sĕptĭmŭs dĕcĭmŭs
18	XVIII	dŭŏdēvīcēsĭmŭs

19	XIX	ŭndēvīcēsĭmŭs
20	XX	vīcēsĭmŭs
30	XXX	trīcēsĭmŭs
40	XL	quădrāgēsĭmŭs
50	L	quīnquāgēsĭmŭs
60	LX	sĕxāgēsĭmŭs
70	LXX	sĕptuāgēsĭmŭs
80	LXXX	ŏctōgēsĭmŭs
90	XC	nōnāgēsĭmŭs
100	C	cĕntēsĭmŭs
200	CC	dŭcĕntēsĭmŭs
300	CCC	trĕcĕntēsĭmŭs
400	CD	quădrĭngĕntēsĭmŭs
500	D	quĭngĕntēsĭmŭs
600	DC	sĕscĕntēsĭmŭs
700	DCC	sĕptĭngĕntēsĭmŭs
800	DCCC	ŏctĭngĕntēsĭmŭs
900	CM	nōngĕntēsĭmus
1000	M	mīllēsĭmŭs
2000	MM	bĭs mīllēsĭmŭs
3000	MMM	tĕr mīllēsĭmŭs

21	XXI	vīcēsĭmŭs prīmŭs ehk ūnŭs ĕt vīcēsĭmŭs
22	XXII	vīcēsĭmŭs ăltĕr ehk ăltĕr ĕt vīcēsĭmŭs
28	XXVIII	dŭŏdētrīcēsĭmŭs
29	XXIX	ŭndētrīcēsĭmŭs
48	XLVIII	duŏdēquīnquāgēsĭmŭs
69	LXIX	ŭndēsĕptŭāgēsĭmŭs

98	XCVIII	nōnāgēsĭmŭs ŏctāvŭs
99	XCIX	nōnāgēsĭmŭs nōnŭs
1947	MCMXLVII	mīllēsĭmŭs nōngĕntēsĭmus quădrāgēsĭmŭs sĕptĭmŭs

Vărĭă.

1. Tĕmpŏrĭbŭs Rōmŭlī ănnŭs Rōmānōrŭm dĕcĕm mēnsēs hăbēbăt. 2. Prīmō mēnsī nōmĕn ĕrăt Mārtĭŭs ā Mārtĕ dĕō. 3. Sĕcŭndŭs ĕrăt Aprīlĭs, tĕrtĭŭs Măĭŭs, quārtŭs Iūnĭŭs, quīntus Quīntīlĭs, sĕxtŭs Sĕxtīlĭs, sĕptĭmŭs Sĕptĕmbĕr, ŏctāvŭs Octōbĕr, nōnŭs Nŏvĕmbĕr, dĕcĭmŭs Dĕcĕmbĕr. 4. A Nŭmā Pŏmpīlĭō, ăltĕrō rēgĕ Rōmānō, nūmĕrŭs mēnsĭŭm dŭŏdĕcĭm ĕst. 5. Nŭnc mēnsĭs prīmŭs Iānŭārĭŭs ā Iānō dĕō ĕst, ăltĕr Fĕbrŭārĭŭs, tĕrtĭŭs Mārtĭŭs ĕt sīc rĕlīquī. 6. Ităquĕ Nŏvĕmbrĕm ŭndĕcĭmŭm ĕt Dĕcĕmbrĕm dŭŏdĕcĭmŭm mēnsĕm pŭtāmŭs. 7. Pŏstĕā Rōmānī Quīntīlĕm mēnsĕm Iūlĭŭm ā Iūlĭō Caesărĕ ĕt Sĕxtīlĕm Augŭstŭm ăb ĭmpĕrātōrĕ Augŭstō ăppēllāvērŭnt.

8. Pĕrsae ăpŭd Mărăthōnĕm ănnō CDXC ăntĕ nōstrăm aetātĕm ā Graecīs sŭpĕrātī sŭnt. 9. Urbs Rōmă ănnō DCCLIII ăntĕ nōstrăm aetātĕm cōndĭtă ĕst. 10. Bĕllŭm Pūnĭcŭm sĕcŭndŭm ănnō CCI ăntĕ nōstrăm aetātĕm fīnītŭm ĕst.

1. Nüüd on neljas kuu aastast (tõlk. aasta kuu). 2. Romulus oli esimene Rooma kuningas, Numa Pompilius — teine. 3. Viiendal aastal *(abl.)* tuli minu sõber Itaaliast tagasi. 4. Hommikul ma tulen kooli kell 8 (tõlk. kaheksandal tunnil, *abl.*). 5. Olen sündinud *(natus sum)* . . . . . aastal. 6. 390. aastal e. m. a. laastasid gallid Itaaliat.

47. Adverbide (määrsõnade) tuletamine.

I—II deklinatsiooni adjektiividest tuletatakse adverbid lõpu **-ē** abil, mis astub genitiivi lõpu *-ī* asemele.

III deklinatsiooni adjektiivist adverbi tuletamiseks asendatakse genitiivi lõpp *-is* lõpuga **-ĭtĕr**; ainult *ns*-lõpulistest adjektiividest tuletuvad adverbid lõpu **-ĕr** abil.

Adjektiiv		Adverb
Nominatīvus sing.	Genitīvus sing.	
lŏngŭs, ă, ŭm	lŏng-ī	lŏngē (pikalt, kaugel)
lībĕr, ĕră ĕrŭm	lībĕr-ī	lībĕrē (vabalt)
pŭlchĕr, chră, chrŭm	pŭlchr-ī	pŭlchrē (ilusasti)
ācĕr, ācrĭs, ācrĕ	ācr-ĭs	ācrĭtĕr (teravalt, ägedasti)
brĕvĭs, brĕvĕ	brĕv-ĭs	brĕvĭtĕr (lühidalt)
săpĭēns	săpiĕnt-ĭs	săpĭĕntĕr (targasti)

Dē Mīnōĕ.

1. Rēx Mīnōs Nĕptūnō sĕmpĕr pīē sācrĭfĭcāvĕrāt ĕt īrăm dĕī dīlĭgĕntĕr vītāvĕrāt. 2. Pŏpŭlī autĕm vīctī ăb ĕō crūdēlĭtĕr ĕt ĭnīūstē trăctābăntŭr. 3. Imprūdĕntĕr rēx īrăm dĕī ĕxcĭtāvĭt. 4. Nĕptūnŭs ēī taurŭm ĭngĕntĕm dōnāvĕrāt. 5. Rēx taurŭm sācrĭfĭcārĕ dēbēbāt, sĕd ĭmpĭē sĕrvāvĭt. 6. Dĕŭs vĕhĕmĕntĕr īrātŭs taurŭm sācrŭm ĭn fūrōrĕm ēgĭt. 7. Insŭlă Crētă pŭlchră ā taurō mĭsĕrē vāstābātŭr. 8. Hĕrcŭlēs dĭū ĕt ācrĭtĕr cŭm taurō pūgnābāt, dēnĭquĕ vīcĭt.

9. Fēstīnā lēntē!

1. Püha härg rüüstas laialt Kreeta *(acc.)* saart. 2. Rooma sõdurid võitlesid alati vahvasti. 3. Ülemjuhataja pidas sõda kogenult. 4. Isa jutustas poegadele lühidalt oma elust.

48. Erandlikult tuletatud adverbid.

1. Mõned adverbid on lõpuga **-ō**: *cĭtō* (ruttu, kiiresti), *fălsō* (valesti, ekslikult), *sērō* (hilja), *pĕrpĕtŭō* (kestvalt, pidevalt), *sŭbĭtō* (äkki, äkitselt), *rārō* (harva), *sēcrētō* (eraldi, salaja).

2. Erandlikult on tuletatud veel järgmised adverbid: *bĕnĕ* (hästi), *făcĭlĕ* (kergesti), *mŭltŭm* (palju).

Dē mōrĭbŭs Găllōrŭm.

1. Caesăr mōrēs Găllōrŭm bĕnĕ dēscrībĭt. 2. Gălli fŏrtĭtĕr cŭm hŏstĭbŭs pūgnābānt. 3. Cŭm rĕm bĕnĕ gĕssĕrānt, nōn rārō nĭmĭs laetī ĕrānt. 4. In pĕrĭcŭlō autĕm sŭbĭtō ănĭmŭm āmīsērŭnt. 5. Cĭtō fălsīs rūmōrĭbŭs tŭrbābāntŭr ĕt sērō ĕrrōrĕm ĭntĕllĕgēbānt. 6. Ĭtă ĭīs māgnŏpĕrĕ nŏcēbăt ĭncōnstāntĭă ănĭmī. 7. Fĕrē pĕrpĕtŭō cīvĭtātēs ĭntĕr sē bĕllābānt. 8. A Rōmānīs Găllĭă făcĭlĕ sŭpĕrātă ĕst.

9. Ubĭ bĕnĕ, ĭbĭ pātrĭă.

1. Caesar kirjeldab hästi muistsete rahvaste kombeid (akt. ja pass.). 2. Kes vahvasti võitlevad, (neid) ei võideta kergesti. 3. Valesti ütlevad paljud: kus hästi, seal isamaa. 4. Meie ütleme: kus isamaa, seal (on) hästi. 5. Usin mees töötab kestvalt.

49. Adverbide kompareerimine.

Nagu adjektiividel on ka adjektiividest tuletatud adverbidel kolm võrdlusastet.

Adverbi komparatiivina tarvitatakse vastava adjektiivi komparatiivi kesksugu; adverbi superlatiiv saadakse vastava adjektiivi superlatiivist lõpu *-us* asendamise teel *ē*-ga.

Pŏsĭtīvŭs	Cŏmpărātīvŭs	Sŭpĕrlātīvŭs
lŏngē	lŏngiŭs (pikemalt, kaugemal)	lŏngĭssĭmē (kõige pikemalt, kõige kaugemal, väga kaugel)
lībĕrē	lībĕriŭs (vabamalt)	lībĕrrĭmē (kõige vabamalt, väga vabalt)
brĕvĭtĕr	brĕviŭs (lühemalt)	brĕvĭssĭmē (kõige lühemalt, väga lühidalt)
bĕnĕ	mĕliŭs (paremini)	ŏptĭmē (parimini, väga hästi)
	Erandid:	
mŭltŭm (palju)	plūs (rohkem)	plūrĭmŭm (kõige rohkem)
māgnŏpĕrĕ (väga)	măgĭs (enam)	māxĭmē (enim)

Sĕntĕntĭae.

1. Hŏmĭnēs ămplĭŭs ŏcŭlīs quăm aurĭbŭs crēdŭnt. 2. Aquĭlā nūllă ăvīs vŏlăt vĕhĕmēntĭŭs. 3. Măgĭs dĕōs mĭsĕrī quăm bĕātī cŏlŭnt. 4. Pŏtĭŭs sērō, quăm nŭnquăm. 5. Lăcrĭmae cĕlĕrrĭmē ĭnārēscŭnt. 6. Vērae ămīcĭtĭae dĭffĭcĭllĭmē rĕpĕrĭŭntŭr. 7. Omnēs stŭltī sŭnt sĭnĕ dŭbĭō mĭsĕrrĭmī, māxĭmē quŏd stŭltī sŭnt.

1. Too õpilane loeb paremini kui kirjutab. 2. Kotkas lendab võimsaimalt. 3. Julgunuimad *(audax)* vaenlased võideti väga kiiresti. 4. Inimesed armastavad enam laita kui kiita.

50. Imperātīvus praesentis.

Sing. 2	laudā (kiida)	dēlē (hävita)	tĕg-ĕ (kata)	audī (kuule)
Pl. 2	laudā-tĕ	dēlē-tĕ	tĕg-ĭ-tĕ	audī-tĕ

Imperātīvus futūrī.

Sing. 2.	laudā-tō (sa pead kiitma)	dēlē-tō (sa pead hävitama)
3.	laudā-tō	-ē-tō
Pl. 2.	laudā-tōtĕ	-ē-tōtĕ
3.	laudă-ntō	-ĕ-ntō
Sing. 2.	tĕg-ĭ-tō (sa pead katma)	audī-tō (sa pead kuulma)
3.	-ĭ-tō	-ī-tō
Pl. 2.	-ĭ-tōtĕ	-ī-tōtĕ
3.	-ŭ-ntō	-ĭ-ŭ-ntō

Imperātīvus praesentis väljendab käsku, mida tuleb täita otsekohe või alati. Näit. *Venīte!* (Tulge!) *Dīvidē et imperā.* (Jaga ja valitse.)

Imperātīvus futūrī väljendab käsku, mida tuleb täita tulevikus; teda tarvitatakse enamasti seadustes ja lepingutes. Näit. *Crās petitō, dabitur.* (Palu homme, siis antakse.) *Nēminem laeditō!* (Sa ei pea kedagi solvama! ~ Ära solva kedagi!)

Magister discipulōs monet.

1. Magister discipulōs monet: 2. „Hoc pēnsum bene praeparāte, verba accūrātē trānscrībite et ēdiscite, scrīpta vestra corrigite, fābellam, quam lēgimus, memoriā tenēte! 3. Praecipuē autem tū, Lūcī, dīligentiam adhibē et plūs temporis labōre cōnsūme, nam aliquot diēs omīsistī. 4. Praecepta mea

memoriā tenētōte, pigritiam āmittitōte, nam omnēs hominēs tōtīs vīribus labōrī incumbuntō!"

5. Post cēnam discipulīs puerī incūriōsī occurrunt atque ita monent: 6. „Cūr domī latitātis? 7. In agrōs et in silvam venīte, lūdīs et laetitiae vōs commendāte, nam in iuventūte homō rēs iūcundās cūrātō, molestiās virīs et senibus permittitō!"

8. Magistrō an amīcīs incūriōsīs discipulī obtemperābunt?

1. Lugege palju *(pl. neutr.)* ja pidage meeles häid õpetusi! 2. Paranda hoolsasti oma kirjatöö! 3. Paranda ennast, Titus, ja jäta laiskus! 4. Õpilased peavad olema kuulekad õpetajaile! 5. Kõik inimesed peavad vältima halbu sõpru!

51. Coniūnctīvus (tingiv kõneviis).

Praesēns coniūnctīvī	Imperfectum coniūnctīvī
sīm (ma oleksin)	essem (ma oleksin olnud)
sīs (sa oleksid)	essēs (sa oleksid olnud)
sīt (ta oleks)	essēt (ta oleks olnud)
sīmŭs (me oleksime)	essēmŭs (me oleksime olnud)
sītīs (te oleksite)	essētīs (te oleksite olnud)
sint (nad oleksid)	essent (nad oleksid olnud)

Ut ja nē fīnāle.

Sidesõna *ut fīnāle* (selleks et, et) või *nē fīnāle* (selleks et mitte, et ei) seisab otstarbelause algul. Selle lause predikaat (öeldis) on alati konjunktiivi vormis. Kui pealauses esineb olevik või tulevik (ka imperatiiv), siis tarvitatakse kõrvallauses *coniūnct. praesentis;* esineb aga pealauses mineviku ajavorm, siis tarvitatakse kõrvallauses *coniūnct. imperfecti.* Näit. *Discipulī discunt, ut*

patriae suae ūtilēs sint. (Õpilased õpivad, et olla kasulikud oma isamaale.) *Discēbāmus, ut patriae nostrae ūtilēs essēmus.*

Pealauses	Ut (või nē) fīnāle lauses
Praesēns Futūrum I Futūrum II	Praesēns coniūnctīvī
Imperfectum Perfectum Plūsquamperfectum	Imperfectum coniūnctīvī

Varia.

1. Nōs omnēs labōrāmus, ut contentī et fēlicēs sīmus. 2. Tōtī populī omnibus temporibus contendēbant et labōrābant, ut fēliciōrēs essent. 3. Graecī ācerrimē cum Persīs pūgnābant, ut līberī essent. 4. Rōmānī autem diū cum fīnitimīs contendēbant, ut dominī tōtius orbis terrārum essent. 5. Carthāginiēnsēs cum Rōmānīs bellābant, nē in potestāte Rōmānōrum essent. 6. Itaque et vōs contrā omnia mala pūgnāte, ut in vītā fortēs et līberī sītis.

1. Ma lugesin raamatuid, et paljud asjad mulle tuntud oleksid. 2. Paljud muistsed rahvad võitlesid, et vabad olla. 3. Põllumehed harivad puid, et puuviljad oleksid head. 4. Me võitleme kõigi pahedega, et olla tugevad ja õnnelikud.

52. Praesēns coniūnctīvī āctīvī.

laud-ĕ-m (ma kiidaksin)	dŏcĕ-ă-m (ma õpetaksin)
laud-ē-s	-ā-s
laud-ĕ-t	-ă-t
laud-ē-mŭs	-ā-mus
laud-ē-tĭs	-ā-tis
laud-ĕ-nt	-ă-nt
tĕg-ă-m (ma kataksin)	audĭ-ă-m (ma kuuleksin)
-ā-s	-ā-s
-ă-t	-ă-t
-ā-mus	-ā-mus
-ā-tis	-ā-tis
-ă-nt	-ă-nt

Praesēns coniūnctīvī passīvī.

laud-ĕ-r (mind kiidetaks)	dŏcĕ-ă-r (mind õpetataks)
laud-ē-rĭs	-ā-ris
laud-ē-tŭr	-ā-tur
laud-ē-mŭr	-ā-mur
laud-ē-mĭnī	-ā-mĭnī
laud-ĕ-ntŭr	-ă-ntur
tĕg-ă-r (mind kaetaks,	audĭ-ă-r (mind kuuldaks)
-ā-ris ma kattuksin)	-ā-ris
-ā-tur	-ā-tur
-ā-mur	-ā-mur
-ā-mĭnī	-ā-mĭnī
-ă-ntur	-ă-ntur

Coniūnctīvus hortātīvus.

Esimese või kolmanda isiku poole pööratud manitsuse või üleskutse väljendamiseks tarvitatakse *coniūnct. praesentis (coniūnctīvus hortātīvus).* Näit. *Amēmus patriam!* (Armastagem isamaad!) *Nē cantet!* (Ärgu laulgu!)

Dē vulpe et gallīnīs.

1. Nūtriēbantur in aulā gallus et gallīnae. 2. Advenit vulpēs, gallus et gallīnae in tēctum āvolant. 3. Sed vulpēs: „Audīte", inquit, „nuntium laetum! 4. Veterēs inimīcitiae animālium fīnītae sunt. 5. Conveniāmus et inter nōs quoque amīcitia sit!"

6. Deinde gallus: „Veniāmus", inquit, „igitur, et canis, quem iam audīmus, novae amīcitiae nostrae testis creētur!" 7. Tum vulpēs hīs verbīs perterrita: „Canibus", inquit, „nova pāx fortasse nōndum nuntiāta est; valēte!"

8. Suum quisque nōscat ingenium.

9. Audiātur et altera pars.

1. Tulgem kokku meeldivateks mängudeks *(ad)*! 2. Teatagem ka teistele, mida kuulsime! 3. Lõpetatagu sõjad ja lahingud! 4. Kuulgem tolle luuletaja ilusaimat laulu! 5. Pidagu nad meeles kõik, mida kuulsid!

53. Imperfectum coniūnctīvī āctīvī.

laudā-rĕ-m (ma oleksin	dŏcē-rĕ-m (ma oleksin
laudā-rē-s kiitnud)	-rē-s õpetanud)
laudā-rĕ-t	-rĕ-t
laudā-rē-mŭs	-rē-mus
laudā-rē-tĭs	-rē-tis
laudā-rĕ-nt	-rĕ-nt

tĕg-ĕ-rĕ-m (ma oleksin	audī-rĕ-m (ma oleksin
-rē-s katnud)	-rē-s kuulnud)
-rĕ-t	-rĕ-t
-rē-mus	-rē-mus
-rē-tis	-rē-tis
-rĕ-nt	-rĕ-nt

Imperfectum coniūnctīvī passīvī.

laudā-rĕ-r (mind oleks	dŏcē-rĕ-r (mind oleks
laudā-rē-rĭs kiidetud)	-rē-ris õpetatud)
laudā-rē-tŭr	-rē-tur
laudā-rē-mŭr	-rē-mur
laudā-rē-mĭnī	-rē-mĭnī
laudā-rĕ-ntŭr	-rĕ-ntur
tĕg-ĕ-rĕ-r (mind oleks	audī-rĕ-r (mind oleks
-rē-ris kaetud, ma	-rē-ris kuuldud)
-rē-tur oleksin	-rē-tur
-rē-mur kattunud)	-rē-mur
-rē-mĭnī	-rē-mĭnī
-rĕ-ntur	-rĕ-ntur

Imperfectum coniūnctīvī saamiseks tuleb infinitiivile liita pöördelõpud: aktiivis *-m, -s, -t, mŭs, -tĭs, -nt*; passiivis *-r, -rĭs, -tŭr, -mŭr, -mĭnī, -ntŭr.*

Ut ja nē obiectīvum.

Verbidele *postulō, 1* (nõudma); *(ad)moneō, nuī, nitum, 2* (manitsema); *suādeō, suāsī, suāsum, 2* (soovitama, nõu andma); *optō, 1* (soovima); *ōrō, 1* ja *petō, petīvī, petītum, 3* (paluma)[1];

[1] *Verba postulandī.*

cūrō, 1 (hoolitsema, hoolt kandma)[1] jts. järgneva objektlause (sihitislause) algul tarvitatakse sidesõna *ut obiectīvum* (et) või *nē obiectīvum* (et ei, et mitte). Sellises objektlauses esineb *praesēns coniūnctīvī*, kui pealauses on oleviku või tuleviku ajavorm, ja *imperfectum coniūnctīvī*, kui pealauses on mineviku ajavorm (nagu *ut fīnāle* lauses, vt. § 51).

Näit. *Omnēs cīvēs optant, ut pāx sit.* (Kõik kodanikud soovivad, et oleks rahu.) *Omnēs cīvēs optābant, ut pāx esset.*

Epistula Mārcī ad Quīntum.

1. Mārcus Quīntō s. p. d. (salūtem plūrimam dīcit).

2. Saepe, mī amīce, mihi suādēbās, ut urbem relinquerem et aliquamdiū in vīllā apud tē habitārem. 3. Saepe quoque petēbās, ut dē adventū meō ad tē scrīberem, sed adhūc in urbe sum. 4. Pater mē semper admonēbat, nē dīligentia ā mē in studiīs remitterētur, et nunc ipse quoque cūrō, ut autumnō in temptātiōne prober. 5. Semper operam dabam, nē caelum urbis atque nimia studia valētūdinī meae nocērent, nam cotīdiē aut currēbam aut natābam aut corpus in sōle pōnēbam. 6. Post temptātiōnem ā patre petam, nē mē prohibeat tē vīsitāre. 7. Cūrā, ut valeās.

1. Kanna hoolt, et isa oleks rahul sinu usinusega! 2. Ma palusin, et sa annaksid mulle selle (sinu) raamatu. 3. Isa manitses mind sagedasti, et ma poleks laisk. 4. Kandkem hoolt, et me oma tervist ei kahjustaks. 5. Pealik nõudis, et sõdurite poolt ei laastataks kodanike põlde.

[1] *Verba cūrandi.*

54. Perfectum coniūnctīvī āctīvī.

laudāv-ĕrĭm (ma oleksin	dŏcŭ-ĕrĭm (ma oleksin
laudāv-ĕrĭs kiitnud)	-ĕrĭs õpetanud)
laudāv-ĕrĭt	-ĕrĭt
laudāv-ĕrĭmŭs	-ĕrĭmus
laudāv-ĕrĭtĭs	-ĕrĭtis
laudāv-ĕrĭnt	-ĕrĭnt
tēx-ĕrĭm (ma oleksin	audīv-ĕrĭm (ma oleksin
-ĕrĭs katnud)	-ĕrĭs kuulnud)
-ĕrĭt	-ĕrĭt
-ĕrĭmus	-ĕrĭmus
-ĕrĭtis	-ĕrĭtis
-ĕrĭnt	-ĕrĭnt

Plūsquamperfectum coniūnctīvī āctīvī.

laudāv-issĕm (ma oleksin	dŏcŭ-issĕm (ma oleksin
laudāv-issēs kiitnud)	-issēs õpetanud)
laudāv-issĕt	-issĕt
laudāv-issēmŭs	-issēmus
laudāv-issētĭs	-issētis
laudāv-issĕnt	-issĕnt
tēx-issĕm (ma oleksin	audīv-issĕm (ma oleksin
-issēs katnud)	-issēs kuulnud)
-issĕt	-issĕt
-issēmus	-issēmus
-issētis	-issētis
-issĕnt	-issĕnt

Perfectum coniūnctīvī āctīvī moodustatakse lõppude *-ĕrim, -ĕris, -ĕrit* jne. liitmise teel perfekti tüvele. *Plūsquamperfectum coniūnctīvī āctīvī* saamiseks tuleb perfekti tüvele liita lõpud *-issem, -issēs, -isset* jne.

Cum historicum.

Ajalooliste sündmuste käsitlusel tarvitatakse kõrvallause algul sidesõna *cum historicum* (kui). Selles kõrvallauses esineb *imperfectum coniūnctīvī*, kui kõrvallause tegevus sünnib pealause tegevusega ühel ajal (kui = sel ajal kui), ja *plūsquamperfectum coniūnctīvī*, kui kõrvallause tegevus on sündinud enne pealause tegevust (kui = pärast seda kui). Näit. *Hannibal, cum contrā Rōmānōs bellāret, Alpēs superāvit.* (Kui Hannibal sõdis roomlaste vastu, ületas ta Alpid.) *Hannibal, cum Alpēs superāvisset, Italiam vāstāvit.* (Kui Hannibal oli Alpid ületanud, laastas ta Itaalia.)

Dē Themistocle.

1. Themistoclēs Athēniēnsis erat vir summō ingeniō et virtūte. 2. Principem locum in patriā suā obtinēbat, cum Persae ingentī exercitū in Graeciam invāderent. 3. Cum Persae appropinquārent, Athēniēnsēs nuntiōs ad ōrāculum Delphicum mīsērunt, ut dē ēventū bellī cōnsulerent. 4. Cum Pȳthia nuntiīs respondisset, ut moenibus līgneīs sē mūnīrent, nēmō ex iīs haec verba intellēxit. 5. Tum Themistoclēs cīvibus suāsit, ut nāvēs aedificārent et sē suaque in nāvēs comportārent. 6. Cum omnia sua in nāvēs imposuissent, Athēniēnsēs urbem inānem relīquērunt. 7. Themistoclēs autem, cum pūgnā nāvālī apud Salamīnem Persās vīcisset, Athēnās in prīstinum statum restituit.

1. Kui Themistokles oli võitnud pärslaste laevastiku, olid Ateena kodanikud väga rõõmsad. 2. Kui pärslased olid Kreekamaale sisse tunginud, paigutasid ateenlased kogu oma [varanduse] laevadele. 3. Kui meie sõdurid linna kindlustasid, lähenes vaenlase sõjavägi. 4. Kui ateenlased olid linna maha jätnud, tungisid sellesse pärslased. 5. Kui sõdurid ülemjuhatajat nägid, tervitasid nad teda.

Märkus. Kui sõnale on liitunud liide *-que* või *-ne*, siis asetseb rõhk liite-eelsel silbil: *suăque, vidētne, omniăque.*

55. Perfectum coniūnctīvī passīvī.

laudātus, a, um	sĭm (mind oleks sīs kiidetud) sĭt	dŏctus, a, um	sĭm (mind oleks sīs õpetatud) sĭt
laudātī, ae, a	sīmŭs sītis sĭnt	dŏctī, ae, a	sīmus sītis sĭnt
tēctus, a, um	sĭm (mind oleks kaetud, ma oleksin kattunud) sīs sĭt	audītus, a, um	sĭm (mind oleks sīs kuuldud) sĭt
tēctī, ae, a	sīmus sītis sĭnt	audītī, ae, a	sīmus sītis sĭnt

Plūsquamperfectum coniūnctīvī passīvī.

laudātus, a, um	essĕm (mind oleks essēs kiidetud) essĕt	dŏctus, a, um	essĕm (mind oleks essēs õpetatud) essĕt
laudātī, ae, a	essēmŭs essētĭs essĕnt	dŏctī, ae, a	essēmus essētis essĕnt
tēctus, a, um	essĕm (mind oleks kaetud, ma oleksin kattunud) essēs essĕt	audītus, a, um	essĕm (mind oleks essēs kuuldud) essĕt
tēctī, ae, a	essēmus essētis essĕnt	audītī ae, a	essēmus essētis essĕnt

Dē M. Valeriō Corvīnō.

1. Quārtō ante nostram aetātem saeculō, in bellō cum Gallīs, imperātor Rōmānus L. Fūrius Camillus, vir cautus, nōn permīsit, ut suī castrīs excēderent. 2. Tum ūnus ē Gallīs, equō et armīs īnsīgnis ad castra Rōmāna accessit et ūnum ē mīlitibus Rōmānīs ad pūgnam invītāvit. 3. Cum nihil ā Rōmānīs respōnsum esset et nēmō prōcessisset, Gallus Rōmānōs illūsit. 4. Tum Valerius tribūnus imperātōrem rogāvit, ut cum barbarō contendere permitteret. 5. Cum id ab imperātōre permissum esset, Valerius proelium cum Gallō commīsit. 6. Subitō corvus in galeā tribūnī consīdit atque inde oculōs Gallī petit. 7. Cum eō factō animus Gallī ā pūgnā āversus esset, Valerius eum gladiō trānsfīxit. 8. Rōmānī laetī Valerium Corvīnum nōmināvērunt.

1. Kui gallide sõjavägi oli võidetud, kiitis juht meie sõdurite vahvust. 2. Kui roomlasi gallide sõduri poolt pilgati, astus ette tribuun Valerius. 3. Kui lahing oli Valeriuse poolt alustatud, nägid roomlased tema kiivril kaarnat. 4. Kui Valerius roomlaste poolt laagrisse toodi (juhiti), tervitasid teda sõbrad.

56. Sī ja nisi irreāle.

Kui sidesõnaga *sī* (kui) või *nisi* (kui mitte, kui ei) algavas tingimuslauses esitatakse tegelikkusele mittevastavat, võimatut tegevust (või olukorda), siis tarvitatakse nii kõrval- kui pealauses konjunktiivi; kui kõneldakse oleviku sündmusest, siis esineb *imperfectum coniūnctīvī,* mineviku sündmuse puhul aga — *plūsquamperfectum coniūnctīvī.* Näit. *Sī hoc crēderēs, errārēs.* (Kui sa seda usuksid, siis sa eksiksid.) *Sī hoc crēdidissēs, errāvissēs.* (Kui sa oleksid seda uskunud, siis sa oleksid eksinud.)

Dē Catilīnā.

1. L. Sergius Catilīna, vir improbus, ut populum Rōmānum ad tumultum incitāret, „Sī", inquit, „tumultum excitāverimus, līberī erimus. 2. Sī aedificia opulentōrum dēlēta erunt, māgnae miserīs erunt dīvitiae! 3. Nunquam proavī vestrī īgnōminiam tolerāvissent, sī adeō vexātī essent! 4. Fīnīta iam esset superbia opulentōrum; līberī essēmus, victōria apud populum esset!" 5. Et profectō rēs pūblica ā paucīs improbīs dēlēta esset, nisi Cicerō cōnsul dē cōnsiliīs Catilīnae audīvisset et patriam servāvisset.

1. Kui ma oleksin rumal, (siis) ma ei vaikiks. 2. Kui sa oleksid haige, sa ei oleks tulnud kooli. 3. Kui Catilina oleks olnud aus, ta ei oleks rahvast ässitanud mässule. 4. Inimesed oleksid õnnelikumad, kui alati rahu oleks. 5. Valerius ei oleks võitnud galli, kui kaaren ei oleks laskunud *(cōnsīdō)* tema kiivrile *(in c. abl.)*.

57. Prepositsioonid (eessõnad).

Prepositsioone tarvitatakse ladina keeles kas akusatiivi või ablatiiviga.

Ablatiiviga tarvitatakse järgmisi prepositsioone:

ā[1] ~ *ab* (poolt, juurest; vrd. vene от, saksa von), *ē*[1] ~ *ex* (seest; vrd. vene из, saksa aus), *cum* (ühes, koos), *sine* (ilma), *prō* (eest, asemel), *prae* (tõttu, pärast), *dē* (pealt; üle, kohta).

Prepositsioone *in* (sees, peal; sisse, peale) ja *sub* (all, alla) tarvitatakse ablatiiviga küsimuse puhul: kus? (sees, peal; all) ja akusatiiviga küsimuse puhul: kuhu? (sisse, peale; alla).

---

[1] Ainult konsonandi ees (välja arvatud *h*).

Kõiki muid prepositsioone tarvitatakse akusatiiviga; näit. *ad* (juurde, juures, kuni), *ante* (ees, enne), *apud* (juures), *circā* ja *circum* (ümber), *contrā* (vastu), *extrā* (väljaspool), *inter* (vahel, keskel, kestel, jooksul), *ob* (pärast, tõttu), *per* (läbi, jooksul, mööda), *post* (pärast, taga), *prope* (lähedal), *propter* (pärast, tõttu), *trāns* (üle, sealpool).

Varia.

1. Lūna circum terram movētur. 2. Prope urbem hort māgnificī sunt. 3. Hominēs per errōrem ad vēritātem, per calamitātem ad fēlicitātem veniunt. 4. Nōscitur ex sociō, quī nōn cōgnōscitur ex sē. 5. In vestīmentīs nōn est sapientia mentis. 6. Caelum, nōn animum mūtant, quī trāns mare currun . 7. Saepe sub nōmine pācis latet bellum. 8. Prō ārīs et focīs! 9. Vāna sine vīribus īra est. 10. Prae gaudiō flētur!

1. Väljaspool linna laiusid suured sood. 2. Naabri juures nägime palju ilusaid asju. 3. Tee oli väga kõrge mäe ja väga laia ja sügava jõe vahel. 4. Kõik kiidavad teid teie vahvuse pärast. 5. Pärast pikka talve tuleb *(fut.)* kevad ja katab *(fut.)* maa õitega. 6. Tormi tõttu tulid laevad hilja sadamasse.

58. Coniūnctīvus optātīvus.

Coniūnctīvus optātīvus väljendab soovi: ta on harilikult ühendatud sõnaga *utinam* (oh kui, kui ometi).

Kui arvatakse, et soov on teostatav, siis tarvitatakse *coniūnct. praesentis.* Näit. *Utinam illum diem videam!* (Peaksin ma seda päeva nägema! ~ Oh näeksin ma seda päeva!)

Kui aga soov on teostamatu, siis esineb oleviku puhul *coniūnct. imperfectī* ja mineviku puhul *coniūnct. plūsquamperfectī* (vrd. *sī irreāle,* § 56). Näit. *Utinam pater vīveret!* (Oh kui isa elaks! ~ Kui ometi isa veel elaks!) *Utinam nē vēnisset!* (Poleks ta tulnud!)

Dē morte Caesaris.

1. Caesar, cum exercitūs cūnctōrum adversāriōrum superāvisset et dēlēvisset, quīnque triumphōs ēgit. 2. Amīcīs māgna praemia dōnāvit. 3. Omnēs adversāriī ab eō veniam impetrāvērunt. 4. Neque tamen cūnctōrum animōs sibi conciliāvit. 5. Itaque sexāgintā ferē virī, quōrum principēs fuērunt M. Brūtus et C. Cassius, coniūrāvērunt et Idibus Mārtiīs Caesarem in cūriā occīdere cōnstituērunt. 6. „Utinam cautus sīs!" amīcī monuērunt. 7. „Utinam monitibus amīcōrum pāreās!" Calpurnia, uxor Caesaris, ōrāvit. 8. Sed frūstrā flēverat, frūstrā ōrāverat. 9. Nam paulō post Caesar vītam āmīsit. 10. Utinam Caesar amīcōs audīvisset! 11. Utinam precibus uxōris pāruisset!

1. Oh kui ta mind kuuleks! 2. Oh kui ta elaks meie juures *(apud)*! (Aga ta ei ela.) 3. Peaks neid mitte keegi nägema! 4. Oh kui teie ema elaks ja kuuleks teie sõnu! 5. Poleks ma mitte maha jätnud oma kodumaad! 6. Oh oleks ta olnud usinam ja paremini õppinud!

59. Partitsiibid (kesksõnad).

Ladina keeles on 3 partitsiipi:

1. *Participium praesentis āctīvī* — vastab eesti k. isikulise tegumoe oleviku kesksõnale (*v*-kesksõna). Participium praes. āct. kujundatakse preesensi tüvest

lõpu *-ns* abil ja deklineerub nagu III deklinatsiooni adjektiiv: *laudāns, laudantis* (kiitev; ka: kiites); *docēns, docentis* (õpetav, õpetades); *tegēns, tegentis* (kattev, kattes); *audiēns, audientis* (kuulev, kuuldes).

2. *Participium perfectī passīvī* — vastab eesti k. umbisikulise tegumoe mineviku kesksõnale (*tud*-kesksõna). Participium perf. pass. saamiseks tuleb supiinumi lõpu *-um* asemele seada *-us, -a, -um;* ta deklineerub nagu I—II deklinatsiooni adjektiiv: *laudātus, a, um* (kiidetud); *doctus, a, um* (õpetatud); *tēctus, a, um* (kaetud); *audītus, a, um* (kuuldud).

3. *Participium futūrī āctīvī* saamiseks tuleb supiinumi lõpu *-um* asemele seada *-ūrus, -ūra, -ūrum;* ta deklineerub I—II deklinatsiooni järgi ja väljendab kavatsust, soovi: *laudātūrus. a, um* (kiita kavatsev, kiita sooviv); *doctūrus, a, um* (õpetada kavatsev, õpetada sooviv); *tēctūrus, a, um* (katta kavatsev, katta sooviv); *audītūrus, a, um* (kuulda kavatsev, kuulda sooviv).

Participia (kesksõnad).

Partic. praes. āct.	Partic. perf. pass.	Partic. fut. āct.
laudāns, laudă-ntis	laudāt-us, a, um	laudāt-ūrus, a, um
dŏcē-ns, dŏcĕ-ntis	dŏct-us, a, um	dŏct-ūrus, a, um
tĕg-ē-ns, tĕg-ĕ-ntis	tēct-us, a, um	tēct-ūrus, a, um
audī-ē-ns, audī-ĕ-ntis	audīt-us, a, um	audīt-ūrus, a, um

Dē pūgnā ad Cannās.

1. Postquam bellum Pūnicum prīmum fīnītum est, Rōmānī ā Carthāginiēnsibus victīs Siciliam īnsulam poposcērunt. 2. Carthāginiēnsēs īnsuper tribūta immēnsa pependērunt.

3. Bellō Pūnicō secundō Hannibal prīstinum statum reī pūblicae restitūtūrus Rōmānīs in Italiā ipsā occurrit. 4. Cum Rōmānōs resistentēs complūribus iam proeliīs vīcisset, ad Cannās prope Aufidum flūmen cōnstitit. 5. Alter cōnsul Rōmānus Varrō sine voluntāte collēgae Paullī sīgnum pūgnae dedit. 6. Initiō Rōmānī impetū vehementī mediam aciem Poenōrum pepulērunt; sed Hannibal dolō eōs fefellit et Rōmānī prōcurrentēs in īnsidiās incidērunt. 7. Subitō Poenī Rōmānōs undique circumstetērunt māgnumque numerum eōrum pūgnantium cecīdērunt. 8. Anulōs equitum Rōmānōrum caesōrum Hannibal in Africam mīsit, ut māgnitūdinem victōriae ostenderet.

9. Iūcundī āctī labōrēs.

1. Saadikud jutustasid nuttes oma rahva õnnetusest. 2. Teel nägime haritud põlde. 3. Poisid tulid rõõmsatena *(nom.)* koju *(acc.)*, kavatsedes jutustada vanemaile oma elust külas. 4. Linna ümber jalutades nägime laastatud põlde ja lõhutud hurtsikuid. 5. Noormehed ruttasid linna, kavatsedes võidelda oma isamaa eest.

60. Aktiivi infinitiivid.

Ladina keeles on ka infinitiivil 3 ajavormi: *īnfīnītīvus praesentis, īnfīnītīvus perfectī* ja *īnfīnītīvus futūrī* — nii aktiivis kui passiivis.

Infīnītīvus praesentis āctīvī on verbi neljas põhivorm: *laudāre, docēre, tegĕre, audīre.*

Infīnītīvus perfectī āctīvī saamiseks tuleb perfekti lõpu *-ī* asemele seada *-issĕ*: *laudāvisse, docuisse, tēxisse, audīvisse.*

Infīnītīvus futūrī āctīvī on liitvorm: *participium futūrī āctīvī + esse: laudātūrus, a, um esse; doctūrus, a, um esse; tēctūrus, a, um esse, audītūrus, a, um esse.*

Infinītīvus āctīvī.

Praesēns	Perfectum
laudā-rĕ (kiitma, kiita)	laudāv-īssĕ
dŏcē-rĕ (õpetama, õpetada)	dŏcu-īssĕ
tĕg-ĕ-rĕ (katma, katta)	tēx-īssĕ
aud-ī-rĕ (kuulma, kuulda)	audīv-īssĕ

Futūrum

laudāt-ūrus, a, um esse
doct-ūrus, a, um esse
tēct-ūrus, a, um esse
audīt-ūrus, a, um esse

Accūsātīvus cum īnfīnītīvō.

Vidī frātrem venīre. — Nägin venda tulevat. ~ Nägin, et vend tuleb. Saksa: Ich sah den Bruder kommen.

Vidēre jts. verbide juures tarvitatakse akusatiivi (objekti) kõrval ka infinitiivi; säärast akusatiivi ja infinitiivi ühendit nimetatakse *accūsātīvus cum īnfīnītīvō.* Eesti keelde tõlgitakse *accūsātīvus* objektina, *īnfīnītīvus* kaudse kõneviisiga (-vat); veel sagedamini on *acc. c. inf.* tõlgitav sidesõnaga „et" algava objektlausega (sihitislausega), kus-juures *accūsātīvus* saab lause subjektiks, *īnfīnītīvus* — predikaadiks.

Accūsātīvus cum īnfīnītīvō esineb enamasti verbide juures, mis väljendavad rääkimist *(verba dīcendī),* meeltetegevust või mõtlemist *(verba sentiendī): dīcō, dīxī, dictum, 3* (ütlema, rääkima); *nārrō, 1* (jutustama); *videō, vīdī, vīsum, 2* (nägema); *audiō, 4* (kuulma); *putō, 1* (arvama) jt.

Minevikus toimunud tegevuse väljendamiseks tarvitatakse *infin. perfecti*, tuleviku puhul — *infin. futūri*. Näit. *Discipulus dīxit amīcum in scholam vēnisse.* (Õpilane ütles, et sõber on kooli tulnud.) *Discipulus dīxit amīcum crās in scholam ventūrum esse.* (Õpilane ütles, et sõber tuleb homme kooli.)

Märkus. Kui infinitiiviks on liitvorm (*participium* + *esse*), siis ühildub *participium* konstruktsiooni *acc. c. inf.* akusatiiviga (käändes, soos ja arvus). Näit. *Discipulus dīxit amīcās crās in scholam ventūrās esse.* (Õpilane ütles, et sõbratarid tulevad homme kooli.)

Dē Enniō poētā.

1. Ad Ennium poētam aliquandō Scīpiō Nāsīca, familiāris eius, vēnit. 2. Sed ancilla Enniī eī dīxit dominum domī nōn esse. 3. Scīpiō autem sēnsit illam dominī iussū id dīxisse et illum intus esse. 4. Posterō diē ad Nāsīcam vēnit Ennius. 5. Cum ad iānuam amīcum quaereret, ille exclāmat Nāsicam domī nōn esse. 6. Tum Ennius: „Quid? Nōnne ego cōgnōscō vōcem tuam?“ 7. At Nāsīca: „Homō es impudēns. Ego, cum tē quaererem, ancillae tuae crēdidī tē domī nōn esse; tū mihi nōn crēdis ipsī!“

8. Q. Ennium ēgregium poētam Rōmānum fuisse et māxima Rōmānōrum facta versibus suīs celebrāvisse scīmus.

1. Kevadel kuuleme linde laulvat. 2. Ma tean, et ema kirjutab mulle *(ad)* homme kirja. 3. Juht uskus, et sõdurid vallutavad varsti vaenlase kantsi. 4. Scipio Nasica kuulis, et Ennius on kodus.

61. Passiivi infinitiivid.

Infīnītīvus praesentis passīvī saamiseks tuleb 1., 2. ja 4. konjugatsiooni verbidel *īnfin. praes. act.* lõpu *-re*

asemele seada *-rī*, 3. konjugatsiooni verbidel aga *-ere* asemele *-ī: laudārī, docērī, tegī, audīrī.*

Infīnītīvus perfectī passīvī on liitvorm: *participium perfectī passīvī + esse: laudātus, a, um esse, doctus, a, um esse; tēctus, a, um esse; audītus, a, um esse.*

Infīnītīvus futūrī passīvī on samuti liitvorm: *supīnum + īrī: laudātum īrī, doctum īrī, tēctum īrī, audītum īrī.*

Infīnītīvus passīvī.

Praesēns	Perfectum	Futūrum
laudā-rī (kiidetama)	laudāt-us, a, um esse	laudāt-um īrī
dŏcē-rī (õpetatama)	dŏct-us, a, um esse	dŏct-um īrī
tĕg-ī (kaetama, kattuma)	tēct-us, a, um esse	tēct-um īrī
audī-rī (kuuldama)	audīt-us, a, um esse	audīt-um īrī

Dē Pyrrhō, rēge Epīrōtārum.

1. Cum Tarentīnīs bellum indictum esset, Rōmānī statim exercitūs in eōrum fīnēs mīsērunt. 2. Tarentīnī, nē opprimerentur, auxilium ā Pyrrhō, rēge Epīrōtārum, petīvērunt. 3. Is Tarentīnōs iuvāre cōnstituit. 4. Putābat enim Rōmānōs ab Epīrōtīs facile victum īrī et spērābat ā sē nōn sōlum Italiam, sed etiam Siciliam et Africam subāctum īrī. 5. Cum Rōmānōs ad Ausculum vīcisset et māgnam partem exercitūs suī āmissam esse sentīret, exclāmāvit: „Sī iterum sīc vīcerō, sine mīlite in Epīrum remigrābō!“ 6. Posterō diē, cum multōs Rōmānōs occīsōs esse vidēret, omnēs cum honōribus mīlitāribus sepelī-

vit. 7. Rēx, postquam bellum contrā Rōmānōs grave esse intellēxit, pācem cum populō Rōmānō composuit et ex Italiā discessit.

1. Mä näen, et sind armastatakse sinu sõprade poolt. 2. Te lootsite, et teie linnad kindlustatakse *(fut.)*. 3. Me teame, et roomlasi sageli võideti Hannibali poolt. 4. Juht kuulis, et silda lõhutakse sõdurite poolt. 5. Me teame, et Gallia alistati Caesari poolt.

62. Gerundium ja gerundīvum.

1. *Gerundium* on *teonimi,* mis deklineerub II deklinatsiooni järgi singulari 4 käändes: *gen., dat., acc.* ja *abl.* Gerundium moodustatakse preesensi tüvest liite *-nd-* abil.

Gen.	laudă-ndī (kiitmise)	dŏcĕ-ndī (õpetamise)
Dat.	laudandō	docendō
Acc.	laudandum	docendum
Abl.	laudandō	docendō
Gen.	tĕg-ĕ-ndī (katmise)	audī-ĕ-ndī (kuulmise)
Dat.	tegendō	audiendō
Acc.	tegendum	audiendum
Abl.	tegendō	audiendō

Märkus. Teonime ülesandeid nominatiivis täidab *infinītīvus praes. āct.* Näit *Legere delectat.* (Lugemine pakub lõbu.)

Gerundiumi laiendiks on adverb: *ad beātē vivendum* (õnnelikuks elamiseks).

2. *Gerundīvum* on verbaaladjektiiv, mis väljendab tarviḍust passiivses mõttes. *Gerundīvum* moodustatakse preesensi tüvest lõpu *-ndus* abil ja deklineerub I—II deklinatsiooni järgi nagu *us-, a-, um-* lõpuline adjektiiv.

laudă-ndus, a, um (see, keda ~ mida tuleb kiita)	dŏcĕ-ndus, a, um (see, keda ~ mida tuleb õpetada)
tĕg-ĕ-ndus, a, um (see, keda ~ mida tuleb katta)	audī-ĕ-ndus, a, um (see, keda ~ mida tuleb kuulda)

Dē Hērodotō.

1. Hērodotus Halicarnassius, rērum scrīptor clārissimus, discendī causā terrās remōtissimās peragrāvit; multa enim discimus videndō et audiendō. 2. Hērodotus semper ad discendum parātus erat. 3. In Aegyptum vēnit ibique multās rēs cōgnōscendās vīdit. 4. Aegyptiī enim scrībendī, pingendī, sculpendī perītī erant. 5. Propria erat Aegyptiōrum ars condiendī corpora. 6. Inde Hērodotus ad Phoenīcēs pervēnit, ā quibus artem scrībendī inventam esse scīmus.

7. Scrībere scrībendō, dīcendō dīcere discēs.

1. Lugemise ja kirjutamise kunst on paljudele inimestele väga raske. 2. Isa kinkis pojale raamatuid, mida tuleb lugeda. 3. Meil on nüüd aega jalutamiseks, ujumiseks ja magamiseks *(ad)*. 4. Jooksmisega ja ujumisega tugevdame oma keha *(pl.)*. 5. Me anname poistele laule, mida tuleb pähe õppida.

63. Coniugātiō periphrastica āctīvī.

Laudātūrus sum — ma kavatsen, soovin kiita; olen valmis kiitma.

Dēlētūrī erāmus — me kavatsesime hävitada, olime valmis hävitama.

Kui *participium futūrī āctīvī* ühendame mingi vormiga verbist *sum, fuī, esse,* siis saame *coniugātiō periphrastica āctīvī,* mis väljendab kavatsust, soovi, valmisolekut.

	Indicātīvus	Coniūnctīvus
Praesēns	laudātūrus, a, um sum	laudātūrus, a, um sim
Imperf.	laudātūrus ĕram	laudātūrus essem
Perfect.	laudātūrus fuī	laudātūrus fuĕrim
Plūsquamp.	laudātūrus fuĕram	laudātūrus fuissem
Fut. I	laudātūrus ĕrō	———
Fut. II	laudātūrus fuĕrō	———

Infinītīvus	
Praes.	laudātūrus, a, um esse
Perf.	laudātūrus, a, um fuisse
Fut.	laudātūrus, a, um fŏre

Titus vesperī domī mānsūrus est.

1. Quid hodiē vesperī āctūrus es, Tite? 2. Nōnne in circulum puerōrum ventūrus es? 3. Ibi dē rē gravissimā disputātūrī sumus.

4. Hodiē domī mānsūrus sum. 5. Iam herī dē eā quaestiōne, quam magister linguae Estōnicae mihi mandāverat, lēcturus eram; quia autem nōn vacāvī, hodiē eam rem actūrus sum.

Verbi vormide tabel.

Indicātīvus āctīvī.

Praesēns	laud-ō (kiidan)	dŏcĕ-ō (õpetan)	tĕg-ō (katan)	audī-ō (kuulen)
	laudā-s (kiidad)	dŏcē-s	tĕg-ĭ-s	audī-s
	laudă-t (kiidab)	-ĕ-t	-ĭ-t	-ī-t
	laudā-mŭs (kiidame)	-ē-mus	-ĭ-mus	-ī-mus
	laudā-tĭs (kiidate)	-ē-tis	-ĭ-tis	-ī-tis
	laudă-nt (kiidavad)	-ĕ-nt	-ŭ-nt	-ĭ-ŭ-nt
Imperfectum	laudā-bă-m (kiitsin)	dŏcē-bă-m (õpetasin)	tĕg-ē-bă-m (katsin)	audī-ē-bă-m (kuul-
	laudā-bā-s (kiitsid)	-bā-s	-bā-s	-bā-s [sin)
	laudā-bă-t (kiitis)	-bă-t	-bă-t	-bă-t
	laudā-bā-mŭs (kiitsime)	-bā-mus	-bā-mus	-bā-mus
	laudā-bā-tĭs (kiitsite)	-bā-tis	-bā-tis	-bā-tis
	laudā-bă-nt (kiitsid)	-bă-nt	-bă-nt	-bă-nt
Futūrum I	laudā-b-ō (kiidan tule-	dŏcē-b-ō (õpetan	tĕg-ă-m (katan	audī-ă-m (kuulen
	laudā-b-ĭ-s [vikus)	-bĭ-s [tulevikus)	tĕg-ē-s [tulevikus)	-ē-s [tulevi-
	laudā-b-ĭ-t	-bĭ-t	tĕg-ĕ-t	-ĕ-t [kus)
	laudā-b-ĭ-mŭs	-bĭ-mus	tĕg-ē-mus	-ē-mus
	laudā-b-ĭ-tĭs	-bĭ-tis	tĕg-ē-tis	-ē-tis
	laudā-b-ŭ-nt	-bŭ-nt	tĕg-ĕ-nt	-ĕ-nt

Perfectum	laudāv-ī (olen kiitnud, laudāv-īstī [kiitsin] laudāv-ī-t laudāv-ī-mŭs laudāv-ī-stĭs laudāv-ē-rŭnt	dŏcŭ-ī (olen õpeta- -istī [nud, õpe- -ī-t [tasin] -ī-mus -i-stis -ē-runt	tēx-ī (olen katnud, -istī [katsin] -īt -īmus -istis -ērunt	audīv-ī (olen kuulnud, -istī [kuulsin] -īt -īmus -istis -ērunt
Plūsquamperf.	laudāv-ĕră-m (olin kiit- laudāv-ĕrā-s [nud) laudāv-ĕră-t laudāv-ĕrā-mŭs laudāv-ĕrā-tĭs laudāv-ĕră-nt	dŏcŭ-ĕrăm (olin -ĕrās [õpeta- -ĕrăt [nud) -ĕrāmus -ĕrātis -ĕrănt	tēx-ĕrăm (olin kat- -ĕrās [nud) -ĕrăt -ĕrāmus -ĕrātis -ĕrănt	audīv-ĕrăm (olin kuul- -ĕrās [nud) -ĕrăt -ĕrāmus -ĕrātis -ĕrănt
Futūrum II	laudāv-ĕr-ō (kiidan ~ olen kiitnud tulevi- laudāv-ĕrĭ-s [kus) laudāv-ĕrĭ-t laudāv-ĕrĭ-mŭs laudāv-ĕrĭ-tĭs laudāv-ĕrĭ-nt	dŏcŭ-ĕrō (õpetan ~ olen õpetanud tu- dŏcŭ-ĕrĭs [levikus) -ĕrĭt -ĕrĭmus -ĕrĭtis -ĕrĭnt	tēx-ĕrō (katan ~ olen katnud tule- tēx-ĕrĭs [vikus) -ĕrĭt -ĕrĭmus -ĕrĭtis -ĕrĭnt	audīv-ĕrō (kuulen ~ olen kuulnud tule- audīv-ĕrĭs [vikus) -ĕrĭt -ĕrĭmus -ĕrĭtis -ĕrĭnt

Indicātīvus passīvī.

Praesēns	laud-ŏ-r (mind kiide- laudā-rĭs takse) laudā-tŭr laudā-mŭr laudā-mĭnī laudă-ntŭr	dŏcĕ-ŏ-r (mind ōpeta- -ē-ris takse) -ē-tur -ē-mur -ē-mĭnī -ĕ-ntur	tĕg-ŏ-r (mind kae- -ĕ-ris takse, -ĭ-tur kattun) -ĭ-mur -ĭ-mĭnī -ŭ-ntur	audĭ-ŏ-r (mind kuul- -ī-ris dakse) -ī-tur -ī-mur -ī-mĭnī -ĭ-ŭ-ntur
Imperfectum	laudā-bă-r (mind kii- laudā-bā-rĭs deti) laudā-bā-tŭr laudā-bā-mŭr laudā-bā-mĭnī laudā-bă-ntŭr	dŏcē-bă-r (mind ōpe- -bā-ris tati) -bā-tur -bā-mur -bā-mĭnī -bă-ntur	tĕgē-bă-r (mind -bā-ris kaeti, -bā-tur kattu- -bā-mur sin) -bā-mĭnī -bă-ntur	audĭ-ē-bă-r (mind -bā-ris kuuldi) -bā-tur -bā-mur -bā-mĭnī -bă-ntur
Futūrum I	laudā-bŏ-r (mind kii- laudā-bĕ-rĭs detakse laudā-bĭ-tŭr tulevi- laudā-bĭ-mŭr kus) laudā-bĭ-mĭnī laudā-bŭ-ntŭr	dŏcē-bŏ-r (mind ōpe- -bĕ-ris tatakse tu- -bĭ-tur levikus) -bĭ-mur -bĭ-mĭnī -bŭ-ntur	tĕg-ă-r (mind kae- teg-ē-ris takse ~ teg-ē-tur kattun teg-ē-mur tule- teg-ē-mĭnī vikus) teg-ĕ-ntur	audĭ-ă-r (mind kuul- -ē-ris dakse tu- -ē-tur levikus) -ē-mur -ē-mĭnī -ĕ-ntur

Perfectum	laudāt-us, a, um laudāt-ī, ae, a	sŭm, ēs, ēst sŭmŭs, estĭs, sŭnt (mind on kiidetud, olen kiidetud, mind kiideti)	dŏct-us, a, um sum jne. (mind on õpetatud, olen õpetatud, mind õpetati)	tēc-tus, a, um sum jne. (mind on kaetud, mind kaeti, olen kattunud, kattusin)	audīt-us, a, um sum jne. (mind on kuuldud, olen kuuldud, mind kuuldi)
Plūsquamperf.	laudāt-us, a, um laudāt-ī, ae, a	ĕrăm, ērās, ērăt ērāmŭs, ērātĭs, ĕrănt (mind oli kiidetud, olin kiidetud)	dŏct-us, a, um ĕram jne. (mind oli õpetatud, olin õpetatud)	tēct-us, a, um ĕram jne. (mind oli kaetud, olin kattunud ~ kaetud)	audīt-us, a, um ĕram jne. (mind oli kuuldud, olin kuuldud)
Futūrum II	laudāt-us, a, um laudāt-ī, ae, a	ĕrō, ĕrĭs, ĕrĭt ĕrĭmŭs, ĕrĭtĭs, ĕrŭnt (mind kiidetakse ~ olen kiidetud tulevikus)	dŏct-us, a, um ĕro jne. (mind õpetatakse ~ olen õpetatud tulevikus)	tēct-us, a, um ĕro jne. (mind kaetakse ~ kattun ~ olen kattunud tulevikus)	audīt-us, a, um ĕro jne. (mind kuuldakse ~ olen kuuldud tulevikus)

Coniūnctīvus āctīvī

Praesēns	laud-ĕ-m (kiidaksin)	dŏcĕ-ă-m (õpetaksin)	tĕg-ă-m (kataksin)	audī-ă-m (kuuleksin)
	laud-ē-s	-ā-s	-ā-s	-ā-s
	laud-ĕ-t	-ă-t	-ă-t	-ă-t
	laud-ē-mŭs	-ā-mus	-ā-mus	-ā-mus
	laud-ē-tĭs	-ā-tis	-ā-tis	-ā-tis
	laud-ĕ-nt	-ă-nt	-ă-nt	-ă-nt
Imperfectum	laudā-rĕ-m (oleksin	dŏcē-rĕ-m (oleksin	tĕg-ē-rĕ-m (oleksin	audī-rĕ-m (oleksin
	laudā-rē-s kiitnud)	-rē-s õpetanud)	-rē-s katnud)	-rē-s kuulnud)
	laudā-rĕ-t	-rĕ-t	-rĕ-t	-rĕ-t
	laudā-rē-mŭs	-rē-mus	-rē-mus	-rē-mus
	laudā-rē-tĭs	-rē-tis	-rē-tis	-rē-tis
	laudā-rĕ-nt	-rĕ-nt	-rĕ-nt	-rĕ-nt
Perfectum	laudāv-ĕrĭm (oleksin	dŏcŭ-ĕrĭm (oleksin	tēx-ĕrĭm (oleksin	audīv-ĕrĭm (oleksin
	laudāv-ĕrĭs kiitnud)	-ĕrĭs õpetanud)	-ĕrĭs katnud)	-ĕrĭs kuulnud)
	laudāv-ĕrĭt	-ĕrĭt	-ĕrĭt	-ĕrĭt
	laudāv-ĕrĭmŭs	-ĕrĭmus	-ĕrĭmus	-ĕrĭmus
	laudāv-ĕrĭtĭs	-ĕrĭtis	-ĕrĭtis	-ĕrĭtis
	laudāv-ĕrĭnt	-ĕrĭnt	-ĕrĭnt	-ĕrĭnt
Plūsquamperf.	laudāv-ĭssĕm (oleksin	dŏcŭ-ĭssĕm (oleksin	tēx-ĭssĕm (oleksin	audīv-ĭssĕm (oleksin
	laudāv-issēs kiitnud)	-issēs õpetanud)	-issēs katnud)	-issēs kuulnud)
	laudāv-issĕt	-issĕt	-issĕt	-issĕt
	laudāv-issēmŭs	-issēmus	-issēmus	-issēmus
	laudāv-issētĭs	-issētis	-issētis	-issētis
	laudāv-issĕnt	-issĕnt	-issĕnt	-issĕnt

Coniūnctīvus passīvī

Praesēns	laud-ĕ-r (mind kiide- laud-ē-rĭs taks) laud-ē-tŭr laud-ē-mŭr laud-ē-mĭnī laud-ĕ-ntŭr	dŏcĕ-ă-r (mind õpe- -ā-ris tataks) -ā-tur -ā-mur -ā-mĭnī -ă-ntur	tĕg-ă-r (mind kaetaks, -ā-ris kattuk- -ā-tur sin) -ā-mur -ā-mĭnī -ă-ntur	audī-ă-r (mind kuul- -ā-ris daks) -ā-tur -ā-mur -ā-mĭni -ă-ntur
Imperfectum	laudā-rĕ-r (mind oleks laudā-rē-rĭs kiidetud) laudā-rē-tŭr laudā-rē-mŭr laudā-rē-mĭnī laudā-rĕ-ntŭr	dŏcē-rĕ-r (mind oleks -rē-ris õpetatud) -rē-tur -rē-mur -rē-mĭnī -rĕ-ntur	tĕg-ĕ-rĕ-r (mind oleks -rē-ris kaetud, -rē-tur oleksin -rē-mur kattu- -rē-mĭnī nud) -rĕ-ntur	audī-rĕ-r (mind oleks -rē-ris kuuldud) -rē-tur -rē-mur -rē-mĭnī -rĕ-ntur
Perfectum	laudāt-us, a, um { sĭm (mind sīs oleks sĭt kiide- } laudāt-ī, ae, a { sīmŭs tud) sītĭs sĭnt }	dŏct-us, a, um sim jne. (mind oleks õpetatud)	tēct-us, a, um sim jne. (mind oleks kaetud, oleksin kattunud)	audīt-us, a, um sim jne. (mind oleks kuuldud)
Plūsquamperf.	laudāt-us, a, um { ĕssĕm (mind essēs oleks essĕt kiide- } laudāt-ī, ae, a { essēmŭs tud) essētĭs essĕnt }	dŏct-us, a, um essem jne. (mind oleks õpetatud)	tēct-us, a, um essem jne. (mind oleks kaetud, oleksin kattunud)	audīt-us, a, um essem jne. (mind oleks kuuldud)

Imperātīvus āctīvī

Praes.	laudā (kiida) laudā-tĕ	dŏcē (õpeta) -ē-tĕ	tĕg-ĕ (kata) -ĭ-tĕ	audī (kuule) -ī-tĕ
Futūr.	2. laudā-tō (sa pead 3. laudā-tō kiitma) 2. laudā-tōtĕ 3. laudă-ntō	dŏcē-tō (sa pead õpe- -ē-tō tama) -ē-tōtĕ -ĕ-ntō	tĕg-ĭ-tō (sa pead -ĭ-tō (katma) -ĭ-tōtĕ -ŭ-ntō	audī-tō (sa pead -ī-tō kuulma) -ī-tōtĕ -ĭ-ŭ-ntō

Participium

Praes. āct.	laudā-ns, ăntis (kiitev, kiites)	dŏcē-ns, ĕntis (õpetav, õpetades)	tĕg-ē-ns, ĕntis (kattev, kattes)	audī-ē-ns, ĕntis (kuulev, kuuldes)
Perf. pass.	laudāt-us, a, um (kiidetud)	dŏct-us, a, um (õpetatud)	tēct-us, a, um (kaetud)	audīt-us, a, um (kuuldud)
Fut. āct.	laudāt-ūrus, a, um (kiita kavatsev, kiita sooviv)	dŏct-ūrus, a, um (õpetada kavatsev, õpetada sooviv)	tēct-ūrus, a, um (katta kavatsev, katta sooviv)	audīt-ūrus, a, um (kuulda kavatsev, kuulda sooviv)

Gerundīvum

laudă-ndus, a, um (see, keda ~ mida tuleb kiita)	dŏcĕ-ndus, a, um (see, keda ~ mida tuleb õpetada)	tĕg-ĕ-ndus, a, um (see, mida tuleb katta)	audĭ-ĕ-ndus, a, um (see, keda ~ mida tuleb kuulda)

Gerundium

Gen.	laudă-ndī (kiitmise)	dŏcĕ-ndī (õpetamise)	tĕg-ĕ-ndī (katmise)	audĭ-ĕ-ndī (kuulmise)
Dat.	laudandō	docendō	tegendō	audiendō
Acc.	laudandŭm	docendŭm	tegendŭm	audiendŭm
Abl.	laudandō	docendō	tegendō	audiendō

Infīnītīvus āctīvī

Praes.	laudā-rĕ (kiitma, kiita)	dŏcē-rĕ (õpetama, õpetada)	tĕg-ĕ-rĕ (katma, katta)	audī-rĕ (kuulma, kuulda)
Perfect.	laudāv-īssĕ	dŏcŭ-īssĕ	tēx-īssĕ	audīv-īssĕ
Futūr.	laudāt-ūrus, a, um esse	dŏct-ūrus, a, um esse	tēct-ūrus, a, um esse	audīt-ūrus, a, um esse

Infīnītīvus passīvī

Praes.	laudā-rī (kiidetama)	dŏcē-rī (õpetatama)	tĕg-ī (kaetama, kattuma)	audī-rī (kuuldama)
Perfect.	laudāt-us, a, um esse	dŏct-us, a, um esse	tēct-us, a, um esse	audīt-us, a, um esse
Futūr.	laudāt-um īrī	dŏct-um īrī	tēct-um īrī	audīt-um īrī

Supīnum

I	laudāt-ŭm (et kiita, kiitma)	dŏct-ŭm (et õpetada, õpetama)	tēct-ŭm (et katta, katma)	audīt-ŭm (et kuulda, kuulma)
II	laudāt-ū (kiita)	dŏct-ū (õpetada)	tēct-ū (katta)	audīt-ū (kuulda)

6. Hoc opus magister mihi mandātūrus erat, nunc autem laetus sum, quod tē aptiōrem ad hoc putāvit. 7. Nōs omnēs trīstēs sumus, quod hodiē nōbīscum disputātūrus nōn es. 8. Ego hodiē quidem vacō, sed crās ācerrimē ad labōrēs novōs accessūrus erō.

1. Pärast lõunasööki ma kavatsen jalutada. 2. Eile ma kavatsesin kirjutada sulle *(ad)* kirja, kuid täna tulin ise sinu juurde. 3. Mida te kavatsete täna kodus teha? 4. Pealik kavatses pidada *(habeō)* sõdureile kõnet. 5. Vaenlased kavatsesid rünnata meie laagrit. 6. Isa kavatses kutsuda haige poja juurde arsti.

64. Coniugātiō periphrastica passīvī.

Laudandus sum — mind tuleb, mind on tarvis kiita; mind peab kiidetama.

Tegendī erātis — teid tuli, teid oli tarvis katta.

Kui liidame *gerundīvum*'ile mingi vormi verbist *sum, fuī, esse*, siis saame *coniugātiō periphrastica passīvī*, mis väljendab tarvidust, vajadust passiivses mõttes.

	Indicātīvus	Coniūnctīvus
Praes.	laudandus, a, um sum	laudandus, a, um sim
Imperf.	laudandus ĕram	laudandus essem
Perfect.	laudandus fuī	laudandus fuĕrim
Plūsquamp.	laudandus fuĕram	laudandus fuissem
Fut. I	laudandus ĕrō	———
Fut. II	laudandus fuĕrō	———

Infīnītīvus	
Praes.	laudandus, a, um esse
Perf.	laudandus, a, um fuisse
Fut.	laudandus, a, um fŏre

Märkus. *Coniugātiō periphrastica passīvī* lauses seisab isiku nimetus, kel midagi tuleb teha, daativis; näit. *discipulō librī legendī sunt* (koolipoisil tuleb lugeda raamatuid ~ koolipoisil on tarvis raamatuid lugeda).

Dē agricultūrā.

1. Vēre agrī arandī sunt, ut terra vertātur. 2. Tum glaebae māgnae minuendae sunt et sēminī sēdēs idōnea paranda est. 3. Dēnique sēmina serenda et terrā obruenda sunt.

4. Eōdem tempore in hortīs arborēs colendae, rāmī siccī amputandī, rādīcēs humō ūberiōre tegendae sunt; tum plantae variae serendae sunt. 5. Etiam terra herbīs inūtilibus līberanda est, nē plantīs īnfīrmīs noceant. 6. Tum spēs pōnenda est in imbribus et in caelō, quae rēs et agrīs et agricolīs ūtilissimae sunt.

1. Põllumeestel on tarvis harida põlde ja aedu. 2. Kevadel on tarvis külvata osa teraviljast *(gen.)*, mida sügisel pidi põldudelt kogutama *(cogo)*. 3. Hoolsal põllumehel on tarvis lugeda raamatuid põllunduse kohta. 4. Ka on tarvis õppida palju asju kogenud põllumeestelt. 5. Laiskust tuleb kõige enam vältida. 6. Põllumehe hoolt tuleb põlluharimisel *(in)* tähtsaimaks pidada.

65. Quaestiō oblīqua (kaudne küsimus).

Pealauses väljendatud küsimust nimetatakse otseseks küsimuseks *(quaestiō rēcta),* kõrvallauses väljendatud küsimust — kaudseks küsimuseks *(quaestiō oblīqua).* Kaudses küsimuses tarvitatakse alati konjunktiivi. Näit. Otsene küsimus: *Ubi frāter est?* (Kus vend on?) Kaudne küsimus: *Nesciō, ubi frāter sit.* (Ma ei tea, kus vend on.)

Cōnsecūtiō temporum (aegade järjestus).

Kaudses küsimuses tarvitatakse konjunktiivi ajavorme erilise juhise kohaselt, mida nimetatakse — *cōnsecūtiō temporum.*

Cōnsecūtiō temporum.

Kui alistavas lauses esineb:	siis tarvitatakse kõrvallauses, kui selle tegevus sünnib alistava lause tegevusega võrreldes		
	ühel ajal:	enne:	pärast:
olevik või tulevik *(praesēns, futūrum I* või *futūrum II)*	*praesēns coniūnct.*	*perfectum coniūnct.*	*-ūrus sim*[1]
minevik *(imperfectum, perfectum* või *plūsquamperfectum)*	*imperfectum coniūnct.*	*plūsquamperfectum coniūnct.*	*-ūrus essem*[2]

[1] *Praesēns coniūnctīvī coniugātiōnis periphrasticae āctīvī.*

[2] *Imperfectum coniūnctīvī coniugātiōnis periphrasticae āctīvī.*

Quaerō (küsin), *quaeram, quaesīverō* (küsin tulevikus), | *quid agās* (mis sa teed). *quid ēgeris* (mis sa tegid). *quid āctūrus sīs* (mis sa teed tulevikus).

Quaerēbam (küsisin), *quaesīvī* (olen küsinud), *quaesīveram* (olin küsinud), | *quid agerēs* (mis sa teed). *quid ēgissēs* (mis sa tegid). *quid āctūrus essēs* (mis sa teed tulevikus).

Colloquium.

1. Dīc, Mārce, quid magister in proximā scholā Latīnā tractāverit.

2. Semper exspectābam, quandō aurēs magistrō datūrus et ipse omnia memoriā tentūrus essēs.

3. Itaque nescīs, cūr tē hoc interrogem. 4. Ipse memoriā nōn tenuistī mē herī āfuisse? 5. Nunc autem dīc, quae herī in scholā Latīnā tractāveritis.

6. Herī pēnsa proximē tractāta repetīvimus, hodiē autem scrīptō dēmōnstrābimus, quōmodo haec omnia memoriā tenuerimus.

7. Nesciō, rēctēne audīverim. 8. Dīc, quid āctūrus sim, sī ego quoque ā magistrō scrībere cōgar!

1. Ma ei tea, mida sa kirjutad, mida sa kirjutasid, mida sa kirjutad tulevikus. 2. Ma ei teadnud, mida sa kirjutad, mida sa olid kirjutanud, mida sa kirjutad tulevikus. 3. Õpetaja küsis, kes on seda teinud. 4. Ütle, mida sa täna kavatsed teha!

66. Kolmanda konjugatsiooni iō-lõpulised verbid.

Mõnel 3. konjugatsiooni verbil (näit. *capiō, cēpī, captum, capere* — võtma) on preesensi lõpul *-iō*. Säärased verbid konjugeeruvad preesensis ja preesensi tüvest moodustuvais

vormides nagu 4. konjugatsiooni verbid, erinedes viimastest ainult selle poolest, et neil on *-ĭ-* alati lühike ja et sõna lõpul ja *r*-i ees esineb *ĭ* asemel *ĕ*.

	Actīvum		Passīvum	
	Indicāt.	Coniūnct.	Indicāt.	Coniūnct.
Praesēns	căpĭ-ō capĭ-s capĭ-t capĭ-mus capĭ-tis capĭ-u-nt	căpĭ-ă-m capĭ-ā-s jne.	căpĭ-ŏ-r capĕ-ris capĭ-tur capĭ-mur capĭ-mĭnī capĭ-u-ntur	căpĭ-ă-r capĭ-ā-ris jne
Imperfect.	căpĭ-ē-bă-m capĭ-ē-bā-s jne.	căpĕ-rĕ-m capĕ-rē-s jne.	căpĭ-ē-bă-r capĭ-ē-bā-ris jne.	căpĕ-rĕ-r capĕ-rē-ris jne.
Futūrum I	căpĭ-ă-m capĭ-ē-s jne.	(Puudub.)	căpĭ-ă-r capĭ-ē-ris jne.	(Puudub.)
Perfectum	cēp-ī -istī... -ērunt	cēp-ĕrĭm -ĕrĭs... -ĕrint	captus, a, um sŭm „ „ „ ĕs jne.	captus, a, um sĭm „ „ „ sīs jne.
Plūsq.	cēp-ĕrăm -ĕrās... -ĕrant	cēp-issĕm -issēs... -issent	captus, a, um ĕrăm „ „ „ ĕrās jne.	captus, a, um essĕm „ „ „ essēs jne.
Futūrum II	cēp-ĕrō -ĕrĭs... -ĕrint	(Puudub.)	captus, a, um ĕrō „ „ „ ĕrĭs jne.	(Puudub.)

Actīvum			Passīvum
Imperātīvus			
Praesēns		Futūrum	
Sing. 2.	căpĕ	căpĭ-tō	(Ei tarvitata.)
3.		capĭ-tō	
Pl. 2.	capĭ-te	capĭ-tōte	
3.		capĭ-u-ntō	
Infīnītīvus			
Praes.	căpĕre		căpī
Perf.	cēpisse		captus, a, um esse
Fut.	captūrus, a, um esse		captum īrī
Participium			
Praes.	căpĭ-ēns, ĕntis		—
Perf.	—		captus, a, um
Fut.	captūrus, a, um		Ger-vum: căpĭ-ĕ-ndus, a, um
Gerundium: căpĭ-ĕndī, -endō, -endum, -endō			

Dē Daedalō et Icarō.

1. Daedalus, artifex clārissimus, cum cāsū hominem interfēcisset, ex urbe Athēnīs fūgit et in īnsulam Crētam ad rēgem Mīnōem migrāvit. 2. Ibi iussū rēgis labyrinthum, domum amplissimam, aedificāvit. 3. Cum domus aedificāta esset, Daedalus cōnsilium cēpit in patriam remigrāre; Mīnōs autem illum et Icarum, fīlium eius, retinēre cupiēns in labyrinthō inclūsit. 4. Tum Daedalus hunc dolum excōgitat: quattuor ālās facit, quārum pennae cērā continentur; duās ālās Icarō aptat, duās sibi ipsī. 5. Postquam id fēcit, cum fīliō āvolāvit.

6. Icarus monitūs patris nōn respicit, sōlī nimis appropinquat, ubi cēra liquescit, ālae solvuntur, ipse in mare dēcidit. 7. A nōmine eius mare appellātum est Icarium. 8. Daedalus autem in Siciliam pervēnit.

1. Kümme aastat ihaldasid kreeklased Troojat *(Troia, ae)* vallutada, lõppeks vallutasid. 2. Peaaegu kõik linna elanikud tapeti. 3. Cicero tapeti põgenemisel (põgenedes) sõdurite poolt. 4. Teid oleks vaenlaste poolt vangistatud, kui me ei oleks abiks *(dat.)* tulnud. 5. Suur osa sõdureist *(gen.)*, kes pole laagris, tapetakse või vangistatakse vaenlaste poolt.

67. Verba dēpōnentia.

Ladina keeles on rida verbe, mis pöörduvad passiivi vormis, kuid on aktiivi tähendusega; sääraseid verbe nimetatakse *verba dēpōnentia*. Aktiivi tähendusega on neil verbidel ka *participium perfectī*: *hortātus* — manitsenud (vrd. *laudātus* — kiidetud); ainult *gerundīvum* on passiivi tähendusega (*hortandus* — see, keda tuleb manitseda).

Aktiivist on *verba dēpōnentia*'tel: *participium praesentis*, *participium futūrī*, *īnfīnītīvus futūrī*, *gerundium* ja *supīnum*. *Verba dēpōnentia* omavad ka imperatiivi, mida teistel verbidel passiivi vormis ei tarvitata.

Verbum dēpōnēns'il antakse sõnastikes kolm põhivormi: *praesēns*, *perfectum* ja *īnfīnītīvus* (viimase asemel tavaliselt konjugatsiooni number).

Esimene ja teine konjugatsioon.

Tüüpsõnad: *hortor, hortātus sum, hortārī* (manitsema, õhutama, julgustama);
vereor, veritus sum, verērī (kartma).

Indicātīvus		Coniūnctīvus	
Praesēns			
hort-ŏ-r (manitsen)	vĕrĕ-ŏ-r	hortĕ-r (manitsek-	vĕrĕ-ă-r
hortā-ris	verē-ris	hortē-ris [sin]	verĕ-ā-ris
hortā-tur	verē-tur	hortē-tur	verĕ-ā-tur
hortā-mur	verē-mur	hortē-mur	verĕ-ā-mur
hortā-mĭnī	verē-mĭnī	hortē-mĭnī	verĕ-ā-mĭnī
horta-ntur	vere-ntur	horte-ntur	verĕ-a-ntur
Imperfectum			
hortā-bă-r (manit- [sesin)	vĕrē-bă-r	hortā-rĕ-r (oleksin [manitsenud)	verē-rĕ-r
hortā-bā-ris	verē-bā-ris	hortā-rē-ris	verē-rē-ris
hortā-bā-tur	verē-bā-tur	hortā-rē-tur	verē-rē-tur
hortā-bā-mur	verē-bā-mur	hortā-rē-mur	verē-rē-mur
hortā-bā-mĭnī	verē-bā-mĭnī	hortā-rē-mĭnī	verē-rē-mĭnī
hortā-ba-ntur	verē-ba-ntur	hortā-re-ntur	verē-re-ntur
Futūrum I			
hortā-bŏ-r (manit- [sen tulevikus)	vĕrē-bŏ-r		
hortā-bĕ-ris	verē-bĕ-ris		
hortā-bĭ-tur	verē-bĭ-tur	(Puudub.)	
hortā-bĭ-mur	verē-bĭ-mur		
hortā-bĭ-mĭnī	verē-bĭ-mĭnī		
hortā-bu-ntur	verē-bu-ntur		
Perfectum			
hortātus, a, um sŭm (olen manitsenud, manitsesin)	vĕrĭtus, a, [um sŭm	hortātus, a, um sĭm (oleksin manitsenud)	vĕrĭtus, a um sĭm
hortātī, ae, a sŭmus jne.	vĕrĭtī, ae, [a sŭmus jne.	hortātī, ae, a sīmus jne.	vĕrĭtī, ae, [a sīmus jne.

Indicātīvus		Coniūnctīvus	
Plūsquamperfectum			
hortātus, a, um ĕrăm (olin manitsenud)	vĕrītus, a, um ĕram	hortātus, a, um essĕm (oleksin manitsenud)	vĕrītus, a, um essem
hortātī, ae, a ĕrāmus jne.	vĕrītī, ae, a ĕrāmus jne.	hortātī, ae, a essēmus jne.	vĕrītī, ae, a essēmus jne.
Futūrum II			
hortātus, a, um ĕrō (manitsen ~ olen manitsenud tulevikus)	vĕrītus, a, um ĕrō	(Puudub.)	
hortātī, ae, a ĕrīmus jne.	vĕrītī, ae, a ĕrīmus jne.		
Imperātīvus		Supīnum	
Sing. hortā-rĕ (manitse)	vĕrē-rĕ	I. hortātum (et manitseda, manitsema)	vĕrītum
Plūr. hortā-mīnī (manitsege)	vĕrē-mīnī	II. hortātū (manitseda)	vĕrītū
Participium		Infīnītīvus	
Praes. hortāns, ăntis (manitsev, manitsedes)	vĕrēns, ĕntis	hortārī (manitsema, manitseda)	vĕrērī
Perf. hortātus, a, um (manitsenud)	vĕrītus, a, um	hortātus, a, um esse	vĕrītus, a, um esse
Fut. hortātūrus, a, um (manitseda kavatsev)	vĕrītūrus, a [um	hortātūrus, a, um esse	vĕrītūrus, a, um [esse
Gerundīvum		Gerundium	
hortandus, a, um (see, keda tuleb manitseda)	vĕrendus, a, um	hortandī (manitsemise) jne.	vĕrendī (kartmise) jne.

Märkus. Esimese konjugatsiooni *verba dēpōnentia* moodustavad *perf. ind.* alati lõpuga *-ātus sum;* seepärast jäävad sõnastikes harilikult 1. konjugatsiooni verbide põhivormid andmata: *hortor, 1 = hortor, hortātus sum, hortārī; conor, 1 = conor, cōnātus sum, cōnārī* (katsuma, püüdma).

Titus dē fābulā Plautī nārrat.

1. Plautum semper admīrātus eram, nunquam autem ita laetātus sum ut herī in theātrō. 2. Comoedia eius omnibus māximē placuit neque cōnfitērī vereor Plautum dē theātrō Rōmānō optimē meritum esse. 3. Nārrāre cōnābor, quae recordor.

4. Erat in urbe Ephesō mīles glōriōsus. 5. Is verbīs Herculem imitārī studēbat. 6. Rīdiculē glōriābātur: 7. „Per omnēs terrās vagātus sum; cum omnibus gentibus proeliātus eārumque oppida populātus sum". 8. In urbe Athēnīs virginem rapuit raptamque in Asiam dūxit. 9. Paulō post etiam spōnsus puellae eō pervēnit et eam līberāre pollicitus est. 10. A servō eius dēceptus mīles puellam, quae eum semper aspernāta erat, in patriam dīmīsit, ipse autem miserē verberātur.

1. Me jäljendame heade inimeste eeskujusid; jäljenda heade inimeste eeskujusid! 2. Miks te kardate seda tunnistada, armsad *(superl.)* sõbrad? 3. Tark inimene ei hoople kunagi oma andekusega *(ingenium)*. 4. Caesar manitses sõdureid, et nad osutaksid teeneid Rooma riigile.

68. Verba dēpōnentia. Kolmas ja neljas konjugatsioon.

Tüüpsõnad: *loquor, locūtus sum, loquī* (kõnelema, rääkima); *patior, passus sum, patī* (kannatama, lubama); *partior, partītus sum, partīrī* (jagama).

Indicātīvus			Coniūnctīvus		
Praesēns					
lŏqu-ŏ-r	pătĭ-ŏ-r	partĭ-ŏ-r	lŏqu-ă-r	pătĭ-ă-r	partĭ-ă-r
loqu-ĕ-ris	patĕ-ris	partī-ris	loqu-ā-ris	patĭ-ā-ris	partĭ-ā-ris
loqu-ĭ-tur	patĭ-tur	partī-tur	loqu-ā-tur	patĭ-ā-tur	partĭ-ā-tur
loqu-ĭ-mur	patĭ-mur	partī-mur	loqu-ā-mur	patĭ-ā-mur	partĭ-ā-mur
loqu-ĭ-mĭnī	patĭ-mĭnī	partī-mĭnī	loqu-ā-mĭnī	patĭ-ā-mĭnī	partĭ-ā-mĭnī
loqu-u-ntur	patĭ-u-ntur	partĭ-u-ntur	loqu-a-ntur	patĭ-a-ntur	partĭ-a-ntur
Imperfectum					
lŏqu-ē-bă-r	pătĭ-ē-bă-r	partĭ-ē-bă-r	lŏqu ĕ-rĕ-r	pătĕ-rĕ-r	partĭ-rĕ-r
loqu-ē-bā-ris	patĭ-ē-bā-ris	partĭ-ē-bā-ris	loqu-ĕ-rē-ris	patĕ-rē-ris	partĭ-rē-ris
loqu-ē-bā-tur	patĭ-ē-bā-tur	partĭ-ē-bā-tur	loqu-ĕ-rē-tur	patĕ-rē-tur	partĭ-rē-tur
loqu-ē-bā- [mur	patĭ-ē-bā- [mur	partĭ-ē-bā- [mur	loqu-ĕ-rē- [mur	patĕ-rē-mur	partĭ-rē-mur
loqu-ē-bā- [mĭnī	patĭ-ē-bā- [mĭnī	partĭ-ē-bā- [mĭnī	loqu-ĕ-rē- [mĭnī	patĕ-rē-mĭnī	partĭ-rē-mĭnī
loqu-ē-ba- [ntur	patĭ-ē-ba- [ntur	partĭ-ē-ba- [ntur	loqu-ĕ-re- [ntur	patĕ-re-ntur	partĭ-re-ntur
Futūrum I					
lŏqu-ă-r	pătĭ-ă-r	partĭ-ă-r	(Puudub.)		
loqu-ē-ris	patĭ-ē-ris	partĭ-ē-ris			
loqu-ē-tur	patĭ-ē-tur	partĭ-ē-tur			
loqu-ē-mur	patĭ-ē-mur	partĭ-ē-mur			
loqu-ē-mĭnī	patĭ-ē-mĭnī	partĭ-ē-mĭnī			
loqu-e-ntur	patĭ-e-ntur	partĭ-e-ntur			
Perfectum					
lŏcūtus, a, um sŭm lŏcūtī, ae, a sŭmus jne.		passus, a, um sŭm passī, ae, a sŭmus jne.	lŏcūtus, a, um sīm lŏcūtī, ae, a sīmus jne.		passus, a, um sīm passī, ae, a sīmus jne.
partītus, a, um sūm, partītī, ae, a sŭmus jne.			partītus, a, um sīm partītī, ae, a sīmus jne.		

Indicātīvus			Coniūnctīvus		
Plūsquamperfectum					
lŏcūtus, a, um ĕrăm	passus, a, um ĕrăm	partītus, a, um ĕrăm	lŏcūtus, a, um essĕm	passus, a, um essĕm	partītus, a, um [essĕm
lŏcūtī, ae, a ĕrāmus	passī, ae, a ĕrāmus	partītī, ae, a ĕrāmus	lŏcūtī, ae, a essēmus	passī, ae, a essēmus	partītī, ae, a [essēmus
jne.	jne.	jne.	jne.	jne.	jne.
Futūrum II					
lŏcūtus, a, um ĕrō	passus, a, um ĕrō	partītus, a, um ĕrō	(Puudub.)		
lŏcūtī, ae, a ĕrīmus	passī, ae, a ĕrīmus	partītī, ae, a ĕrīmus			
jne.	jne.	jne.			
Imperātīvus			**Supīnum**		
lŏqu-ĕ-rĕ	pătĕ-rĕ	partī-rĕ	I. lŏcūtum	passum	partītum
lŏqu-ī-mĭnī	pătī-mĭnī	partī-mĭnī	II. lŏcūtū	passū	partītū
Participium			**Infīnītīvus**		
Praes. lŏquēns, ĕntis	pătiēns, ĕntis	partiēns, ĕntis	lŏquī	pătī	partīrī
Perf. lŏcūtus, a, um	passus, a, um	partītus, a, um	lŏcūtus, a, um esse	passus, a, um esse	partītus, a, um esse
Fut. lŏcūtūrus, a, um	passsūrus, a, um	partītūrus, a, um	lŏcūtūrus, a, um esse	passūrus, a, um esse	partītūrus, a, um esse
Gerundīvum			**Gerundium**		
lŏquendus, a, um	pătiendus, a, um	partiendus, a, um	lŏquendī jne.	pătiendī jne.	partiendī jne.

Märkus. Neljanda konjugatsiooni *verba dēpōnentia* moodustavad *perf. ind.* harilikult lõpuga *-ītus sum*; säärastel verbidel antakse sõnastikes *praes. ind.* kõrval ainult konjugatsiooni number: *partior, 4 = partior, partītus sum, partīrī; blandior, 4 = blandior, blandītus sum, blandīrī* (meelitama).

Rēx moriēns fīliōs suōs monet.

1. Rēx moriēns fīliōs suōs ad sē convocāvit; tum ita locūtus est: 2. „Māgnam rem familiārem vōbīs relinquō. 3. E dīvitiīs autem perīcula nāscuntur. 4. Cavēte eōs, quī vōbīs blandientur. 5. Multī amīcitiam vestram appetunt, ut pecūniā vestrā ūtantur. 6. Amīcum vērum ā falsō distinguere saepe difficillimum est. 7. Is, quī omnia verba factaque vestra patitur, amīcus vester nōn est. 8. Amīcī vērī vōbīs modo assentientur, modo dissuādēbunt. 9. Amīcī falsī mentīrī, ut vōbīs blandiantur, nōn verēbuntur. 10. Semper operam dedī, ut animōs hominum experīrer. 11. Itaque eōs ē factīs, nōn ē verbīs mēnsus sum. 12. Moneō vōs, ut exemplum meum sequāminī".

1. Ärgem meelitagem kedagi! 2. Valetada on väga inetu. 3. Mõned metsloomad kasutavad sarvi relvade asemel. 4. Poeet sündis samal aastal, mil kunstnik suri. 5. Ülemjuhataja kõneles sõdurite ees *(apud)*.

69. Verba sēmidēpōnentia.

Mõnel verbil konjugeeruvad preesensi ning infinitiivi tüvest moodustuvad vormid aktiivis, muud vormid passiivis, kuid kõik nad on aktiivi tähendusega; sääraseid verbe nimetatakse *verba sēmidēpōnentia.*

Siia kuuluvad:
audeō, ausus sum, audēre (julgema);
gaudeō, gāvīsus sum, gaudēre (rõõmutsema; *c. abl.*);

soleō, solitus sum, solēre (tavatsema, viisiks olema, harjunud olema);

cōnfīdō, cōnfīsus sum, cōnfīdere (usaldama; *c. dat.*);

diffīdō, diffīsus sum, diffīdere (mitte usaldama, umbusaldama; *c. dat.*).

Verba sēmidēpōnentia hulka kuulub ka verb *revertor*, perf. *revertī*, inf. *revertī* (tagasi pöörduma, tagasi tulema), mis konjugeerub vastupidiselt: preesensi tüvest moodustuvad vormid passiivis, perfekti tüvest moodustuvad vormid aktiivis.

Dē mōribus imperātōris Hadriānī.

1. Imperātor Hadriānus prōvinciās imperiī Rōmānī peragrāre solēbat. 2. Quia in plūrimīs prōvinciīs longē morārī solēbat, omnēs rēs eī nōtae erant. 3. In multās prōvinciās rūrsus revertēbātur. 4. Incolae adventū eius gaudēbant et cōnfīdēbant eī. 5. Priōribus temporibus saepe prōcōnsulibus Rōmānīs diffīsī erant. 6. Tum autem hostēs prōvinciās Rōmānās adorīrī nōn audēbant.

1. Usaldagem neid, kes meid usaldavad! 2. Tule varsti tagasi! 3. Selle (asja) üle rõõmutseme me kõik. 4. Kuulsime vaenlaste kisa, kuid nad ei julgenud võidelda. 5. Eile tulin hilja tagasi.

70. Ablātīvus absolūtus.

Ladina keelele on omane rohke partitsiipide tarvitamine. Ablatiivis esinev partitsiip koos substantiiviga, millega ta on ühildunud, moodustab konstruktsiooni *ablātīvus absolūtus*. Eesti keelde on *abl. absolūtus* enamasti tõlgitav sidesõnaga „kui“ (ka „sest et“, „kuigi“) algava määruslausega, milles ablatiivis esinev substantiiv on subjektiks, partitsiip

aga predikaadiks; sageli võib partitsiipi tõlkida ka desgerundiivi või tud-partitsiibi abil, samuti teonimega.

Participium praesentis väljendab samaaegset tegevust, *participium perfecti* aga eelnevat, lõppenud tegevust.

Näited:

Priamō regnante Troia cecidit. — (Sel ajal) kui Priamus valitses (Priamuse valitsedes ~ Priamuse valitsuse ajal), langes Trooja.

Troiā dēlētā Graecī discessērunt. — (Pärast seda) kui Trooja oli hävitatud (Trooja hävitatud ~ Pärast Trooja hävitamist), lahkusid kreeklased.

Persīs appropinquantibus Leōnidās Thermopylās occupāvit. — Kui pärslased lähenesid (Pärslaste lähenedes ~ Pärslaste lähenemisel), hõivas Leonidas Termopüla.

Hostibus victīs Caesar exercitum nōn dīmīsit. — Kui(gi) vaenlased olid võidetud (Vaenlased võidetud ~ Pärast vaenlaste võitmist), ei lasknud Caesar sõjaväge lahti.

Bellō cōnfectō cōnsul exercitum dīmīsit. — Sest et sõda oli lõpetatud (Kui sõda oli lõpetatud ~ Sõda lõpetatud ~ Pärast sõja lõpetamist), laskis konsul sõjaväe laiali.

Märkus. Konstruktsioonis ablātīvus absolūtus on *participium praes. āct.* lõpuga -e (mitte -ī): *Priamō regnante Troia cecidit.*

Dē Alexandrō Māgnō.

1. Philippō, rēge Macedonum occīsō Alexander rēgnum occupāvit. 2. Mox exercitū māgnō comparātō bellum indīxit Persīs, quī ōlim Dārēō et Xerxe ducibus in Graeciam invāserant. 3. Prīmā victōriā ad Grānīcum flūmen reportātā hieme exercitum ad urbem Gordium dūxit. 4. Tum rēx Dārēus ipse

eī obviam prōcessit. 5. Exercitū autem hostium fūsō et rēge fugātō Alexander sibi iter in interiōrem Asiam patefēcit. 6. Cum Tyrum, urbem amplissimam expūgnāvisset, nūllō impediente Aegyptum intrāvit. 7. Intereā Persae omnibus vīcīs incendiō dēlētīs ad Tigrim flūmen Alexandrum exspectābant. 8. Sed et hīc Alexander cōpiīs rēgis victīs opēs Persārum frēgit.

1. Vaenlaste põgenedes jäeti laager maha. 2. Kui labürint oli ehitatud, katsus Daidalos isamaale tagasi rännata. 3. Kui Caesar oli tapetud, haaras võimu Rooma riigis Octavianus. 4. Kui õpilased kirjutasid, luges õpetaja ette luuletust.

71. Kohaadverbiaalid (kohamäärused).

Küsimuse puhul: kus? esinevad ablatiivis ilma prepositsioonita *(ablātīvus locī):* 1) sõna *locus* (koht), ühendatud atribuudiga, ja 2) atribuudiga *tōtus* (kogu, terve, kõik) ühendatud kohaadverbiaalid (kohamäärused). Näit. *locō idōneō* (sobival kohal), *omnibus locīs* (kõigis kohtades); *tōtā urbe* (kogu linnas, terves linnas), *tōtīs castrīs* (kogu laagris). Kuid: *in urbe* (linnas), *in castrīs* (laagris), *in locō* (koha peal, paigal).

Abl. locī: 1. *locus* + atribuut
2. *tōtus* + substantiiv.

Märkus. Ablatiivis ilma prepositsioonita esineb ka väljend *terrā marīque* (maal ja merel, maad ja merd mööda).

Linnade nimed esinevad:

a) küsimuse puhul: kuhu? — akusatiivis: *Rōmam* (Rooma), *Athēnās* (Ateenasse), *Corinthum* (Korinthosesse), *Carthāginem* (Kartaagosse);

b) küsimuse puhul: kust? — ablatiivis: *Rōmā* (Roomast), *Athēnīs, Corinthō, Carthāgine;*

c) küsimuse puhul: k u s? — I ja II deklinatsiooni *singulāria* g e n i t i i v i s, muud nimed a b l a t i i v i s: *Rōmae* (Roomas), *Athēnīs, Corinthī, Carthāgine.*

Dē Diogene.

1. Diogenēs philosophus aliquandō Corinthō Athēnās migrāvit, deinde Athēnīs Thēbās vēnit, tum Thēbīs Corinthum revertit. 2. Hōc locō complūrēs mēnsēs manēbat. 3. Cum Corinthī dē causā itineris suī interrogātus esset, respondit: „Imitor rēgem Persārum". 4. Cȳrus enim, prīmus Persārum rēx, vēre trēs mēnsēs Sūsīs agēbat, aestāte duōs mēnsēs Ecbatanīs, autumnō et hieme septem mēnsēs Babylōne. 5. Idem aliquandō Spartā Athēnās migrāvit. 6. In itinere ex eō quaesītum est: 7. „Unde et quō?" 8. Tum ille: „A virīs", inquit, „ad mulierēs". 9. Athēniēnsēs illīs temporibus effēminātī erant.

1. Spartas elasid vahvaimad sõdurid. 2. Terves linnas oli väga palju ilusaid ehitisi. 3. Me tuleme Napolist ja sõidame Rooma. 4. Roomas oli kuulus amfiteater, mida nimetati Kolosseumiks. 5. Me lahkume varsti Ateenast, et sõita laevaga kodumaale.

72. Sum, fuī, esse (olema).

Indicātīvus		Coniūnctīvus	
Praesēns			
sŭm (ma olen)	sŭmus	sīm (ma oleksin)	sīmus
ĕs	ĕstis	sīs	sītis
ĕst	sunt	sīt	sint

Indicātīvus	Coniūnctīvus
Imperfectum	
ĕrăm erāmus (ma olin) erās erātis erăt erant	ĕssĕm essēmus (ma oleksin olnud) essēs essētis essĕt essent
Futūrum I	
ĕrō erĭmus (ma olen tulevikus) erĭs erĭtis erĭt erunt	(Puudub.)
Perfectum	
fŭī fuĭmŭs (ma olen olnud, ma olin) fuistī fuistĭs fuĭt fuērunt	fŭĕrĭm fuĕrĭmus (ma oleksin olnud) fuĕrĭs fuĕrĭtis fuĕrĭt fuĕrint
Plūsquamperfectum	
fŭĕrăm fuĕrāmus (ma olin olnud) fuĕrās fuĕrātis fuĕrăt fuĕrant	fŭissĕm fuissēmus (ma oleksin olnud) fuissēs fuissētis fuissĕt fuissent
Futūrum II	
fŭĕrō fuĕrĭmus (ma olen tulevikus) fuĕrĭs fuĕrĭtis fuĕrĭt fuĕrint	(Puudub.)

Imperātīvus	
Praesēns	Futūrum
Sing. 2. ĕs (ole)	Sing. 2. estō (sa pead olema, ole)
	3. estō (ta peab olema, olgu)
Plur. 2. estĕ (olge)	Plur. 2. estōtĕ (te peate olema, olge)
	3. suntō (nad peavad olema, olgu)
Participium	Infīnītīvus
Praes. (puudub)	Praes. esse (olema, olla)
Perf. (puudub)	Perf. fŭisse
Fut. fŭtūrus, a, um (tulev)	Fut. fŭtūrus, a, um, esse ~ fŏre

Nagu *sum* konjugeeruvad ka liitverbid *(verba composita)*:

adsum, adfuī ~ affuī, adesse (kohal, juures olema; aitama; *c. dat.)*;

absum, āfuī, abesse (ära olema, eemal olema; puuduma);

dēsum, dēfuī, dēesse (puudu olema, puuduma);

obsum, obfuī, obesse (kahju tooma, vastu olema);

praesum, praefuī, praeesse (eesotsas seisma, ülemaks olema; juhtima; *c. dat.)*;

prōsum, prōfuī, prōdesse (kasu tooma, poolt olema).

Verbidel *absum* ja *praesum* on ka partic. praes.: *absēns, ĕntis* (äraolev, puuduv); *praesēns, ĕntis* (juuresolev, käesolev).

Prōsum, prōfuī, prōdesse.

Prōdesse on tekkinud prepositsioonist *prō(d)+esse;* prepositsiooni vanem kuju *prōd-* esineb vokaali ees, konsonandi ees aga *prō-*,

Indicātīvus		Coniūnctīvus	
Praesēns			
prō-sum	prō-sŭmus	prō-sĭm	prō-sīmus
prōd-es	prōd-estis	prō-sīs	prō-sītis
prōd-est	prō-sunt	pro-sĭt	prō-sint
Imperfectum			
prōd-ĕram	prōd-erāmus	prōd-essem	prōd-essēmus
prōd-erās	prōd-erātis	prōd-esses	prōd-essētis
prōd-erat	prod-erant	prōd-esset	prōd-essent
Futūrum I			
prōd-ĕrō	prōd-erimus	(Puudub.)	
prōd-eris	prōd-eritis		
prōd-ĕrit	prōd-erunt		
Perfectum			
prō-fuī	pro-fuĭmus jne.	prō-fuĕrim	prō-fuĕrĭmus jne.
Plūsquamperfectum			
prō-fuĕram	prō-fuerāmus jne.	prō-fuissem	prō-fuissēmus jne.

Futūrum II	
prō-fuĕrō prō-fuerĭmus jne.	(Puudub.)

Imperātīvus	
Praesēns	Futūrum
Sing. 2. prōd-ĕs	Sing. 2. prōd-estō 3. prōd-estō
Plur. 2. prōd-estĕ	Plur. 2. prōd-estōte 3. prō-suntō
Infīnītīvus	Participium
Praes. prōd-esse	——
Perf. prō-fuisse	——
Fut. prō-futūrus, a, um esse	prō-futūrus, a, um

Dē virīs Athēniēnsium illūstribus.

1. Virī praestantēs Athēniēnsibus nunquam dēfuērunt. 2. Prīmō bellō cum Persīs Athēniēnsibus Miltiadēs praefuit. 3. Secundō bellō Graecī victī essent, nisi Themistoclēs reī pūblicae Athēniēnsium praefuisset. 4. Neque minus Cimōn, Miltiadis fīlius, omnium virtūtum laude flōruit. 5. Erat enim vir mīrā līberālitāte, summā probitāte, māximā fortitūdine. 6. Aderat semper amīcīs prōderatque salūtī pūblicae. 7. Oberat autem hostibus patriae et improbīs cīvibus.

8. Praesentem amīcum laudāre melius est quam absentem vituperāre.

1. Teises Puunia sõjas *(abl.)* oli kartaagolaste eesotsas Hannibal. 2. Halbadel inimestel *(dat.)* puuduvad sageli sõbrad. 3. Töötades (töötamisega) toome kasu endile ja riigile. 4. Ma ei oleks seda teinud, kui sõbrad ei oleks mind aidanud.

73. Possum, potuī, posse (võima, suutma).

Possum on tekkinud vähetarvitatava adjektiivi *potis* (võimeline) liitumisest verbiga *sum*. Preesensi tüvest moodustuvates vormides saab *potis s* ees kuju *pos-*, kuna *e* ees esineb *pot-* (*pos-sum, pot-es* jne.). *Imperfectum coniūnctīvī* saadakse üldreegli järgi: *īnfīnītīvus* + pöördelõpud (*possem, possēs* jne.). Perfekti tüvest moodustuvad vormid konjugeeruvad reeglipäraselt (*potueram, potuerō* jne.).

Indicātīvus		Coniūnctīvus	
Praesēns			
pŏs-sum	pŏs-sŭmus	pŏs-sim	pos-sīmus
pŏt-es	pŏt-estis	pos-sīs	pos-sītis
pŏt-est	pŏs-sunt	pos-sit	pos-sint
Imperfectum			
pŏt-ĕram	pot-erāmus	pŏs-sem	pos-sēmus
pot-erās	pot-erātis	pos-sēs	pos-sētis
pot-erat	pot-erant	pos-set	pos-sent

Futūrum I			
pŏt-ĕrō pot-eris pot-erit	pot-erimus pot-eritis pot-erunt	(Puudub.)	
Perfectum			
pŏtuī potuistī potuit	potuimus potuistis potuērunt	pŏtuĕrim potueris potuerit	potuerimus potueritis potuerint
Plūsquamperfectum			
pŏtuĕram potuerās potuerat	potuerāmus potuerātis potuerant	pŏtuissem potuissēs potuisset	potuissēmus potuissētis potuissent
Futūrum II			
pŏtuĕrō potueris potuerit	potuerimus potueritis potuerint	(Puudub.)	
Infinītīvus			
	Praesens Perfectum	posse potuisse	
Participium'id puuduvad.			

Varia.

1. Mors ā senectūte nōn potest longē abesse. 2. Nōn omnia possumus omnēs. 3. Hominēs hominibus plūrimum prōdesse et obesse possunt. 4. Nēmō omnibus placēre poterit. 5. Atticus mendācium neque dīcēbat neque patī poterat. 6. Fēlīx, quī potuit rērum cōgnōscere causās! 7. Nēmō potest duōbus dominīs servīre nec potuit nec poterit.

1. Olin kasulik, kellele suutsin. 2. Õpilane ei suutnud kõike meeles pidada. 3. Me teeme, mida võime, et sind aidata. 4. Ma võin seda ütelda. 5. Tee täna, midą võid: homme võib-olla ei suuda sa seda teha. 6. Kui sa oleksid suutnud hästi vastata, võiksid nüüd jalutada.

74. Ferō, tulī, lātum, ferre (kandma).

Ferō konjugeerub üldiselt 3. konjugatsiooni järgi; ainult mõnes preesensi tüvest moodustuvas vormis liituvad pöördelõpud vahetult verbi tüvele, ilma sidevokaalita *ĭ* või *ĕ*. Preesensi, perfekti ja supiinumi tüvi on täiesti erineva päritoluga.

Actīvum		Passīvum	
Indicāt.	Coniūnct.	Indicāt.	Coniūnct.
Praesēns			
fĕr-ō	fĕrăm	fĕr-ŏr	fĕrăr
fĕr-s	fĕrās	fĕr-ris	fĕrāris
fĕr-t	jne.	fĕr-tur	jne.
fĕr-ĭ-mus		fĕr-ĭ-mur	
fĕr-tis		fĕr-ĭ-mĭnī	
fĕr-u-nt		fĕr-u-ntur	

Actīvum		Passīvum	
Indicāt.	Coniūnct.	Indicāt.	Coniūnct.
Imperfectum			
fĕrēbam -bās jne.	fĕrrĕm ferrēs ferrĕt ferrēmus ferrētis ferrent	fĕrēbar -bāris jne.	fĕrrĕr ferrēris ferrētur ferrēmur ferrēmĭnī ferrentur
Futūrum I			
fĕram -ēs -ĕt -ēmus -ētis -ent	(Puudub.)	fĕrar -ēris -ētur -ēmur -ēmĭnī -entur	(Puudub.)
Perfectum			
tŭlī -istī jne.	tŭlĕrim -ĕris jne.	lātus, a, um sum es jne.	lātus, a, um sim sīs jne.
Plūsquamperfectum			
tŭlĕram -ĕrās jne.	tŭlissem -issēs jne.	lātus, a, um ĕram ĕrās jne.	lātus, a, um essem essēs jne.

Futūrum II			
tŭlĕrō -ĕris jne.	(Puudub.)	lātus, a, um ĕrō ĕris jne.	(Puudub.)

Imperātīvus	
Praesēns	Futūrum
Sing. 2. fĕr Pl. 2. fer-te	Sing. 2. fer-tō 3. fer-tō Pl. 2. fer-tōte 3. fer-u-ntō

Participium	
Praes. fĕrēns, ĕntis	—
Perf. —	lātus, a, um
Fut. lātūrus, a, um	Gerundīvum fĕrendus, a, um

Infīnītīvus	
Praes. ferre	ferrī
Perf. tŭlisse	lātus, a, um esse
Fut. lātūrus, a, um esse	lātum īrī

Gerundium
fĕrendī, ferendō, ferendum, ferendō

Samuti konjugeeruvad verba composita:
Afferō, attulī, allātum, afferre (juurde kandma, tooma);
auferō, abstulī, ablātum, auferre (ära kandma, viima);
cōnferō, contulī, collātum, cōnferre (kokku kandma; võrdlema);

dēfero, dētuli, dēlātum, dēferre (üle kandma, üle andma; teatama);

differō, distulī, dīlātum, differre (laiali kandma; edasi lükkama);

efferō, extulī, ēlātum, efferre (välja kandma, välja viima; välja tõstma);

īnferō, intulī, illātum, īnferre (sisse kandma, tekitama, põhjustama; *īnferre bellum alicui* — kellegagi sõda alustama);

offerō, obtulī, oblātum, offerre (ette kandma, ette panema, esitama, pakkuma);

referō, rettulī, relātum, referre (tagasi kandma, tagasi tooma; teatama).

Dē pūgnā nāvālī ad Salamīnem.

1. Cum Athēnae ā Persīs captae essent, Graecī iam pūgnam dīlātūrī et discessūrī erant. 2. Nec Themistoclēs rēgem Lacedaemoniōrum, cui summum imperium dēlātum erat, ab hōc cōnsiliō revocāre potuit. 3. Itaque, ut spem fugae tolleret, Xerxī clam per nuntium suāsit, ut Graecōs adorīrētur. 4. Persae statim ancorās sustulērunt et inīquō sibi locō in maris angustiīs ad Salamīnem cum Graecīs dīmicāvērunt. 5. Graecī spē fugae sublātā fortissime sē hostibus obtulērunt et victōrēs discessērunt. 6. Ita prūdentiā Themistoclis īnsīgnis illa clādēs Persīs illāta est.

7. Quod fors fert, fer! 8. Iūcundius est ferrī quam ferre.

1. Poiss, mida sa kannad? 2. Kandke seda, mida te kanda suudate! 3. Me ei lükanud saabumist edasi. 4. Kui toodi teade, et pärslaste laevastik on võidetud, olid kõik väga rõõmsad.

75. Volō, voluī, velle (tahtma);
nōlō, nōluī, nōlle (mitte tahtma);
mālō, māluī, mālle (enam tahtma, eelistama).

Indicātīvus			Coniūnctīvus		
Praesēns					
vŏlō	nōlō	mālō	vĕlĭm	nōlĭm	mālĭm
vīs	nōn vīs	māvīs	vĕlīs	nōlīs	mālīs
vult	nōn vult	māvult	vĕlĭt	nōlĭt	mālĭt
vŏlŭmus	nōlŭmus	mālŭmus	vĕlīmus	nōlīmus	mālīmus
vultis	nōn vultis	māvultis	vĕlītis	nōlītis	mālītis
vŏlunt	nōlunt	mālunt	vĕlint	nōlint	mālint
Imperfectum					
vŏlēbam	nōlēbam	mālēbam	vĕllĕm	nōllĕm	māllĕm
volēbās	nōlēbās	mālēbās	vellēs	nōllēs	māllēs
volēbat	nōlēbat	mālēbat	vellĕt	nōllĕt	māllĕt
volēbāmus	nōlēbāmus	mālēbāmus	vellēmus	nōllēmus	māllēmus
volēbātis	nōlēbātis	mālēbātis	vellētis	nōllētis	māllētis
volēbant	nōlēbant	mālēbant	vellent	nōllent	māllent
Futūrum I					
vŏlam	nōlam	mālam	(Puudub.)		
volēs	nōlēs	mālēs			
volet	nōlet	mālet			
jne.	jne.	jne.			
Perfectum					
vŏluī	nōluī	māluī	vŏluĕrim	nōluĕrim	māluĕrim
-istī	-istī	-istī	-ĕris	-ĕris	-ĕris
jne.	jne.	jne.	jne.	jne.	jne.

Indicātīvus			Coniūnctīvus		
Plūsquamperfectum					
võluĕram -ĕrās jne.	nõluĕram -ĕrās jne.	mäluĕram -ĕrās jne.	võluissem -issēs jne.	nõluissem -issēs jne.	mäluissem -issēs jne.
Futūrum II					
võluĕrõ võluĕris jne.	nõluĕrõ nõluĕris jne.	mäluĕrõ mäluĕris jne.	(Puudub.)		
Partic. praes. võlēns, ĕntis; nõlēns, ĕntis					
Infinīt. vĕlle, võluisse; nõlle, nõluisse; mälle, mäluisse					
Imperāt. nõlī, nõlīte; nõlītõ, nõlītõ, nõlītõte, nõluntõ					
Gerundium võlendī jne; nõlendī jne.					

Märkus. *Nõlõ* ja *mälõ* on oma päritolult liitsõnad: *nõlõ* = *ne* + *volõ*, *mälõ* = *mavolõ* (= *magis volõ*).

Dē poētā et vīcīnõ.

1. Poēta strēnuus, cum carmina sua recitāre vellet, vīcīnum invītāvit. 2. Sed ille venīre nõluit; nam bene cēnāre quam carmina audīre mäluit. 3. Tum poēta: „Hodiē", inquit, „nõn vult, crās volet!" 4. Posterõ diē vīcīnum interrogāvit, velletne ad cēnam optimam venīre. 5. Ille, quī herī nõluerat, nunc libenter vēnit. 6. Sed cēnam parātam nõn vīdit. 7. Cum vīcīnus id aegrē ferret, poēta eī: „Haec est", inquit, „optima cēna auribus. 8. Prīmõ dēlectābimus aurēs carminibus, tum recreābimus ventrem cēnā!" 9. Et carmina recitāvit. 10. Vīcīnus ēsuriēns discēdere nõlēbat; itaque aurēs praebuit et rē vērā carminibus dēlectātus est.

11. Sī vīs pācem, parā bellum. 12. Tardē velle est nõlle.

1. Me tahame sageli seda, mida me ei suuda teha. 2. Ma ei taha homme tulla teie juurde. 3. Kui sa enam tahaksid

töötada kui magada, oleksid õnnelikum. 4. Ma tahan enam sind kiita kui laita. 5. Nad kõik tahtsid kodumaale tagasi rännata. 6. Oh kui kõik tahaksid austada mehisust!

76. Keelu väljendamine.

Teise isiku poole pööratud keelu väljendamiseks tarvitatakse: a) *nē* (ära, ärge) + *coniūnct. perfecti (coniūnctīvus prohibitīvus)* või b) *nōlī* (ära taha), *nōlīte* (ärge tahtke) + *īnfīnītīvus.*

Näit. *Nē dīxeris = nōlī dīcere* (ära ütle, ära räägi); *nē dīxeritis = nōlīte dīcere* (ärge ütelge, ärge rääkige). *Hoc nē fēceris = nōlī hoc facere* (ära tee seda); *hoc nē fēceritis = nōlīte hoc facere* (ärge tehke seda).

Varia.

1. Nōlī dēspērāre! 2. Nōlī mē tangere! 3. Nē fūrtum fēceris! 4. Nōlīte cum iīs amīcitiās iungere, quī ā viā virtūtis vōs abdūcere volunt. 5. Nōlī turbāre circulōs meōs! 6. Nē fūgeritis sīve timueritis ūllum labōrem aut perīculum.

* * *

7. Mārs, Minervae auxiliō ā Diomēde vulnerātus, in Olympum contendit. 8. Iuppiter, cum Mārtis querēlas audīvisset: „Nē fīliam meam", inquit, „accūsāveris! 9. Facta tua nōn probō. 10. Optārem, ut etiam gravius vulnerārēris, nisi fīlius meus essēs."

1. Ära seda isale ütle! 2. Ärge jalutage hilja metsas! 3. Ära lükka seda asja edasi! 4. Ärge noppige neid ilusaid lilli! 5. Ära küsi seda: ma ei taha seda sulle ütelda.

77.

Peale *verba dīcendī* ja *sentiendī* (vt. § 60) esineb *accūsātīvus cum īnfīnītīvō* pärast järgmisi tahtmist väljendavaid verbe *(verba voluntātis): volō, voluī, velle; nōlō,*

nōluī, nōlle, mālō, māluī, mālle; cupiō, cupīvī, cupītum, 3 (himustama, ihaldama, soovima); *iubeō, iussī, iussum, 2* (käskima); *vetō, vetuī, vetitum, 1* (keelama); *sino, sīvī, situm, 3* (lubama) ja *patior, passus sum, 3* (lubama).

Näit. *Hoc vōs scīre nōluī.* (Ma ei tahtnud, et teie seda teaksite.) *Caesar mīlitēs pontem facere iussit.* (Caesar käskis, et sõdurid ehitaksid silla. ~ Caesar käskis sõdureil ehitada silla.)

Dē fidē Rōmānōrum.

1. Post proelium ad Cannās Hannibal permūtārī captīvōs cupīvit. 2. Itaque ex captīvīs Rōmānīs decem ēlēctōs Rōmam mīsit, ut cum senātū dē permūtātiōne agerent. 3. Captīvī revertī pollicitī sunt. 4. Decem captīvī Rōmam vēnērunt. 5. Quid vellet imperātor Poenōrum, in senātū exposuērunt. 6. Permūtārī captīvōs senātus vetuit. 7. Parentēs autem captīvōs ad hostēs revertī nōlēbant. 8. Tamen novem ex iīs statim ad Hannibalem profectī sunt. 9. Unus Rōmae manēre māluit. 10. Senātus autem iūs iūrandum dolō violārī nōluit. 11. Itaque illum Rōmae remanēre passus nōn est, sed vīnctum ad Hannibalem redūxit.

1. Ma tahan, et te jääksite linna *(in c. abl.).* 2. Õpetaja keelas õpilastel lahkuda *(acc. c. inf.)* koolist. 3. Põllumees ei lubanud poistel joosta *(acc. c. inf.)* läbi aia. 4. Ma eelistan, et kõik inimesed oleksid õnnelikud. 5. Ülemjuhataja ei tahtnud, et sõjavägi laagrist välja viidaks. 6. Caesar tahtis, et sõdurid järgneval päeval ründaksid gallide laagrit.

78. Nōminātīvus cum īnfīnītīvō.

Mõnede passiivi vormis esinevate *verba dīcendī, sentiendī* ja *voluntātis* juures tarvitatakse konstruktsiooni *nōmīnātīvus cum īnfīnītīvō* — nominatiivi ja infinitiivi

ühendit. Kõige sagedamini esineb *nōm. c. inf.* verbide juures *dīcor, videor, putor, iubeor, vetor.* Eesti keelde tõlgitakse *nōm. c. inf.* harilikult sidesõnaga „et“ algava objektlause abil.

N ä i t e i d:

Hostēs victī esse dīcuntur. — Räägitakse (~ Kõneldakse), et vaenlased on (~ olevat) võidetud.

Rēctē fēcisse videor. — Näib, et ma tegin õigesti. ~ Ma näin õigesti teinud olevat. ~ Ma tegin nähtavasti õigesti.

Aegrōtus esse vidēris. — Sa näid haige olevat. ~ Näib, nagu oleksid sa haige. ~ Näib, et sa oled haige. ~ Sa oled nähtavasti haige.

Mīlitēs urbem obsidēre iussī sunt. — Sõdureil (~ Sõdureid) kästi linna piirata.

Fēlicēs fuisse dīciminī. — Räägitakse, et te olite õnnelikud.

Sōcratēs omnium Graecōrum sapientissimus esse putābātur. — Arvati, et Sokrates on targim kõigist kreeklastest. ~ Sokrates arvati olevat targim kõigist kreeklastest.

Dīvitēs esse putāmur. — Arvatakse, et me oleme rikkad.

Dē Polō, histriōne Graecō.

1. Histriō Graecus celeberrimus, nōmine Polus, vōce clārā cēterōs superāvisse dīcitur. 2. Is Polus fīlium morte āmīsit. 3. Postquam pater fīlium satis lūxisse vīsus est, ad theātrum revertit. 4. Cum eō tempore Athēnīs Electram Sophoclis mulieris habitū ācturus esset, gestāre urnam quasi cum Orestis ossibus dēbēbat. 5. Polus ossa atque urnam ē sepulcrō fīliī tulit. 6. Quasi Orestis ossa urnamque ferēns omnium animōs nōn simulācrīs neque imitāmentīs, sed lūctū vērō permōvisse dīcitur.

1. Sa näid täna haige olevat. 2. Räägitakse, et ülemjuhataja koos sõjaväega on kodumaale tagasi tulnud. 3. Su sõber näis olevat väga julge ja väga vahva noormees.

79. Eō, iī, itum, īre (minema).

Indicātīvus	Coniūnctīvus
Praesēns	
ĕō, īs, ĭt, īmus, ītis, ĕunt	ĕăm, ĕās, ĕăt, ĕāmus, ĕātis, ĕant
Imperfectum	
ībam, ībās, ībat, ībāmus, ībātis, ībant	īrem, īrēs, īret, īrēmus, īrētis, īrent
Futūrum I	
ībō, ībis, ībit, ībĭmus, ībĭtis, ībunt	(Puudub.)
Perfectum	
ĭī, īstī, ĭĭt, ĭīmŭs, īstĭs, īērunt	ĭĕrim, iĕris, iĕrit, iĕrĭmus, iĕrĭtis, iĕrint
Plūsquamperfectum	
ĭĕram, iĕrās, iĕrat, iĕrāmus, iĕrātis, iĕrant	īssem, īssēs, īsset, īssēmus, īssētis, īssent
Futūrum II	
ĭĕrō, iĕris, iĕrit, iĕrĭmus, iĕrĭtis, iĕrint	(Puudub.)
Infīnīt. īre; īsse; itūrus, a, um esse	
Partic. Praes. ĭēns, gen. eŭntis Perf. — Fut. ĭtūrus, a, um eundum est (tuleb minna)	Imperāt. Praes. 2. ī Fut. 2. ītō 3. ītō 2. īte 2. ītōte 3. euntō
Gerundium eundī, eundō, eundum, eundō	

Märkus 1. Tuleb tähele panna, et *s*-i ees liitub *ii* pikaks *ī*-ks.
Märkus 2. Ühendis *ie* ei hääldata *i*-d *j*-na, sest *i* ja *e* kuuluvad eri silpidesse.

Verba composita:

Abeō, abiī, abitum, abīre (ära minema);
adeō, adiī, aditum, adīre (juurde minema, tulema);
exeō, exiī, exitum, exīre (välja minema, väljuma);
ineō, iniī, initum, inīre (sisse minema, sisse astuma);
pereō, periī, peritum, perīre (hukkuma);
praetereō, iī, itum, īre (mööda minema, mööduma);
redeō, rediī, reditum, redīre (tagasi minema, tagasi tulema);
trānseō, trānsiī, trānsitum, trānsīre (üle minema, läbi minema, ületama).

Dē Aesōpō et viātōre.

1. Aesōpus, fābulārum poēta, Athēnīs per pāgōs Atticae ībat bēstiārum vītam observāns. 2. Cum tardē īret, viātor festīnāns celerī gradū eī obviam vēnit. 3. Viātor ad Aesōpum adiēns: „In urbem", inquit, „itūrus sum. 4. Quamdiū mihi hinc eō eundum erit?" 5. Aesōpus respondit: „I!" 6. At ille: „Cūr mihi", inquit, „imperās, ut eam? 7. Ipse ībō"; atque abiit īrātus. 8. Cum vērō viātor ille aliquot passūs īsset, Aesōpus eum ūnam hōram itūrum esse clāmāvit. 9. Tum viātor mīrātus interrogāvit, cūr nōn statim hoc dīxisset. 10. Aesōpus autem: „Quoniam nōn omnēs", inquit, „eādem celeritāte eunt; prius tē euntem observāre voluī."

11. Nec, quae praeteriit, iterum revocābitur unda, nec, quae praeteriit, hōra redīre potest.

1. Ma tean, mida sa soovid: sa soovid, et ma siit ära läheksin. 2. Vend palus mind, et ma ühes isaga läheksin külasse. 3. Kodanikud läksid vastu sõjast tagasitulevale sõjaväele. 4. Kuhu teie lähete, lähen ka mina varsti. 5. Kõik läheb mööda! 6. Kui puunlaste käskjalg oli ära läinud, tulid meie sõdurid laagrisse tagasi.

80. Fiō, factus sum, fierī (1. saama, sündima; 2. = pass. verbist faciō, fēcī, factum, 3 — tehtama).

Indicātīvus		Coniūnctīvus	
Praesēns			
fiō	fīmus	fiăm	fiāmus
fīs	fītis	fiās	fiātis
fīt	fiunt	fiăt	fiant
Imperfectum			
fiēbam	fiēbāmus	fĭĕrem	fierēmus
fiēbās	fiēbātis	fierĕs	fierētis
fiēbat	fiēbant	fieret	fierent
Futūrum I			
fiăm	fiēmus		
fiēs	fiētis	(Puudub.)	
fiĕt	fient		
Perfectum			
factus, a, um sum		factus, a, um sim	
es		sīs	
jne.		jne.	
Plūsquamperfectum			
factus, a, um ĕram		factus, a, um essem	
ĕrās jne.		essēs jne.	
Futūrum II			
factus, a, um ĕrō		(Puudub.)	
ĕris jne.			
Imperātīvus			
fī, fīte, fītō			

Participium		Infīnītīvus
Praes.	—	fĭĕrī
Perf.	factus, a, um	factus, a, um esse
Fut.	futūrus, a, um	factum īrī (ehk futūrus, a, um esse; ehk fŏre)
Gerundīvum făciendus, a, um		

Verba composita (liitunud verbiga *faciō*) kohta tuleb märkida, et ainult need on passiivis *fiō*-kujulised, millel tüve vokaal *ă* on säilinud: *patefaciō, patefēcī, patefactum,* 3 (avama); pass. *patefīō, patefactus sum, patefierī.* Kui aga liitverbis tüve vokaal *ă* on muutunud *i*-ks, siis on passiiv *ficior*-kujuline: *interficiō, interfēcī, interfectum,* 3 (tapma, surmama); pass. *interficior, interfectus sum, interficī.*

Varia.

1. Nihil agendō hominēs malī fīunt. 2. Quod tibī fierī nōn vīs, alterī nē fēceris! 3. Dux mīlitibus imperāvit, ut pōns in flūmine fieret et viae per silvās patefierent. 4. Cūrāte, ut corpora vestra labōribus assuefīant.

*

* *

1. Agēsilāus, rēx Lacedaemoniōrum, Thrāciam trānsitūrus ad Macedonum rēgem nuntiōs mīsit, ut rogārent, utrum per hostium an amīcōrum terram itūrus esset. 2. Cum Agēsilāus respōnsum accēpisset rēgem cōnsultātūrum esse: „Fīat igitur", inquit, „cōnsultātiō; nōs interim iter faciēmus".

1. Ma sain vaenlasest sõbraks; paljud said sõpradest vaenlasteks. 2. Saagu ta kingsepaks! 3. Inimesed saavad õnnelikumaks, kui nad saavad paremaks. 4. Kui Varro oli saanud ülemjuhatajaks, alustas ta lahingut. 5. Keegi ei saa juhuslikult heaks.

81. Verba dēfectīva (puudulikud verbid).

Verbe, millel osa vorme puudub, nimetatakse *verba dēfectīva*. Siia kuuluvad:

1. *meminī, meminisse* (mäletama);
2. *ōdī, ōdisse* (vihkama);
3. *coepī, coepisse* (algama, hakkama).

Neil kolmel verbil on ainult perfectum ja selle tüvest moodustuvad vormid, pealeselle veel: imperāt. *mementō, mementōte;* partic. perf. pass. *coeptus, a, um;* partic. fut. āct. *coeptūrus, a, um* ja *ōsūrus, a, um.*

1. Meminī.

Perf. ind. mĕmĭnī (mäletan), -istī, -it, -imus, -istis, -ērunt.
Perf. coniūnct. meminĕrim (mäletaksin), -eris, -erit jne.
Plūsq. ind. meminĕram (mäletasin), -erās, -erat jne.
Plūsq. coniūnct. meminissem (oleksin mäletanud), -issēs, -isset jne.
Fut. II ind. meminĕrō (mäletan tulevikus), -eris, -erit jne.
Imperāt. mementō (mäleta), mementōte (mälétage).
Infīn. perf. meminisse (mäletama).

2. Odī.

Perf. ind. ōdī (vihkan), -istī, -it, -imus, -istis, -ērunt.
Perf. coniūnct. ōdĕrim (vihkaksin), -eris, -erit jne.
Plūsq. ind. ōdĕrām (vihkasin), -erās, -erat jne.
Plūsq. coniūnct. ōdissem (oleksin vihanud), -issēs, -isset jne.
Fut. II ind. ōdĕrō (vihkan tulevikus), -eris, -erit jne.
Partic. fut. ōsūrus, a, um (see, kes on valmis vihkama, kes tulevikus vihkab).
Infīn. perf. ōdisse (vihkama).

3. Coepī.

Perf. ind. coepī (olen alanud, algasin), -istī, -it, -imus, -istis, -ērunt.
Perf. coniūnct. coepĕrim (oleksin alanud), -eris, -erit jne.
Plūsq. ind. coepĕram (olin alanud), -erās, -erat jne.
Plūsq. coniūnct. coepissem (oleksin alanud), -issēs, -isset jne.
Fut. II ind. coepĕrō (algan tulevikus), -eris, -erit jne.
Partic. perf. pass. coeptus, a, um (alatud).
Partic. fut. act. coeptūrus, a, um (alata kavatsev).
Infīn. perf. coepisse (alata).

4. Inquam [1] (ütlen).

Praes. ind. inquăm, inquīs, inquĭt, inquĭmus, inquĭtis, inquiunt.
Imperf. ind. inquiēbat.
Perf. ind. inquĭt.
Fut. I inquiēs, inquiĕt.

5. Aiō (ütlen, tõendan).

Praes. ind. ăiō, ăis, ăit,
— — ăiunt.
Imperf. ind. ăiēbam, aiēbās, aiēbat,
aiēbāmus, aiēbātis, aiēbant.
Perf. ind. ăit.

6. **Salvē** (tere), salvēte, salvētō, salvēre.
7. **Avē** (tere, head tervist), avēte, avētō, avēre.

Varia.

1. Vir doctus, cum interrogātus esset, quandō sapiēns fierī coepisset, ait: „Tum cum mē ipsum cōgnōscere coepī."

[1] Tarvitatakse ainult otsese kõne esimes(t)e sõna(de) järel.

2. Themistoclēs, cum eī poēta glōriōsus artem memoriae pollicerētur: „Oblīviōnis“, inquit, „mālō; nam meminī etiam, quae nōlō, oblīvīscī autem nōn possum, quae volō.“

3. Hannibal dē sē ipse cōnfessus est: „Rōmānōs semper ōderam semperque ōderō.“

4. Avē, Caesar, moritūri tē salūtant.

1. Scipio ütles: „Rooma rahvas vihkab *(fut.)* alati Hannibali.“ 2. Määratu suured sõjaväed hakkasid Kreekamaale sisse tungima. 3. Ma mäletan sind armastavat häid raamatuid.

82. Orātiō oblīqua. Kaudne kõne.

Kui kellegi mõtted või väljendid on edasi antud sõna-sõnalt sel kujul, nagu nad olid avaldatud, siis nimetatakse säärast väljendusviisi otseseks kõneks *(ōrātiō rēcta)*. Kui aga laused väljendavad kellegi mõtteid või ütlusi kolmanda isiku jutustusena, sõltudes mingist *verbum dīcendī* või *sentiendī*, siis nimetatakse seesugust väljendusviisi kaudseks kõneks *(ōrātiō oblīqua)*.

Eesti keeles erineb kaudne kõne otsesest peamiselt asesõnade poolest, kuna ajavormid ja kõneviisid on kaudses kõnes üldiselt samad, mis otseseski; ainult kindla kõneviisi asemel tarvitatakse vahel kaudset kõneviisi. Ladina keeles aga erineb kaudne kõne otsesest õige tunduvalt, ja nimelt:

1. Kaudse kõne jutustavais pealauseis esineb *accūsātīvus cum īnfīnītīvō*, muis pealauseis, samuti kõigis kõrvallauseis aga *coniūnctīvus*.

2. Otsese kõne 1. isiku asesõnadele *(ego, nōs, meus, noster)* vastavad kaudses kõnes *suī, sibi, sē* ja *suus*.

Colloquium Caesaris cum Ariovistō.

1. Caesar ad Ariovistum lēgātōs mīsit, ut dīcerent: Aliquem locum colloquiō dēligeret; velle sē dē multīs rēbus cum eō loquī. 2. Ariovistus respondit: Sibi mīrum vidērī, quid in suā Galliā, quam bellō vīcisset, aut Caesar aut omnīnō populūs Rōmānus vellet. 3. Iūs bellī postulāre, ut, quī vīcissent, iīs, quōs vīcissent, quem ad modum vellent, imperārent.

4. In colloquiō Caesar Ariovistō dīxit: Nē Haeduīs bellum īnferret, obsidēs redderet, nē Germānōs amplius Rhēnum trānsīre paterētur. 5. Tum Ariovistus: Sē prius in Galliam vēnisse quam populum Rōmānum. Quid vellet? 6. Cūr in suās possessiōnēs venīret? 7. Hanc Galliam suam prōvinciam esse. 8. Ad haec Caesar: Populī Rōmānī iūstissimum esse in Galliā imperium; līberam dēbēre esse Galliam; eam bellō victam suīs lēgibus ūtī senātum Rōmānum voluisse.

1. Minu sõber teatas mulle, et ta täna ei saa kooli tulla, sest et ta on haige. 2. Ta kutsuvat mind enese juurde, et teada saada, mida koolis on tehtud. 3. Ta arvavat, et ta pole *(fut.)* kaua haige. 4. Ma ärgu unustagu, mida ta on palunud.

Sõnastik

3.

agricola põllumees
arō, 1 kündma
nauta meremees
nāvigō, 1 laevaga sõitma
et ja, ning
labōrō, 1 töötama
ambulō, 1 jalutama
cantō, 1 laulma
ego mina
tū sina
clāmō, 1 kisama, karjuma
quid mis? miks?

4.

vīlla, ae, f. villa, talu
avia, ae, f. vanaema
vīsitō, 1 külastama
in *(praep.)*
a. *c. acc.* sisse, peale, -sse, -le;
b. *c. abl.* sees, peal, -s, -l
īnsula, ae, f. saar
est on
incola, ae, c. elanik
sunt nemad on
unda, ae, f. laine
spectō, 1 vaatama, vaatlema
terra, ae, f. maa
poēta, ae, m. luuletaja, poeet
vīta, ae, f. elu

5.

prope *(praep. c. acc.)* lähedal
aula, ae, f. õu
videō, 2 nägema
gallīna, ae, f. kana
columba, ae, f. tuvi
habeō, 2 omama
-ne kas (küsimuses)
aquila, ae, f. kotkas
terreō, 2 hirmutama, kohutama
noceō, 2 *(c. dat.)* kahjustama, kahju tegema
caveō, 2 *(c. acc.)* hoiduma

6.

varia mitmesugust
dum kuni; sellal kui
doceō, 2 õpetama
discō, 3 õppima
quod mis; mida
optō, 1 soovima
facile kergesti
crēdō, 3 uskuma, usaldama
fābula, ae, f. jutt, lugu, muinasjutt
libenter meelsasti
legō, 3 lugema
patria, ae, f. isamaa
amō, 1 armastama
defendō, 3 kaitsema

dēbeō, 2 pidama, kohustatud olema; võlgnema
nōn ei, mitte
schola, ae, f. kool; õppetund
sed kuid
vīvō, 3 elama
spērō, 1 lootma

7.

ut nagu
sentiō, 4 tundma, märkama
ita nii, nõnda
dīcō, 3 ütlema, rääkima
tantum niipalju
sciō, 4 teadma
quantum kuipalju
memoria, ae, f. mälu, mälestus
teneō, 2 (käes) hoidma, (kinni) pidama
memoriā tenēre meeles pidama
intellegō, 3 aru saama
serviō, 4 *(c. dat.)* orjuses olema, orjama; teenima
sapientia, ae, f. tarkus
littera, ae, f. (kirja)täht
litterae, ārum, f. kiri; teadused; kirjandus
glōria, ae, f. kuulsus, au
dīvitiae, ārum, f. rikkus(ed)
miseria, ae, f. viletsus, häda
leniō, 4 leevendama
quī kes
taceō, 2 vaikima
cōnsentiō, 4 nõustuma
dē *(praep. c. abl.)* üle, kohta; -st
vīcus, ī, m. küla
Alexander, drī, m.
puer, erī, m. poiss
nunc nüüd
ubi kus
amīcus, ī, m. sõber
saepe sagedasti, sageli
per *(praep. c. acc.)* läbi, mööda; jooksul
ager, grī, m. põld
vīcīnus, ī, m. naaber
equus, ī, m. hobune
gener, erī, m. väimees
planta, ae, f. taim
colō, 3 harima; austama
etiam ka, isegi
cum *(praep. c. abl.)* ühes, koos, -ga
vesper, erī, m. õhtu
vesperī *(adv.)* õhtul

9.

templum, ī, n. tempel
Rōmānī, orum, m. roomlased
deus, ī, m. jumal
domicilium, iī, n. eluase, elamu
simulācrum, ī, n. kujutus, kuju
dōnum, ī, n. and, annetus, kingitus
praebeō, 2 pakkuma, andma
frūmentum, ī, n. teravili
pōmum, ī, n. puuvili
placeō, 2 meeldima
proelium, iī, n. lahing
victōria, ae, f. võit

10.

discipulus, ī, m. (mees)õpilane
lingua, ae, f. keel
Latīnus, a, um ladina
magister, trī, m. õpetaja
verbum, ī, n. sõna
recitō, 1 ette lugema
iterō, 1 kordama
tabula, ae, f. tahvel; maakaart
niger, gra, grum must

scrībō, 3 kirjutama
sēdulus, a, um usin
piger, gra, grum laisk
vituperō, 1 laitma

11.

Graecia, ae, f. Kreeka(maa)
multī, ae, a paljud
Graecus, a, um kreeka
clārus, a, um selge, kuulus
Homērus, ī, m. Homeros
Graecī, ōrum, m. kreeklased
iūcundus, a, um meeldiv
industrius, a, um töökas
admodum väga
fēcundus, a, um viljakas
pōpulus, ī, f. pappel
altus, a, um kõrge; sügav
mālus, ī, f. õunapuu
patulus, a, um laiaoksaline

12.

Italia, ae, f. Itaalia
antīquus, a, um muistne, vana
dēnsus, a, um tihe
campus, ī, m. väli
lātus, a, um lai
vestiō, 4 riietama
locus, ī, m. koht;
plur. **locī, m.** kohad raamatus
loca, n. maakohad
montānus, a, um mäe-, mägine
ōrnō, 1 kaunistama, ehtima; varustama
caedō, 3 raiuma; tapma
oppidum, ī, n. linn (väike)
aedificō, 1 ehitama
ē (konson. ees), **ex** (*praep. c. abl.*) seest, -st
praeda, ae, f. (sõja)saak
casa, ae, f. onn, hurtsik
parvus, a, um väike
cibus, ī, m. toit
parō, 1 valmistama
dormiō, 4 magama

13.

mūnimentum, ī, n. kindlustusvahend, kindlustus
suus, a, um (tema, nende) oma
vallum, ī, n. vall
fossa, ae, f. kraav
mūrus, ī, m. müür
mūniō, 4 kindlustama
tum siis
barbarus, ī, m. välismaalane, barbar
imperium, iī, n. võim, ülemvõim; riik
noster, tra, trum meie (oma)
moneō, 2 manitsema
fīrmus, a, um tugev, kindel
nunquam mitte kunagi, ei iialgi
expūgnō, 1 vallutama
neque ja ei, ega; ka mitte
dēleō, 2 hävitama
retineō, 2 kinni hoidma, kinni pidama
cōpia, ae, f. tagavara, küllus, hulk;
plur. **cōpiae, ārum, f.** sõjavägi
fugō, 1 põgenema ajama
autem aga
tamen siiski
superō, 1 ületama, üle olema; võitma
sīgnum, ī, n. märk; väeosa märk, väetähis

14.

legātus, ī, m. saadik; legaat (ülemjuhataja abi sõjaväes)
crās homme
ad *(praep. c. acc.)* juurde; juures
castra, ōrum, n. laager
idoneus, a, um kõlblik, sobiv
perveniō, 4 (pärale) jõudma, saabuma
mox varsti
Gallus, ī, m. gall, gallialane
veniō, 4 tulema
anteā enne, varem
-que ning, ja
praesidium, iī, n. kaitse
deinde seejärel, seepeale, siis
vōs teie, teid
contrā *(praep. c. acc.)* vastu
dūcō, 3 juhtima, viima
pūgnō, 1 võitlema
vincō, 3 võitlema
aut ... aut kas ... või
discēdō, 3 lahkuma, ära minema

15.

vir, virī, m. mees
ōlim kord, kunagi
magistra, ae, f. naisõpetaja
puella, ae, f. tütarlaps
nōnnūllus, a, um mõni
fortūna, ae, f. saatus, õnn
caecus, a, um pime

16.

Caesar, aris, m.
imperātor, ōris, m. ülemjuhataja; keiser
scrīptor, ōris, m. kirjanik
māgnus, a, um suur
cīvitās, ātis, f. riik, kogukond
Rōmānus, a, um rooma
nōtus, a, um tuntud, tuttav
labor, ōris, m. töö, vaev; häda
pāx, pācis, f. rahu
perīculum, ī, n. hädaoht
nārrō, 1 jutustama
avē ole tervitatud

17.

numerus, ī, m. arv
habitō, 1 elama, asuma
hostis, is, c. vaenlane
arx, arcis, f. kants
oppūgnō, 1 ründama
cīvis, is, c. kodanik
tūtus, a, um kindel, hädaohutu
Sicilia, ae, f. Sitsiilia
urbs, bis, f. (suur)linn
merx, rcis, f. kaup
nāvis, is, f. laev
longus, a, um pikk
nāvis longa, is ae, f. sõjalaev
apud *(praep. c. acc.)* juures
senex, nis, c. rauk
disciplīna, ae, f. õpetus; kord, distsipliin
dux, ducis, c. pealik, juht
auctōritās, ātis, f. mõju, autoriteet

18.

Cyclōps, ōpis, m. kükloop
carmen, minis, n. laul
lītus, oris, n. rand
corpus, oris, n. keha
rōbustus, a, um tugev
ūnus, a, um üks
oculus, ī, m. silm
frōns, frontis, f. laup, otsaesine
lēx, lēgis, f. seadus

foedus, eris, n. leping; liit
spēlunca, ae, f. koobas
mel, mellis, n. mesi
fulmen, minis, n. välk
opus, operis, n. töö, teos
auctor, ōris, m. rajaja, autor

19.

Neptūnus, ī, m. (merejumal)
ā (konson. ees), **ab** *(praep. c. abl.)* juurest, poolt; -lt
auxilium, iī, n. abi
petō, 3 paluma
cum kui
tempestās, ātis, f. torm
agitō, 1 ajama, (siia-sinna) kihutama
pius, a, um vaga, jumalakartlik
sōlum ainult
nōn sōlum... sed etiam mitte ainult... vaid ka
obtemperō, 1 kuulekas olema (kellelegi), kellegi tahtmist täitma, alistuma
nam sest; nimelt
cūra, ae, f. hool, mure
profundus, a, um sügav
ibi seal
currō, 3 jooksma, sõitma
tridēns, dentis, m. kolmeharuline ahing
turbō, 1 segi ajama, segamas; erutama
sēdō, 1 vaigistama, rahustama

20.

perīculōsus, a, um hädaohtlik
Tyrrhēnus a, um Türreeni
aureus, a, um kuldne
aeternus, a, um igavene
asinus, ī, m. eesel
auris, is, f. kõrv
mīles, litis, m. sõdur
fīnitimus, a, um naabruses asuv, naaber-
ferrum, ī, n. raud
ignis, is, m. tuli
ferrō ignīque tule ja mõõgaga
vāstō, 1 laastama
cōnsuētūdō, dinis, f. harjumus
mane (käändumatu subst.), **n.** hommik, hommikul
rādīx, dīcis, f. juur

21.

spectō, 1 vaatama, vaatlema
Gallia, ae, f. (umb. nüüdse Prantsusmaa ala)
Mārcus, ī, m. (lüh. **M.**, rooma mehenimi)
fortitūdō, dinis, f. vahvus, vaprus
gerō, gessī, gestum, 3 kandma; korda saatma; pidama
bellum gerere sõda pidama
fluvius, iī, m. jõgi
Allia, ae, f. (jõgi Laatsiumis, Itaalias)
vincō, vīcī, victum, 3 võitma
post *(praep. c. acc., adv.)* pärast; taga
pūgna, ae, f. lahing
Rōma, ae, f. Rooma
occupō, 1 enda alla võtma, okupeerima, hõivama
Capitōlium, iī, n. (muistse Rooma kindlus)
aurum, ī, n. kuld
pōstulō, 1 nõudma
postquam pärast seda kui

comportō, 1 kokku kandma
Camillus, ī, m. (diktaator, gallide võitja)
veniō, vēnī, ventum, 4 tulema
videō, vīdī, vīsum, 2 nägema

22.

Hannibal, alis, m. (kuulus Kartaago väepealik)
nōbilis, e tuntud, kuulus
Carthaginiēnsēs, ium, m. kartaagolased
ingenium, iī, n. vaimuanne; iseloom
celer, eris, ere kiire
audāx ācis julge; julgunud
animus, ī, m. hing, vaim; meeleolu
fortis, e vahva, tugev
dēcernō, dēcrēvī, dēcrētum, 3 otsustama
Alpēs, ium, f. Alpid
Hispānia, ae, f. Hispaania
trādūcō, dūxī, ductum, 3 üle, läbi viima
tempus, oris, n. aeg
fertilis, e viljakandev, viljakas
ingēns, gentis tohutu, määratu suur
pedester, tris, tre jala-
equester, tris, tre ratsa-, ratsaväe-
posteā pärast(poole), hiljem
P(ūblius) Cornēlius Scīpiō, P(ūbliī) Cornēliī Scīpiōnis, m. (kuulus Rooma väejuht, Hannibali võitja)
prūdēns, dentis mõistlik, arukas
servō, 1 (alal) hoidma, päästma
omnis, e iga; kogu, kõik
initium, iī, n. algus
difficilis, e raske

23.

sī kui (tingimuslauses)
dīligentia, ae, f. hoolsus
aedificium, iī, n. ehitis, hoone
Athēnae, ārum, f. Ateena
Rōmulus, ī, m. (esimene Rooma kuningas)
Remus, ī, m. (Romuluse kaksikvend)
necō, 1 tapma
quod et; sest et, sellepärast et
irrīdeō, rīsī, rīsum, 2 pilkama, (millegi üle) naerma
novus, a, um uus
vulpēs, is, f. rebane
aegrōtus, a, um haige
accēdō, cessī, cessum, 3 juurde tulema
interrogō, 1 küsima
ecquid kas, vist, ju
valeō, valuī, —, 2 terve olema
satis küllalt
inquit lausus, ütles
multō palju
melius paremini
mē (*acc.* ja *abl. sing.* isikul. asesõnast *ego*) mind, minuga
habeō, buī, bitum, 2 omama
mē habeō ma tunnen ennast
legō, lēgī, lēctum, 3 lugema

24.

colloquium, iī, n. vestlus, kõnelus
Quīntus, ī, m. (rooma mehenimi)
herī eile
Paulus, ī, m. Paul
circus, ī, m. tsirkus
paulō veidi, natuke
ante *(praep. c. acc., adv.)* enne; ees

theātrum, ī, n. teater
quoque ka
Terentius, iī, m. (rooma komöödiakirjanik II saj. e. m. a.)
contentus, a, um rahul, rahuldatud
quia sest et, sellepärast et
nūllus, a, um (*gen.* **nūllīus,** *dat.* **nūllī**) ei ükski, mitte mingi
dōnec seni kui, kuni
numerō, 1 loendama
nūbilus, a, um pilvine
sōlus, a, um ainus, ainuke

25.

bēstia, ae, f. metsloom
prō (*praep. c. abl.*) eest, asemel
arma, ōrum, n. (kaitse)relvad
āla, ae, f. tiib
exercitus, ūs, m. sõjavägi
appellō, 1 nimetama, kutsuma
plērumque enamasti
equitātus, ūs, m. ratsavägi
impetus, ūs, m. rünnak
quasi otsekui, just nagu
ictus, ūs, m. löök
dexter, tra, trum parem(poolne)
praesum, fuī, esse (*c. dat.*) eesotsas seisma, juhtima
rīsus, ūs, m. naer
cōgnōscō, nōvī, nitum, 3 ära tundma, teada saama
stultus, a, um rumal

26.

flūmen, minis, n. jõgi
lignum, ī, n. puit
homō, minis, m. inimene
ūtilis, e kasulik
Cicerō, ōnis, m. (kuulus rooma kõnemees ning kirjanik)
ōrātiō, ōnis, f. kõne
lavō, lāvī, lautum, 1 pesema
ēventus, ūs, m. tulemus, tagajärg
plēnus, a, um täis
pūrus, a, um puhas
placeō, cuī, citum, 2 meeldima
teneō, nuī, ntum, 2 hoidma (käes), (kinni) pidama; kütkestama
dēbeō, buī, bitum, 2 võlgnema, pidama (kohustatud olema)

27.

hōra, ae, f. tund
nox, noctis, f. öö
aestās, ātis, f. suvi
hiems, mis, f. talv
mōtus, ūs, m. liikumine
causa, ae, f. põhjus
longitūdō, dinis, f. pikkus
nātālis, e sünni-
celebrō, 1 pühitsema
pūblicus, a, um avalik, ühiskondlik, riiklik
rēs pūblica, reī pūblicae, f. riik
perniciēs, ēī, f. hukatus

28.

fīlius, iī, m. (*voc.* **fīlī**) poeg
avus, ī, m. vanaisa
vocō, 1 kutsuma, nimetama
exemplum, ī, n. näide; eeskuju
moveō, mōvī, mōtum, 2 liigutama; mõjutama
adhibeō, buī, bitum, 2 rakendama, tarvitusele võtma
aper, aprī, m. metssiga
salūtō, 1 tervitama

29.

alius, a, ud (*gen.* **alīus,** *dat.* **alīī**) teine (mitmest)

sūtor, ōris, m. kingsepp
dūcō, dūxī, ductum, 3 juhtima
quō kuhu
vehō, vēxī, vectum, 3 vedama; *pass.* sõitma
Carolus, ī, m. Karl, Kaarel
relinquō, relīquī, relictum, 3 (maha) jätma
cōgō, coēgī, coāctum, 3 sundima
impediō, 4 takistama
trīstis, e kurb
contumēlia, ae, f. sõim, sõimamine
dīcō, dīxī, dictum, 3 ütlema, rääkima

30.

quam (võrdluses) kui
perītus, a, um kogenud, vilunud
populus, ī, m. rahvas
gravis, e raske; tähtis
argentum, ī, n. hõbe
suāvis, e meeldiv, mõnus
Horātius, iī, m. (kuulus rooma luuletaja)
ō oo, oh
dulcis, e magus

31.

Neāpolis, is, f. (*acc.* **Neāpolim**, *abl.* **Neāpolī**) Napoli
portus, ūs, m. sadam
celeber, bris, bre rahvarikas; kuulus
Vesuvius, iī, m. Vesuuv
via, ae, f. tee
procul kaugel
Pompeiī, ōrum, m.
situs, a, um asetsev, asetatud
hūmānus, a, um inimese-, inim-, inimlik

32.

dēnique lõpuks
Eurōpa, ae, f. Euroopa
gēns, gentis, f. suguharu, rahvas
Āfrica, ae, f. Aafrika
Asia, ae, f. Aasia; Väike-Aasia
potestās, ātis, f. võim
mōs, mōris, m. komme
cīvīlis, e kodanlik
bellum cīvīle, ī, is kodusõda
summus, a, um kõrgeim, ülim
bonum, ī, n. hüve
discordia, ae, f. lahkmeel
iniūria, ae, f. ülekohus, ebaõiglus
nihil (mitte) midagi
malum, ī, n. halbus, häda; õnnetus; pahe
ūsus, ūs, m. kasutamine, tarvitamine; harjumus, pruuk; harjutamine; kasu

33.

Nīcolāus, ī, m.
servus, ī, m. ori
puerītia, ae, f. lapsepõlv
quōmodo kuidas
ēducō, 1 (üles) kasvatama
tuus, a, um sinu (oma)
ūnā koos, ühes(koos)
membrum, ī, n. liige
frīgidus, a, um külm
Eurōtās, ae, f. (jõgi Lakoonias)
firmō, 1 tugevdama
exiguus, a, um vähene, kasin
alō, aluī, altum, 3 toitma
vīnum, ī, n. vein
aqua, ae, f. vesi
sitis, is f. (*acc.* **-im**, *abl.* **-ī**) janu
expleō, plēvī, plētum, 2 täitma, küllastama

sitim explēre janu kustutama
fūrtum, ī, n. vargus
propter (*praep. c. acc.*) pärast, tõttu
pūniō, 4 karistama
occultō, 1 varjama, peitma

34.

Lacedaemonius, iī, m. lakedaimonlane, spartlane
dūrus, a, um kõva, karm
dēlectō, 1 lõbustama, vaimustama, rõõmustama, kütkestama
certē kindlasti
praeceptum, ī, n. õpetus
incitō, 1 ässitama
mortuus, a, um surnud
scūtum, ī, n. kilp
reportō, 1 tagasi kandma
sine (*praep. c. abl.*) ilma
remeō, 1 tagasi tulema, naasma
semper alati
mors, mortis, f. surm
honestus, a, um auväärne, õilis
turpis, e inetu

35.

epistula, ae, f. kiri
parēns, entis, c. vanem (isa, ema)
scrībō, scrīpsī, scriptum, 3 kirjutama
vitium, iī, n. pahe
opprimō, pressī, pressum, 3 (alla) suruma
calamitās, ātis, f. õnnetus, häda; kaotus
ego mina
enim sest, nimelt
negōtium, iī, n. toimetus, tegevus
nisi kui ei, kui mitte
attentus, a, um tähelepanelik
improbus, a, um autu, nurjatu
magistrātus, ūs, m. riigiamet; ametnik
probus, a, um aus

36.

ānser, eris, m. hani
aliquandō kord, kunagi
occīdō, cīdī, cīsum, 3 tapma
ferē peaaegu, peagu
obscūrus, a, um pime (valguseta, tume)
tentō, 1 katsetama, katsuma, proovima
clāmor, ōris, m. kisa
dea, ae, f. jumalanna
Iūnō, ōnis, f. (Jupiteri abikaasa)
sacer, cra, crum püha, pühendatud
Mānlius, iī, m. (üks Rooma kaitsjaid gallide sissetungi ajal)
probō, 1 proovima, heaks kiitma

37.

cūr miks
Titus, ī, m. (rooma mehenimi)
neglegō, lēxī, lēctum, 3 hooletusse jätma, tähelepanemata jätma, ükskõikne olema
pēnsum, ī, n. õppetükk
meus, a, um minu (oma)
praeparō, 1 ette valmistama
lūdus, ī, m. mäng
trīstitia, ae, f. kurbus
āmittō, mīsī, missum, 3 lahti laskma, (maha) jätma; kaotama, minetama

38.

lupus, ī, m. hunt
āgnus, ī, m. tall
rīvus, ī, m. oja
migrō, 1 rändama, (üle) minema
recreō, 1 värskendama, kosutama
in animō habēre kavatsema
superior, ius ülalpool asuv, ülemine
stō, stetī, statum, 1 seisma
īnferior, ius allpool asuv, alumine
at aga, kuid
fluō, flūxī, —, 3 voolama
īrātus, a, um vihane
hīc siin
dēvorō, 1 alla neelama

39.

mūsēum, ī, n. muuseum
sodālis, is, m. seltsimees, mänguseltsiline
dēmōnstrō, 1 näitama, selgitama
explicō, 1 seletama
memorābilis, e tähelepanuväärne
pictus, a, um maalitud
statua, ae, f. raid(kuju)
nōndum veel mitte
libellus, ī, m. väike raamat, märkmik; kiri
notō, 1 märkima, üles tähendama
portō, 1 kandma

40.

ecce ennäe
mōns Caelius, **mōns Aventīnus**, **mōns Palatīnus** } kolm seitsmes künkast, millele oli ehitatuð Rooma linn
proximus, a, um lähim; viimane
inde sealt; sellest ajast
vallis, is, f. org
inter *(praep. c. acc.)* vahel, seas; kestel, jooksul
pateō, patuī, —, 2 laiuma; ulatuma
currus, ūs, m. vanker
certāmen, minis, n. võistlus; võitlus
amphitheātrum, ī, n. amfiteater
gladiātor, ōris, m. gladiaator
nōmen, minis, n. nimi
Colossēum, ī, n. (kuulus amfiteater Roomas)

41.

Tantalus, ī, m. (mütoloogiline Früügia kuningas)
Iuppiter, Iovis, m. Jupiter (rooma peajumal)
rēx, rēgis, m. kuningas
Phrygia, ae, f. Früügia (maakond Väike-Aasias)
cārus, a, um armas, kallis
epulae, ārum, f. sööming
invītō, 1 (külla) kutsuma
cōnsilium, iī, n. nõupidamine; nõu, kavatsus, plaan
quae *(nom. ja acc. plur., neutr.)* mis; mida
īra, ae, f. viha
excitō, 1 äratama
inferī, ōrum, m. manala elanikud; manala, allilm
sub *(praep.)* **a.** *c. acc.* alla, **b.** *c. abl.* all
collocō, 1 asetama, paigutama
famēs, is, f. nälg
vexō, 1 piinama
bibō, bibī, —, 3 jooma
aut või

mālum, ī, n. õun
carpō, carpsī, carptum, 3 kitkuma, noppima
rāmus, ī, m. oks
recēdō, cessī, cessum, 3 tagasi astuma; taanduma

42.

opera, ae, f. töö, tegevus
studium, iī, n. taotlus; õping
discipula, ae, f. naisõpilane
sententia, ae, f. mõte
amor, ōris, m. armastus
virtūs, ūtis, f. mehisus, vaprus; voorus
estō olgu, ta peab olema
duo, duae, duo kaks
agō, ēgī, āctum, 3 ajama, tegema; veetma

43.

hinc siit
lacrima, ae, f. pisar
mūtō, 1 muutma, vahetama
medicus, ī, m. arst
cūrō, 1 *(c. acc.)* hoolitsema, ravima
sapiēns, entis tark
fingō, fīnxī, fictum, 3 kujundama; välja mõtlema
testis, is, c. tunnistaja
mordeō, momordī, morsum, 2 hammustama
vulnerō, 1 haavama
culpa, ae, f. süü
frūstrā asjata
irrītō, 1 ärritama

44.

audācia, ae, f. julgus, jultumus
pāreō, ruī, —, 2 *(c. dat.)* sõna kuulma, alistuma
līberō, 1 vabastama
umbra, ae, f. vari
classis, is, f. laevastik; klass
intrō, 1 sisse astuma

45.

merīdiēs, ēī, m. keskpäev
pēs, pedis, m. jalg
digitus, ī, m. sõrm
collis, is, m. küngas, kink
annus, ī, m. aasta
nātus, a, est sündis, on sündinud; on vana
Mūsa, ae, f. muusa
quot kui palju

46.

Mārtius, iī, m. märts
Mārs, rtis, m. (roomlaste sõjajumal)
Aprīlis, is, m. aprill
Maius, iī, m. mai
Iūnius, iī, m. juuni
Quīntīlis, is, m. juuli
Sextīlis, is, m. august
September, bris, m. september
Octōber, bris, m. oktoober
November, bris, m. november
December, bris, m. detsember
Numa Pompilius, Numae Pompiliī, m. (teine rooma kuningas)
Iānuārius, iī, m. jaanuar
Iānus, ī, m. (vana Itaalia päikesejumal, hiljem olid kõik algused temale pühendatud)
Februārius, iī, m. veebruar
sīc nõnda
reliquus, a, um ülejäänud
itaque ja nõnda, niisiis; seepärast

putō, 1 arvama, pidama
Iūlius, iī, m. juuli
Augustus, ī, m. (esimene Rooma keiser)
Persae, ārum, m. pärslased
Marathōn, ōnis, m. (alevik Atika idarannal)
condō, didī, ditum, 3 asutama, rajama
Pūnicus, a, um puunia
fīniō, 4 lõpetama

47.

Mīnōs, nōis, m. (mütoloogiline Kreeta saare kuningas)
sacrificō, 1 ohverdama
dīligēns, gentis hoolas
vītō, 1 vältima
crūdēlis, e julm
iniūstus, a, um ebaõiglane, ülekohtune
tractō, 1 käsitlema; kohtlema
imprūdenter ebateadlikult; ettevaatamatult
taurus, ī, m. härg
dōnō, 1 andma, kinkima
impius, a, um jumalakartmatu, nurjatu
vehemēns, mentis äge
furor, ōris, m. maruviha, hullustus
Crēta, ae, f. Kreeta
Herculēs, is, m. Herakles (kreeka muinaskangelane)
diū kaua
festīnō, 1 tõttama
lentus, a, um sitke; aeglane; rahulik

48.

dēscrībō, scrīpsī, scrīptum, 3 kirjeldama
nimis liiga
laetus, a, um rõõmus
subitō äkki
falsus, a, um ekslik, vale
rūmor, ōris, m. kuuldus, kuulujutt
error, ōris, m. eksitus, viga
māgnopere väga
incōnstantia, ae, f. püsimatus, muutlikkus
bellō, 1 sõdima

49.

amplus, a, um avar, laialdane
amplius *(adv.)* enam
crēdō, didī, ditum, 3 *(c. dat.)* uskuma; usaldama
volō, 1 lendama
beātus, a, um õnnelik
potius ennem, pigemini
inārēscō, āruī, —, 3 (ära) kuivama
vērus, a, um tõeline
amīcitia, ae, f. sõprus
reperiō, repperī, repertum, 4 (üles) leidma, avastama
dubium, iī, n. kahtlus

50.

moneō, nuī, nitum, 2 meelde tuletama; manitsema
accūrātus, a, um hoolikas, täpne
trānscrībō, scrīpsī, scrīptum, 3 ümber, ära kirjutama
ēdiscō, edidicī, —, 3 pähe õppima
scrīptum, ī, n. kirjutis, kirjatöö
corrigō, rēxī, rēctum, 3 parandama
fabella, ae, f. jutuke
praecipuē eriti
Lūcius, iī, m. (lüh. **L.**, rooma mehenimi)

cōnsūmō, mpsī, mptum, 3 (ära) tarvitama, kulutama
aliquot mõni
omittō, mīsī, missum, 3 vahele jätma
pigritia, ae, f. laiskus
tōtus, a, um *(gen.* **tōtius,** *dat.* **tōtī)** kogu
vīs, f. (*gen.* ja *dat.* puuduvad, *acc.* **vim,** *abl.* **vī,** *plur.* **vīrēs, ium)** jõud, vägivald
incumbō, cubuī, cubitum, 3 *(c. dat.)* laskuma, heitma (millelegi); end pingutama (millekski)
cēna, ae, f. lõunasöök
incūriōsus, a, um muretu, hooletu, ükskõikne, lohakas
occurrō, currī, cursum, 3 vastu jooksma, vastu tulema
atque ning, ja
latitō, 1 peidus olema
laetitia, ae, f. rõõm
commendō, 1 usaldama, üle andma
iuventūs, ūtis, f. noorus
molestia, ae, f. raskus, ebameeldivus
permittō, mīsī, missum, 3 minna laskma, lubama; jätma (midagi kellelegi)
an või (küsilauses)

51.

contendō, tendī, tentum, 3 (ennast) pingutama, püüdma; ruttama, tõttama; võitlema
līber, era, erum vaba
dominus, ī, m. isand, valitseja
orbis terrārum maa(kera)

52.

nūtriō, 4 toitma, kasvatama
gallus, ī, m. kukk
adveniō, vēnī, ventum, 4 juurde tulema
tēctum, ī, n. katus
āvolō, 1 ära lendama
nuntius, iī, m. teade, sõnum; teataja, käskjalg
vetus, eris vana
inimīcitia, ae, f. vaen
conveniō, vēnī, ventum, 4 kokku tulema
igitur niisiis
iam juba
creō, 1 valima
perterreō, ruī, ritum, 2 ära hirmutama
fortasse vahest, võib-olla
nuntiō, 1 teatama
quisque igaüks
nōscō, nōvī, nōtum, 3 tundma õppima, teada saama
nōvī (*perf.*) tunnen, tean

53.

salūs, ūtis, f. heaolu, hüvang; tervis; tervitus
suādeō, suāsī, suāsum, 2 nõu andma, soovitama
aliquamdiū mõnda aega
petō, petīvī, petītum, 3 paluma
adventus, ūs, m. (juurde)tulek, ilmumine, päralejõudmine, saabumine
adhūc seniajani, seni(ni)
admoneō, nuī, nitum, 2 manitsema

remittō, mīsī, missum, 3 tagasi saatma; lahti, lõdvaks laskma; järele andma; vähendama
autumnus, ī, m. sügis
temptātiō, iōnis, f. katse, eksam
dō, dedī, datum, dare (1) andma
operam dare hoolt kandma, hoolitsema
caelum, ī, n. taevas; ilm, ilmastik
nimius, a, um liigne
valētūdō, dinis, f. tervis
cotīdiē igapäev
natō, 1 ujuma
pōnō, posuī, positum, 3 asetama, panema
prohibeō, buī, bitum, 2 tagasi hoidma, takistama

54.

Themistoclēs, is, m. Themistokles (kuulus Ateena väejuht)
Athēniēnsis, is, m. ateenlane
prīnceps, cipis esimene
obtineō, tinuī, tentum, 2 (oma) käes pidama; saavutama
invādō, vāsī, vāsum, 3 sisse tungima
appropinquō, 1 lähenema
ōrāculum, ī, n. oraakel
Delphicus, a, um Delfi (täiendina)
mittō, mīsī, missum, 3 saatma
cōnsulō, suluī, sultum, 3 (*c. acc.*) nõu küsima
Pȳthia, ae, f. püütia (Apolloni preestrinna Delfis, kes kolmjalal istudes ennustas tulevikku)
respondeō, spondī, spōnsum, 2 vastama
moenia, ium, n. (linna) müürid
līgneus, a, um puust, puu-, puit-
nēmō ei keegi, mitte keegi
impōnō, posuī, positum, 3 (sisse, peale) paigutama, (sisse, peale) asetama
īnānis, e tühi
nāvālis, e laeva-, mere
pūgna nāvālis merelahing
Salamīs, mīnis, f. (saar Kreeka rannikul)
prīstinus, a, um endine, eelmine
status, ūs, m. asend, seisund
restituō, tuī, tūtum; 3 taastama

55.

M(ārcus) Valerius Corvīnus, M. Valeriī Corvīnī, m. (rooma ohvitser)
saeculum, ī, n. sajand
L(ūcius) Fūrius Camillus, L. Furiī Camillī m. (diktaator, gallide võitja)
cautus, a, um ettevaatlik
excēdō, cessī, cessum, 3 välja tulema, välja minema
īnsīgnis, e väljapaistev, silmapaistev
procēdō, cessī, cessum, 3 ette astuma, edasi minema
illūdō, lūsī, lūsum, 3 pilkama
tribūnus, ī, m. tribuun (ohvitser Rooma sõjaväes)
rogō, 1 küsima, paluma
committō, mīsī, missum, 3 kokku laskma, kokku viima; ühendama
proelium committere lahingut alustama
corvus, ī, m. kaaren, ronk
galea, ae, f. kiiver (tavaliselt nahast)

cōnsīdō, sēdī, sessum, 3 laskuma; peatuma jääma, asuma; istuma
factum, ī, n. tegu
āvertō, vertī, versum, 3 ära pöörama, eemaldama
gladius, iī, m. mõõk
trānsfīgō, fīxī, fīxum, 3 läbi torkama, läbi puurima, läbistama
nōminō, 1 nimetama

56.

L(ūcius) Sergius Catilīna, L. Sergiī Catilīnae, m.
tumultus, ūs, m. mäss, rahutus, segadus
opulentus, a, um rikas
proavus, ī, m. vanavanaisa, esiisa
īgnōminia, ae, f. teotus
tolerō, 1 taluma, (välja) kannatama
adeō, niivõrd, sedavõrd
superbia, ae, f. kõrkus, uhkus
profectō tõepoolest
paucus, a, um vähene
cōnsul, sulis, m. konsul

57.

lūna, ae, f. kuu (taevakeha)
māgnificus, a, um suurepärane, tore
vēritās, ātis, f. tõde
fēlicitās, ātis, f. õnn
socius, iī, m. liitlane; seltsimees
vestīmentum, ī, n. riietus
mēns, mentis, f. mõistus, meel; vaim
lateō, tuī, —, 2 peituma, varjatud olema, varjuma
āra, ae, f. altar
focus, ī, m. kolle, kodukolle
vānus, a, um tühine, asjatu
gaudium, iī, n. rõõm
fleō, flēvī, flētum, 2 nutma

58.

cūnctus, a, um kõik
adversārius, a, um vastane
triumphus, ī, m. triumf, võidupidustus
praemium, iī, n. tasu, autasu
venia, ae, f. andestus, luba
impetrō, 1 saavutama
conciliō, 1 ühendama, lähendama, (enda poole) võitma; hankima
M(ārcus) Brūtus, M. Brūtī, m.
C. (Gaius) Cassius, C. Cassiī, m.
coniūrō, 1 vandeseltsi moodustama
Īdūs, Īduum, f. iidus (13. või 15. kuupäev)
cūria, ae, f. kuuria (senati istungite hoone)
cōnstituō, tuī, tūtum, 3 otsustama, (kindlaks) määrama
monitus, ūs, m. manitsus, hoiatus
Calpurnia, ae, f. (Caesari abikaasa)
uxor, uxōris, f. naine, abikaasa
ōrō, 1 paluma
prex, precis, f. palve; harilikult *plur.* **precēs, um**

59.

Cannae, ārum, f. (alevik Apuulias)
poscō, poposcī, —; 3 nõudma
īnsuper pealeselle, lisaks
tribūtum, ī, n. sõjamaks, kontributsioon

immēnsus, a, um mõõtmatu, määratu suur
pendō, pependī, pēnsum, 3 tasuma maksma
resistō, stitī, (stitum), 3 seisma jääma, vastupanu avaldama
complūrēs, a (*gen.* **ium**) paljud
Aufidus, ī, m. (jõgi Apuulias)
cōnsistō, stitī, —, 3 seisma jääma, peatuma
Varrō, ōnis, m. (üks Rooma konsuleid Cannae lahingus)
voluntās, tātis, f. tahe, nõusolek
collēga, ae, f. kolleeg, ametikaaslane
Paullus, ī, m. (teine Rooma konsul Cannae lahingus)
initiō alguses
medius, a, um keskmine
aciēs, ēī, f. tera; lahingurivi
Poenī, ōrum, m. puunlased, kartaagolased
pellō, pepulī, pulsum, 3 tõukama, lööma
dolus, ī, m. kavalus, pettus
fallō, fefellī, (falsum), 3 petma
prōcurrō, currī, cursum, 3 ette jooksma, ette tungima
īnsidiae, ārum, f. varitsus, lõks; salasepitsus
incidō, cidī, —, 3 (sisse, peale) langema
undique kõikjalt, igalt poolt
circumstō, stetī, —, 1 ümber seisma, ümber piirama
ānulus, ī, m. sõrmus
eques, itis, m. ratsanik
māgnitūdō, dinis, f. suurus
ostendō, tendī, tentum, 3 näitama

60.

Q(uīntus) Ennius, Q. Enniī, m. (rooma luuletaja III—II saj. e. m. a.)
Scīpiō Nāsīca, Scīpiōnis Nāsīcae, m.
familiāris, e perekonna-, perekondlik; *subst.* sõber
ancilla, ae, f. teenija, tüdruk, teenijatüdruk, ümmardaja
iussū (*abl.*) käsul, käsu peale
intus sees(pool); sisse(poole)
posterus, a, um järgnev
iānua, ae, f. uks, sissekäik
quaerō, quaesīvī, quaesītum, 3 otsima, küsima
exclāmō, 1 hüüdma
nōnne kas tõesti mitte, eks (ometi)
vōx, vōcis, f. hääl
impudēns, dentis häbematu
ēgregius, a, um väljapaistev, oivaline
versus, ūs, m. rida, värss

61.

Pyrrhus, ī, m. Pürrhos (Epeirose kuningas)
Epīrōtēs, ae, m. epeiroslane
Tarentīnī, ōrum, m. Tarentlased (Lõuna-Itaalia linna Tarentumi elanikud)
indīcō, dīxī, dictum, 3 kuulutama, teatavaks tegema
statim otsekohe, jalamaid
fīnis, is, m. piir, lõpp; eesmärk, otstarve
iuvō, iūvī, iūtum, 1 aitama
subigō, ēgī, āctum, 3 sundima, alla heitma, alistama

Ausculum, ī, n. (linn Lõuna-Itaalias)
iterum veel kord, teist korda
Epīrus, ī, m. Epeiros (maakond Põhja-Kreekamaal)
remigrō, 1 tagasi minema
honor, ōris, m. au, austus, auavaldus; auamet
mīlitāris, e sõjaväeline, sõdurlik, sõja-
sepeliō, sepelīvī, sepultum, 4 (maha) matma
compōnō, posuī, positum, 3 kokku panema, koostama; sõlmima

62.

Hērodotus, ī, m. Herodotos (kreeka ajaloolane V saj. e. m. a.)
Halicarnassius, iī, m. halikarnaslane (Halikarnasose linn asetses Väike-Aasia edelaosas)
remōtus, a, um eemalolev, kauge
peragrō, 1 läbi rändama
parātus, a, um valmis, valmisolev
Aegyptus, ī, f. Egiptus
Aegyptius, iī, m. egiptlane
pingō, pinxī, pictum, 3 maalima
sculpō, sculpsī, sculptum, 3 kuju raiuma, nikerdama
proprius, a, um (*c. gen.*) oma; omane, iseloomulik
ars, artis, f. kunst, käsitöö
condiō, īvī, ītum, 4 sisse tegema, vürtsitama; balsameerima
Phoenīcēs, um, m. föniiklased
inveniō, vēnī, ventum, 4 leidma, leiutama

63.

maneō, mānsī, mānsum, 2 jääma
hodiē täna
circulus, ī, m. sõõr, ring
disputō, 1 vaidlema
quaestiō, ōnis, f. küsimus
Estōnicus, a, um eesti
mandō, 1 ülesandeks tegema, usaldama
vacō, 1 vaba olema
aptus, a, um sobiv, kohane
quidem küll, aga, igatahes

64.

agricultūra, ae, f. põlluharimine, põllundus
vertō, rtī, rsum, 3 (ümber) pöörama
glaeba, ae, f. mullapank
minuō, nuī, nūtum, 3 vähendama; väikeseks, peeneks tegema
sēmen, minis, n. seeme
sēdēs, is, f. ase, paik
serō, sēvī, satum, 3 külvama; istutama
obruō, ruī, rūtum, 3 (kinni) katma, matma
siccus, a, um kuiv, kuivanud
amputō, 1 ära lõikama
ūber, ūberis viljakas, rikkalik
herba, ae, f. rohi
inūtilis, e kasutu
īnfīrmus, a, um jõuetu, nõrk
spēs, speī, f. lootus
imber, bris, m. vihm

65.

dīc (*imperat.* verbist **dīcō**) ütle
exspectō, 1 ootama
quandō millal
aurēs dare tähelepanu kinkima, tähelepanelikult jälgima
nesciō, 4 mitte teadma

absum, āfuī, abesse ära, eemal olema; puuduma
proximē (*adv.*) viimati
repetō, tīvī, tītum, 3 kordama
rēctus, a, um sirge; õige
rēctē (*adv.*) õigesti

66.

Daedalus, ī, m. Daidalos (müütiline kreeka taidur ning leiutaja)
Īcarus, ī, m. Ikaros (Daidalose poeg)
artifex, ficis, c. kunstnik
cāsus, ūs, m. juhus
cāsū (*abl.*) juhuslikult
interficiō, fēcī, fectum, 3 hukkama, tapma
fugiō, fūgī, fugitum, 3 põgenema
labyrinthus, ī, m. labürint
cupiō, īvī (iī), ītum, 3 ihaldama, tungivalt soovima
inclūdō, clūsī, clūsum, 3 kinni panema, sulgema (kuhugi)
excōgitō, 1 välja mõtlema
faciō, fēcī, factum, 3 tegema
penna, ae, f. sulg
cēra, ae, f. vaha
contineō, tinuī, tentum, 2 (koos) hoidma; sisaldama
aptō, 1 külge, käepärast panema; valmis seadma, valmistama
respiciō, spēxī, spectum, 3 tagasi vaatama; silmas pidama
liquēscō, —, —, 3 sulama
solvō, solvī, solūtum, 3 lahti siduma, lahti tegema, lahti laskma, vabastama
dēcidō, cidī, —, 3 alla, maha kukkuma
Īcarius, a, um Ikarose

67.

Plautus, ī, m. Plautus (kuulus rooma komöödiakirjanik III—II saj. e. m. a.)
admīror, rātus s., rārī imetlema, imestama
laetor, tātus s., tārī *(c. abl.)* rõõmutsema
comoedia, ae, f. komöödia
confiteor, fessus s., fitērī (üles) tunnistama
mereor, ritus s., rērī (dē aliquō, dē aliquā rē) (ära) teenima; teeneid osutama (kellelegi, millelegi)
cōnor, nātus s., nārī püüdma, katsuma
recordor, dātus s., dārī endale meelde tuletama, meenutama; mäletama
Ephesus ī, f. Efesos (linn Väike-Aasia läänerannikul)
glōriōsus, a, um kiitleja, hoopleja
imitor, tātus s., tārī järele aimama, jäljendama, matkima
studeō, duī, —, 2 *(c. dat.)* taotlema, püüdma; innukalt tegutsema, harrastama
rīdiculus, a, um naeruväärne
glōrior, riātus s., riārī kiitlema, hooplema
vagor, gātus s., gārī hulkuma, uitama
proelior, liātus s., liārī võitlema
populō, 1 ja **populor, lātus s., lārī** rüüstama, laastama
virgō, ginis, f. neitsi, neiu
rapiō, puī, ptum, 3 röövima
spōnsus, ī, m. kihlatu, peigmees
eō sinna

polliceor, citus s., cērī lubama, tõotama
decipiō, cēpī, ceptum, 3 petma
aspernor, nātus s., nārī eemale tõrjuma, ära tõukama; (ära) põlgama
dīmittō, mīsī, missum, 3 laiali saatma; lahti laskma
verberō, 1 lööma, peksma

68.

morior, rtuus s., morī *(part. fut.* **moritūrus)** surema
convocō, 1 kokku kutsuma
rēs familiāris, reī familiāris, f. varandus, omand
nāscor, nātus s., nāscī sündima
caveō, cāvī, cautum, 2 *(c. acc.)* hoiduma
appetō, tīvī, tītum, 3 ihaldama, püüdma
pecūnia, ae, f. raha
ūtor, ūsus s., ūtī *(c. abl.)* kasutama, tarvitama
distinguō, tīnxī, tīnctum, 3 eraldama
modo ... modo kord ... kord
assentior, sēnsus s., sentīrī *(c. dat.)* nõustuma
dissuādeō, suāsī, suāsum, 2 *(c. acc.)* vastu väitma; ära laitma
mentior, tītus s., tīrī valetama
experior, rtus s., rīrī järele, läbi proovima; järele katsuma
sequor, secūtus s., sequī *(c. acc.)* järgnema, seirama; jälgima

69.

Hadriānus, ī, m. (Rooma keiser II saj. meie ajaarvamise järgi)
prōvincia, ae, f. provints
moror, rātus s., rārī viibima; viivitama
rūrsus (rūrsum) tagasi, jälle, uuesti
prior, prius endine, varem (komparatiiv superlatiivi **prīmus** juurde)
prōcōnsul, sulis, m. prokonsul, asevalitseja
adorior, rtus s., rīrī kallale tungima, ründama

70.

Philippus, ī, m. (Makedoonia kuningas IV saj. e. m. a.)
Macedo, donis, m. makedoonlane
rēgnum, ī, n. kuningavõim, kuningriik
comparō, 1 valmistama
Dārēus, ī, m. (Pärsia kuningas)
Xerxēs, is (*acc.* **-en**) **m.** (Pärsia kuningas)
Grānīcus, ī, m. (jõgi Väike-Aasias)
Gordium, iī, n. (linn Väike-Aasias)
obviam vastu
fundō, fūdī, fūsum, 3 (välja) valama; ära ajama
interior, ius seesmine
patefaciō, fēcī, factum, 3 lahti tegema, avama
Tyrus, ī, f. Tüüros (linn Foiniikias)
intereā vahepeal
incendium, iī, n. tulekahju
Tigris, is, m. *(acc.* **-im)** jõgi Mesopotaamias)
ops, opis, f. võim; abi, vägi

opēs, um, f. varandus; väed
frangō, frēgī, frāctum, 3 murdma

71.

Diogenēs, is, m. (kreeka filosoof IV saj. e. m. a.)
philosophus, ī, m. filosoof
Corinthus, ī, f. Korinthos (linn Kreekas samanimelisel maakitsusel Kesk- ja Lõuna-Kreeka vahel)
Thēbae, ārum, f. Teeba (linn Kesk-Kreekas)
Cȳrus, ī, m. Küros (Pärsia kuningas)
Sūsa, ōrum, n. (Pärsia linn)
Ecbatana, ōrum, n. (Meedia pealinn)
Babylōn, ōnis, f.
Sparta, ae, f.
unde kust
mulier, ris, f. naine, naisterahvas
effēminō, 1 naiselikuks muutma, (ära) hellitama

72.

illūstris, e hele; kuulus
praestāns, antis silmapaistev, oivaline
Miltiadēs, is, m. (kuulus kreeka väejuht)
Cimōn, ōnis, m. Kimon (Ateena väejuht)
laus, laudis, f. kiitus
flōreō, ruī, —, 2 õitsema; hiilgama
mīrus, a, um imelik; imestusväärne
līberālitās, ātis, f. õilsameelsus; heldus; lahkus
probitās, ātis, f. ausus

73.

senectūs, ūtis, f. vanadus
Atticus, ī, m. (Cicero sõber)
mendācium, iī, n. vale
nec = neque ja ei, ja mitte, ega
nec ... nec ei ... ega

74.

revocō, 1 uuesti, tagasi kutsuma; tagasi hoidma
fuga, ae, f. põgenemine
tollō, sustulī, sublātum, tollere (3) (üles) tõstma; eemaldama, kõrvaldama; hävitama
clam salaja
ancora, ae, f. ankur
inīquus, a, um ebatasane; ebasoodus; vaenulik
angustiae, ārum, f. kitsus, kitsustik, kitsastee
dīmicō, 1 võitlema
sē offerre vastu minema
victor, ōris, m. võitja
prūdentia, ae, f. arukus, elutarkus
clādēs, is, f. kaotus, lüüasaamine
fors, —, f. *(abl.* **forte,** muud käänded puuduvad) juhus

75.

strēnuus, a, um agar
cēnō, 1 lõunastama, einestama, sööma
aegrē vastumeelselt, tusaselt, halvatujuliselt
aegrē ferre tusane, pahane olema
prīmō esiteks, alguses
venter, tris, m. kõht
ēsuriō, 4 süüa tahtma, näljane olema

rē vērā tõesti, tõepoolest
tardus, a, um aeglane

76.

dēspērō, 1 meelt heitma, lootust kaotama
tangō, tetigī, tāctum, 3 puutuma, puudutama
fūrtum facere varastama
iungō, iūnxī, iūnctum, 3 siduma, ühendama
abdūcō, dūxī, ductum, 3 ära juhtima, ära viima
sīve ehk, või
timeō, muī, —, 2 kartma
üllus, a, um *(gen.* **üllīus,** *dat.* **üllī)** mingi
Minerva, ae, f. (Jupiteri tütar, kunsti- ja teadusejumalanna)
Diomēdēs, is, m. (kreeka kangelane Trooja sõjas)
Olympus, ī, m. Olümpos (mägi Põhja-Kreekas, jumalate eluase)
querēla, ae, f. kaebus
fīlia, ae, f. tütar
accūsō, 1 süüdistama

77.

fidēs, eī, f. truudus, usaldus, usaldusväärsus; usk
permūtō, 1 vahetama
captīvus, a, um vangistatud; *subst.* vangistatu, sõjavang
ēligō, lēgī, lēctum, 3 välja valima
senātus, ūs, m. senat
permūtātiō, ōnis, f. vahetamine
expōnō, posuī, positum, 3 välja panema; ette kandma
vetō, vetuī, vetitum, 1 keelama
proficīscor, profectus s., proficīscī teele asuma, (teele) minema
iūs, iūris, n. õigus
iūs iūrandum, iūris iūrandī, n. vanne, vandetõotus
violō, 1 rikkuma
remaneō, mānsī, mānsum, 2 (maha) jääma
vinciō, vīnxī, vīnctum, 4 siduma
redūcō, dūxī, ductum, 3 tagasi juhtima, tagasi viima

78.

Polus, ī, m.
histriō, iōnis, m. näitleja
cēterus, a, um muu, teine
lūgeo, lūxī, lūctum, 2 leinama
Electra, ae, f. Elektra (Mükena kuninga Agamemnoni tütar)
Sophoclēs, is, m. Sofokles (kuulus kreeka tragöödiakirjanik)
habitus, ūs, m. välimus; riietus
agō, ēgī, āctum, 3 ajama; tegema, tegelema; (näidendit) etendama
gestō, 1 kandma
urna, ae, f. urn
Orestēs, is, m. (Mükena kuninga Agamemnoni poeg)
sepulcrum, ī, n. haud
imitāmentum, ī, n. järeleaimamine
lūctus, ūs, m. lein
permoveō, mōvī, mōtum, 2 liigutama, liikuma panema

79.

Aesopus, ī, m. Aisopos (kreeka valmikirjanik)
viātor, ōris, m. teekäija
pāgus, ī, m. ringkond, maakond; küla
Attica, ae, f. Atika (tähtsaim Kesk-Kreeka maakond)

observō, 1 vaatlema, jälgima
gradus, ūs, m. samm
quamdiū kui kaua
imperō, 1 käskima; valitsema
vērō tõesti, tõepoolest; kuid, aga
passus, ūs, m. samm
mīror, rātus s., mīrārī imestama, imestlema
quoniam sest et
celeritās, ātis, f. kiirus
prius enne, varem

80.

lūx, lūcis, f. valgus
assuēfaciō, fēcī, factum, 3 harjunuks tegema; *pass.* harjuma
Agēsilāus, ī, m. Agesilaos (Sparta kuningas)
Thrācia, ae, f. Traakia (maakond Kreekast põhja pool)
utrum ... an kas ... või (küsilauses)
respōnsum, ī, n. vastus
accipiō, cēpī, ceptum, 3 vastu võtma, saama
cōnsultō, 1 nõu pidama
cōnsultātiō, ōnis, f. nõupidamine
interim vahepeal, seni

81.

doctus, a, um õpetatud
oblīviō, iōnis, f. unustamine, unustus
oblīviscor, lītus s., līviscī (*c. gen.*) unustama

82.

Ariovistus, ī, m. (germaanlaste vürst)
aliquī, aliqua, aliquod mingi, mõnesugune, mõni
dēligō, lēgī, lēctum, 3 välja valima
omnīnō üldse
quem ad modum millisel viisil, kuidas
Haeduī, ōrum, m. häädulased (rahvas Gallias)
obsēs, sidis, c. pantvang
reddō, didī, ditum, 3 tagasi andma
Germānī, ōrum, m. germaanlased
amplius enam
Rhēnus, ī, m. Rein (jõgi)
possessiō, ōnis, f. valdus
iūstus, a, um õiglane

Eesti-ladina sõnastik.

A.

aasta annus, ī, m.
abi auxilium, iī, m.
aed hortus, ī, m.
aeg tempus, oris, n.
aeglane lentus, a, um; tardus, a, um
aga at, autem
agar strēnuus, a, um
ahing kolmeharuline tridēns, dentis
ainult sōlum
ainus sōlus, a, um
aitama iuvō, iūvī, iūtum, 1 (*c. acc.*); adsum, adfuī, adesse (*c. dat.*)
ajajärk aetās, ātis, f.
ajama agō, ēgī, āctum, 3
segi ~ turbō, 1
siia-sinna ~ agitō, 1
alati semper
algama coepī, isse
algataja auctor, ōris, m.
algupära orīgō, ginis, f.
algus initium, iī, n.; orīgō, ginis, f.
alistama subigō, ēgī, āctum, 3
alistuma obtemperō, 1; pāreō, ruī, —, 2
all sub (*c. abl.*)
alla sub (*c. acc.*)
~ neelama dēvorō, 1
~ suruma opprimō, pressī, pressum, 3
allikas fōns, fontis, m.
alumine inferior, ius
alustama committō, mīsī, missum, 3; coepī, coepisse
ametnik magistrātus, ūs, m.
amfiteater amphitheātrum, ī, n.
and dōnum, ī, n.
andma dō, dedī, datum, dare (1); dōnō, 1; praebeō, buī, bitum, 2
annetus dōnum, ī, n.
aprill Aprīlis, is, m.
arm grātia, ae, f.
armas cārus, a, um
armastama amō, 1
armastus amor, ōris, m.
arst medicus, ī, m.
aru saama intellegō, lēxī, lēctum, 3
arukas prūdēns, dentis
arv numerus, ī, m.
arvama putō, 1
asemel prō *(c. abl.)*
asetama collocō, 1; pōnō, posuī, positum, 3
asetsev situs, a, um
asi rēs, reī, f.
asjata frūstra
astuma (ette) procēdō, cessī, cessum, 3

juurde ~ accēdō, cessī, cessum, 3
sisse ~ intrō, 1
asutama condō, didī, ditum, 3
Ateena Athēnae, ārum, f.
ateenlane Athēniēnsis, is, m.
august Augustus, ī, m.; Sextīlis, is, m.
aus probus, a, um
austama colō, coluī, cultum, 3
ausus probitās, ātis, f.
autor auctor, ōris, m.
autoriteet auctōritās, ātis, f.
autu improbus, a, um
auväärne honestus, a, um
avalik pūblicus, a, um
avar amplus, a, um

B.

barbar barbarus, ī, m.

D.

detsember December, bris, m.

E.

edasi lükkama differō, distulī, dīlātum, differre
eelistama mālō, māluī, mālle
ees ante *(c. acc.)*
eesel asinus, ī, m.
eeskiri praeceptum, ī, n.
eeskuju exemplum, ī, n.
eesotsas olema praesum, fuī, esse
eest prō *(c. abl.)*
ega nec; neque
~ (küsimuses) num
ei... ~ nec... nec; neque... neque
ehitama aedificō, 1
ehitus aedificium, ī, n.
ei nōn
ei iialgi nunquam
ei keegi nēmō
ei ükski nūllus, a, um
eile herī
eksitus error, ōris, m.
elama vīvō, vīxī, vīctum, 3; habitō, 1
elamu domicilium, ī, n.
elanik incola, ae, c.
elu vīta, ae, f.
eluase domicilium, ī, n.
ema māter, tris, f.
enamasti plērumque
enam tahtma mālō, māluī, mālle
enese suī
enne ante *(c. acc.)*; anteā *(adv.)*
ennem potius
ennäe ecce
ergutama incitō, 1
erinev dissimilis, e; dīversus, a, um
esimene prīmus, a, um; prīnceps, cipis
et ut
~ **mitte** nē
ette astuma prōcēdō, cessī, cessum, 3
ette lugema recitō, 1
ettevaatamatult imprūdenter
ette valmistama praeparō, 1

G.

gall Gallus, ī, m.
Gallia Gallia, ae, f.
gallialane Gallus, ī, m.
germaanlased Germānī, ōrum, m.
gladiaator gladiātor, ōris, m.

H.

haavama vulnerō, 1
haige aegrōtus, a, um; aeger, gra, grum
hakkama coepī, coepisse
halb malus, a, um
halbus malum, ī, n.
hammas dēns, dentis, m.
hammustama mordeō, momordī, morsum, 2
hani ānser, eris, m.
harima colō, coluī, cultum, 3
harjumus consuētūdō, dinis, f.; ūsus, ūs, m.
harva rārō
hea bonus, a, um
head tervist valē, valēte
heaks kiitma probō, 1
heitma meelt dēspērō, 1
hilja sērō
hiljem posteā
hing animus, ī, m.
hirmutama terreō, ruī, ritum 2
hobune equus, ī, m.
hoidma teneō, nuī, ntum, 2 **(käes)**; servō, 1 **(alal)**
koos ~ contineō, tinuī, tentum, 2
Homeros Homērus, ī, m.
homme crās
hommik, hommikul māne
hool cūra, ae, f.
hoolas diligēns, gentis
hooletusse jätma neglegō, lēxī, lēctum, 3
hoolitsema cūrō, 1
hoolsus diligentia, ae, f.
hoolt kandma cūrō, 1
hooplema glōrior, 1
hukatus perniciēs, ēī, f.
hulk multitūdō, dinis, f.; numerus, ī, m.; cōpia, ae, f.
hullustus furor, ōris, m.
hunt lupus, ī, m.
hurtsik casa, ae, f.
hõbe argentum, ī, n.
häbistav turpis, e
hädaoht perīculum, ī, n.
hädaohtlik perīculōsus, a, um
hädaohutu tūtus, a, um
härg taurus, ī, m.
hästi bene
hävitama dēleō, lēvī, lētum, 2
hääl vōx, vōcis, f.
hüve bonum, ī, n.
hüüdma vocō, 1

I.

iga omnis, e
igatahes quidem; scīlicet
igavene aeternus, a, um
ihaldama cupiō, īvī (iī), ītum, 3
iialgi nunquam
ilma sine *(c. abl.)*
ilus pulcher, chra, chrum
imestama, imestlema (ad)mīror, 1
inetu turpis, e
inimene homō, minis, m.
inimlik humānus, a, um
isa pater, tris, m.
isamaa patria, ae, f.
isand dominus ī, m.
ise ipse, ipsa, ipsum
isegi etiam
iseloom ingenium, iī, n.
istuma sedeō, sēdī, sessum, 2
Itaalia Italia, ae, f.

J.

ja et; -que; atque
jaanuar Iānuārius, iī, m.

jagu pars, rtis, f.
jala- pedester, tris, tre
jalakäija pedes, ditis, m.
jalg pēs, pedis, m.
jalutama ambulō, 1
janu sitis, is, f.
jooksmą currō, cucurrī, cursum, 3
jooma bibō, bibī, —, 3
juba iam
juht dux, ducis, c.; princeps, cipis, m.
juhtima dūcō, dūxī, ductum, 3; gubernō, 1; praesum, fuī, esse (*c. dat.*); regō, rēxī, rēctum, 3
tagasi ~ redūcō, dūxī, ductum, 3
välja ~ ēdūcō, dūxī, ductum, 3
juhuslikult cāsū, forte
julge audāx, ācis
julgema audeō, ausus s., audēre
julgus audācia, ae, f.
julm crūdēlis, e
julgunud audāx, ācis
jumal deus, ī, m.
jumalad manalas īnferī, ōrum, m.
jumalakartmatu impius, a, um
jumalanna dea, ae, f.
just nagu quasi
jutt fābula, ae, f.
jutustama nārrō, 1
juuli Iūlius, iī, m.; Quīntīlis, is, m.
juuni Iūnius, iī, m.
juur rādix, īcis, f.
juurde ad *(c. acc.)*
~ **juhtima** addūcō, dūxī, ductum, 3
~ **tooma** apportō, 1; addūcō, dūxī, ductum, 3
~ **tulema** accēdō, cessī, cessum, 3
juures apud *(c. acc.)*; ad
juurest ā, ab *(c. abl.)*
jõgi flūmen, minis, n.; fluvius, iī, m.
jõud rōbur, oris, m.; vīs, —, f.
jäljendama, järele aimama imitor, 1
järgmine, järgnev posterus, a, um
järv lacus, ūs, m.
jätma (maha) relinquō, līquī, lictum, 3; āmittō, mīsī, missum, 3
hooletusse, tähele panemata ~ neglegō, lēxī, lēctum, 3
jääma maneō, mānsī, mānsum, 2

K.

ka etiam; quoque
kaaren corvus, ī, m.
kaheksa octō
kahjustama noceō, cuī, citum, 2
kahju tooma obsum, obfuī, obesse
kahtlus dubium, iī, n.
kaitse praesidium, iī, n.
kaitsma dēfendō, dēfendī, dēfēnsum, 3
kaks duo, duae, duo
kakskümmend vīginti
kala piscis, is, m.
kallale tungima adorior, rtus s., 4
kallis cārus, a, um
kana gallīna, ae, f.
kandma ferō, tulī, lātum, ferre; portō, 1; gerō, gessī, gestum, 3
kokku ~ comportō, 1
tagasi ~ reportō, 1
kannatama patior, passus s., 3
kannus calcar, āris, n.
kants arx, arcis, f.
kaotama āmittō, mīsī, missum, 3
lootust ~ dēspērō, 1

karistama pūniō, 4
karjuma clāmō, 1
karm dūrus, a, um
kartaagolased Carthaginiēnsēs, ium, m.
kas -ne; ecquid
kasin exiguus, a, um
kasu ūsus, ūs, m.
kasutama ūtor, ūsus s., 3 *(c. abl.)*
kasutamine ūsus, ūs, m.
kasu tooma prōsum, prōfuī, prōdesse
kasvatama (üles) ēducō, 1
kas... või aut... aut; utrum... an (küsilauses)
katma tegō, tēxī, tēctum, 3; vestiō, 4
katsetama, katsuma conor, 1; tentō, 1
kaua diū
kaugel procul
kaunistama ōrnō, 1
kaup merx, rcis, f.
kaupmees mercātor, ōris, m.
kavatsus cōnsilium, iī, n.
keel lingua, ae, f.
keelama vetō, vetuī, vetitum, 1
keha corpus, oris, n.
keiser imperātor, ōris, m.
kerge facilis, e
kergesti facile
kes quī, quae quod (siduv as.); quis (küsiv as.)
keskpäev merīdiēs, ēī, m.
kestel inter *(c. acc.)*
kestvalt perpetuō
kevad vēr, vēris, n.
kibe amārus, a, um
kihutama agitō, 1
kiire celer, eris, ere
kiiresti citō
kiitma laudō, 1
heaks ~ probō, 1
kiiver galea, ae, f.
kilp scūtum, ī, n.
kindel fīrmus, a, um; tūtus, a, um
kindlasti certē
kindlus arx, arcis, f.
kindlustama mūniō, 4
kingitus dōnum, ī, n.
kingsepp sūtor, ōris, m.
kinkima dōnō, 1
kinnitama fīrmō, 1
kiri epistula, ae, f., litterae, ārum. f., libellus, ī, m.
kirjanik scrīptor, ōris, m.
kirjatäht littera, ae, f.
kirjatöö scrīptum, ī, n.
kirjutama scrībō, scrīpsī, scrīptum, 3
kisa clāmor, ōris, m.
kisama clāmō, 1
kitkuma carpō, psī, ptum, 3
klass classis, is, f.
kodanik cīvis, is, c.
kodu domus, ūs, f.
kodus domī
kodusõda bellum cīvīle, bellī cīvīlis, n.
koer canis, is, c.
kogenud perītus, a, um
kogu tōtus, a, um; cūnctus, a, um; omnis, e
koguma cōgō, coēgī, coāctum, 3
koht locus, ī, m.; *plur.* loca, ōrum, n.
kohta dē (*c. abl.*)
koju domum
kokku kandma comportō, 1
kokku tulema conveniō, vēnī, ventum, 4
kolm trēs, tria

kolmeharuline ahing tridēns, dentis, m.
komme mōs, mōris, m.
konsul cōnsul, lis, m.
kont os, ossis, n.
koobas spēlunca, ae, f.
kool schola, ae, f.
koos hoidma contineō, tinuī, tentum, 2
kord disciplīna, ae, f; ōrdō, dinis, m.
kord (kunagi) aliquandō
kordama iterō, 1
Korinthos Corinthus, ī, f.
korjus cadāver, eris, n.
kotkas aquila, ae, f.
kreeka Graecus, a, um
Kreeka(maa) Graecia, ae, f.
kreeklased Graecī, ōrum, m.
kuhu quō
kui (ajalauses) cum
~ (tingimuslauses) sī
~ (võrdluslauses) **quam**
~ **ei** nisi
~ **mitte** nisi
~ **palju** quot
kuid at; autem; sed
kuidas quōmodo
kuivama (ära) inārēscō, ārui, —, 3
kuju statua, ae, f.; simulācrum, ī, n.
kujundama fingō, fīnxī, fictum, 3
kujutis simulācrum, ī, n.
kukk gallus, ī, m.
kuld aurum, ī, n.
kuldne aureus, a, um
kunagi aliquandō
kuni dum
kuningas rēx, rēgis, m.
kunst ars, artis, f.
kunstnik artifex, ficis, c.
kurb trīstis, e
kurt surdus, a, um
kus ubi
kutsuma vocō, 1
külla ~ invītō, 1
kuu (aastas) mēnsis, is, m.
kuu (taevakeha) lūna, ae, f.
kuulama audiō, 4
kuulekas olema (kellelegi) obtemperō, 1 *(c. dat.)*; pāreō, ruī, —, 2 *(c. dat.)*
kuulma audiō, 4
sõna ~ pāreō, ruī, —, 2 *(c. dat.)*
kuulsus glōria, ae, f.
kuulujutt rūmor, ōris, m.
kuulus clārus, a, um; celeber, bris, bre; nōbilis, e
kuus sex
kõik omnis, e; cūnctus, a, um; tōtus, a, um
kõlblik idoneus, a, um
kõne ōrātiō, ōnis, f.
kõnelema loquor, locūtus s., 3
kõnelus colloquium, iī, n.
kõrge altus, a, um
kõrgeim summus, a, um
kõrv auris, is, f.
kõva dūrus, a, um
käes pidama obtineō, tinuī, tentum, 2
käik cursus, ūs, m.
käsi manus, ūs, f.
käsitlema tractō, 1
kükloop Cyclōps, ōpis, m.
kümme decem
küla vīcus, ī, m.
külastama vīsitō, 1
rohkearvuliselt ~ celebrō, 1

külla kutsuma invītō, 1
küllalt satis
külm frīgidus, a, um
külvama serō, sēvī, satum, 3
kümme decem
kündma arō, 1
küngas collis, is, m.
küsima interrogō, 1
nõu ~ cōnsulō, suluī, sultum, 3
küsimus quaestiō, ōnis, f.
kütkestama dēlectō, 1
küüs unguis, is, m.

L.

laager castra, ōrum, n.
laastama vāstō, 1
ladina Latīnus, a, um
laev nāvis, is, f.
laevaga sõitma nāvigō, 1
laevastik classis, is, f.
lahing proelium, iī, n.; pūgna, ae, f.
lahingut alustama proelium committere
lahkmeel discordia, ae, f.
lahkuma discēdō, cessī cessum, 3
lai lātus, a, um
laiaoksaline patulus, a, um
laine unda, ae, f.
laisk piger, gra, grum
laiskus pigritia, ae, f.
laitma vituperō, 1
laiuma pateō, tuī, —, 2
lapsed līberī, ōrum, m.
lapsepõlv pueritia, ae, f.
laskuma cōnsīdō, sēdī, sessum, 3
laul carmen, minis, n.
laulma cantō, 1
laup frōns, frontis, f.
leegion legiō, ōnis, f.
leidma (üles) reperiō, repperī, repertum, 4
lendama volō, 1
leping foedus, eris, n.
liha carō, carnis, f.
lihtrahvas vulgus, ī, n.
liiga nimis
liige membrum, ī, n.
liigutama moveō, mōvī, mōtum, 2
liikumine mōtus, ūs, m.
liit foedus, eris, n.
lill flōs, flōris, m.
lind avis, is, f.
linn (väike) oppidum, ī, n.
~ (suur) urbs, urbis, f.
loendama numerō, 1
loom animal, ālis, n.; bēstia, ae, f.
lootma spērō, 1
lootust kaotama dēspērō, 1
lubama permittō, mīsī, missum, 3; patior, passus s., 3; sinō, sīvī, situm, 3
lugema legō, lēgī, lēctum, 3
ette ~ recitō, 1
lugu fābula, ae, f.
luu os, ossis, n.
luuletaja poēta, ae, m.
luuletus carmen, minis, n.
lõbustama dēlectō, 1
lõhkuma dēleō, lēvī, lētum, 2
lõhn odor, ōris, m.
lõpetama fīniō, 4
lõpp fīnis, is, m.
lõppeks, lõpuks dēnique
lõunasöök cēna, ae, f.
lõvi leō, ōnis, m.
läbi per (*c. acc.*)
lähedal prope (*c. acc.*)

lähenema appropinquō, 1
lähim proximus, a, um
löök ictus, ūs, m.
lühike brevis, e

M.

maa terra, ae, f.; humus, ī, f.
maakaart tabula, ae, f.
maalima pingō, pīnxī, pictum, 3
maalitud pictus, a, um
madal humilis, e
magama dormiō, 4
magus dulcis, e
maha jätma relinquō, līquī, lictum, 3; āmittō, mīsī, missum, 3
mai Maius, iī, m.
maja domus, ūs, f.
manala īnferī, ōrum, m.
manala elanikud īnferī, ōrum, m.
manitsema moneō, monuī, nitum, 2; admoneō, nuī, nitum, 2; hortor, 1
marmor marmor, oris, n.
matma (maha) sepeliō, sepelīvī, sepultum, 4
meeldima placeō, cuī, citum 2
meeldiv iūcundus, a, um; suāvis, e
meeles pidama memoriā teneō, nuī, ntum, 2
meelitama blandior, 4 (*c. dat.*)
meelsasti libenter
meelt heitma dēspērō, 1
mees vir, virī, m.
meesõpilane discipulus, ī, m.
meie nōs
~ **(oma)** noster, nostra, nostrum
meremees nauta, ae, m.
meri mare, ris, n.
mesi mel, mellis, n.
mets silva, ae, f.
metsloom bēstia, ae, f.
metssiga aper, aprī, m.
miks cūr
milline quī, quae, quod
mina ego
minema eō, iī, itum, īre; meō, 1
üle ~ transeō, iī, itum, īre; migrō, 1
ära ~ discēdō, cessī, cessum, 3
mingi ūllus, a, um
minu (oma) meus, a, um
mis quid (küsiv as.); quī, quae, quod (siduv as.)
mispärast cūr
missugune quī, quae, quod
mitmekesine varius, a, um
mitte nōn
~ **ainult... vaid ka** nōn sōlum... sed etiam
~ **keegi** nēmō
~ **kumbki** neuter, tra, trum
~ **kunagi** nunquam
~ **midagi** nihil
~ **-sarnane** dissimilis, e
~ **tahtma** nōlō, nōluī, nōlle
~ **teadma** nesciō, 4
veel ~ nōndum
muistne antīquus, a, um
mure cūra, ae, f.
must niger, gra, grum
muusa Mūsa, ae, f.
muuseum mūsēum, ī, n.
muutma mūtō, 1
mõistlik prūdēns, dentis
mõju auctōritās, ātis, f.
mõjutama moveō, mōvī, mōtum, 2
mõni nōnnullus, a, um
mõnikord interdum
mõte sententia, ae, f.

mõttetera sententia, ae, f.
mõõk gladius, ii, n.
mõõt modus, ī, m.
mõõtma metior, mēnsus s., 4
mägi mōns, montis, m.
mägine montānus, a, um
mälestus memoria, ae, f.
mälu memoria, ae, f.
mäng lūdus, ī, m.
märk sīgnum, ī, n.
märkima notō, 1
märkmik libellus, ī, m.
märts Mārtius, iī, m.
määratu (suur) ingēns, gentis; immēnsus, a, um
mööda per (*c. acc.*)
~ **minema** praetereō, iī, itum, īre
müür mūrus, ī, m.

N.

naaber vīcīnus, ī, m.; fīnitimus, ī, m.
naabruses asuv vīcīnus, a, um; fīnitimus, a, um
naer rīsus, ūs, m.
nagu ut
naisõpilane discipula, ae, f.
Napoli Neāpolis, is, f.
neelama (alla) dēvorō, 1
neli quattuor
nii ita; sīc
niipalju tantum
niisiis itaque; igitur
niiske (h)ūmidus, a, um
nimelt enim
nimetama appellō, 1; nōminō, 1
nimi nōmen, inis, n.
ning -que; et
nool sagitta, ae, f.
noormees iuvenis, is, m.
noppima carpō, carpsī, carptum, 3
november November, bris, m.
nurjatu improbus, a, um
nutma fleō, flēvī, flētum, 2
nõnda ita; sīc
nõu cōnsilium, iī, n.
~ **küsima** cōnsulō, suluī, sultum, 3 (*c. acc.*)
nõuanne cōnsilium, iī, n.
nõudma postulō, 1; poscō, poposcī, —, 3
nägema videō, vidī, vīsum, 2
nägu ōs, ōris, n.
näide exemplum, ī, n.
näitama dēmōnstrō, 1
nälg famēs, is, f.
nüüd nunc

O.

oh kui utinam
ohverdama sacrificō, 1
oivaline ēgregius, a, um
oja rīvus, ī, m.
oks rāmus, ī, m.
oktoober Octōber, bris, m.
okupeerima occupō, 1
ole tervitatud avē
olema sum, fuī, esse
kuulekas ~ (kellelegi) obtemperō, 1
terve ~ valeō, luī, —, 2
vaba ~ vacō, 1
oma
minu ~ meus, a, um
sinu ~ tuus, a, um
(tema, nende) ~ suus, a, um
meie ~ noster, tra, trum
teie ~ vester, tra, trum

omama habeō, buī, bitum, 2
onn casa, ae, f.
oo ō
org vallis, is, f.
ori servus, ī, m.
osa pars, rtis, f.
otsekui quasi
otsustama dēcernō, crēvī, crētum, 3

P.

pahe vitium, iī, n.
paigutama collocō, 1
pakkuma praebeō, buī, bitum, 2
paks crassus, a, um
palju multum; multī, ae, a
kui ~ quot
paljud multī, ae, a
paluma ōrō, 1; petō, tīvī, tītum, 3; rogō, 1
palve prex, precis, f.; taval. *plur.* precēs, cum, f.
palvetama ōrō, 1
panema pōnō, posuī, positum, 3
pappel pōpulus, ī, f.
parandama corrigō, rēxī, rēctum, 3
paremini melius
parem(poolne) dexter, tra, trum
pea caput, itis, n.
peaaegu ferē
peal in (*c. abl.*)
peale in (*c. acc.*)
pealik dux, ducis, m.
peitma occultō, 1
peremees dominus, ī, m.
pesema lavō, lāvī, lautum, 1
pidama teneō, nuī, ntum, 2 (hoidma); dēbeō, buī, bitum, 2 (kohustatud olema); putō, 1 (arvama); habeō, buī, bitum, 2 (näit. kõnet); gerō, gessī, gestum, 3 (näit. sõda)
käes ~ obtineō, tinuī, tentum, 2
pidevalt perpetuō
pigemini potius
piim lac, lactis, n.
piinama vexō, 1
piir fīnis, is, m.
pikk longus, a, um
pikkus longitūdō, dinis, f.
pilkama illūdō, lūsī, lūsum, 3
pilv nūbēs, is, f.
pilvine nūbilus, a, um
pime obscūrus, a, um (valguseta, tume); caecus, a, um (mittenägija)
pisar lacrima, ae, f.
poeet poēta, ae, m.
poeg fīlius, iī, m.
poiss puer, erī, m.
poolt ā, ab (*c. abl.*)
puhas pūrus, a, um
puit līgnum, ī, n.
puu arbor, oris, f.
puuduma absum, āfuī, abesse; dēsum, dēfuī, dēesse
puunia Pūnicus, a, um
puunlased Poenī, ōrum, m.
puuvili pōmum, ī, n.
põgenema fugiō, fūgī, fugitum, 3
~ ajama fugō, 1
põhjus causa, ae, f.
põld ager, grī, m.
põllumees agricola, ae, m.
põllundus agricultūra ae, f.
päev diēs, ēī, m.
pähe õppima ēdiscō, ēdidicī, —, 3
päike sōl, sōlis, m.
pärast (=tõttu) propter (*c. acc.*)
pärast (=peale) post (*c. acc.*)
~ seda kui postquam

pärslased Persae, ārum, m.
päästma servō, 1
püha sacer, cra, crum
pühitsema celebrō, 1
püsimatus incōnstantia, ae, f.

R.

raamat liber, brī, m.
raha pecūnia, ae, f.
rahu pāx, pācis, f.
rahul contentus, a, um
rahvarikas celeber, bris, bre
rahvas populus, ī, m.; gēns, gentis, f.
raidkuju statua, ae, f.
raiuma caedō, cecīdī, caesum, 3
rammus crassus, a, um
rand lītus, oris, n.
raske gravis, e
ratsa- equester, tris, tre
ratsavägi equitātus, ūs, m.
raud ferrum, ī, n.
rauk senex, nis, c.
rebane vulpēs, is, f.
relvad arma, ōrum, n. (eriti kaitserelvad); tēla, ōrum, n. (pealetungirelvad)
rida ōrdō, inis, m.
riietama vestiō, 4
riigiamet magistrātus, ūs, m.
riik rēs pūblica, reī pūblicae, f.; cīvitās, ātis, f.
riist vās, vāsis, n.; *plur.* vāsa, ōrum
rikas dīves, vitis
rikkuma viōlō, 1
rikkus(ed) dīvitiae, ārum, f.
ring orbis, is, m.
ronk corvus, ī, m.
Rooma Rōma, ae, f.
rooma Rōmānus, a, um
roomlased Rōmānī, ōrum, m.
rumal stultus, a, um
ruttama contendō, ndī, ntum, 3; festīnō, 1
rõõmus laetus, a, um
rõõmustama dēlectō, 1
rõõmutsema gaudeō, gavisus s., gaudēre; laetor, 1 (*c. abl.*)
rääkima dīcō, dīxī, dictum, 3; loquor, locūtus s., 3
ründama oppūgnō, 1
rünnak impetus, ūs, m.
rüüstama vāstō, 1

S.

saabumine adventus, ūs, m.
saadik nuntius, iī, m.
saak praeda, ae, f.
saama (kellekski, millekski) fiō, factus s., fierī; (võima) possum, potuī, posse
saar īnsula, ae, f.
saatma mittō, mīsī, missum, 3
saavutama obtineō, tinuī, tentum, 2
sada centum
sadam portus, ūs, m.
sagedasti, sageli saepe
salaja secrētō
sale gracilis, e
salk manus, ūs, f.
sama īdem, eadem, idem
samm passus, ūs, m.
sarnane similis, e
sarv cornū, ūs, n.
seadus lēx, lēgis, f.
seal ibi
sealt inde

see hic, haec, hoc; is, ea, id; ille, illa, illud; iste, ista, istud
seejärel deinde
sees in *(c. abl.)*
seest ē, ex *(c. abl.)*
segama turbō, 1
seisma stō, stetī, statum, 1
seisus ōrdō, dinis, m.
seitse septem
seletama explicō, 1
selge clārus, a, um
selgitama dēmōnstrō, 1
seltsimees sodālis, is, m.
seni kui dōnec
september September, bris, m.
sest nam; enim
~ **et** quod; quia
siin hīc
siis tum; deinde
siiski tamen
siit hinc
sild pōns, pontis, m.
silm oculus, ī, m.
sina tū
sinu tuus, a, um
sisse in *(c. acc.)*
~ **astuma** intrō, 1
~ **tungima** invādō, vāsī, vāsum, 3
~ **vedama** importō, 1
Sitsiilia Sicilia, ae, f.
solvama violō, 1
soo palūs, ūdis, f.
soovima optō, 1; cupiō, īvī (iī), ītum, 3 (tungivalt)
Sparta Sparta, ae, f.
spartlane Lacedaemonius, iī, m.
suguharu gēns, gentis, f.
sundima cōgō, coēgī, coāctum, 3
surema morior, rtuus s., 3 *(part. fut.* moritūrus)
surm mors, rtis, f.
suruma (alla) opprimō, pressī, pressum, 3
suu ōs, ōris, n.
suur māgnus, a, um
suurus māgnitūdō, dinis, f.
suutma possum, potuī, posse
suvi aestās, ātis, f.
sõber amīcus, ī, m.
sõbratar amīca, ae, f.
sõda bellum, ī, n.
sõdima bellō, 1
sõdur mīles, litis, m.
sõimamine contumēlia, ae, f.
sõitma vehor, vectus s., 3; currō, cucurrī, cursum, 3
~ **laevaga** nāvigō, 1
sõjalaev nāvis longa, nāvis longae, f.
sõjavägi exercitus, ūs, m.
sõna verbum, ī, n.
~ **kuulma** pāreō, ruī, —, 2 *(c. dat.)*
sõprus amīcitia, ae, f.
sõrm digitus, ī, m.
sõrmus ānulus, ī, m.
sööming epulae, ārum, f.
süda cor, cordis, n.
sügav profundus, a, um; altus, a, um
sügis autumnus, ī, m.
sündima nāscor, nātus s., 3
sündinud nātus, a, um
sünni- nātālis, e
süü culpa, ae, f.

T.

taga post *(c. acc.)*
tagajärg ēventus, ūs, m.

tagasi astuma recēdō, cessī, cessum, 3
~ **juhtima** redūcō, dūxī, ductum, 3
~ **rändama** remigrō, 1
~ **tooma** redūcō, dūxī, ductum, 3
~ **tulema** redeō, iī, itum, īre; revertor, vertī, vertī; remeō, 1
tagavara cōpia, ae, f.
tahtma volō, voluī, velle
tahvel tabula, ae, f.
taim planta, ae, f.
takistama impediō, 4
tall āgnus, ī, m.
talu vīlla, ae, f.
talupoeg rūsticus, ī, m.
talv hiems, mis, f.
tamm quercus, ūs, m.; rōbur, oris, n.
taotlus studium, iī, n.
tapma caedō, cecīdī, caesum, 3; interficiō, fēcī, fectum, 3; necō, 1; occīdō, cīdī, cīsum, 3
tark sapiēns, entis
tarvitama ūtor, ūsus s., 3 (*c. abl.*)
tarvitusele võtma adhibeō, buī, bitum, 2
teada saama cōgnōscō, nōvī, nitum, 3
teade nuntius, iī, m.
teadma sciō, 4
mitte ~ nesciō, 4
teatama nuntiō, 4
teater theātrum, ī, n.
tee iter, ineris, n.; via, ae, f.
teekond iter, itineris, n.
teeneid osutama mereor, ritus s., 2 (dē aliquō, dē aliquā rē)
teenima serviō, 4
tegema agō, ēgī, āctum, 3; faciō, fēcī, factum, 3
ülesandeks ~ mandō, 1
tegev strēnuus, a, um; industrius, a, um
tegevus negōtium, iī, n.; opera, ae, f.
teie vōs
~ **(oma)** vester, tra, trum
teine alius, a, ud
~ **(kahest)** alter, tera, terum
tema is, ea, id
tempel templum, ī, n.
teos opus, eris, n.
terav ācer, ācris, ācre
teravili frūmentum, ī, n.
tere salvē, avē (ühele); salvēte, avēte (mitmele)
terve (= kogu) tōtus, a, um
terve olema valeō, luī, —, 2
tervis valētūdō, dinis, f.
tervitama salūtō, 1
Tiber Tiberis, is, m.
tihe dēnsus, a, um
tiib āla, ae, f.; cornū, ūs, n. (sõjaväes)
toimetus negōtium, iī, n.
toit cibus, ī, m.
toitma alō, aluī, altum, 3
tolm pulvis, eris, m.
too ille, a, ud; iste, ista, istud
tooma afferō, attulī, allātum, afferre;
juurde ~ apportō, 1
välja ~ ēdūcō, ēdūxī, ēductum, 3
torm tempestās, ātis, f.
tribuun tribūnus, ī, m.
Trooja Troia, ae, f.
tsirkus circus, ī, m.

tugev fīrmus, a, um; rōbustus, a, um; vehemēns, mentis
tugevdama fīrmō, 1
tuhat mīlle
tulema veniō, vēnī, ventum, 4
juurde ~ accēdō, accessī, accessum, 3
tagasi ~ redeō, iī, itum, īre; revertor, revertī, revertī; remeō, 1
tulemus ēventus, ūs, m.
tuli ignis, is, m.
tund hōra, ae, f.
tundma (ära) cōgnōscō, nōvī, nitum, 3
tunnistaja testis, is, c.
tunnistama cōnfiteor, fessus s., 2
tuntud nōtus, a, um; nōbilis, e
tuvi columba, a, f.
tõeline vērus, a, um
tõendan aiō
tõotama polliceor, citus s., 2
tõttama festīnō, 1
tõttu ob (*c. acc.*); propter (*c. acc.*)
tähelepanelik attentus, a, um
tähele panemata jätma neglegō, lēxī, lēctum, 3
tähelepanuväärne memorābilis, e
täht (kirja-) littera, ae, f.
tähtis gravis, e
täis plēnus, a, um
täitma expleō, plēvī, plētum, 2
täna hodiē
tänama grātiās agere
tänu grātia, ae, f.
töö labor, ōris, m.; opera, ae, f. (tegevus); opus, eris, n. (valmis)
töökas industrius, a, um
töötama labōrō, 1
tütar fīlia, ae, f.
tütarlaps puella, ae, f.
tüürima gubernō, 1

U.

ujuma natō, 1
ulatuma pateō, tuī, —, 2
unustama oblīvīscor, lītus s., 3 *(c. gen.)*
usaldama cōnfīdō, fīsus s., 3 *(c. dat.)*; crēdō, didī, ditum, 3 *(c. dat.)*
usin sēdulus, a, um
usinus dīligentia, ae, f.
uskuma crēdō, didī, ditum, 3 *(c. dat.)*
uus novus, a, um

V.

vaatama spectō, 1
vaatlema spectō, 1
vaba līber, bera, berum
~ olema vacō, 1
vabastama līberō, 1
vaene pauper, eris
vaenlane hostis, is, c.
vaga pius, a, um
vahel inter *(c. acc.)*
vaheldus varietās, ātis, f.
vahva fortis, e
vahvus fortitūdō, dinis, f.
vaid sed
vaigistama sēdō, 1
vaikima taceō, cuī, citum, 2
vaim animus, ī, m.; mēns, mentis, f.
vaimuanne ingenium, iī, n.
vale falsus, a, um
valesti falsō
valetama mentior, 4

valima creō, 1
välja ~ ēligō, ēlēgī, ēlēctum, 3
valitsema imperō, 1
vallutama expūgnō, 1; occupō, 1; capiō, cēpī, captum, 3
valmis parātus, a, um
valmistama parō, 1
ette ~ praeparō, 1
vana vetus, eris; antīquus, a, um (muistne)
on ~ nātus, a est
vanaema avia, ae, f.
vanaisa avus, ī, m.
vanem parēns, entis, c.
vanemad parentēs, um ja ium, m.
vangistama capiō, cēpī, captum, 3
vangla carcer, eris, m.
vanker currus, ūs, m.
vaprus virtūs, ūtis, f.
varem anteā
vargus fūrtum, ī, n.
vari umbra, ae, f.
varsti brevī; mox
vastama respondeō, pondī, pōnsum, 2
vastu contrā; obviam (teel)
vastupidine dīversus, a, um
vedama vehō, vēxī, vectum, 3
sisse ~ importō, 1
veebruar Februārius, iī, m.
veel mitte nōndum
vein vīnum, ī, n.
vend frāter, tris, m.
veri sanguis, inis, m.
vesi aqua, ae, f.
vestlus colloquium, iī, n.
viga error, ōris, m.; vitium, iī, n.
viha īra, ae, f.
vihane īrātus, a, um
vihkama ōdī, isse
viima (läbi, üle) trādūcō, dūxī, ductum, 3
viimaks dēnique
viis quīnque
viis, i modus, ī, m.; mōs, mōris, m.
vilets miser, era, erum
vili frūctus, ūs, m.; pōmum, ī, n. (puuvili); frūmentum, ī, n. (teravili)
viljakas fertilis, e; fēcundus, a, um
villa vīlla, ae, f.
voolama fluō, flūxī, —, 3
voorus virtūs, ūtis, f.
või (sidesõna) aut
või (küsimuses) an
võib-olla fortasse
võim imperium, iī, n.; potestās, ātis, f.
võima possum, potuī, posse
võimas vehemēns, mentis
võistlus certāmen, minis, n.
võit victōria, ae, f.
võitja victor, ōris, m.
võitlema contendō, ndī, ntum, 3; dīmicō, 1; pūgnō, 1
võitlus pūgna, ae, f.; certāmen, minis, n.
võitma vincō, vīcī, victum, 3; superō, 1
võlgnema dēbeō, buī, bitum, 2
võtma (enda alla) occupō, 1
väga māgnopere
väike parvus, a, um
väimees gener, erī, m.
väli campus, ī, m.
välja juhtima, viima ēdūcō, dūxī, ductum, 3
~ valima ēligō, ēlēgī, ēlēctum, 3

~ **tooma, viima** efferō, extulī, ēlātum, efferre
väljapaistev ēgregius, a, um
väljaspool extrā (*c. acc.*)
väljuma ēgredior, ēgressus s., 3
välk fulmen, minis, n.
vältima vītō, 1
värskendama recreō, 1
värv color, colōris, m.

Õ.

õhtu vesper, erī, m.
õhtul vesperī
õigus iūs, iūris, n.
õis flōs, flōris, m.
õitsema flōreō, ruī, —, 2
õnn fortūna, ae, f.
õnnelik fēlix, līcis; beātus, a, um
õnnetu miser, era, erum
õnnetus calamitās, ātis, f.
õnnis beātus, a, um
õpetaja magister, trī, m.
õpetama doceō, cuī, ctum, 2
õpetus disciplīna, ae, f.; praeceptum, ī, n.
õpilane discipulus, ī, m.
õping studium, iī, n.
õppetund schola, ae, f.
õppetükk pēnsum, ī, n.
õppima discō, didicī, —, 3
õu aula, ae, f.
õun mālum, ī, n.
õunapuu mālus, ī, f.

Ä.

äge ācer, ācris, ācre
äkki subitō
ära kuivama inārēscō, āruī, —, 3
~ **minema** abeō, iī, itum, īre; discēdō, cessī, cessum, 3
äratama excitō, 1
ärritama irrītō, 1
ässitama incitō, 1

Ö.

öö nox, noctis, f.

Ü.

üheksa novem
ühes cum (*c. abl.*)
ühes (koos) ūnā
üks ūnus, a, um
üle dē (*c. abl.*)
ülejäänud reliquus, a, um
ülekohtune iniūstus, a, um
ülekohus iniūria, ae, f.
ülemine superior, ius
ülemjuhataja imperātor, ōris, m.
ülesandeks tegema mandō, 1
üles kasvatama ēducō, 1
ületama superō, 1
ümber circum (*c. acc.*); circā (*c. acc.*)
ütlema dīcō, dīxī, dictum, 3 (*imperat.* dīc); inquam (otseses kõnes); aiō

Ladina-eesti sõnastik.

A.

ā (konson. ees), **ab** (*praep. c. abl.*) juurest, poolt; -lt

abdūcō, dūxī, ductum, 3 ära juhtima, ära viima

abeō, iī, itum, īre ära minema

absum, āfuī, abesse ära olema, eemal olema; puuduma

accēdō, cessī, cessum, 3 juurde astuma, tulema

accipiō, cēpī, ceptum, 3 vastu võtma; saama

accūrātus, a, um hoolikas, täpne

accūsō, 1 süüdistama

ācer, ācris, ācre terav; äge; elav

aciēs, ēī, f. tera; lahingurivi

ad (*praep. c. acc.*) juurde, juures; kuni

adeō niivõrd

adeō, iī, itum, īre juurde minema, tulema

adhibeō, buī, bitum, 2 rakendama, tarvitusele võtma

adhūc seniajani, seni(ni)

admīror, 1 imestama, imestlema

admodum väga

admoneō, nuī, nitum, 2 manitsema

adorior, rtus s., 4 (*c. acc.*) kallale tungima, ründama

adsum, adfuī (affuī), adesse kohal, juures olema; aitama

adveniō, vēnī, ventum, 4 juurde tulema

adventus, ūs, m. päralejõudmine, saabumine

adversārius, iī, m. vastane

aedificium, iī, n. ehitis, hoone

aedificō, 1 ehitama

aegrē vastumeelselt, tusaselt, halvatujuliselt

aegrē ferre tusane, pahane olema

aegrōtus, a, um haige

Aegyptius, iī, m. egiptlane

Aegyptus, ī, f. Egiptus

aes, aeris, n. vask

Aesōpus, ī, m. Aisopos (kreeka valmikirjanik)

aestās, ātis, f. suvi

aetās, ātis, f. iga; ajastu, ajajärk

aeternus, a, um igavene

afferō, attulī, allātum, afferre juurde kandma, tooma

Āfrica, ae, f. Aafrika

ager, grī, m. põld

Agēsilāus, ī, m. Agesilaos (Sparta kuningas)

agitō, 1 ajama, (siia-sinna) kihutama

āgnus, ī, m. tall

agō, ēgī, āctum, 3 ajama; tegema; veetma

agricola, ae, m. põllumees

agricultūra, ae, f. põlluharimine, põllundus
aiō ütlen, tõendan
āla, ae, f. tiib
Alexander, drī, m.
aliquamdiū mõnda aega
aliquandō kord, kunagi
aliquī, aliqua, aliquod mingi, mõnesugune, mõni
aliquot mõni
alius, a, ud teine (mitmest)
Allia, ae, f. (jõgi Laatsiumis, Itaalias)
alō, aluī, altum, 3 toitma
Alpēs, ium, f. Alpid
alter, era, erum teine (kahest)
altus, a, um kõrge; sügav
ambulo, 1 jalutama
amīcitia, ae, f. sõprus
amīcus, ī, m. sõber
āmittō, mīsī, missum, 3 lahti laskma, (maha) jätma; kaotama, minetama
amō, 1 armastama
amor, ōris, m. armastus
amphitheātrum, ī, n. amfiteater (rooma vabaõhuteater)
amplius enam
amplus, a, um laialdane, avar, suur
amputō, 1 ära lõikama
an või (küsilauses)
ancilla, ae, f. teenija, tüdruk, teenijatüdruk, ümmardaja
ancora, ae, f. ankur
angustiae, ārum, f. kitsus, kitsastee
animal, ālis, n. elusolend, loom
animus, ī, m. hing, vaim; meeleolu
annus, ī, m. aasta
ānser, eris, m. hani
ante (*praep. c. acc.*) ees; enne
anteā enne, varem
antīquus, a, um vana, muistne
ānulus, ī, m. sõrmus
aper, aprī, m. metssiga
appellō, 1 nimetama
appetō, tīvī, tītum, 3 ihaldama, püüdma
appropinquō, 1 lähenema
Aprīlis, is, m. aprill
aptō, 1 külge, käepärast panema; valmis seadma, valmistama
aptus, a, um sobiv, kohane
apud (*praep. c. acc.*) juures
aqua, ae, f. vesi
aquila, ae, f. kotkas
āra, ae, f. altar
arbor, oris, m. puu
argentum, ī, n. hõbe
Ariovistus, ī, m. (germaanlaste vürst)
arma, ōrum, n. (kaitse)relvad
arō, 1 kündma
ars, artis, f. kunst, käsitöö
artifex, ficis, c. kunstnik
arx, arcis, f. kindlus, kants
Asia, ae, f. Aasia; Väike-Aasia
asinus, ī, m. eesel
aspernor, 1 eemale tõrjuma, ära tõukama; (ära) põlgama, hülgama
assentior, sēnsus s., 4 (*c. dat.*) nõustuma, pooldama
assuēfaciō, fēcī, factum, 3 harjunuks tegema; *pass.* harjuma
at aga, kuid
Athēnae, ārum, f. Ateena
Athēniēnsis, is, m. ateenlane

atque ning, ja
attentus, a, um tähelepanelik
Attica, ae, f. Atika (tähtsaim Kesk-Kreeka maakond)
Atticus, ī, m. (Cicero sõber)
auctor, ōris, m. algataja, rajaja, autor
auctōritās, ātis, f. mõju, autoriteet
audācia, ae, f. julgus; jultumus
audāx, ācis julge; jultunud
audeō, ausus s., 2 julgema
audiō, 4 kuulma, kuulama
auferō, abstulī, ablātum, auferre ära viima
Aufidus, ī, m. (jõgi Apuulias)
Augustus, ī, m. Augustus; august
aula, ae, f. õu
aureus, a, um kuldne
auris, is, f. kõrv
aurum, ī, n. kuld
Ausculum, ī, n. (linn Lõuna-Itaalias)
aut või
aut ... aut kas ... või
autem aga, kuid
autumnus, ī, m. sügis
auxilium, iī, n. abi
avē ole tervitatud, tere
Aventīnus, ī, m. (üks Rooma 7-st künkast)
āvertō, rtī, rsum, 3 ära pöörama; eemaldama
avia, ae, f. vanaema
avis, is, f. lind
āvolō, 1 ära lendama
avus, ī, m. vanaisa

B.

Babylōn, ōnis, f.
barbarus, ī, m. välismaalane, barbar
beātus, a, um õnnis, õnnelik
bellō, 1 sõdima
bellum, ī, n. sõda
bellum cīvīle, bellī cīvīlis, n. kodusõda
bene hästi
bēstia, ae, f. loom, metsloom
bibō, bibī, —, 3 jooma
blandior, 4 (*c. dat.*) meelitama
bonum, ī, n. hüve
bonus, a, um hea
brevis, e lühike
Brūtus, M(ārcus), Brūtī, M., m.

C.

C. = Gāius
caecus, a, um pime (mittenägija)
caedō, cecīdī, caesum, 3 raiuma; tapma
Caelius mōns (üks Rooma 7-st künkast)
caelum, ī, n. taevas; ilm, ilmastik
Caesar, aris, m.
calamitās, ātis, f. õnnetus, häda; kaotus
calcar, āris, n. kannus
Calpurnia, ae, f. (Caesari abikaasa)
Camillus (L. Furius), Camillī (L. Furiī), m. (diktaator, gallide võitja)
campus, ī, m. väli
canis, is, c. koer
Cannae, ārum, f. (alevik Apuulias)
cantō, 1 laulma
capiō, cēpī, captum, 3 võtma; vallutama; vangistama
Capitōlium, iī, n. (muistse Rooma linna kindlus)

captīvus, a, um vangistatud; *subst.* vangistatu, (sõja)vang
caput, itis, n. pea
carcer, eris, m. vangla
carmen, minis, n. laul; luuletus
carō, carnis, f. liha
Carolus, ī, m. Karl, Kaarel
carpō, psī, ptum, 3 kitkuma, noppima
Carthāginiēnsēs, ium, m. kartaagolased
cārus, a, um kallis, armas
casa, ae, f. onn, hurtsik
Cassius, C. (Gāius), Cassiī, C., m.
castra, ōrum, n. laager
cāsū (*abl.*) juhuslikult
cāsus, ūs, m. juhus
Catilīna (L. Sergius), Catilīnae (L. Sergiī), m.
causa, ae, f. põhjus
causā (*c. gen.*) otstarbel; pärast, tõttu; -ks
cautus, a, um ettevaatlik
caveō, cāvī, cautum, 2 (*c. acc.*) hoiduma
celeber, bris, bre rahvarikas; kuulus
celebrō, 1 rohkearvuliselt külastama; pühitsema; ülistama
celer, eris, ere kiire
celeritās, ātis, f. kiirus
cēna, ae, f. lõunasöök
cēnō, 1 lõunastama, einestama, sööma
centum (käändumatu) sada
cēra, ae, f. vaha
certāmen, minis, n. võitlus; võistlus
certē kindlasti
cēterus, a, um muu, teine
cibus, ī, m. toit
Cicerō, ōnis, m. (kuulus rooma kõnemees ning kirjanik)
Cimōn, ōnis, m. Kimon (Ateena väejuht)
circā (*praep. c. acc.*) ümber
circulus, ī, m. sõõr, ring
circum (*praep. c. acc.*) ümber
circumstō, stetī, —, 1 ümber seisma, ümber piirama
circus, ī, m. tsirkus
citō kiiresti
cīvīlis, e kodanlik
cīvis, is, c. kodanik
cīvītās, ātis, f. riik, kogukond
clādēs, is, f. kaotus
clam salaja
clāmō, 1 kisama, karjuma
clāmor, ōris, m. kisa
clārus, a, um selge; kuulus
classis, is, f. laevastik; klass
coepī, isse algama, hakkama
cōgnōscō, nōvī, nitum, 3 ära tundma, teada saama, tundma õppima
cōgō, coēgī, coāctum, 3 sundima; koguma
collēga, ae, m. kolleeg, ametikaaslane
collis, is, m. küngas
collocō, 1 asetama, paigutama
colloquium, iī, n. vestlus, kõnelus
colō, coluī, cultum, 3 harima; austama
color, ōris, m. värv
Colossēum, ī, n. (kuulus amfiteater Roomas)
columba, ae, f. tuvi
commendō, 1 usaldama; üle andma
committō, mīsī, missum, 3 kokku

laskma, kokku viima; ühendama

proelium ~ lahingut alustama

comoedia, ae, f. komöödia

comparō, 1 valmistama

complūrēs, a (*gen.* **-ium**) paljud

compōnō, posuī, positum, 3 kokku panema, koostama; sõlmima

comportō, 1 kokku kandma

conciliō, 1 ühendama, lähendama, (enda poole) võitma; hankima

condiō, 4 sisse tegema, vürtsitama; balsameerima

condō, didī, ditum, 3 asutama, rajama

cōnfīdō, fīsus s., fīdere (*c. dat.*) usaldama

cōnfiteor, fessus s., 2 (üles) tunnistama

coniūro, 1 vandeseltsi moodustama

cōnor, 1 püüdma, katsuma, katsetama

cōnsentiō, sēnsī, sēnsum, 4 nõustuma

consīdō, sēdī, sessum, 3 laskuma; peatuma jääma, asuma; istuma

cōnsilium, iī, n. nõu, nõuanne; kavatsus, plaan

cōnsistō, stitī, —, 3 seisma jääma, peatuma

cōnstituō, tuī, tutum, 3 otsustama, (kindlaks) määrama

cōnsuētūdō, dinis, f. harjumus

cōnsul, sulis, m. konsul

cōnsulō, suluī, sultum, 3 (*c. acc.*) nõu küsima

cōnsultātiō, ōnis, f. nõupidamine

cōnsultō, 1 nõu pidama, (järele) kaaluma

cōnsūmō, mpsī, mptum, 3 (ära) tarvitama, kulutama

contendō, ndī, ntum, 3 (ennast) pingutama, püüdma; ruttama, tõttama; võitlema; võistlema

contentus, a, um rahul, rahuldatud

contineō, tinuī, tentum, 2 (koos) hoidma; sisaldama

contrā (*praep. c. acc.*) vastu

contumēlia, ae, f. sõim, sõimamine; solvamine

conveniō, vēnī, ventum, 4 kokku tulema

convocō, 1 kokku kutsuma

cōpia, ae, f. tagavara; küllus; hulk

cōpiae, ārum, f. sõjavägi

cor, cordis, n. süda

Corinthus, ī, f. Korinthos (linn samanimelisel maakitsusel Kesk- ja Lõuna-Kreeka vahel)

cornū, ūs, n. sarv; tiib (sõjaväes)

corpus, oris, n. keha

corrigō, rēxī, rēctum, 3 parandama

Corvīnus (M. Valerius), Corvīnī (M. Valeriī), m. (Rooma ohvitser)

corvus, ī, m. kaaren, ronk

cotīdiē iga päev

crās homme

crēdō, cidī, ditum, 3 (*c. dat.*) uskuma; usaldama

creō, 1 valima

Crēta, ae, f. Kreeta

crūdēlis, e julm

culpa, ae, f. süü

cum kui, iga kord kui

cum (*praep. c. abl.*) ühes, koos, -ga

cūnctus, a, um kõik, kogu

cupiō, īvī (iī), ītum, 3 ihaldama, (tungivalt) soovima, himustama

cūr miks, mispärast
cūra, ae, f. hool, mure
cūria, ae, f. kuuria (senati istungite hoone)
cūrō, 1 *(c. acc.)* hoolitsema; ravima
currō, cucurrī, cursum, 3 jooksma; sõitma
currus, ūs, m. vanker
Cyclōps, ōpis, m. kükloop (mütoloogiline ühe silmaga hiiglane)
Cȳrus, ī, n. Küros (Pärsia kuningas)

D.

Daedalus, ī, m. Daidalos (müütiline kreeka taidur ning leiutaja)
Dārēus, ī, m. (Pärsia kuningas)
dē *(praep. c. abl.)* pealt; üle, kohta; -st
dea, ae, f. jumalanna
dēbeō, buī, bitum, 2 võlgnema; pidama (kohustatud olema)
decem kümme
December, bris, m. detsember
dēcernō, crēvī, crētum, 3 otsustama
dēcidō, cidī, —, 3 alla, maha kukkuma
dēcipiō, cēpī, ceptum, 3 petma
dēfendō, endi, ēnsum; 3 kaitsema
dēferō, dētulī, dēlātum, dēferre üle kandma, üle andma; ette kandma, teatama
deinde seejärel, siis
dēlectō, 1 lõbustama, rõõmustama; kütkestama
dēleō, lēvī, lētum, 2 hävitama, lõhkuma
dēligō, lēgī, lēctum, 3 välja valima
Delphicus, a, um Delfi (täiendina)
dēmōnstrō, 1 näitama; selgitama
dēnique lõpuks, viimaks
dēns, dentis, m. hammas
dēnsus, a, um tihe
dēscrībō, scrīpsī, scrīptum, 3 kirjeldama
dēspērō, 1 lootust kaotama, meelt heitma
dēsum, dēfuī, dēesse puuduma, puudu olema
deus, ī, m. jumal
dēvorō, 1 alla neelama
dexter, tra, trum parem, parempoolne
dīcō, dīxī, dictum, 3 (*imperat.* **dīc**) ütlema, rääkima
diēs, diēī, m. päev
differō, distulī, dīlātum, differre laiali kandma; edasi lükkama
difficilis, e raske, ränk
diffīdo, fīsus s., fīdere *(c. dat.)* mitte usaldama
digitus, ī, m. sõrm
dīligēns, gentis hoolas
dīligentia, ae, f. hoolsus, usinus
dīmicō, 1 võitlema
dīmittō, mīsī, missum, 3 laiali saatma, lahti laskma
Diogenēs, is, m. (kreeka filosoof IV saj. e. m. a.)
Diomēdēs, is, m. (kreeka kangelane Trooja sõjas)
discēdō, cessī, cessum, 3 lahkuma, ära minema
disciplīna, ae, f. õpetus; kord, distsipliin
discipula, ae, f. naisõpilane

discipulus, ī, m. (mees)õpilane
discō, didicī, —, 3 õppima
discordia, ae, f. lahkmeel
disputō, 1 vaidlema
dissimilis, e mittesarnane, erinev
dissuādeō, suāsī, suāsum, 2 (*c. acc.*) vastu väitma; ära laitma
distinguō, tīnxī, tīnctum, 3 eristama, vahet tegema
diū kaua
dīvēs, vitis rikas
dīvitiae, ārum, f. rikkus(ed)
dō, dedī, datum, dare (1) andma **aurēs ~** tähelepanu kinkima, tähelepanelikult jälgima
doceō, cuī, ctum, 2 õpetama
doctus, a, um õpetatud
dolus, ī, m. kavalus; pettus
domī kodus, kodu
domicilium, iī, n. eluase, elamu
dominus, ī, m. isand, valitseja
domus, ūs, f. maja
dōnec seni kui, kuni
dōnō, 1 kinkima; andma
dōnum, ī, n. and, annetus; kink, kingitus
dormiō, 4 magama
dubium, iī, n. kahtlus
dūcō, dūxī, ductum, 3 juhtima; viima
dulcis, e magus
dum kuni; sellal kui
duo, duae, duo kaks
dūrus, a, um kõva; karm
dux, ducis, c. juht, pealik

E.

ē (konson. ees, *praep. c. abl.*) seest; -st
Ecbatana, ōrum, n. (Meedia pealinn)
ecce ennäe
ecquid kas, vist, ju
ēdiscō, ēdidicī, —, 3 pähe õppima
ēducō, 1 (üles) kasvatama
ēdūcō, dūxī, ductum, 3 välja juhtima, välja viima
effēminō, 1 naiselikuks muutma, (ära) hellitama
efferō, extulī, ēlātum, efferre välja kandma, välja viima, välja tõstma
ego mina, ma
ēgregius, a, um väljapaistev, oivaline
Electra, ae, f. Elektra (Mükena kuninga Agamemnoni tütar)
ēligo, lēgī, lēctum, 3 välja valima
enim sest, nimelt
Ennius, Q(uīntus), Enniī; Q., m. (rooma luuletaja III—II saj. e. m. a.)
eō sinna
eō, iī, itum, īre minema
Ephesus, ī, f. Efesos (linn Väike-Aasia läänerannikul)
Ēpīrōtēs, ae, m. epeiroslane
Ēpīrus, ī, f. Epeiros (maakond Põhja-Kreekamaal)
epistula, ae, f. kiri
epulae, ārum, f. sööming
eques, itis, m. ratsanik
equester, tris, tre ratsa-
equitātus, ūs, m. ratsavägi
equus, ī, m. hobune
error, ōris, m. eksitus, viga
estō olgu, ta peab olema
Estōnicus, a, um eesti

ēsuriō, 4 süüa tahtma, näljane olema
et ja, ning; ka
et... et nii(hästi) ... kui ka
etiam ka, isegi, -gi
Eurōpa, ae, f. Euroopa
Eurōtās, ae, f. (jõgi Lakoonias)
ēventus, ūs, m. tulemus, tagajärg
ex *(praep. c. abl.)* seest, -st
excēdō, cessī, cessum, 3 välja tulema, välja minema
excitō, 1 (üles) äratama; ergutama, õhutama
exclāmō, 1 hüüdma
excōgitō, 1 välja mõtlema
exemplum, ī, n. näide; eeskuju
exeō, exiī, exitum, exīre välja minema, väljuma
exercitus, ūs, m. sõjavägi
exiguus, a, um vähene, kasin
experior, rtus s., 4 järele, läbi proovima; järele katsuma
expleō, plēvī, plētum, 2 täitma; küllastama
sitim ~ janu kustutama
explicō, 1 seletama
expōnō, posuī, positum, 3 välja panema; ette kandma
expūgnō, 1 vallutama
exspectō, 1 ootama
extrā *(praep. c. acc.)* väljaspool

F.

fābella, ae, f. jutuke
fābula, ae, f. jutt, lugu, muinasjutt; valm; näidend
facile kergesti, hõlpsasti
facilis, e kerge, hõlpus
faciō, fēcī, factum, 3 tegema
factum, ī, n. tegu
fallō, fefellī, —, 3 petma
falsō ekslikult, valesti
falsus, a, um ekslik, vale
famēs, is, f. nälg
familiāris, e perekondlik, sõbralik; *subst.* sõber
Februārius, iī, m. veebruar
fēcundus, a, um viljakas
fēlīcitās, ātis, f. õnn
fēlīx, īcis õnnelik
ferē peaaegu
ferō, tulī, lātum, ferre kandma
ferrum, ī, n. raud
fertilis, e viljakas, viljakandev
festīnō, 1 ruttama, tõttama
fidēs, eī, f. truudus, usaldus, usaldusväärsus; usk
fīlia, ae, f. tütar
fīlius, iī, m. *(voc. sing.* **fīlī)** poeg
fingō, fīnxī, fictum, 3 kujundama; välja mõtlema
fīniō, 4 lõpetama
fīnis, is, m. piir; lõpp; eesmärk, otstarve
fīnitimus, a, um naabruses asuv, naaber-
fīnitimus, ī, m. naaber
fiō, factus s., fierī saama, sündima; tahtma
firmō, 1 tugevdama, kinnitama
firmus, a, um tugev, kindel
fleō, flēvī, flētum, 2 nutma
flōreō, ruī, —, 2 õitsema; hiilgama
flōs, flōris, m. õis; lill
flūmen, minis, n. jõgi
fluō, flūxī, —, 3 voolama
fluvius, iī, m. jõgi
focus, ī, m. kolle, kodukolle
foedus, eris, n. liit; leping
fōns, fontis, m. allikas, läte

fors, —, f. (*abl.* **forte,** muud käänded puuduvad) juhus
fortasse vahest, võib-olla
fortis, e tugev; vahva
fortitūdō, dinis, f. vahvus, vaprus
fortūna, ae, f. saatus, õnn
fossa, ae, f. kraav
frangō, frēgī, frāctum, 3 murdma
frāter, frātris, m. vend
frīgidus, a, um külm
frōns, frontis, f. laup, otsaesine
frūctus, ūs, m. vili; tulu
frūmentum, ī, n. teravili
frūstra asjata
fuga, ae, f. põgenemine
fugiō, fūgī, fugitum, 3 põgenema
fugō, 1 põgenema ajama
fulmen, minis, n. välk
fundō, fūdī, fūsum, 3 (välja) valama; põgenema ajama
furor, ōris, m. maruviha; hullustus
fūrtum, ī, n. vargus
fūrtum facere varastama

G.

Gāius, ī, m. (rooma mehenimi)
galea, ae, f. kiiver (tavaliselt nahast)
Gallia, ae, f. (umb. praeguse Prantsusmaa ala)
gallīna, ae, f. kana
gallus, ī, m. kukk
Gallus, ī, m. gall, gallialane
gaudeō, gavīsus s., gaudēre *(c. abl.)* rõõmutsema
gaudium, iī, n. rõõm
gener, erī, m. väimees
gēns, gentis, f. suguharu, rahvas
Germānī, ōrum, m. germaanlased
gerō, gessī, gestum, 3 kandma; korda saatma; pidama
gestō, 1 kandma
gladiātor, ōris, m. gladiaator
gladius, iī, m. mõõk
glaeba, ae, f. mullapank
glōria, ae, f. kuulsus, au
glōrior, 1 kiitlema, hooplema
glōriōsus, a, um kiitlev, hooplev; kiitleja, hoopleja
Gordium, iī, n. (linn Väike-Aasias)
gracilis, e graatsiline, sale
gradus, ūs, m. samm, aste
Graecī, ōrum, m. kreeklased
Graecia, ae, f. Kreeka(maa)
Graecus, a, um kreeka
Grānīcus, ī, m. (jõgi Väike-Aasias)
gravis, e raske; tähtis
grex, gregis, m. kari

H.

habeō, buī, bitum, 2 omama; evima
~ **honorem** au (austust) avaldama, (üles) näitama
sē ~ ennast tundma
habitō, 1 elama, asuma
habitus, ūs, m. välimus; riietus
Hadriānus, ī, m. (Rooma keiser II saj. m. ajaarv. järgi)
Haeduī, ōrum, m. häädulased (rahvas Gallias)
Halicarnassius, a, um halikarnaslane (Halikarnasose linn asetses Väike-Aasia edelaosas)
Hannibal, alis, m. (kuulus Kartaago väepealik)
herba, ae, f. rohi
Herculēs, is, m. Herakles (kreeka muinaskangelane)

herī eile
Hērodotus, ī, m. Herodotos (kreeka ajaloolane V saj. e. m. a.)
hīc siin
hic, haec, hoc see (siin, 1. is. kohta)
hiems, emis, f. talv
hinc siit
Hispānia, ae, f. Hispaania
histriō, ōnis, m. näitleja
hodiē täna
Homērus, ī, m. Homeros
homō, minis, m. inimene
honestus, a, um auväärne, õilis
honor, ōris, m. au, austus, auavaldus; auamet
honōrem habēre au (austust) avaldama, (üles) näitama
hōra, ae, f. tund
Horātius — Quīntus Horātius Flaccus, Quīntī Horātiī Flaccī, m. (kuulus rooma luuletaja keiser Augustuse ajal)
hortor, 1 manitsema, julgustama, õhutama
hortus, ī, m. aed
hostis, is, c. vaenlane
hūmānus, a, um inimlik; inimese
humilis, e madal
humus, ī, f. maa(pind)

I.

iam juba
iānua, ae, f. uks; sissekäik
Iānuārius, iī, m. jaanuar
Iānus, ī, m. (vana Itaalia päikesejumal, hiljem olid kõik algused temale pühendatud)
ibi seal
Īcarius, a, um Ikarose
Īcarus, ī, m. Ikaros (Daidalose poeg)
ictus, ūs, m. löök
īdem, eadem, idem seesama, sama
idōneus, a, um kõlblik, sobiv
Īdus, duum, f. iidus (kuu 13. või 15. päev)
igitur niisiis
ignis, is, m. tuli
ignōminia, ae, f. teotus
ille, illa, illud see, too
illūdō, lūsī, lūsum, 3 pilkama
illūstris, e hele; kuulus
imber, bris, m. vihm
imitāmentum, ī, n. järeleaimamine
imitor, 1 järele aimama, jäljendama, matkima
immēnsus, a, um mõõtmatu, määratu (suur)
impediō, 4 takistama
imperātor, ōris, m. ülemjuhataja; keiser
imperium, iī, n. võim; ülemjuhatus; riik
imperō, 1 käskima, käsutama; valitsema
impetrō, 1 saavutama
impetus, ūs, m. rünnak
impius, a, um jumalakartmatu, nurjatu
impōnō, posuī, positum, 3 (sisse, peale) paigutama, asetama
improbus, a, um autu, nurjatu
imprūdenter ebateadlikult; ettevaatamatult
impudēns, entis häbematu
in *(praep.)* **a.** *c. acc.* sisse, peale, -sse, -le; **b.** *c. abl.* sees, peal, -s, -l

inānis, e tühi
inārēscō, āruī, —, 3 (ära) kuivama
incendium, iī, n. tulikahju
incidō, cidī, —, 3 (sisse, peale) langema
incitō, 1 kiiresti liikuma panema; ergutama, õhutama
inclūdō, clūsī, clūsum, 3 kinni panema, sulgema (kuhugi)
incola, ae, c. elanik
incōnstantia, ae, f. püsimatus, muutlikkus
incumbō, cubuī, cubitum, 3 *(c. dat.)* laskuma, heitma (millelegi); pingutama (millekski)
incūriōsus, a, um muretu, hooletu, ükskõikne, lohakas
inde sealt; sellest ajast
indīcō, dīxī, dictum, 3 kuulutama, avalikult teatavaks tegema
industrius, a, um töökas
ineō, iniī, initum, inīre sisse minema, sisse astuma
īnferī, ōrum, m. manala jumalad; manala, allilm
īnferior, ius allpool asuv, alumine
īnferō, intulī, illātum, īnferre sisse kandma; tekitama, põhjustama
īnfīrmus, a, um jõuetu, nõrk
ingenium, iī, n. iseloom; vaimuanne
ingēns, gentis tohutu, määratu suur
inimīcitia, ae, f. vaen
inīquus, a, um ebatasane; ebasoodus; vaenulik
initiō *(abl.)* alguses
initium, iī, n. algus
iniūria, ae, f. ebaõiglus, ülekohus
iniūstus, a, um ebaõiglane, ülekohtune
inquam ütlen, lausun
īnsidiae, ārum, f. varitsus, lõks; salasepitsus
īnsīgnis, e silmapaistev, väljapaistev
īnsula, ae, f. saar
īnsuper pealeselle, lisaks
intellegō, lēxī, lēctum, 3 *(c. acc.)* aru saama
inter *(praep. c. acc.)* vahel, seas, keskel; kestel, jooksul
intereā vahepeal
interficiō, fēcī, fectum, 3 hukkama, tapma, surmama
interim vahepeal, seni
interior, ius seesmine
interrogō, 1 küsima
intrō, 1 sisse astuma, sisse pääsema
intus sees(pool); sisse(poole)
inūtilis, e kasutu
invādō, vāsī, vāsum, 3 sisse tungima
inveniō, vēnī, ventum, 4 leidma, leiutama
invītō, 1 (külla) kutsuma
ipse, ipsa, ipsum ise
īra, ae, f. viha
īrātus, a, um vihane
irrīdeō, rīsī, rīsum, 2 pilkama; (millegi üle) naerma
irrītō, 1 ärritama
is, ea, id see; tema
iste, ista, istud too; see (sinu)
ita nõnda, nii
Italia, ae, f. Itaalia
itaque ja nõnda; niisiis; seepärast
iter, itineris, n. tee, teekond

iterō, 1 kordama
iterum veel kord, teist korda
iūcundus, a, um meeldiv
Iūlius, a, um (rooma suguvõsa nimi)
Iūlius, iī, m. juuli
iungō, iūnxī, iūnctum, 3 ühendama, siduma
Iūnius, iī, m. juuni
Iūnō, ōnis, f. (Jupiteri abikaasa)
Iuppiter, Iovis, m. Jupiter (rooma peajumal)
iūs, iūris, n. õigus
iūs iūrandum, iūris iūrandī, n. vanne, vandetõotus
iussū (*abl.*) käsul, käsu peale
iūstus, a, um õiglane
iuvenis, is, m. noormees
iuventūs, ūtis, f. noorus
iuvō, iūvī, iūtum, 1 aitama

L.

L. = Lūcius
labor, ōris, m. töö, vaev
labōrō, 1 töötama
labyrinthus, ī, m. labürint
lac, lactis, n. piim
Lacedaemonius, iī, m. lakedaimonlane, spartlane
lacrima, ae, f. pisar
lacus, ūs, m. järv
laetitia, ae, f. rõõm
laetor, 1 *(c. abl.)* rõõmutsema
laetus, a, um rõõmus
lateō, tui, —, 2 peituma, varjatud olema, varjuma
Latīnus, a, um ladina
latitō, 1 peidus olema
lātus, a, um lai
laudō, 1 kiitma
laus, laudis, f. kiitus
lavō, lāvī, lautum, 1 pesema
lēgātus, ī, m. saadik; legaat
legiō, iōnis, f. leegion
legō, lēgī, lēctum, 3 lugema
leniō, 4 leevendama
lentus, a, um sitke; aeglane; rahulik
leō, ōnis, m. lõvi
lēx, lēgis, f. seadus
libellus, ī, m. raamatuke; märkmik; kiri
libenter meelsasti
liber, brī, m. raamat
līber, era, erum vaba
līberālitās, ātis, f. õilsameelsus; heldus, lahkus
līberō, 1 vabastama
līgneus, a, um puu-, puust
līgnum, ī, n. puit, puu
lingua, ae, f. keel
liquēscō, —, —, 3 sulama
littera, ae, f. (kirja)täht
litterae, ārum, f. kiri; teadused; kirjandus
lītus, oris, n. rand
locus, ī, m. koht; *plur.* **locī, ōrum, m.** kohad raamatus; **loca, ōrum, n.** maakohad
longitūdō, dinis, f. pikkus
longus, a, um pikk
loquor, locūtus s., 3 rääkima, kõnelema
Lūcius, iī, m. (rooma mehenimi)
lūctus, ūs, m. lein
lūdus, ī, m. mäng
lūgeō, lūxī, lūctum, 2 leinama
lūna, ae, f. kuu (taevakeha)
lupus, ī, m. hunt
lūx, lūcis, f. valgus

M. = Mārcus
Macedō, donis, m. makedoonlane
magister, trī, m. õpetaja
magistra, ae, f. naisõpetaja
magistrātus, ūs, m. riigiamet; ametnik
māgnificus, a, um suurepärane, tore
māgnitūdō, dinis, f. suurus
māgnopere väga
māgnus, a, um suur
Maius, iī, m. mai
mālō, māluī, mālle enam tahtma, eelistama
malum, ī, n. halbus, pahe
mālum, ī, n. õun
malus, a, um halb
mālus, ī, f. õunapuu
mandō, 1 ülesandeks tegema; üle andma; usaldama
māne (käändumatu subst.), **n.** hommik, hommikul
maneō, mānsī, mānsum, 2 jääma
Mānlius, iī, m. (üks Rooma kaitsjaid gallide sissetungi ajal)
manus, ūs, f. käsi; salk
Marathōn, ōnis, m. (alevik Atika idarannal)
Mārcus, ī, m. (rooma mehenimi)
mare, ris, n. meri
marmor, oris, n. marmor
Mārs, rtis, m. (roomlaste sõjajumal)
Mārtius, iī, m. märts
māter, tris, f. ema
mē mind, minuga
medicus, ī, m. arst
medius, a, um keskmine
mel, mellis, n. mesi
melius paremini
membrum, ī, n. liige
meminī, nisse mäletama
memorābilis, e tähelepanuväärne
memoria, ae, f. mälu; mälestus
memoriā tenēre meeles pidama
mendācium, iī, n. vale
mēns, mentis, f. mõistus, meel; vaim
mēnsis, is, m. kuu (aastas)
mentior, 4 valetama
mereor, ritus s., 2 (dē aliquō, dē aliquā rē) ära teenima; teeneid osutama (kellelegi, millelegi)
merīdiēs, ēī, m. keskpäev; lõuna
merx, rcis, s. kaup
meus, a, um minu (oma)
migrō, 1 rändama, (üle) minema
mīles, litis, m. sõdur
mīlitāris, e sõjaväeline, sõdurlik, sõja-
mīlle (*plur.* **milia**) tuhat
Miltiadēs, dis, m. (kuulus kreeka väejuht)
Minerva, ae, f. (Jupiteri tütar, kunsti- ja teadusejumalanna)
Mīnōs, ōis, m. (mütoloogiline Kreeta saare kuningas)
minuō, nuī, nūtum, 3 vähendama; väikeseks, peeneks tegema
mīror, 1 imestlema, imestama
mīrus, a, um imelik, imestusväärne
miser, era, erum vilets, õnnetu
mittō, mīsī, missum, 3 saatma
modo ... modo kord ... kord
moenia, ium, n. (linna)müürid
molestia, ae, f. raskus, ebameeldivus

moneō, nuī, nitum, 2 meelde tuletama; manitsema
monitus, ūs, m. manitsus; hoiatus
mōns, montis, m. mägi, mäestik
montānus, a, um mäe-; mägine
mordeō, momordī, morsum, 2 hammustama
morior, rtuus s., 3 *(part. fut.* **moritūrus)** surema
moror, 1 viibima; viivitama
mors, mortis, f. surm
mortuus, a, um surnud
mōs, mōris, m. komme, viis
mōtus, ūs, m. liikumine
moveō, mōvī, mōtum, 2 liigutama; mõjutama
mox varsti
mulier, ris, f. naine, naisterahvas
multī, ae, a paljud
multitūdō, dinis, f. hulk
multō *(abl.)* palju
multum *(adv.)* palju
mūnīmentum, ī, n. kindlustusvahend, kindlustus
mūniō, 4 kindlustama
mūrus, ī, m. müür
Mūsa, ae, f. muusa
mūsēum, ī, n. muuseum
mūtō, 1 muutma

N.

nam sest, nimelt
nārrō, 1 jutustama
nāscor, nātus s., 3 sündima
nātālis, e sünni-
natō, 1 ujuma
nātus, a, um sündinud
nātus, a est sündis, on sündinud; on vana
nauta, ae, m. meremees
nāvālis, e laeva-, mere-
nāvigō, 1 laevaga sõitma
nāvis, is, f. laev
nāvis longa sõjalaev
-ne kas (küsimuses)
nē ära, ärge(m); et mitte, selleks et mitte
Neāpolis, is, f. Napoli
nec ega, ja ei
nec ... nec ei ... ega
necō, 1 tapma
neglegō, lēxī, lēctum, 3 hooletusse jätma, tähele panemata jätma, ükskõikne olema
negōtium, iī, n. toimetus, tegevus
nēmō (ei) keegi, mitte keegi
Neptūnus, ī, m. (merejumal)
neque ega, ja ei
nesciō, 4 mitte teadma
Nīcolāus, ī, m.
niger, gra, grum must
nihil (mitte) midagi
nimis liiga
nimius, a, um liigne
nisi kui ei, kui mitte
nōbilis, e tuntud, kuulus
noceō, cuī, citum, 2 *(c. dat.)* kahjustama, kahju tegema
nōlō, nōluī, nōlle mitte tahtma
nōmen, minis, n. nimi
nōminō, 1 nimetama
nōn ei, mitte
nōndum veel mitte
nōnne kas tõesti mitte, eks (ometi)
nōnnūllus, a, um mõni
nōn sōlum ... sed etiam mitte ainult ... vaid ka
nōs meie, me; meid
nōscō, nōvī, nōtum, 3 tundma õp-

pima, teada saama; *perf.* **nōvī** tunnen, tean
noster, tra, trum meie (oma)
notō, 1 märkima, üles tähendama
nōtus, a, um tuntud, tuttav
novem üheksa
November, bris, m. november
novus, a, um uus
nox, noctis, f. öö
nūbēs, is, f. pilv
nūbilus, a, um pilvine
nūllus, a, um ei ükski, mitte mingi
Numa Pompilius, Numae Pompiliī, m. (teine Rooma kuningas)
numerō, 1 loendama; loetlema
numerus, ī, m. arv, hulk
nunc nüüd
nunquam mitte kunagi; (mitte) iialgi
nuntiō, 1 teatama
nuntius, iī, m. teade, sõnum; teataja, käskjalg
nūtriō, toitma, kasvatama

O.

ō oo, oh
ob (*praep. c. acc.*) pärast, tõttu
oblīviō, ōnis, f. unustamine, unustus
oblīvīscor, lītus s., 3 (*c. gen.*) unustama
obruō, ruī, rutum, 3 (kinni) katma, matma
obscūrus, a, um pime, tume
observō, 1 vaatlema, jälgima
obsēs, sidis, c. pantvang
obsum, obfuī, obesse kahju tooma; vastu olema
obtemperō, 1 (*c. dat.*) kuulekas olema (kellelegi), (kellegi) tahtmist täitma, alistuma
obtineō, tinuī, tentum, 2 oma käes pidama, valdama; saavutama
obviam vastu (teel)
occīdō, cīdī, cīsum, 3 tapma
occultō, 1 peitma, varjama
occupō, 1 enda alla võtma, okupeerima, hõivama
occurrō, currī, cursum, 3 vastu jooksma, vastu tulema
octō kaheksa
Octōber, bris, m. oktoober
oculus, ī, m. silm
ōdī, ōdisse vihkama
offerō, obtulī, oblātum, offerre ette kandma, ette panema, esitama, pakkuma
sē offerre vastu astuma, vastu minema
ōlim kord, kunagi
Olympus, ī, m. Olümpos (mägi Põhja-Kreekas, jumalate eluase)
omittō, mīsī, missum, 3 vahele jätma
omnīnō üldse
omnis, e iga; kogu, kõik
opera, ae, f. töö, tegevus
operam dare hoolt kandma, hoolitsema
opēs, um, f. varandus; väed
oppidum, ī, n. (väike)linn
opprimō, pressī, pressum, 3 alla suruma
oppūgnō, 1 ründama
ops, opis, f. võim; abi; vägi
optō, 1 soovima
opulentus, a, um rikas
opus, eris, n. töö, teos
ōrāculum, ī, n. oraakel

ōrātiō, ōnis, f. kõne
orbis, is, m. ring, sõõr
orbis terrārum maa(kera)
ōrdō, dinis, m. rida; seisus; kord
Orestēs, is, m. (Mükena kuninga Agamemnoni poeg)
orīgō, ginis, f. päritolu; algupära; algus
ōrnō, 1 kaunistama; varustama
ōrō, 1 paluma, palvetama
ōs, ōris, n. suu; nägu
os, ossis, n. kont, luu
ostendō, ndī, ntum, 3 näitama

P.

pāgus, ī, m. ringkond, maakond; küla
Palātīnus, a, um — mōns Palātīnus (üks Rooma 7-st künkast)
palūs, ūdis, f. soo
parātus, a, um valmis, valmisolev
parēns, rentis, c. vanem (isa, ema); *plur.* **parentēs, um** ja **ium, m.** vanemad
pāreō, ruī, —, 2 (*c. dat.*) sõna kuulma, alistuma
parō, 1 valmistama
pars, rtis, f. osa
parvus, a, um väike
passus, ūs, m. samm
patefaciō, fēcī, factum, 3 lahti tegema, avama
pateō, tuī, —, 2 laiuma; ulatuma
pater, tris, m. isa
patientia, ae, f. kannatlikkus
patior, passus s., 3 kannatama; sallima, lubama
patria, ae, f. isamaa
patulus, a, um laiaoksaline, lai
paucus, a, um vähene
paulō veidi, natuke
Paulus, ī, m. Paul
Paullus (L. Aemilius), Paullī (L. Aemiliī), m. (üks Rooma konsuleid Cannae lahingus)
pauper, eris vaene
pāx, pācis, f. rahu
pecūnia, ae, f. raha
pedester, tris, tre jala-
pellō, pepulī, pulsum, 3 tõukama; lööma
pendō, pependī, pēnsum, 3 maksma, tasuma
penna, ae, f. sulg
pēnsum, ī, n. õppetükk
per (*praep. c. acc.*) läbi, mööda; jooksul
peragrō, 1 läbi rändama
pereō, periī, peritum, perīre hukkuma
perīculōsus, a, um hädaohtlik
perīculum, ī, n. hädaoht
perītus, a, um kogenud, vilunud
permittō, misī, missum, 3 minna laskma; lubama
permoveō, mōvī, mōtum, 2 liigutama, liikuma panema
permūtātiō, ōnis, f. vahetamine, vahetus
permūtō, 1 vahetama
perniciēs, ēī, f. hukatus
perpetuō kestvalt, pidevalt
Persae, ārum, f. pärslased
perterreō, ruī, ritum, 2 ära hirmutama
perveniō, vēnī, ventum, 4 pärale jõudma, saabuma
pēs, pedis, m. jalg
petō, petīvī, petītum, 3 (kätte saada) püüdma, taotlema; paluma

Philippus, ī, m. (Makedoonia kuningas IV saj. e. m. a.)

philosophus, ī, m. filosoof

Phoenīcēs, um, m. föniiklased

Phrygia, ae, f. Früügia (maakond Väike-Aasias)

pictus, a, um maalitud

piger, gra, grum laisk

pigritia, ae, f. laiskus

pingō, pīnxī, pictum, 3 maalima

piscis, is, m. kala

pius, a, um vaga, jumalakartlik

placeō, cuī, citum, 2 meeldima

planta, ae, f. taim

Plautus, ī, m. Plautus (kuulus rooma komöödiakirjanik III—II saj. e. m. a.)

plēnus, a, um (*c. gen.*) täis

plērumque enamasti

Poenī, ōrum, m. puunlased, kartaagolased

poēta, ae, m. poeet, luuletaja

polliceor, citus s., 2 lubama, tõotama

Polus, ī, m.

Pompeiī, ōrum, m. (linn Kampaanias, Itaalias)

pomum, ī, n. puuvili

pōnō, posuī, positum, 3 asetama, panema

pōns, pontis, m. sild

populō, 1 ja **populor, 1** rüüstama, laastama

populus, ī, m. rahvas

pōpulus, ī, f. pappel

portō, 1 kandma

portus, ūs, m. sadam

poscō, poposci, —; 3 nõudma

possessiō, ōnis, f. valdus

possum, potuī, posse võima, suutma

post (*praep. c. acc.*) pärast; taga

posteā pärast(poole), hiljem

posterus, a, um järgnev, järgmine

postquam pärast seda kui

postulō, 1 nõudma

potestās, ātis, f. võim

potius ennem, pigemini

prae (*praep. c. abl.*) pärast, tõttu

praebeō, buī, bitum, 2 pakkuma, andma

praeceptum, ī, n. eeskiri, õpetus

praecipuē iseäranis

praeda, ae, f. saak

praemium, iī, n. tasu

praeparō, 1 ette valmistama

praesēns, sentis juuresolev; praegune

praesidium, iī, n. kaitse, kaitsesalk

praestāns, antis silmapaistev, oivaline

praesum, fuī, esse (*c. dat.*) eesotsas seisma, ülemaks olema, juhtima

praetereō, iī, itum, īre mööda minema, mööduma

prex, precis, f., taval. *plur.* **precēs, um, f.** palve

prīmō esmakordselt, alguses

prīnceps, cipis esimene; juht, valitseja

prior, prius endine, varem (komparatiiv superlatiivi **prīmus** juurde)

prīstinus, a, um endine

prius enne, varem

prō (*praep. c. abl.*) eest, asemel

proavus, ī, m. vanavanaisa, esiisa

probitās, ātis, f. ausus
probō, 1 heaks kiitma: proovima
probus, a, um aus
prōcēdō, cessī, cessum; 3 ette astuma; edasi minema
prōcōnsul, lis, m. prokonsul, asevalitseja
procul kaugel
prōcurrō, currī, cursum, 3 ette jooksma, ette tungima
proelior, 1 võitlema
proelium, iī, n. lahing
proelium committere lahingut alustama
profectō tõepoolest
proficīscor, fectus s., 3 teele asuma, (teele) minema
profundus, a, um sügav
prohibeō, buī, bitum, 2 tagasi hoidma, takistama
prope (*praep. c. acc.*) lähedal
proprius, a, um (*c. gen.*) oma; omane, iseloomulik
propter (*praep. c. acc.*) pärast, tõttu
prōsum, prōfuī, prōdesse kasu tooma, poolt olema
prōvincia, ae, f. provints
proximē viimati
proximus, a, um lähim; eelmine; viimane
prūdēns, dentis mõistlik, arukas
prūdentia, ae, f. arukus, elutarkus
pūblicus, a, um avalik
puella, ae, f. tütarlaps
puer, erī, m. poiss, laps
pueritia, ae, f. lapsepõlv
pūgna, ae, f. lahing, võitlus
pūgna nāvālis merelahing
pūgnō, 1 võitlema
pulcher, chra; chrum ilus
Pūnicus, a; um puunia
pūniō, 4 karistama
pūrus, a; um puhas
putō, 1 arvama, pidama
Pyrrhus; ī, m. Pürrhos (Epeirose kuningas)
Pȳthia, ae, f. püütia (Apolloni preestrinna Delfis, kes kolmjalal istudes ennustas tulevikku)

Q.

Q. = Quīntus
quaerō, quaesīvī, quaesītum 3 otsima; küsima
quaestiō, ōnis, f. küsimus
quam kui (võrdluses)
quamdiū kui kaua
quandō millal
quantum kui palju
quasi otsekui, just nagu
quattuor neli
-que ning, ja
quem ad modum millisel viisil, kuidas
quercus, ūs, f. tamm
querēla, ae, f. kaebus
quī, quae, quod kes, mis; missugune, milline
quia sest et, sellepärast et
quid? mis? miks?
quidem igatahes, küll; aga
quīnque viis
Quīntīlis, is, m. juuli
Quīntus, ī, m. (rooma mehenimi)
quis? kes?
quisque igaüks
quō kuhu
quod sest et, sellepärast et

quōmodo kuidas
quoniam sest et, sellepärast et
quoque ka
quot kui palju

R.

rādix, īcis, f. juur
rāmus, ī, m. oks
rapiō, puī, ptum, 3 röövima
rārō harva
recēdō, cessī, cessum, 3 tagasi astuma, taanduma
recitō, 1 ette lugema
recordor, 1 (endale) meelde tuletama, meenutama; mäletama
recreō, 1 värskendama, kosutama
rēctus, a, um õige
reddō, didī, ditum, 3 tagasi andma
redeō, iī, itum, īre tagasi minema, tagasi tulema, naasma
redūcō, dūxī, ductum, 3 tagasi juhtima, tagasi viima
referō, rettulī, relātum, referre tagasi viima; teatama
relinquō, līquī, lictum, 3 (maha) jätma
reliquus, a, um ülejäänud
remaneō, remānsī, remānsum, 2 (maha) jääma
remeō, 1 tagasi tulema, naasma
remigrō, 1 tagasi rändama, tagasi minema
remittō, mīsī, missum, 3 tagasi saatma; lahti, lõdvaks laskma; järele andma; vähendama
remōtus, a, um eemalolev, kauge
Remus, ī, m. (Rooma esimese kuninga Romuluse kaksikvend)
reperiō, repperī, repertum, 4 (üles) leidma, avastama
repetō, tīvī, tītum, 3 kordama
reportō, 1 tagasi kandma
rēs, reī, f. asi
rēs familiāris, reī familiāris, f. varandus, omand
resistō, stitī, (stitum), 3 seisma jääma; vastupanu avaldama
respiciō, spēxī, spectum, 3 tagasi vaatama; silmas pidama
respondeō, pondī, pōnsum, 2 vastama
respōnsum, ī, n. vastus
rēs pūblica, reī pūblicae, f. riik
restituō, tuī, tūtum, 3 taastama
retineō, tinuī, tentum, 2 kinni hoidma, kinni pidama
rē vērā tõesti, tõepoolest
revertor, revertī, revertī tagasi tulema, naasma
revocō, 1 tagasi kutsuma; tagasi hoidma
rēx, rēgis, m. kuningas
Rhēnus, ī, m. Rein (jõgi)
rīdiculus, a, um naeruväärne
rīsus, ūs, m. naer
rīvus, ī, m. oja
rōbur, oris, n. tamm; tugevus, kõvadus
rōbustus, a, um tugev
rogō, 1 küsima, paluma
Rōma, ae, f. Rooma
Rōmānī, ōrum, m. roomlased
Rōmānus, a, um rooma
Rōmulus, ī, m. (Rooma rajaja ning esimene kuningas)
rūmor, ōris, m. kuuldus, kuulujutt
rūrsus (rūrsum) tagasi, jälle, uuesti

S.

sacer, cra, crum püha, pühitsetud, pühendatud
sacrificō, 1 ohverdama
saeculum, ī, n. sajand
saepe sagedasti, sageli
Salamīs, mīnis, f. (saar. Kreeka rannikul)
salūs, ūtis, f. heaolu, hüvang; tervis, tervitus
salūtō, 1 teretama, tervitama
salvē ole terve, tere
sapiēns, entis tark
sapientia, ae, f. tarkus
satis küllalt
schola, ae, f. kool; õppetund
sciō, 4 teadma
Scīpiō Nāsīca, Scīpiōnis Nāsīcae, m.
Scīpiō (P. Cornēlius), Scīpiōnis (P. Cornēliī), m. (kuulus rooma väejuht, Hannibali võitja)
scrībō, scrīpsī, scrīptum, 3 kirjutama
scrīptor, ōris, m. kirjanik
scrīptum, ī, n. kirjutis, kirjatöö
sculpō, sculpsī, sculptum, 3 kuju raiuma, nikerdama
scūtum, ī, n. kilp
secrētō salaja
sed kuid; vaid
sēdēs, dis, f. ase, paik
sēdō, 1 vaigistama, rahustama
sēdulus, a, um usin
sēmen, minis, n. seeme
semper alati
senātus, ūs, m. senat
senectūs, ūtis, f. vanadus
senex, senis, c. rauk
sententia, ae, f. mõte, mõttetera
sentiō, sēnsī, sēnsum, 4 tundma, märkama
sepeliō, sepelīvī, sepultum, 4 (maha) matma
septem seitse
September, bris, m. september
sepulcrum, ī, n. haud
sequor, secūtus s., sequī (*c. acc.*) järgnema, seirama; jälgima
sērō hilja
serō, sēvī, satum, 3 külvama; istutama
serviō, 4 (*c. dat.*) orjuses olema; orjama, teenima
servō, 1 (alal) hoidma; päästma
servus, ī, m. ori
sex kuus
Sextīlis, is, m august
sī kui (tingivalt)
sīc nii, nõnda
siccus, a, um kuiv, kuivanud
Sicīlia, ae, f. Sitsiilia
sīgnum, ī, n. märk; väetähis; märguanne
silva, ae, f. mets
similis, e sarnane
simulācrum, ī, n. kujutis, kuju
sine (*praep. c. abl.*) ilma
sitis, is, f. janu
situs, a, um asetatud, asetsev
sīve ehk; või
socius, iī, m. liitlane; seltsimees
sodālis, is, m. seltsimees, mänguseltsiline
sōl, sōlis, m. päike
soleō, solitus s., solēre tavatsema, harjunud olema, viisiks olema
sōlum ainult
sōlus, a, um ainus, ainuke
solvō, solvī, solūtum, 3 lahti sidu-

ma, lahti tegema, lahti laskma, vabastama

Sophoclēs, is, m. Sofokles (kuulus kreeka tragöödiakirjanik)

Sparta, ae, f.

spectō, 1 vaatama, vaatlema

spēlunca, ae, f. koobas

spērō, 1 lootma

spēs, speī, f. lootus

spōnsus, ī, m. kihlatu, peigmees

statim otsekohe

statua, ae, f. (raid)kuju

status, ūs, m. asend, seisund

stō, stetī, statum, 1 seisma

strēnuus, a, um agar

studeō, duī, —, 2 (*c. dat.*) taotlema, püüdma; innukalt tegutsema, harrastama

studium, iī, n. taotlus, õping, harrastus

stultus, a, um rumal

suādeō, suāsī, suāsum, 2 nõu andma

suāvis, e meeldiv, mõnus

sub (*praep.*) **a.** *c. acc.* alla; **b.** *c. abl.* all

subigō, ēgī, āctum, 3 sundima; alla heitma, alistama

subitō äkki

suī (tema) enese, enda

sum, fuī, esse olema

summus, a, um (*superlat.*) kõrgeim, ülim

superbia, ae, f. kõrkus, uhkus

superior, ius (*comparat.*) ülalpool asuv, ülemine

superō, 1 ületama, võitma

Sūsa, ōrum, n. (Pärsia linn)

sūtor, ōris, m. kingsepp

suus, a, um (tema, nende) oma

T. = Titus

tabula, ae, f. tahvel; maakaart

taceō, cuī, citum, 2 vaikima

tamen siiski

tangō, tetigī, tāctum, 3 puutuma, puudutama

Tantalus, ī, m. (mütoloogiline Früügia kuningas)

tantum niipalju

tardus, a, um aeglane

Tarentīnī, ōrum, m. tarentlased (Lõuna-Itaalia linna Tarentumi elanikud)

taurus, ī, m. härg

tēctum, ī, n. katus

tegō, tēxī, tēctum, 3 katma

tellus, ūris, f. maa

tempestās, ātis, f. torm

templum, ī, n. tempel

temptātiō, ōnis, f. katse, eksam

tempus, oris, n. aeg

teneō, nuī, ntum, 2 (käes) hoidma, (kinni) pidama; kütkestama

tentō, 1 katsetama, katsuma, proovima

Terentius, iī, m. (rooma komöödiakirjanik II saj. e. m. a.)

terra, ae, f. maa

terreō, ruī, ritum, 2 hirmutama, kohutama

testis, is, c. tunnistaja

theātrum, ī, n. teater

Thēbae, ārum, f. Teeba (Kesk-Kreeka maakonna Boiootia pealinn)

Themistoclēs, is, m. Themistokles (kuulus Ateena väejuht)

Thrācia, ae, f. Traakia (maakond Kreekast põhja pool)

timeō, muī, —, 2 kartma
Titus, ī, m. (rooma mehenimi)
tolerō, 1 taluma, (välja) kannatama
tollō, sustulī, sublātum, 3 (üles) tõstma; kõrvaldama, hävitama
tōtus, a, um kogu, terve
tractō, 1 käsitlema
trādūcō, dūxī, ductum, 3 üle, läbi viima
trāns (*praep. c. acc.*) üle, sealpool
trānscrībō, scrīpsī, scrīptum, 3 ümber, ära kirjutama
trānseō, iī, itum, īre (*c. acc.*) läbi minema, läbima; üle minema, ületama
trānsfīgō, fīxī, fīxum, 3 läbi torkama, läbi puurima, läbistama
trēs, tria kolm
tribūnus, ī, m. tribuun (ohvitser Rooma sõjaväes)
tribūtum, ī, n. sõjamaks, kontributsioon
tridēns, dentis, m. kolmeharuline ahing
trīstis, e kurb
trīstitia, ae, f. kurbus
triumphus, ī, m. triumf, võidupidustus
tū sina
tum siis
tumultus, ūs, m. mäss, rahutus, segadus
turbō, 1 segi ajama, segama; erutama
turpis, e inetu; häbistav
tūtus, a, um kindel, hädaohutu
tuus, a, um sinu (oma)
Tyrrhēnus, a, um Türreeni
Tyrus, ī, m. Tüüros (linn Foinikias)

U.

ūber, eris viljakas, rikkalik
ubi kus
ūllus, a, um mingi, mõni
umbra, ae, f. vari
ūnā koos, ühes(koos)
unda, ae, f. laine
unde kust
undique kõikjalt
unguis, is, m. küüs
ūnus, a, um üks
urbs, bis, f. (suur)linn (tavaliselt Rooma)
urna, ae, f. urn
ūsus, ūs, m. kasutamine; kasu; harjutamine; harjumus
ut nagu; et, selleks et
ūtilis, e kasulik
utinam oh kui, oh et, kui ometi
ūtor, ūsus s., 3 (*c. abl.*) kasutama, tarvitama
utrum ... an kas ... või (küsilauses)
uxor, uxōris, f. abikaasa, naine

V.

vacō, 1 vaba olema
vagor, 1 hulkuma, uitama
valeō, luī, —, 2 terve olema
valētūdō, dinis, f. tervis
vallis, is, f. org
vallum, ī, n. vall
vānus, a, um tühine, asjatu
varius, a, um mitmekesine, mitmesugune; kirju
Varrō (C. Terentius), Varrōnis (C. Terentiī), m. (üks rooma konsuleid Cannae lahingus)

vās, vāsis, n.; *plur.* **vāsa, ōrum** nõu, riist
vāstō, 1 laastama, rüüstama
vehemēns, mentis äge; tugev, võimas
vehō, vēxī, vectum, 3 vedama; *pass.* sõitma
venia, ae, f. luba; andestus
veniō, vēnī, ventum, 4 tulema
venter, tris, m. kõht
vēr, vēris, n. kevad
verberō, 1 lööma, peksma
verbum, ī, n. sõna
vereor, ritus s., 2 kartma
vēritās, ātis, f. tõde
vērō tõesti, tõepoolest; kuid, aga
versus, ūs, m. rida, värss
vertō, rtī, rsum, 3 (ümber) pöörama
vērus, a, um tõeline
vesper, erī, m. õhtu
vesperī õhtul
vester, tra, trum teie (oma)
vestīmentum, ī, n. riietus
vestiō, 4 riietama, katma
Vesuvius, iī, m. Vesuuv
vetō, tuī, titum, 1 keelama
vetus, eris vana
vexō, 1 piinama
via, ae, f. tee
viātor, ōris, m. teekäija
vīcīnus, a, um naabruses asuv
vīcīnus, ī, m. naaber
victor, ōris, m. võitja
victōria, ae, f. võit
vīcus, ī, m. küla
videō, vidī, visum, 2 nägema; *pass.* näima
vīgintī kakskümmend
villa, ae, f. villa, talu, mõis
vinciō, vīnxī, vīnctum, 4 siduma
vincō, vīcī, victum, 3 võitma
vīnum, ī, n. vein
violō, 1 rikkuma, solvama
vir, virī, m. mees
virgō, ginis, f. neitsi, neiu
virtūs, ūtis, f. mehisus, vaprus; voorus
vīs, —, f. (*gen.* ja *dat.* puuduvad, *acc.* **vim**, *abl.* **vī**; *plur.* **vīrēs, ium**) jõud; vägivald
vīsitō, 1 külastama
vīta, ae, f. elu
vitium, iī, n. viga, pahe
vītō, 1 vältima
vituperō, 1 laitma
vivō, vīxī, victum, 3 elama
vocō, 1 hüüdma, kutsuma
volō, 1 lendama
volō, voluī, velle tahtma
voluntās, ātis, f. tahe; nõusolek
vōs teie, te; teid
vōx, vōcis, f. hääl
vulgus, ī, n. lihtrahvas
vulnerō, 1 haavama
vulpēs, is, f. rebane

X.

Xerxēs, is, m. (kuulus Pärsia kuningas)

SISUKORD.

		Lk.
1.	Ladina alfabeet ehk tähestik. Hääldamine	3
2.	Kvantiteet ehk vältus. Rõhk	4
3.	Esimese konjugatsiooni praesens ind. act. ja imperativus	5
4.	Sõnade sugu. Käänded. Esimene deklinatsioon	6
5.	Teise konjugatsiooni praesens ind. act. ja imperativus	8
6.	Kolmanda konjugatsiooni praesens ind. act. ja imperativus. Varia	8
7.	Neljanda konjugatsiooni praesens ind. act. ja imperativus. Varia	9
8.	Teise deklinatsiooni *us-* ja *er*-lõpulised substantiivid. De vita in vico	10
9.	Teise deklinatsiooni *um*-lõpulised substantiivid. De templis	12
10.	Esimese ja teise deklinatsiooni adjektiivid. Pueri scholam linguae Latinae habent	13
11.	Esimese ja teise deklinatsiooni substantiivide sugu. De Graecia	15
12.	Imperfectum ind. act. De Italia antiqua „	15
13.	Futurum I ind. act. — esimene ja teine konjugatsioon. De munimentis Romanorum	16
14.	Futurum I ind. act. — kolmas ja neljas konjugatsioon. Legatus Romanus dicit	17
15.	Esse — praesens, imperfectum, futurum I indicativi ja imperativus	18
16.	Kolmanda deklinatsiooni mees- ja naissoost sõnad. De Caesare, imperatore et scriptore claro	18
17.	Genitivus plur. *-ium*. Varia	20
18.	Kolmanda deklinatsiooni kesksoost sõnad. De Cyclopibus	21
19.	Kesksoost sõnad lõpuga *-e, -al, -ar*. De Neptuno	23
20.	Kolmanda deklinatsiooni sooerandid. Varia	24
21.	Verbide põhivormid. Perfectum ind. act. De Gallis	26
22.	Kolmanda deklinatsiooni adjektiivid. De Hannibale	27

Lk.

23. Plusquamperfectum ja futurum II ind. act. Varia. De gallina et vulpe 30
24. Sum, fui, esse — perfectum, plusquamperfectum, futurum II indicativi. Colloquium 31
25. Neljas deklinatsioon. De cornibus 32
26. Neljanda deklinatsiooni sõnade sugu ja erandlikud vormid. Varia 33
27. Viies deklinatsioon. De diebus 34
28. Praesens ind. pass. — esimene ja teine konjugatsioon. Varia 35
29. Praesens ind. pass. — kolmas ja neljas konjugatsioon. Alius in scholam, alius ad sutorem ducitur 36
30. Adjektiivide kompareerimine. Varia 37
31. Erandlikud superlatiivid. De Neapoli 39
32. Eritüvelised võrdlusastmed. De imperio Romano . . . 40
33. Imperfectum ind. pass. Nicolaus, servus Graecus, de pueritia sua narrat 41
34. Futurum I ind. pass. — esimene ja teine konjugatsioon. Nicolaus, servus Graecus, de disciplina belli Lacedaemoniorum narrat 42
35. Futurum I ind. pass. — kolmas ja neljas konjugatsioon. Varia 43
36. Participium perfecti pass. Perfectum ind. pass. De Roma ab anseribus servata 43
37. Plusquamperfectum ja futurum II ind. pass. Colloquium . 45
38. Isikulised asesõnad (pronomina personalia). Enesekohane asesõna (pronomen reflexivum). De lupo et agno . . . 47
39. Omastavad asesõnad (pronomina possessiva). De museo . 49
40. Hic, haec, hoc. De Roma 50
41. Is, ea, id. De Tantalo 52
42. Idem, eadem, idem. Varia 52
43. Ille, illa, illud. Varia 53
44. Qui, quae, quod. Quis, quid. Varia 54
45. Põhiarvud (numeralia cardinalia). Varia 56
46. Järgarvud (numeralia ordinalia). Varia 58
47. Adverbide tuletamine. De Minoe 60
48. Erandlikult tuletatud adverbid. De moribus Gallorum . . 62
49. Adverbide kompareerimine. Sententiae 62
50. Imperativus praesentis ja futuri; nende tarvitamine. Magister discipulos monet 64

Lk.

51. Coniunctivus praesentis ja imperfecti verbist sum, fui, esse. Ut ja ne finale. Varia 65
52. Praesens coniunctivi. Coniunctivus hortativus. De vulpe et gallinis 67
53. Imperfectum coniunctivi. Ut ja ne obiectivum. Epistula Marci ad Quintum 68
54. Perfectum ja plusquamperfectum coniunctivi activi. Cum historicum. De Themistocle 71
55. Perfectum ja plusquamperfectum coniunctivi passivi. De Marco Valerio Corvino 73
56. Si ja nisi irreale. De Catilina 74
57. Prepositsioonid. Varia 75
58. Coniunctivus optativus. De morte Caesaris 76
59. Partitsiibid. De pugna ad Cannas 77
60. Aktiivi infinitiivid. Accusativus cum infinitivo. De Ennio poeta 79
61. Passiivi infinitiivid. De Pyrrho, rege Epirotarum . . . 81
62. Gerundium ja gerundivum. De Herodoto. Verbi vormide tabel 83
63. Coniugatio periphrastica activi. Titus vesperi domi mansurus est 85
64. Coniugatio periphrastica passivi. De agricultura 94
65. Quaestio obliqua. Consecutio temporum. Colloquium . . 96
66. Kolmanda konjugatsiooni *io*-lõpulised verbid. De Daedalo et Icaro 97
67. Verba deponentia — esimene ja teine konjugatsioon. Titus de fabula Plauti narrat 100
68. Verba deponentia — kolmas ja neljas konjugatsioon. Rex moriens filios suos monet 103
69. Verba semideponentia. De moribus imperatoris Hadriani . 106
70. Ablativus absolutus. De Alexandro Magno 107
71. Kohaadverbiaalid. De Diogene 109
72. Sum, fui, esse ja verba composita. De viris Atheniensium illustribus 110
73. Possum, potui, posse. Varia 115
74. Fero, tuli, latum, ferre ja verba composita. De pugna navali ad Salaminem 117
75. Volo, volui, velle; nolo, nolui, nolle; malo, malui, malle. De poeta et vicino 121

Lk.
76. Keelu väljendamine. Varia 123
77. Accusativus cum infinitivo verba voluntatis juures. De fide Romanorum 123
78. Nominativus cum infinitivo. De Polo, histrione Graeco . 124
79. Eo, ii, itum, ire ja verba composita. De Aesopo et viatore . 126
80. Fio, factus sum, fieri. Varia 128
81. Verba defectiva. Varia 130
82. Oratio obliqua. Colloquium Caesaris cum Ariovisto . . 132
Sõnastik (teksti järjekorras) 134
Eesti-Ladina sõnastik 156
Ladina-eesti sõnastik 172

Kaanejoonise valmistanud V. Toots.

3., täiendatud trükk.

Vastutav toimetaja R. Kleis.

Keeleline toimetaja E. Nurm.

Ladumisele antud 3. I 1948. Trükkimisele antud 21. I 1948. Trükiarv 5 200. Paber 56×79, 1/16. Trükipoognaid 12,5. Trükitähti trükipoognas 38.560. Arvutuspoognaid 12,0. MB-01340. Trükikoda „Noor-Eesti", Tartu, Kastani 38. Tellimise nr. 11.

На эстонском и латинском языках.

О Керем, А. Киммель, Э. Нурм. Учебник латинского языка для VIII и IX кл.